

קובץ גליונות

פרשת מטות-מסעי

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א בשיחת חיזוק לרגל ימי בין המצרים
בהיכל ישיבת פוסק הדור מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א בעיר בית שמש

לעילוי נשמת

הרב ר' מרדכי

ב"ר ישראל יחיאל

ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על המאדוק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:59	8:13	8:50
בני ברק	7:14	8:15	8:48
קרית ספר	7:08	8:14	8:49
בית שמש	6:58	8:14	8:49
אופקים	7:07	8:14	8:49
חיפה	7:09	8:16	8:50

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

הופיע ויצא לאור הספר הנפלא קומי אורי

ובו ארבעה ספרים נפתחים בכרך אחד

מהדורה
שלישית
עם
הוספות

דרך איש

כללים ועיונים
במשנתו

של מרן החזון איש
זצוקלה"ה
מעומר בהגהות מרן
הגר"ח קניבסקי זצ"ל

משפט עשה

פירוש צח וקצר
על שו"ע בדיני
איסור הליכה לערכות
מעומר בהגהות
מרן הגר"ח
קניבסקי זצ"ל

דרך הקודש

פירוש צח וקצר
על הרמב"ם
הלכות איסורי ביאה
מעומר בהגהות
מרן הגר"ח
קניבסקי זצ"ל

המבע הרוחני

כללים ועיונים
ביסודות
המבע הרוחני
ע"פ תורת רבותינו
גדולי בעלי המוסר

ישמח לב
מבקשי ה'

מסודר ומעומד לתועלת הלומדים כתבנית המשנה ברורה

ניתן להשיג בחנויות הספרים וכן אצל: משפחת טיגר, רח' משה דוד גאון 11
(מול ציונו של כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל) ירושלים

פלאפון: 052-7173020

ראה זה חדש לא היה לעולמים

מבט

ספר נפש החיים

לרבינו חיים מוולאדין ז"ל

עם ביאור
נשמת הים

משיעורי הגאון הגדול רבי
יעקב משה
הלא

שליט"א
ראש ישיבת "אהבת שלום"

**פנים חדשות בהבנת דברי המחבר בצורה עמקנית ובהירה
לאור מקורותיו במאמרי חז"ל וספר הזוהר ובכתבי האר"י ז"ל**

ציונים ומראי מקומות
תוקנו מראי מקומות רבים
ונוספו מאות חדשים

הפניות מבוארות
נפתחו ונתבארו הפניות
המחבר לספר הזוהר ומאמרי
חז"ל בצורה בהירה וברורה.

מאמרים
עשרות מאמרים ערוכים היטב
המבארים ומרחיבים את
היסודות בדברי המחבר.

ביאור קצר ובהיר
מבאר ומפרש כל משפט
ותיבה בעמקות ובהירות,
בדרך קצרה.

**להשיג בחנויות הספרים המובחרות
ובמשרדי ההוצאה**

להזמנות מרוכזות:
050-417-8058
A4178058@gmail.com

במשרדי ההוצאה:
רח' ר' לוי יצחק
מברדיצ'וב 12, י-ם
טל' 02-5370970
פקס 02-5370088

**בחנות ספרי
"אהבת שלום":**
רח' עבודת ישראל 4, י-ם
א, ג, ד, ה: 12:00-18:00
ב: 14:00-21:00

בסייעתא דשמיא ולאחר עמל של שנים
יצא לאור עולם

ספר
דרך ה'
לרבינו הרמח"ל

עם ביאור
נתיבות הים

משיעורי מרן
הגאון הגדול רבי יעקב הלל שליט"א
ראש ישיבת "אהבת שלום"

שופך אור חדש על תורת הרמח"ל
לאור דברי רבינו האר"י ז"ל והמקובלים
ורבותינו בעלי המוסר

כולל:

ביאור רהוט

בו התבארו דברי הרמח"ל היטב לעומקם בלשון קצרה ובהירה.

מאמרים וביאורים

קובץ מאמרים על סדר דברי הרמח"ל, בהם הורחבו והתבארו
בעיון ובעומק היסודות שבספר, בענייני אמונה השקפה ומוסר
ובענייני חכמת האמת.

אור חדש על ציח האיר

להשיג בחנויות הספרים המובחרות ובמשרדי ההוצאה:

ישיבת אהבת שלום, רחוב ר' לוי יצחק מברדיצ'וב 12, ירושלים

טל' 02-5370970 | פקס 02-5370088 | ת.ד. 5515 ירושלים

להזמנות מרוכזות: "ספרי אהבת שלום" רח' עבודת ישראל 4 ירושלים

שעות הפתיחה: ימים א, ג, ד, ה בין השעות 6-12. יום ב' בין השעות 9-2 050-4178058

מסלול שקלא וטריא

**החל מר"ח אב ועד לסוף הזמן יתקיימו
בישיבות הקטנות ברחבי הארץ מבחני
שקלא וטריא בע"פ על עשרות דפי גמ'
שנלמדו במהלך השנה**

פרטי התוכנית:

- הבחינות יתקיימו ע"י הבוחן מטעם הישיבה.
- ניתן לגשת למבחן מ-10 דף ומעלה.
- כל נבחן מקבל מארז אישי בעת הבחינה.
- בתחילת חודש אלול הבעל"ט יחולקו אי"ה ספרים וסטים לכל נבחן בהתאם למספר הדפים ולרמת הידיעה.

בברכת
"הזורעים... ברינה יקצורו"

03.6150812
או במייל: a7338380@gmail.com

להצטרפות ניתן לפנות ע"י
אחד מרבני הישיבה שליט"א

**עוד לא הצטרפתם?
זו העת!**

בחור ישב"ק ותורתי עוד לא הגיע אליכם? מוזמן לפנות לאחד מרבני הישיבה שיפנה
אלינו לחיבור ישיבתכם.

זנק חדשתי

בתוך בתי ישראל

052.7663728 • 0794

התחליף החכם והמנצח לגנרטור השכונתי!

חברת צור בהשקת מערכות מצברים מהמתקדמות בעולם. השילוב בין הטכנולוגיה החדשנית ביותר הקיימת בשוק העולמי, לבין הבנה עמוקה לצרכי החשמל הכשר בשבת, הפכו אותנו למובילי הבשורה ברפורמת המחירים בתחום המצברים.

צוות המומחים בחברת צור, בהשקת מערכות המותאמות לתבניות משפחתיות ומוסדיות שבס"ד יתאימו לצרכים המדויקים במרקם המשפחתי/ציבורי ויקלו על תהליך הרכישה.

02.644.71.81

מענה אנושי ע"י אנשי המקצוע שלנו בשעות פעילות נרחבות
t z u r . t e c 7 @ g m a i l . c o m

• מחלקת מצברים • מחלקה סולארית • מחלקת מיכלי מים •

המצברים מופקים מהציוד וחומרי הגלם האיכותיים בעולם ושומרים על חיי מדף לטווח הארוך ביותר

TAB
batteries

inci
BATTERY

victron energy
BLUE POWER

טבט
PURSUIT OF PER ACTION

• מצברים יבשים • מצברים רטובים • ממירי הדור הבא •

• מחיר ללא מתחרים • תפוצת מתקנים בפריסה ארצית • אחריות מקסימלית ובלעדית • אספקה מהירה לכל חלקי הארץ • מענה אנושי נרחב •

וּפְתַחְיוֹ שְׁעֵי דְּתַמִּיד יוֹמָם וּלְיָלָה לֹא יִסָּגְרוּ... וְהָיָה לָךְ ד' לְאוֹר עֵינֶיךָ... (ישעיהו)

ספר

עץ חיים

לרבינו האריז"ל

(שערים א-יג)

וסביבו נסדר ונערך מחדש
הביאור הנרחב והנפלא

פתחי שערים

למורינו ורבינו מאוד עינינו, מקור הבינה והתבונה

הג"ר יצחק אייזיק חבר זי"ע

תלמיד תלמידו של רבינו הגר"א

אשר ביאר כל דבר גדול וקטן בדברי האריז"ל,

והרחיב לבאר איך מתגלים הסודות בהנהגת הקב"ה בעולם, וקירב הדברים להבנת הלב

מנים חדשות לספר "עץ חיים"

ואמנם כיון שכל ענינו של הספר הזה הוא לבאר את דברי העץ חיים, אזי בשביל להבין את דבריו צריך לדעת בכל מקום איזה קטע וענין מסביר בע"ח, שבלא זה איך אפשר לראות את ההסבר בלא שיודעים את מה הוא מסביר, וזה דבר שהיה חסר בדפוסים, שכל דברי הפת"ש מובאים ברצף אחד, ולא ניכר כלל היכן מצטט את דברי הע"ח והיכן מסבירו, ולזה יפה עשה הרה"ג הנ"ל שערך וסידר את דברי ה"פתחי שערים" סביב הגרי"א"ח את דברי הע"ח, למען יהיה שולחן ערוך לפני הלומד לידע בכל מקום את מה בא הגרי"א"ח לפרש בדברי הע"ח.

(מודברי הגאון ר' אהרן מיטלמן שליט"א בהסכמתו לספר)

והנני לברך שהספר הזה יתקבל בברכה ויהיה לתועלת רבה לכל הרגילים בספר עץ חיים, אשר כשמו כן הוא פותח שערים להבנה בחכמה קדושה זו אשר לא כולם זוכין לה, ובהוצאת הספר הזה בס"ד תרבה הדעת ורבים יוכלו להגות בו ולפתוח לבנם בהבנת ספר עץ חיים.

(מודברי הגאון ר' משה מורדכי קארפ שליט"א בהסכמתו לספר)

לראשונה!!!

"פתחי שערים"

סביב

ה"עץ חיים"

עץ חיים

למהדורו נמי האריז"ל

שערים א - יג

פתחי שערים

לרבינו הגאון רבי

יצחק אייזיק חבר

מסודר מחדש

לפי סדר ה"עץ חיים"

להשיג ברשת חנויות "יפה נוף" ובחנויות הספרים המובחרות

בסייעתא דשמיא הופיע ויצא לאור
כרך חדש של הספר הנודע

אשר הנחלים מסכת עירובין

פרק שלישי

bodyukdesign.com

מעוטר בהסכמותיהם של גדולי ראשי הישיבות שליט"א

להשיג בחנויות הספרים ובטל: 053-310-6620

הודעה חשובה

בשבוע הבא פרשת דברים יופץ הקובץ המיוחד לרגל הוצאת הקובץ ה-500

הקובץ יופץ בתפוצה רחבה

לפרסום בקובץ זה יש לפנות בהקדם למס' 053-3145900

בשורה לשומרי השבת בארה"ק ע"י חברת "אנרגיה כשרה לשבת"

מערכות אנרגיה לחשמל כשר בשבתות וחגים, וכן מערכות סולאריות לשיבות, מוסדות ובתי כנסת, מערכות קטנות ביתיות לפרטיות. המערכת נטענת בימות החול ע"י מערכת סולארית או מחברת חשמל, ובמהלך השבת פועלת בניתוק מרשת החשמל.

מאושר על ידי משמרת השבת.

להזמנות ובידורים: 050-4112271

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ - ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

פרשת מסעי

דיני הכנת אוכל בשבת

סעודת ליל שבת

א. אין איסור שירטוט וחיתוך באוכלין כשהשרטוט והחיתוך הם לצורך שימוש האדם, לפיכך מותר לסמן בסכין קווים בעוגה או בקליפת התפוז וכד' כדי לדייק בשעת הפריסה. מותר למרוח ריבה או ממרח שוקולד על פרוסת לחם, ואין בזה משום איסור ממרח. אבל אסור למרוח מאכל שלא לשם אכילה, כגון למרוח חמאה על שפתיים יבשות (ש"כ פ"א ס"ק טז). **ב.** אסור להפריש חלה או תרומות ומעשרות בשבת, מפני איסור מתקן. בליל הסדר כששכח להפריש חלה ממצות שמורות שלו מבעוד יום, ואין בידו להשיג מצות אחרות, התירו לו להפריש חלה מהמצות אפילו כשחל ליל הסדר בשבת, כדי שלא יתבטל ממצות הלילה (ש"כ ס"ק טז).

סעודת יום שבת

א. אין איסור צביעה באוכלין אם אין כוונתו לצביעת המאכל אלא רק לתת בו טעם, ולכן מותר לשים יין אדום, מיץ פטל וכד' לתוך מים. אולם לכתחילה טוב להכניס תחילה לכוס את החומר הצובע [פטל וכד'] ועליו למזוג את המים (ש"כ ס"ק לט). **ב.** המסיים סעודתו ורוצה לנקות השולחן לא יגע בפסולת בידיו [משום איסור מוקצה] אלא יסיר את הפסולת באמצעות סכין או מטלית, וכן מותר להסיר את המפה מהשולחן ולנערה, ואם השולחן עם הפסולת שעליו מאוס בעיניו מותר לטלטל את הפסולת בידיים, מדין גרף של רעי. ואם סילק חלק מהפסולת וכבר אין השולחן מאוס בעיניו, אסור לסלק בידיים את הפסולת שנשארה (ש"כ פ"ג ס"ק לד והע' נא).

סעודה שלישית

א. המוציא מפה חד פעמית בסיום סעודתו ובתוך המפה התערב פסולת יחד עם סכו"ם שאינו נזרק, אסור להוציא את הסכו"ם מתוך הפסולת, מפני איסור בורר, וכיצד יעשה, יוציא את הסכו"ם מתוך הפסולת וישתמש בו מעט [ובכך יברור באופן המותר שהוא אוכל ביד ומיד] (ש"כ ס"ק מט). **ב.** פרי שנפל לתוך פח אשפה מותר להוציאו משם, ובתנאי שיאכל אותו מיד (ש"כ פ"ג ס"ק עד).

גיליון מס' 571 פרשת מטות
תשפ"ד שנה שנים עשרה

לע"נ
רבנו הקדוש רבי שלמה ב"ר יצחק, יצחקי
בעל מחבר הפירוש המפורסם רש"י
נלב"ע כ"ט תמוז ד'תתס"ה
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממזן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - תשעת הימים

משנכנס אב ממעטים בשמחה

משנכנס אב' אמר רבינו זצ"ל דהיינו משקיעת החמה של ראש חדש, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' י"ג), וביאר רבינו זצ"ל ד'ממעטים בשמחה' אין הכוונה שצריך להיות בעצב רק שיש להמנע מנישואין ובנין בתים וכיו"ב, (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"א).

בדיני תשעת הימים בשבת

לענין אכילת בשר ושתיית יין בשבת בתשעת הימים, השיב רבינו זצ"ל, דאף מי שקיבל תוספת שבת בט' הימים אין לו לאכול בזמן תוספת שבת בשר ולשתות יין, (מועדי הגר"ח ח"א סי' של"ב), ועי' משנ"ב (סי' תקנ"א סקנ"ו) ושונה הלכות (סט"ו) לענין מוצ"ש, דכ"ז ששייך אצלו שבת ואומר רצה שרי בבשר ויין אף שהציבור התפללו ערבית, ובתורת המועדים (שם אות ל"ח) כ' דאם קיבל שבת מוקדם 'ועשה קידוש' יכול לאכול בשר כבר מע"ש ונראה דכאן מייירי בקטנים שלא עשו קידוש דאין ליתן להם בשר ויין, וכמש"כ בס' תורתך שעשועי (עמוד שצ"ח וכמבואר בשו"ת אגור"מ או"ח ח"ד סי' כ"א אות ד'), ולענין שבת חזון השיב, שאין ללבוש בו בגדים מכובסים בשביל שיוכל ללבושם בימות השבוע (שם סי' שכ"ז) ושאלו שבשם אביו מרן הקה"י זצ"ל מובא בארחות רבינו (ח"ב עמוד ק"ל) שהתיר, והשיב רבינו זצ"ל הכל לפי הענין והצורך (שם סי' שכ"ח).

בענין הכנת נגדים ללבישה קודם תשעת הימים

השיב רבינו זצ"ל ששיעור הזמן ללבישת בגד קודם תשעת הימים שלא יחשב בגד חדש הוא חצי שעה (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' נ'), ויש להקל בבגדי חול מגוהצין שלבשן אע"פ שעדיין גיהוצן ניכר ורק בבגדי שבת החמירו, (קרא עלי מועד פ"ד הערה י"ד), וכתב רבינו זצ"ל דיש להקל ללבוש קודם תשעת הימים כמה חולצות מכובסות יחד באופן שמתקמט קצת וניכר הדבר, (הערות רבינו לס' קרא עלי מועד פ"ד הערה י"ט ואלא ד"א פנ"ב ס"ה), ואף בגדי זיעה היה מכין, וכתב רבינו זצ"ל שקשה להקל בזה במה שמניח ע"ג הרצפה ועכ"פ צריך שיהיה ניכר שמתקמט ומתלכלך, (שם אות כ), ולמעשה לא רצה רבינו זצ"ל להקל אפי' בבגדי זיעה במה שנותן ע"ג הרצפה, (דקדוקי מצות בין המצרים אות ו), וסגי שאחר לובש עבירו, וכן נהג רבינו זצ"ל למעשה שסמך על מה שהכינו עבירו, (אלא ד"א של הלכה פנ"ב ס"ה). ויש להכין גם עבור קטנים שלא הגיעו לחינוך (תורת המועדים סי' תקנ"א סנ"ב אות ו), וראיתי שא' בא לשאול שמזיע בגרביים ויש ממנו ריח רע ואין לו עוד להחליף, ושאל אם יכול לכבס או לקנות, והלך רבינו זצ"ל לחדרו והביא לו משלו להחליף.

הבדלה במוצ"ש חזון

כתב רבינו זצ"ל, בשם מרן החזו"א זצ"ל, דאין להבדיל על שיכר במוצ"ש חזון בא"י דא"ז חמר מדינה, רק הבדיל מרן החזו"א כרגיל על יין, וטעם בעצמו, ואח"כ נתן לאחר לשתות ולא הידר אחר קטנים שישתו, ושיירי הכוס נתן גם לקטנים וגם לגדולים, (קונטרס הזכרונות סי' כ"ז אות ט"ז), ואמר רבינו זצ"ל, דשרי לשתות אחר הבדלה רביעית שלמה ואי"צ לצמצם לשתות רוב כוס, (תורת המועדים סי' תקנ"א אות מ"ב), והיה שנים שסמך על סיום שעשו לפני הבדלה שיוכלו לשתות יין הוא והשומעים (פתחי חיים עניני מועדים ח"א סי' מ' ומ"מ ראיתי שלא רצה

להקל במי שלא תמיד שותה יין בסיום גם חשש שהרואים ילמדו להקל אף ללא עשיית סיום).

בגדי שבת בע"ש ומוצ"ש

השיב רבינו זצ"ל, דאפשר ללבוש בגדי שבת לכבוד שבת קודם שבת (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' ח'), ובשם הקה"י זצ"ל, מובא להקל מחצות דכל שלובש לכבוד שבת מותר, (ארחות רבינו ח"ב עמוד קס"ה), וכתב רבינו שמרן החזו"א זצ"ל הוריד בגדי שבת מיד אחר הבדלה, (קרא עלי מועד פ"ד הערה כ"ב ועי' ארחות רבינו ח"ג עמוד רל"ו שנהג כן בכל מוצ"ש), ורבינו זצ"ל נהג להחליף רק אחרי מלוה מלכה שאכל סמוך לשבת, ככל מוצ"ש (אלא ד"א של הלכה).

איסור רחיצה ומה יעשה מי שמזיע

סיפר רבינו זצ"ל, שמרן החזו"א זצ"ל לא רצה להתיר רחיצה בתשעת הימים גם כשמזיעים מאד ורק כשהוא מחלה כמו בעלי חטטין הותר (קרא עלי מועד פ"ג הערה י"ג ובקונטרס הזכרונות סי' כ"ז אות ח' הביא שאמר לחזו"א שהגר"א דושינצר מתיר ולא הסכים, ואח"כ שמע שגם הוא לא התיר רק במי שיש לו פצעים, וכתב רבינו בשערי ציון ח"א עמוד קכ"ט על השמועה שמרן החזו"א התיר במקום שמזיעין הרבה שהוא שקר וכזב ובהדיא אסר, ובס' להדבק בדרכיו ח"ב עמוד קמ"א הביא רבינו זצ"ל בשם גיסו הגרמ"ש ברמן זצ"ל שפרסמו בשיבה בפונבז' שהחזו"א התיר להתרחץ בתשעת הימים ושאל את החזו"א ואמר שאי"ז נכון), ומי שסובל מזיעה ישים מגבת רטובה (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ט סי' י"ז), והיינו כשאני טופח ע"מ להטפוח דבזה קשה להקל, (קרא עלי מועד פ"ג הערה ט), ואמר רבינו זצ"ל: יש יצה"ר מיוחד להתרחץ בימים אלו (מנחת תודה עמוד רל"ב), ויש להקל עד בר מצוה בקטנים שרגילין להתרחץ בכל יום (הערות רבינו לקרא עלי מועד פ"ג הערה ט"ז בשם חמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל).

ולא הסכים להתיר אף כשאמרו שאין יכולין לצאת מהבית מחמת שמזיע לתפילה ולימוד, ונשאל במי שיש לו צער רב וקשה לו להתפלל אם לא ירחץ בט' הימים אם יש להתיר דיש מקילין, והשיב, אין להקל כי זהו איסור מדינא ולא חומרא, (מועדי הגר"ח ח"א סי' של"ד וכ"כ בשאילת רב ח"א עמוד שס"ד שאי"ז חומרא אלא אסור גמור מן הדין ואף אם מפריע לאחרים, או רוצה ללכת לרופא וכיו"ב ומחמת כן רוצה לרחוץ אסור). והיה אומר דאין היתר להתרחץ מפני כבוד הבריות דאינו מחויב לצאת מביתו, ואפי' אם עי"ז ימנע מתפילה במנין או הליכה לכולל, והניח בצ"ע אם יש שלט במקוה לא לטבול קודם שרוחץ אם מותר בימים שאסור לרחוץ, (שם סי' של"ה וס' נחמת ישראל עמוד ל"ו), ולענין סופר סת"ם שנוהג לטבול קודם שטובל אם מותר בימים שאסור לרחוץ כתב רבינו זצ"ל כמדומה שמותר שאינה רחיצה של תענוג (שם סי' של"ו אבל בס' נחמת ישראל פט"ו אות י"א הביא בשם רבינו זצ"ל לאסור).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

הגה"צ רבי נחמן לייכטנאג מומתפללי בית הכנסת 'לדרמן' | הג"ר עקיבא טננבוים זצ"ל (גלב"ע ערב ט"ב) |

בת רבינו הרבנית הצדקנית מרת חנה שטיינמן ע"ה (ג) (י"ג אלול תשע"ד)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון הגדול רבי דוב צבי רוטשטיין זצ"ל (כ"ח אייר תשס"ג)

לעבור על הדברים ולהוסיף ולהעיר ולהגיה כידו הגדולה, [והיה זה גם הזדמנות לתמוך ברבינו], ובהתחלה רבינו אכן נענה לבקשתו, ואף הציע שיערוך את המפתחות, בהמשך שיתף בכך את ידידו הגאון רבי בערל וינטרוב.

בשלב מסוים עבר רבי בערל רוטשטיין להתגורר בחו"ל במדינת ארצות הברית, ואז רבי בערל וינטרוב היה מעביר את כל הספיקות להכרעת רבינו.

רבינו מקבל בשמחה בביתו את פני ידידו רבי דוב צבי רוטשטיין זכר צדיקים לברכה

האם צריך עודף

כאמור לעיל התגורר רבי בערל במדינת הים (בין השנים תשכ"ז - תש"מ). כשהגיע שם התקבל בכבוד גדול על ידי גדולי התורה שם, בראשם הגר"מ פיינשטיין והגר"י קמיניצקי, הגרי"י רודרמן והגר"י הוטנר, שאף הפליאו בהסכמותיהם לספרו, בשבח גדלותו בתורה ויגיעתו הרבה בההדרת כתבי הרי"ף.

כל אותם שנים הצטער רבינו על התרחקותו מארץ הקודש, אבל המשיך לעמוד איתו בקשר על ידי חליפת מכתבים, שחלקם הגדול שמור עדיין בידי בני המשפחה. הוא היה מרבה להתעניין בשלומם ואף מספר לו 'חדשות' באיזו סוגיא ונושא הוא אוזן אוזן בכתבת ספריו...

רבי בערל מצידו השתדל לסייע לרבינו, ודרכו נמכרו ספרי רבינו לקונים מחו"ל, בחלק מהמכתבים מודיע לו רבינו שהקונים אכן שלחו את הכספים ומביע את חששו שמא שילמו יותר מידי, ואם צריך לשלוח להם עודף...

כאשר בשנת תש"מ שב רבי בערל לארץ ישראל, והתגורר בירושלים והיה ביתו בית ועד לחכמים מבקשי תורה בכל מקצועותיה יומם ולילה, היה עולה לפרקים לרבינו שכמובן שמח איתו מאוד, ובכמה מהשמחות של צאצאיו הגיע רבינו כדי לכבדו.

רבינו מגיע להשתתף בשמחת נישואי בנו של רבי דוב צבי (נראה במרכז)

על לוח ליבו

"ידיד נפשי" מכנה רבינו את רד"צ במכתבים שביניהם, ואכן רבינו נהג בו כבוד גדול. פעם היה מי שבא לרבינו להשיח לפניו על אודות צער שקרה לו, ורבינו שהכיר ענה לו על אתר, והלא לפני עשרות שנים גרמת צער לרד"צ רוטשטיין, לך תחילה לפייסו. ואכן כך הוא עשה והדבר הסתדר מיד. כאשר בנו רבי יוסף שליט"א היה בא לשוחח עם רבינו בלימוד, קירבו מאוד, והיה רבינו מתעניין תדיר בשלום אביו ושלום הדפסת כתביו. פעם אמר לו, מאז מאז מאורע מסוים שהיה אצל אביו, (שכבר עברו שנים רבות מאז) הנני חושב מה יהיו תוצאותיו.

ברכת יש"כ מיוחדת לבנו שליט"א שהקדיש מזמנו למסור את הקשר בין רבינו לאביו

רבי דוב צבי זצ"ל נולד י"ח כסלו תרצ"א, בילדותו למד בישיבת קמניץ וזכה לחיבה יתירה אצל מרן הגרא"ז מלצר והגר"י מבריסק שהציע לפניו את חידושיו ושבחיו, ואף זכה למכתבי תורה ממרן החזון איש ששיבח בהם את דרך לימודו. אחרי כן למד בפונבז' ועתה במהרה ניכרו בו כשרונות גדולים והתמדה עצומה וגדלות בתורה. כבר בנערותו כתב חיבורי תורה וזכה שהחזון איש עבר על כתביו על הלכות שבת ושבת פני באי ביתו. כמו כן פירסם בכשרון רב דעת תורה ברורה במאמרי דעת וחיוזק הדת וחובות האדם בעולמו, אשר זכו לרומם את קרן התורה ועמדת היהדות. לאחר נישואיו למד בכולל אברכים 'חזון איש', ובמשך כמה שנים הרביץ תורה בישיבת 'תפארת ציון' יחד עם הגר"מ לפקוביץ והגר"ש שטיינברג, ואחרי כן הוציא יקר מזולל כאשר הלך לארץ לא זרועה, לעיר רמלה וייסד שם ישיבה במסירות נפש, וליקט וגם הציל נפשות שנתפסו על ידי המסיון שפעל שם והביאם לחסות תחת כנפי השכינה, וגידלם לתורה וירא"ש, ואכן בזכותו רבים נהפכו לבני תורה ובנו בתים נאמנים להשם ותורתו.

חלק מחידושי תורתו הדפיס לימים במאסף 'אהלי תורה' ובקובץ 'אהל שרה לאה' שהופיע אחרי הסתלקות רעייתו ע"ה, (כשגם רבינו השתתף בנתינת חידו"ת להדפסה, ואף נתן מכתבי אביו רבינו הקהילות יעקב), ובעוד במקומות שונים. יגע ועסק בההדרת תשובות הרי"ף כמו כן עסק גם בתורתו של מהר"ב אשכנזי ה'שיטה מקובצת', ותלמידיו האריז"ל ועוד, וחלקם אף הדפיס, יחד עם כתבי יד שהתגלגלו לידיו בהשגחה פרטית. חיבה יתירה נודעת לו לרבינו לחידושיו של ר' בערל ואף העתיק מהם בספריו. נלב"ע כ"ח אייר תשס"ג.

"מחזקא טיבונא להרב רבי דב"

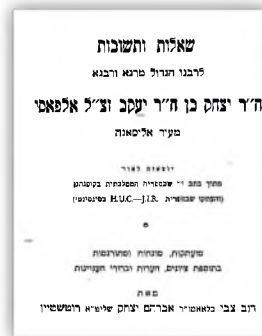
בהקדמת רבינו לספרו 'קריית מלך' בו עמל ויגע להביא מקורות וצינונים לדברי הרמב"ם בספרו יד החזקה, הוא כותב את הדברים הבאים: מחזקא טיבונא להרב ר' דוב רוטשטיין נ"י שהראה לי תשובות הרי"ף ז"ל כתב יד שנמצא אצלו, וקצת תשובות הגאונים, וליקטתי משם מקורות לדברי רבינו ז"ל עכ"ל.

ומעשה שהיה כך: בצעירותו זכה רבי דוב צבי לקירבה יתירה ממרן החזון איש, וכאשר כתב חידושי תורה בהלכות שבת עיין החזון איש בכתביו ואף שיבח את הדברים. באותה תקופה כשלמד רד"צ בעיין את דברי רבותינו הראשונים, הוא התוודע לכתבי יד נוספים של רבנו הרי"ף ועוד ראשונים, ומרן החזון איש הדריכו כיצד להתייחס לכתבי היד, מה לקרב ומה לרחק. מאז הוא החל בליקוט כתבי ידות של רבותינו, והעתקתם ועריכתם, ובפרט כתבי הרי"ף ותשובותיו ונעשה מומחה בזיהוי הכתבים והבנת דבריהם.

בשנים הללו בצלו של מרן החזון איש נעשה רד"צ לידיד קרוב של רבינו.

עתה כאשר רבינו עסק במקורות הרמב"ם, הוא נעזר בכתבי היד שליקט וסידר רבי בערל, ודלה מהם מקורות רבים לפסקי הרמב"ם.

אגב, לאחר עשרות שנים פונה רבינו במכתב לרד"צ אודות מראה מקום אחד, שכפי הנראה נפל בו ט"ס, ושאל אם יודע הרד"צ לאיזה תשובה היתה הכוונה.

הדפסה ראשונה של שער הספר 'שו"ת הרי"ף' שהוציא רד"צ רוטשטיין בשנת תשל"ה

עריכת השו"ת

כעבור מספר שנים התמסר 'רבי בערל' (כפי שהיה מכונה בחיבה בפי רבינו והחברים מאותה תקופה) לערוך את שו"ת הרי"ף בתוספת הערות ובירורי שיטות ולהוציא אותם לאור עולם בשלימות. הוא ביקש מרבינו

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

672

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • מטות מסעי תשס"ד

הדבקות, קירבת אלוים, התורה והקדושה, חסרים לו! ומתאבל על זה, בזכות זה הוא זוכה ורואה בשמחתה.

אבל מי שאינו מתאבל, שאינו מצטער, כי טוב לו בחיי העולם הזה כפי שהם עכשיו, ואינו מרגיש שחסר לו בית המקדש, ולא חסר לו השלמות הרוחנית, אם זה לא חסר לו ואינו שואף לזה, זה לא מגיע לו! ולכן הוא לא יזכה להיגאל ואינו רואה בשמחתה.

ואמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה, היינו שבוה גופא שמתאבלים ומרגשים את החיסרון, זה הזכות כדי להיגאל, כי כל הזכויות תלויות בשאיפות הפנימיות של האדם, ומי שיש לו את השאיפה לקדושה ולרוחניות זה הזכות, ועל ידי השאיפות האלה יזכה לגאולה, אבל מי שאין לו את הזכות הזו – אין לו זכויות להיגאל.

הגלות מביא את כלל ישראל לשלמות

ובאמת כל החורבן והגלות הם מחמת החטאים שגרמו, כמו שכתוב (דניאל ט, טז) כי בחטאינו ובעוונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה, שהיו חטאים שגרמו את החורבן, אבל כל הגלות והחורבן אינם 'עונש'

בענייני דיומא

דרכו של רבינו כשאמר דברי מוסר היה מכוון לעצמו ומוכיח את עצמו, ובדרך כלל הסתיר זאת ודיבר בלשון רבים, אך מסגנון הדברים היה ניכר איך שמכוון לעצמו, והיה שגור על לשונו אמרת רבי ישראל סלנטר: שכדאי לדבר דברי חיזוק גם לאלף איש אם זה יועיל להשפיע לכל הפחות על המדבר בעצמו...

ונביא כאן מתוך שיחה שמסר בישיבה בבין המצרים תשע"ו בה עורר על החיוב לתקן חטא החורבן, ובתוך הדברים עבר בגלוי להוכיח את עצמו, עד שעצר וחזר לדבר בלשון כללי, ורבים מבני הישיבה זוכרים עד היום את השיחה ההיא:

אמרו חז"ל כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו, והיינו שהדור אשם בהמשך החורבן, מפני שלא מתקנים את החטאים שגרמו לחורבן.

ונתבונן מי הם ה'דור' שאשמים בחורבן ועל מי הטענות יותר גדולות, האם על בני התורה או על סתם המון העם, ידוע ממרן הגרי"ז זצ"ל שאמר שתיקור התביעה היא מבני התורה, שהם יודעים יותר, ואילו המון העם לא יודעים ולא מבינים, והם תינוקות שנשבו, שלא נתחנכו ליראת שמים כראוי, והם שוגגים ואינם אשמים.

כמו שכתוב באיגרת הרמב"ן שכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך, שאפילו אם הוא חוטא, ואתה צדיק ולמדן יותר ממנו, שמא הוא שוגג ואתה מזיד, והתביעה עליך גדולה יותר, כי אתה יודע ומבין יותר ממנו, והשני הוא תינוק שנשבה, שאינו מבין חומרת לשון הרע וביטול תורה, ולכן אינו מפחד ואינו נזהר מזה, אבל אתה בן תורה, ואתה יודע שיש השגחה, ויש גיהנום ועולם הבא, ממילא אתה מזיד והוא שוגג. אחרים הם שוגגים, ובני תורה יותר מזידים, ויותר אשמים.

נמצא שהתביעה היא עלינו, בני התורה, ועלי התביעה גדולה יותר, כי הציבור מחשיבים אותי יותר, ולא רואים עלי את מה שצריך להיות, ואינני משפיע כמו שצריך, זו הבעיה, ובנוגע אלי, מה הם הפרטים שצריכים חיזוק---

(א"ה. וכאן האריך רבינו בכמה ענייני חיזוק בתורה ובתפילה ובאמונה).

מי יזכה לראות בשמחת הגאולה

*אמרו חז"ל (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, וכל שאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, והיינו כשתהיה השמחה של ירושלים, בגאולה השלמה, מי שמתאבל על ירושלים יזכה לראות בשמחתה, ומי שאינו מתאבל אין לו את הזכות להיות בגאולה, ואינו רואה, הוא לא יזכה לגאולה.

וצריך ביאור, למה מי שלא מתאבל נענש עד כדי כך שהוא לא יזכה לגאולה? הרי לא כתוב שהוא עושה איזה חטא, אלא רק אינו מתאבל, שאינו מקיים את מצות האבלות, ומדוע זה חמור כל כך.

ומצינו עוד בגמרא (גיטין נו, א) על כפר סכניא של מצרים, שהיו צדיקים גדולים, ומסופר שם כמה מעשים על צדקותם, ואף על פי כן הם נחרבו, ואמרו על זה בגמרא 'ומאחר דהוו צדיקים כולי האי מאי טעמא איענוש? משום דלא איאבול על ירושלים', והיינו כיון שהם לא התאבלו על ירושלים, לא רק שלא נגאלו, אלא הם גם נענשו ונחרבו! וצריך ביאור מדוע חמור כל כך חסרון האבלות על ירושלים.

מדוע לא כל ישראל נגאלו ממצרים

ובאמת אנו רואים דבר דומה לזה בגאולת מצרים, שלא כולם נגאלו, כמו שכתוב (שמות יג, יח) וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים, ופירש רש"י שנגאלו רק אחד מחמישה, ובמדרשים מובא (תנחומא בשלח) שיש מי שאומר שנגאלו רק אחד מחמישים, או אחד מחמש מאות, וכל השאר מתו במצרים ולא זכו לגאולה.

והטעם שלא זכו לגאולה מבואר בחז"ל מפני שהם הרגישו טוב במצרים ולא רצו לצאת, כי באותו הזמן כבר פסק השעבוד, כמו שאמרו (ר"ה יא, א) בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, ופירש רש"י כי ששה חדשים לפני גאולתם פסק השעבוד, ורבים מבני ישראל קיבלו שם משרות חשובות עם כסף וכבוד (שמות רבה יד, ג) וכבר לא היה להם חשק לצאת, ולכן הם נשארו במצרים ומתו. לא רק שנשארו ולא נגאלו, אלא מתו, בשלושת ימי האפילה.

והטעם בזה, כי כל הענין של גאולת מצרים היה כדי לקבל את התורה, וכשהיו במצרים הם היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ולמרות כל המעלות שלא שינו את לבושם וכו' אבל הם היו שקועים בטומאת מצרים, וכדי לקבל את התורה צריכים לצאת מטומאת מצרים, ולכן היה הסדר של כל יציאת מצרים, עם כל המכות והניסים והמופתים לחיזוק האמונה כמו שכתוב ויאמינו בהשם ובמשה עבדו, להגיע לקבלת התורה שזה התכלית של כלל ישראל.

אבל אלו שרצו להישאר במצרים, לא החשיבו את קבלת התורה, ולא רצו לצאת ממצרים כדי לקבל תורה, כי הם הרגישו טוב גם בלי תורה, ומי שאין לו שאיפה לתורה ולרוחניות – לא מגיע לו רוחניות! אם אדם לא משתדל ולא שואף לזה לא מגיע לו המעלה הזו.

וממילא אם יהיו בלי תורה בלי קבלת התורה אין להם זכות קיום, כי כלל ישראל צריך לקבל תורה, שזו התכלית של כלל ישראל, ובלי תורה אין להם זכות קיום כלל, ולכן מתו במצרים.

הצער על חסרון הקדושה – זכות לגאולה

ונראה שזה גם הענין בנוגע להתאבל על ירושלים, על החורבן, שמי שמתאבל, שמרגיש שחסר לו בית המקדש, וחסר לו כל המעלות הרוחניות שהיו בימי הבית המקדש, כל השלמות הרוחנית שחסר,

* מתוך שיחה בישיבת פוניבז', בין המצרים תשס"ב.

זוכה ורואה בשמחתה, כי על ידי האבלות הוא זוכה לתיקון חטא החורבן, ואז ממילא באה הגאולה.

את השאיפה לתורה רואים ביגיעה

וכך היא המידה גם בכל דבר, שכל הצלחה ברוחניות צריכה זכויות, ובלי זכויות אי אפשר להגיע להצלחה ברוחניות, כמו שמצינו בגמרא (מגילה ו, ב) לגבי תורה, יגעתי ומצאתי תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, היינו שההצלחה בתורה תלויה ביגיעה, ולא שייך הצלחה אמיתית בתורה בלי יגיעה.

והטעם בזה מפני שאם אין יגיעה זה סימן שחסר בהכרת החשיבות, כי דבר שאדם מחשיב הרי הוא מתאמץ ויגע עליו, ועושה מאמצים כדי להגיע למה שהוא צריך, ואם השאיפה היא גדולה מאד עושים מאמצים יותר גדולים, וכמו שאמרנו כי כדי לזכות לתורה צריך שיהיה שאיפה לתורה, ואת השאיפה רואים ביגיעה! ואם אין יגיעה זה סימן שהשאיפה אינה כל כך בשלמות כמו שצריך להיות, וממילא אין לו זכות להגיע לתורה, ולכן לא יגעתי ומצאתי – אל תאמין.

וזה הכלל בכל הדברים הרוחניים, שהעיקר תלוי בשאיפה ובהכרת החשיבות, כמה שמחשיבים את הרוחניות, ובה זוכים!

על העבר בתור 'נקמה' כמו במידת בשר ודם שמענישים את מי שחטא כנגדו, אלא הכל לצורך התיקון! (עיין דרך השם להרמח"ל ח"ב פרק ח') כי במצב של חטא לא שייך השראת השכינה ולא שייך בית המקדש, וכוונת הקב"ה להביא את ישראל לשלמות הגדולה ביותר של העולם הבא, שהדרך לכך היא בעולם הזה, כמו שביאר המסילת ישרים בפרק א' שהדרך לכל התענוגים הרוחניים ששייכים בעולם הבא היא על ידי ההכנה בעולם הזה.

ואם יש חטאים הרי זה תרתי דסתרי, כי לא שייך ולא ראויים, לא עומדים במדרגה ששייך השראת השכינה, ולא שייך תענוגים רוחניים אם אדם שקוע בגשמיות, ולכן כדי להגיע לשלמות – העצה היא הגלות, שעל ידי הגלות והחורבן באים לידי התעוררות, ומרגישים את החטאים ואת הצורך בתיקונם, ועל ידי תיקון החטא ייפסק החורבן ותבוא הגאולה, כי כבר אין צורך שיהיה חורבן, כי כל מטרת החורבן הייתה להביא לידי השלמות הנצרכת בשביל הגאולה.

ואם כן מי שמתאבל על ירושלים, דהיינו שמצטער על החורבן, מה הוא עושה? הרי אדם שמצטער, רוצה שיהיה טוב לו, ואינו רוצה להצטער, ועושה את כל מה שצריך למנוע את הצער, ומתקן את החטאים, שעל ידי תיקון החטא ממילא תהיה הגאולה, וזהו שאמר

בענייני הפרשה

דברים שאמר רבינו באחת התקופות שנתעוררה גזירת גיוס בני הישיבות

וגם במלחמת כיבוש הארץ עם יהושע, בכל הכיבוש לא היו נפגעים מישראל, ורק בעי נפלו שלושים וששה איש, מפני שאז היה החטא של עכן שמעל בחרם, אבל כשלא היו חטאים, הכל הלך בלי שום קשיים, ולא ניזוק אף אחד מהיהודים, כיון שהיו להם זכויות!

וזהו שאמרו "ואי תנו כולוהו עתה אקבצם", שאם כולם היו עוסקים בתורה כבר היה קיבוץ גלויות, עתה – מיד! ואם מעט עוסקים בתורה, אזי אלו העוסקים פטורים מכל שעבודי המלכות, וכמו שאמרו בפרקי אבות (ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

וצריכים לדעת כי עוסקי התורה הם המגינים על עם ישראל, כמו שאמרו (מכות י, א) מאי דכתיב עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה? שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה! התורה שלומדים במקומות התורה, היא הזכות שמגינה על עם ישראל.

ומי שעוזב את תפקידו נקרא 'עריק' ועונשו חמור מאד, כמו שפירש רש"י על הפסוק (דברים כ, ט) "ופקדו שרי צבאות בראש העם" – שמעמידים זקפים מלפניהם ומאחריהם וכשילים של ברזל בידיהם וכל מי שרוצה לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו, ע"כ, והיינו שמי שעוזב את תפקידו ובורח מן המערכה היו חותכים את רגליו, כי הוא מעמיד את כולם בסכנה.

ומעשה שהיה כאן בארץ ישראל, בזמן שהיה מצב קשה של מלחמה, שהלכו שני בחורי ישיבה ועזבו את הלימוד, והתגייסו מרצונם לצבא, והסוף היה שהם נהרגו במלחמה, והגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר אז שהרי כתוב (יחזקאל טו, ז) "מהאש יצאו והאש תאכלם", ואמרו חז"ל (ב"ב עט, א) כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו, שהתורה נקראת אש כמו שכתוב (דברים לג, ב) אש דת למו, וכיון שהם עזבו את התורה ויצאו מן ה'אש', יש אש אחרת שאוכלת ושורפת, רחמנא ליצול.

לכן עלינו לדעת כי אנו בני התורה שעוסקים בתורה כמו שצריך, זהו המגן הגדול ביותר שמציל את כל יושבי הארץ, ורק כמובן צריכים לעסוק ולא להתבטל.

בגמרא ב"ב דף ח' מובא על הפסוק "גם כי יתנו בגויים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים", אמר עולא, פסוק זה בלשון ארמית נאמר, אי תנו כולוהו – עתה אקבצם, ואם מעט מהם – יחלו ממשא מלך ושרים, ע"כ.

והיינו שדרשו חז"ל 'תנו' מלשון שינון ולימוד, כמו שונה הלכות, ושיננתם, ופירשו בזה, שאם כלל ישראל כולם היו עוסקים בתורה, אזי מיד היה קיבוץ גלויות, וכבר לא היה גלות, עתה אקבצם! אבל אם רק מעט עוסקים בתורה ולא כולם, 'יחלו ממשא מלך ושרים' – אלו המעט שעוסקים בתורה פטורים מלשלם מס למלך.

ובאמת כך היה המציאות תמיד, ולמשל במצרים שהיה שעבוד ועבודת פרך, שבט לוי שעסקו בתורה היו פטורים מן השעבוד, ואפילו הגויים המצרים הבינו שצריכים לשחרר את שבט לוי, כמו בחורי ישיבה שמקבלים פטור מהצבא, כי הם לומדים ועוסקים בתורה, והם נותנים את זכות הקיום, ואם כולם היו בני תורה לא היה צורך כלל בצבא, כמו שאמרו 'אי תנו כולוהו עתה אקבצם'.

וידוע שהמשכילים דיברו בדברי ליצנות נגד גדולי התורה, ותיארו כיצד תיראה מלחמה כשיבוא המשיח, לפי השקפתם של גדולי התורה ולפי מה שנכתב בתורה, שהשוטרים יכריזו "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו" (דברים כ, ח) וכולם ילכו לביתם, ויישארו רק החפץ חיים ורבי חיים מבריסק שהם גדולי הדור, ורבי חיים יכבד את החפץ חיים בירייה ראשונה מפני שהוא כהן.

וכששמע מזה רבי חיים, אמר שבאמת כך יהיה, אך הם השמיטו את הסיפא, שבאופן זה גם יהיה הניצחון, שבימות המשיח כולם יהיו בני תורה, ואז המלחמה תהיה רק בצורה כזו, כמו שכתוב (תהלים קמט, ו-ז) "רוממות קל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאומים", רק אלו שרוממות קל בגרונם, הם אלו שיעשו את הנקמה בגויים.

ומצינו בפרשת השבוע במלחמת מדין שיצאו למלחמה שנים עשר אלף, ובסוף המלחמה באו ואמרו למשה רבינו (במדבר לא, מט) "עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש", כולם חזרו שלמים ואף אחד לא ניזוק במלחמה.

לעילוי נשמת הרה"ג

רבי **יהודה יצחק אדלר** זצ"ל
בן הגאון רבי **קלמן** שיכלחט"א
נלב"ע ג' מנ"א תשע"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת

הגאון רבי **יעקב משה**
בן ר' **בונם שורץ** זצ"ל
נלב"ע ר"ח מנ"א תשס"ט - תנצב"ה

לעילוי נשמת רבי **שמואל**

ב"ר **יצחק אפשטיין** זצ"ל
איש אמונם של גדולי ישראל
נלב"ע ד' מנ"א תשע"ג - תנצב"ה

לע"נ מרן הגאון האמיתי ציס"ע

רבי **שלמה טנא** זצוק"ל
בעל ה"ברכת שלמה"
נלב"ע כ"ח תמוז תשמ"ו - תנצב"ה

דבר דבר

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

פשר דבר | בעניני הפרשה

פרשת מטות

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטורד אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים

כתב הרמב"ן "והזהיר אותם עתה בהגעלת כלי מדין מאיסורי הגוים, ולא אמר להם זה מתחלה בכלי סיחון ועוג שלקחו גם שללם, כמו שאמר (דברים ב' לה) רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו. והטעם, כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם וארצם מנחלת ישראל היא, והותר להם כל שללם אפילו האיסורים דכתיב (שם ו' יא) ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה, ואמרו רבותינו (חולין י"ז א) קדלי דחזירי אשתרי להו, אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם, רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם ולכן נהג האיסור בכליהם".

יש לעיין. הא אבר מן החי היה אסור גם לבני נח, וא"כ משום הכי י"ל דיצטרכו הגעלה בכלי סיחון ועוג, וכן בליעת דתקרובת ע"ז דאסור אף לב"נ, וצ"ע.

נתכון לאכול ספק בעוד אסור

אשה הפרס וד' יסלח לה. (ל', יג)

בנזיר כג איתא דבאשה שהפר לה בעלה ולא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה וקא חשיב לה ביקש לאכול בשר חזיר ועלה בידה בשר טלה. ויש לדון בהתכוון לאכול ספק בשר חזיר והיה סבור שאינו בשר חזיר אלא בשר טלה ועלה בידו שאינו איסור לכאורה בזה ליכא כלל איסורא דזיל בתר מחשבתו זיל בתר מעשיו כאן וכאן ליכא איסורא ויל"ד בזה. שמועתי מגיסי הגר"ה נחום דסלר שליט"א בשם מרן הגר"ד לנדרו שליט"א שאמר דאם נימא דאין לפני עיור על נתכון לאכול בשר חזיר בעכו"ם עולה דמותר לישראל להאכיל עכו"ם חתיכה שיש עליה רוב שאינה אבר מן החי אף לפ"ד האחרונים דאין דין רוב לבני נח. (הרה"ג ר' אברהם זנגר שליט"א)

בפרשת געולי מדין.

[ל"א כ"ב] אף את הָאֵהָב וְאֵת הַכֶּסֶף וְאֵת הַחֹשֶׁת אֵת הַבָּרָז אֵת הַבְּדִיל וְאֵת הַעֲפָרָת:

וכתב רש"י בזה, אך את הזהב וגו' - אף על פי שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה, עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול. ואך לשון מיעוט, כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרתן מטומאת המת, עד שיטהרו מבליעת איסור נבלות. וכו'. ע"כ.

והעיר בזה מו"ר הגר"ד שליט"א, האין מחויבים להגעיל הכלים אחר טהרתן מטומאת המת, והא עבר ז' ימים, ונפגם הטעם, ואין כאן טעם נבילות כלל, וצ"ע. [ויל"ע אי' יבשלו בדבר חריף אח"כ אי מתקן הפגימה או לא, וא"כ ל"ק ד"ז, שבעי להגעיל הכלים מחמת שיבשלו עם דבר חריף]

והוסיף בזה מו"ר שליט"א, להביא בזה מ"ש בגמ' פסחים מ"ד ב' גיעולי מדין חידוש הוא. ולר"ע לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא. ועי' ברמב"ן שם, והחזו"א (עי' תעובות סי' כד סק"ב ד"ה והרמב"ן) פירש כפשוטו חידוש הוראת שעה כיון שאינה בת יומא. (חצר הכהנים)

בקבלת בני גד להישאר בארץ עד תום חילוק נחלת הארץ

[ל"ב כ"ד] בְּנֵי לֵקֶם עָרִים לְטִפְסָם וְגֵדְתָּ לְצִנְאָם וְהִצַּא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ:

ופירש רש"י, והיצא מפיכם תעשו - לגבות שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק. שמושה לא בקש מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו, וכן עשו:

ואמר בזה מו"ר הגר"ד שליט"א, דלא נראה שהמכון במקרא מדין קבלה לדבר מצוה, שהרי בעיקר דין קבלה לדבר מצוה מחלוקת ראשונים היו, ולא מצינו פסוק להדיא בקרא כן, אלא עיקר המכון בקרא רק כהבטחה בעלמא, ועצ"ע. (חצר הכהנים)

מענה דבר

מכתב בענין מחשבה לצדקה למרן הגר"ה גריינימן זצ"ל

בס"ד אור ליום ב' כ' טבת תשנ"ז
אל הדרכ"ג שליט"א שוכט"ס

אחלה בזה אם לא יקשה להשיבני דברו הטוב אודות הגידון דלהלן, ונוגן למעשה.

לאחרונה ראיתי קצת מקורי הדין המובא ברמ"א יו"ד רנ"ח י"ג, אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה חייב לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה, ע"כ, ולכאורה אין דין זה רק בצדקה בלבד אלא בכל נדרי מצוה דהו"ל כצדקה [יעניין לעיל סי' רי"ג ס"ב] "האומר אשנה פרק זה הוי כאילו נדר לצדקה או לעשות שאר מצוות ונדרו קיים, ע"כ, ויעז"ש בגמ"כ].

ויענין בזה בלשון תוס' רבינו אלחנן בע"ז ל"ד, כל עניני נדר דכתיבי בקרא דמוצא שפתיך תשמור ומייתי התם כגון נדר של צדקה [ויעז"ש לשון תוס' ר"ש משנן, בכל ענין נדר כגון צדקה ותענית בכלל נדיב לב], ועפ"ד יתבאר דברי הרא"ש בפ"ק דתענית סי' יג שנתלבטו בדבריהם האחרונים.

[ואגב צ"ע לפ"ז מש"כ מהר"ק שורש קס"א (ו') דר"י ס"ל דלא סגי בקבלת הלב משום דס"ל חולין מקדשים לא ילפינן או משום דהו"ל ב' כתובים הבאים כאחד, דלכאורה בדברי תוס' ר"א הנ"ל נראה דר"י גמי ס"ל דמהני קבלה בלב בתענית והוסיף עלה דהא דבעי קבלה כתפילת מנחה לכתחילה יש לעשותה כן. ויעז"ש עוד מה שנתמה בשם ר"ת, ומה דס"ל איהו נפיה. לענין מנחה ויל"ד שם. ועכ"פ מתבאר שם דר"י ס"ל דמהני קבלה בלב בתענית וא"כ ליכא פלוגתא בין ר"י לר"ת בזה וצ"ע].

ויעניין בהגמ"א חו"מ סי' רל"ב ס"ק כ"ה דמייתי משהיה דנדרים ז' א לענין יד, ובדאי דיש יד לנדרי מצוה [ומיהו מש"כ הגמ"א משהיה דפ"ק דחגיגה דהאי קרא לכל נדרים הרי גם קונמות הם בכלל ואמאי לא אייתי עלה הא דיר"ד ר"ס ר"א אין הגדר חל עד שיוציא בשפתיו וכו'. ויל"ע התרה לשבועות בחגיגה שם, ודוק].

ומיהו אי נימא דאין דברי רמ"א הנ"ל יו"ד סי' רנ"ח דין דהאי רק ספיקא דדינא לחומרא, יעז"ש בחי רנ"א, ונימא גמי דהדין האמור לעיל סי' רי"ג וענין נדרי מצוה גמי הוה ספיקא דדינא ויעז"ש כבהגמ"א, אולי יל"ד בגידון הנ"ל, דמחשבה בנדרי מצוה, בדין ס"ם ולקולא. [ול"ע כעת כפרטי דיני ס"ם לענין ס"ם בספיקי דדינא], ואם לא, לכאורה מן הדין הוא להחמיר בכל מחשבה [מוחלטת] לקיים מצוה ומחשבה טובה בין בין אדם למקום בין בין אדם לחבירו [וכל עניני גמ"ח ואהבת רעים בכלל].

והנה בפ"ת בי"ד שם בשם ספר דת אש אייתי דברים מחדשים בכל ענין זה דמחשבה. [וקאי גמי בתרומה וקדשים וכמו שראיתי לפ"ד בתמצית דבריו בשו"ע החדשים] וכמדומה דאין דבריו פסוקים להלכה אף דגם בגליון מהרש"א מעתיקו ובחי רע"א ציין להם. [ועיקרם לפ"ד נראים קשים ואינם לפי המשמעות הפשוטה דסוגיא ודברי קמאי והפוסקים].

אכפול בקשתי ומאד אודה אם יחונני בתשובה הרמוחה.

דושה"ד בר"כ דוב

תשובת מרן הגר"ה גריינימן זצ"ל

החזו"ש לכח"ה שליט"א

אחדשה"ט ושת"ב באה"ד

יקרתם הגיעני. ורבות מחשבות בלב איש ורגיל הנני לחשוב כי כל מחשבה שאם היו אומרים לו לאדם להוציאה בפיו היה נמוג או שהיה מוסיף לשקול אין זו מחשבה של נדיב לב עולות דבעינן מחשבה ששקולה בלבו כדיבור ורק משום שאין צורך כדיבור לכך נמוג מלהוציאה בשפתיו ועל סמך זה אין אנו שמים מעצור למחשבותיו על כל הטוב, ואם אמנם נדמנה מחשבה ששקולה כדיבור יש מקום לכל דברי סל"ד שליט"א בזה.

ורגני בזה דר"ש באהבה חיים שאול

כ' טבת תשנ"ז ב"ב

מיעוט משא ומתן ונתינת מתנות

מראש חדש אב עד התענית ממעטין בשמחה והביא המשנה"ב [תקנ"א סק"א] דיש פוסקים דסבירא להו דהיינו שלא ישא במשא ומתן של שמחה כגון לקנות כלי כסף או צרכי חופה וכדומה, אבל סתם משא ומתן אין למעט כלל. ורבינו שליט"א הגיד דלדעת הפוסקים האלו לכאף צריך להמנע מלקבל מתנה.

עוד אמר רבינו שליט"א דבשבת [באופן שאין בזה משם איסור מקח וממכר בשבת] יל"ע בזה מדברי השער הציון [תקנ"א סקנ"ח] על מש"כ המש"ב שם [ס"ק מ"ה] שכתב דלדעת המקל"ן דבשבתות שבין המצרים מותר לברך שהחיינו א"כ מותר ללבוש חדשים בשבתות שבין המצרים אבל מ"ר"ח ואילך אסור, וכתב השע"צ עלה דהוא מ"א, ובא"ד בשם מלבושי יו"ט מצדד להחמיר משום שהוא שמחה גדולה, אכן החיי אדם העתיק כדעת הג"א ובאמת איני יודע טעם הא"ד דבגמרא לא נזכר כי אם משנכנס אב ממצרים בשמחה ולא קודם. עכ"ד.

והגיד דלפי דבריו י"ל דמראש חדש יאסר מדינא.

ועוד משמע דשמחה גדולה אסורה אף בשבת מדינא, ועי' מג"א סק"ו.

אם חפצי נוי בכלל איסור מ"מ של שמחה

הגיד רבינו שליט"א דלכאף יש לאסור קניית צעצועים לילדים מראש חדש, וצ"ע.

וכן מתנות ומתקנים מיוחדים הארוזים במעטי נוי מרהיבי עין, לכאף פשוט דבכלל משא ומתן של שמחה הוא, וכן פרחי נוי, וא"כ אסור לתתם בימים אלו.

סעודה מפסקת

אמר רבינו שליט"א שפשוט שגם מי שהתחיל סעודה קודם חצות והמשיך אחר חצות, אם אין דעתו לאכול עוד הרי היא סעודה המפסקת ואסור לאכול בה שני תבשילין, ואינו ענין כלל להיות של אם התחיל אין מפסקין.

עוד הוסיף רבינו שליט"א דמי שאינו מתענה אין לו מצוה לאכול סעודה המפסקת, והרי זה כאוכל אחר חצות ודעתו לאכול עוד, שסעודה ראשונה אינה סעודה המפסקת ורשאי לאכול בה כרצונו.

מזמור לתורה בתשעה באב

אמר רבינו שליט"א דבפירוש המשנה לרמב"ם פ"ק דראש השנה [משנה ג'] כתב שבימי בית שני היו מתענים בתשעה באב ע"ד שאמרו (ר"ה יח) רצו מתענים. ואף שהתשוב"ן [ח"ב סי' רע"א] כתב שודאי טעות סופר היא, הרי ביטוי מצוי סתם ידו של הרמב"ם עצמו לפירוש המשנה וכך כתוב שם. ולפי זה לכאף פשוט שלא הביאו קרבן תודה בבית שני בתשעה באב שלא למעט זמן אכילתו. ויש לעיין למה אנו אוטרים מזמור לתודה בתשעה באב.

וציינו שבס' המנהגים לר' אייזיק מטיינדא כתב שאין אוטרים מזמור לתודה בנ"ב ומהרש"ל חתם עליו מה טעם בזה. ואולי הוא טעמו.

אבל יש לדון כיון שאינו חובה גמורה אלא רצו מתענים רצו אין מתענים, שגם כשרצו להתענות מ"מ אילו יביא אדם קרבן תודה יהא מותר לאוכלו לקיים מצותו.

ועיקר השאלה בזה אינה מבוררת, שיתכן שהדין שאין מביאין קדשים לבית הפסול הוא רק כשסוף זמן האכילה אינו ראוי ולא כשתחילת הזמן אינו ראוי, ואם מביא תודה בת"ב יוכל לאכול במוצאי ת"ב (א"ה עי' מה שהאר"ק בתשו' בגין שלמה ח"א סי' נ"ו).

בענין משיחת כה"ג

[ל"ה פ"ה] והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הפהן הגדל אשר משח אותו בשמן הקדש:

בספרי זוטא כאן כתוב, אותו פרט למשח את עצמו. ע"כ. והביאו דמור הגר"ח ק"ש שליט"א ביארו דמשיחת כה"ג את עצמו לא חשוב משיחה כדון, דבעינן שאחר ימשח אותו. [ובזית רענין שינה הגירסא בזה] ומור הגר"ל שליט"א העיר על ביאור זה דא"כ לא הו"ל ליכתב בדין גלות, אלא בדין דיני כה"ג, דלאו כה"ג הוא, ולא מדיני גלות הוא. ובגוף הדין הסתפק מורנו שליט"א ולא בירא ליה.

ואמר עוד לדון אי הרוצח עצמו הוה ג"כ גואל הדם, אי להרגו כשהוא חי והרוצח עשה בו מכה שממיתה אותו, או דזרק חץ להגיע אחר שימות, אי הוה גואל דלעצמו או לא, וכן דן בהזאת מי פרה אי יכול להזות עצמו, בגוונא דלא יהיה חסרון של טהור על הטמא, וכדון בהזאת על כה"ג לפני יוה"כ פ, אי ל"ה מצד חשש טומאה, אי מוהני דהכה"ג יזה על עצמו. (חצר הכהנים)

דין מיתה ע"י גואל הדם.

מור הגר"ל שליט"א העמיד לדון אי גואל הדם שלא המית הרוצח, אי מותר או מצוה לחבול ברוצח או שכל דינו הוי רק במיתה ולא בשאר היזיקים, ואת"ל שש"י לחבול יל"ד אי להזיקו שרי או לא, [ועי' בפרשת בלק שקו"ט כספיקות אלו בדין קנאים פוגעין בו, וצ"ע.] (חצר הכהנים)

בענין הסבת נחלה

[ל"ו ו' ז'] זה הדבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהינה נשים אף למשפחת משה אביהם תהינה נשים: ולא יתסב נחלה לבני ישראל ממשח אל משה כי איש בנחלת משה אבותיו ידבקו בני ישראל:

ובגמ' ב"ב ק"כ א' בסור"ע, איתא התם, אמר רבא, אמר קרא: זה הדבר, דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. ושם איתא עוד מוקדם, אמר רב יהודה אמר שמואל: בנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים, שנאמר: לטוב בעיניהם תהינה נשים, אלא מה אני מקיים אף למשפחת משה אביהם תהינה נשים, עצה טובה השיאן הכתוב, שלא ינשאו אלא להגון להן.

והוא דלאו דהסבת נחלה הוי לאו לדור אחד בלבד, וגם בנות צלפחד לא הוזהרו בלאו זה, וחזינן שנתנה תורה דין מיוחד להחיר איסור הסבת נחלה בבנות צלפחד, והוא דין בבנות צלפחד, והוסיף בזה מור הגר"ל שליט"א דלא מצינו כה"ג דנתנה תורה דינים מיוחדים לאדם פרטי ולא דין כללי אלא לאותו אדם בלבד, וע"כ קרא דלמשפחת משה אביהן תהינה נשים הוי עצה טובה, ולא מצוה קיומית, אלא כעצה בלבד.

והרשב"ם ב"ב ק"כ א' ד"ה וכת', כתב דלוקים על לאו זה, והעיר בזה מורנו הגר"ל שליט"א דהא לא הוי דומיא דלאו דחסימה. וכן מבוואר דהאיסור הוא בנישואין אף דלבסוף לא היה הסבת נחלה, [ובתוס' רא"ש בב"ב ק"כ א' ב' הובא בשם תוספי הרא"ש שכתב בזה"ל, ואין לומר לעבור עליו בשני לאוין בסבת הבעל, דבשעת נישואין דמתירין בה, לא ידיע מאן רית לה או בעל או בן, וצריך עיון. ע"כ. והוא דס"ל דכל שלא היה הסבה לבסוף ל"ש ללקותו, אף לענין מלקות גם הוא מודה דשייך בלאו זה מלקות]

ועוד העיר בזה מור הגר"ל שליט"א במוה"ל א"ב נישואי הסבת נחלה דינא דאי עביד לא מוהני ולא יחול נישואים אלו.

ועוד דן מור הגר"ל שליט"א אי ביבום משבט אחר הגורם להסבת נחלה גם נאסר בלאו זה, ובפשטות איכא איסור הסבת נחלה אף איכא בזה דין עדל"ת ככל חייבי לאוין ביבום, אף בזה י"ל שאין איסור לייבמה דא"ב גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דאין האיסור אלא בביאה ראשונה שאין הביאות מוסיפות בהסבת נחלה יותר, ותשרי להתייבם.

ואיכא עוד גוונא כזו, באיסור לא ירבה לו נשים, שנפל למלך אשה הי"ט ליבום, ואין יכול לגרש שאר נשיו, דבזה ל"ח כאפשר לקיים שניהם, ובזה מדינא ראוי להיות עשה דיבום לדחות לאו זה והכא לא נימא בזה גזירה ביאה ראשונה וכו', כיון דנשואה לו כבר. (חצר הכהנים)

גבולות הארץ

רש"י כתב בפר' מסעי "לפי שהרבה מצות נוהגות בא"י ואין נוהגות בחוצה לארץ הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב לומר לך מן הגבולים הללו ולפנים המצות נוהגות". והדברים צ"ב שלכאורה מצוות התלויות בארץ אינם תלויים בגבולות הקבועים בתורה שהרי לפני הכיבוש לא נהגו תרומות ומעשרות גם בארץ כמבואר ספ"ק דקידושין וגם אחר י"ד של כיבוש וחלוקה לא נהגו המצות במקומות שלא כבשו כמו שכתב הרמב"ם ריש הל' תרומות שאין חוב מצוות התלויות בארץ אלא אם כבשוה בכיבוש רבים ואם יכבשו הרי שוב אין תלוי בגבולות אלה שהרי נאמר כל המקום אשר תדרך וגו' שכל מקום שיכבשו יהיה שלהם והמצוות נוהגות בו ועיין בקובץ הערות תקנ"ט שהקשה כן על דברי רש"י.

והעיר הגאון הגדול רבי דוב לנדו שליט"א ש"ל שכונות רש"י למצוות חלה וערלה דלא בעינן כיבוש חלה כתובות כה א' ערלה פ"א דערלה מ"ב והמכוון לדין ערלה א"י ולא לערלה חו"ל. ול"ע. (הדרת קדש על ספר יהושע עמ' קמז)

לפניהם שאלה זו קלסוה ואמרו שזו שאלה יפה שהרי הטעם שאין אומרים נחם בתשעה באב בערבית ושחרית הוא מפני שרק לעת ערב הציתו את האור המקדש ואמר רבי יוחנן תענית כט א אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתי אלא בעשרי מפני שרובו של היכל בו נשרף והמג"א בסיומן תקנ"ז כתב בשם הש"ס הק' ראותם אנשי מעשה שמתענים גם ב' באב אומרים נחם בערבית ושחרית ומנחה וא"כ יש לצדד דעכ"פ בתפילה זו שהיא תשלומין לתפילה מנחה של תשעה באב יכול לומר נחם עכ"פ אם עדיין לא הפסיק את תעניתו ומ"מ להלכה אין בידינו כח לחדש דין זה ואין ראוי לומר נחם, ששם היא הוספה בעלמא אבל נחם הוא דין אזכרה שנתחייבו בה. (וישמע משה)

אין קולטין

איתא בגמ' מכות (י, א) הא א"ר יוחנן מניין לדברי תורה שהן קולטין שנאמר את בצר במדבר וגו' [וכתיב בתריה] וזאת התורה.

שטעתי מהג"ד מנחם כהן שליט"א בשם מרן הגר"ד לנדו שליט"א דהלומד בתשעה באב שלא כדין ד"ת לא יקלטוהו כמו הלומד במקומות המטונפים.

צילום: שוקי לדר

לשבת בברכת מאורי האש

הנה כתב הביאור"ל ס' ריג סעי' א ד"ה על כל פירות ומה שנהגין כהיום להוציא בבהמ"ד בברכת המאור אף על גב שכל העם עומדין היינו משום דמברכין גם ברכת הבדלה עם המאור ומיגו דמהני קביעותא להבדלה מהני נמי לזה משא"כ כשמברכין על המאור לחודיה אפשר דשפיר בעינן ישיבה. והורה הגר"ד לנדו שליט"א דבבלי ט"ב שחל במוצ"ש כשמוציא

אחרים בברכת מאורי האש כיון שאינו מבדיל צריכים קביעות בישיבה לברכת מאורי האש. [ראה משנ"ב מהדורת דרשו שם]

מלוה מלכה בליל ת"ב

נשאל רבינו כשליל תשעה באב שחל במוצ"ש והוא חולה מי שאכל ליל ת"ב בלילה אם לאכול סעודת מלוה מלכה.

תשובה הגאון הגדול רבי חיים קניבסקי אמר שראוי לטון באכילה לשם מלוה מלכה ואמר לי הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א שכן היא דעת רבנים נוספים. אמנם הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א אמר לי שאין זה כבוד למלכה שאוכלים בלילה כזה לשם מלוה מלכה. וישמע משה פרי ראה תשע"ז עמ' ב)

לעשות זכר אמה על אמה בבית כנסת

הביאור הלכה (ס' תקס') ד"ה שאין בונין לעולם הביא בשם המג"א והפמ"ג דבית הכנסת ובית המדרש שרי בכל ענין היינו אף בסיד לחוד ובלא שיוור אמה על אמה וצ"ב טעם דין זה דאמאי שונה ביהכ"ס וביהמ"ד מבית פרטי

וכאשר הערתי הערה זו בפני הגאון הגדול מוה"ר דב לנדא שליט"א מראשי ישיבת סלבודקה המעטירה אמר לי שאפשר לתרץ ולומר דהמיעוט שמיעט המג"א בית הכנסת ממשמעות ביתו איכא ביה חידושא רבה דלא רק סתם ביתו אשר אינו בית דירה אינו חייב בשיוור אמה על אמה אלא אפילו ביהכ"ס וביהמ"ד אע"פ דאיכא ביה לפעמים צד דירה כגון באופן המובא בשו"ע א"ח סימן קנ"א סעיף א' דשרי לח"ה ותלמידיהם לאכול ולשתות בהם מדוחק וי"א דביהמ"ד אפילו שלא מדוחק שרי ובמשנ"ב שם ס' ק' הביא בשם הרשב"א ויסודו בירושלמי כמש"כ השער הציון שם אות ח' דה"ה דשרי לישן שם עיי"ש ולפ"ז שפיר משכח"ל היכי תימצי אשר איכא בביהכ"ס צד דירה לח"ה ענינים אשר מחמת הדוחק נהפך ביהכ"ס וביהמ"ד להיות בית דירה שלהם ומטעם זה יש צד לומר דכאשר בונים ביהכ"ס הוי בכלל בית דירה וא"כ היה צריך לשייר בו אמה על אמה ולכן הוצרך המג"א להשמיענו דאע"פ שאיכא ת"ח ענינים אשר אצלם ביהכ"ס נחשב כדירתם וכב"מ מ"מ היות ועיקר שמוש בית הכנסת הוא לתפלה ולעבודת ה' שוב אינו נקרא בית דירה וממילא לא הוי בכלל ביתו ולכן אין צריך לשייר בבית הכנסת אמה על אמה. (הגאון רבי אברהם ישראל רובין שליט"א בס' נהרות איתן ח"א עמ' של)

ועוד הוסיף רבינו שליט"א דיש לדון שלא יאמר מזמור לתודה גם בערב ת"ב שהוא מטעם בסוף זמן אכילתו וחומר ממיצט בתחילת הזמן.

ועיקר ההנחה שייעשו מעשינו והזכרת הקרבנות לפי מנהג הבית השני ולא כבית ראשון, היא מושלכת. כיון ששב ה' את שבות עמו ונבנה הבית, וחזרו מצוות הבית והקרבנות למקומם. כששבו ובטלו נעשה זכר לבית שהיה באחרונה. אף שלא היה בנינו שלם (כמבואר ברמב"ם הנוצר שהיו מתענים בו).

והזכיר רבינו שליט"א בהקשר הזה דבר אגדה שראה בספר אחד מתלמידי הרמח"ל בשם הגר"י בריאל שהיה מגדולי איטליה לפני מאות שנים. שבספר דברי הימים [ב'] ל"ג] כתובה תשובת מנשה ושנעתר לו ה', וצריך ביאור למה בספר מלכים נכתבה דשעתו ולא נכתבה תשובתו. וביאר בזה שירמיהו שכתב את ספר מלכים אחר החורבן ראה את קלקול חטאותיו שנחרב הבית בגללם [וככתוב ירמיהו ט"ו ונתתים לזיעה לכל ממלכות הארץ בגלל מנשה בן יחזקיהו מלך יהודה על אשר עשה בירושלם. ובמלכים ב' כ"א י"א. וכ"ד ג'] וכיון שלא הועילה תשובתו לא הזכירה. אבל ספר דברי הימים נכתב אחר שפקד ה' את ישראל בבנין בית שני, וכיון שראה את תקנת החטא היה מקום לכתוב את תשובת מנשה.

הנחת תפילין בתשעה באב

רבינו שליט"א העיד שימוכח מדברי הרמב"ם בהל תשעה באב שאין חיוב להניח תפילין כל יום. שכתב בפ"ה מהל תעניות ה"א שמקצת החכמים נוהגים שלא להניח בט"ב תפילין של ראש. והנה ברור בדבריו שאין איסור ללבוש תפילין בתשעה באב כדן אבל ביום ראשון שכתב בפ"ד מאבל ה"ט. אלא שיכך נהגו מקצת, ואם הוא חיוב להניח כל יום איך יכלו לבטל חיוב יום זה. ואין לבאר שחכמים אלו

התאבלו יותר והיו טרודים ונפטרו מתפילין מן הדין כדן אבל ביום ראשון, שא"כ לא היה חילוק בין תפילין של יד לתפילין של ראש, וע"כ שהיה הנהגה בעלמא שאין ראוי ללבוש פאר בראשם.

הזכרת נחם במוצאי ת"ב

אמר רבינו שליט"א דיל"ע מה הדין בחולה שאכל בת"ב שדינו להזכיר בברכהמ"ז נחם, ונשתתה מלכך עד מוצאי ת"ב, אם צריך להזכיר נחם. ויסוד השאלה אם דין הזכרה שמזכירים של יום בלילה שאחריו הוא מדין תוספת (עי' ביאור הגר"א א"ח ס' תרצ"ה ג' שהוא משום שנמשכת קדושת שבת, ולא כלשון השו"ע דבחר תחילת סעודה אזלינן).

ולכא' פשוט שלא שייך תוספת בת"ב, ואח"ל יש בתשעה באב תוספת, ושייך לומר נחם, ה"ה שנאמר כן גם במקדים לקבל עליו ת"ב מבעוד יום.

אכן מבואר שאין דין זה משום תוספת אלא מצד תחילת הסעודה, שאף אם נמצא תוספת בראש חודש ובפריים שיש בהם ענין יו"ט, הרי בחנוכה אין כל דין ולא שייך תוספת, ומ"מ אם התחיל בשמיני מבעוד יום אומר על הנסים בלילה.

והוסיף רבינו שליט"א דאין לומר שדין נחם הוא דין על האבלים דוקא, ובמוצאי ת"ב האבלות פוסקת ואין לאזכרה זו מקום [דרך משל, אילו יבנה המקדש, ודאי אין לאזכרה מקום]. אלא כיון שחל חיוב אזכרה יצטרך לומר. ואינו דומה להוספה שמוסיפים בבית האבל בברכה רביעית (יו"ד שע"ט א'), שלכא' אם אכלו בשעת אבלם וקמו כבר לא יוסיפו נוסח זה, שהוא דין בבית האבל, 8

שאלה אדם שהכבד עליו קושי התענית בתשעה באב והלך לישון והתעורר אחרי שחשכה ונחשב כאנוס שייכול להשלים תפילת מנחה ולהתפלל ערבית שתים האם יכול לומר תפילת נחם בתפילה השניה שמתפלל לתשלומי תפילת מנחה או לאו.

תשובה נהג מי ששכח לומר יעלה ויבוא בראש חודש בודאי אינו אומר יעלה ויבוא כשמתפלל ערבית שתים שהרי בשעה שמתפלל כבר אינו ראש חודש ואינו יכול לומר ביום ראש החודש הזה וכן לענין על הנסים אם שכח להתפלל מנחה ביום האחרון של חנוכה לא יאמר על הנסים בערבית שהרי אינו יכול לומר בימים ההם בזמן הזה אולם בתפילת נחם אינו מזכירים כלל את יום תשעה באב ואין כאן אמירת דבר שקר חלילה אם אומר אותה שלא בזמנה וידוע המעשה ממהר"א גלאנטי מטורי האר"י ז"ל שהיה מתאבל הרבה על החורבן כל ימי חייו והיה רגיל לומר נחם בכל ימות השנה והגאונים רבי יעקב גרינוולד ורבי דוב לנדא שליט"א שהציעו

משנה דברים שאדם אוכל פירותיהן כו' שהיא ברייתא מפני הירושלמי דבעי שילמוד על שבת קכז א אתר אבל א"צ כמו שכתבתי כבר עכ"ל וא"כ ראוי לומר פסוקי איכה, וכן נוהג רבינו לומר פסוקי איכה ומו' אלו מגלחין. (אגן הסהר שלא)

מעדנים לקטנים

אמר רבינו בימים אלו שכתוב ברנב"ם ששביבא משיח יהיו מעדנים כעפר הארץ ושאל רבינו למה צריך מעדנים אם יהי' לנו כבר משיח, מה צריך יותר. השווע שכתב שם הציע שאולי צריך מעדנים עבור הקטנים.

על קידוש ה'

רבינו רגיל להראות תיעוד נורא הוד ממועמד קידוש השם של בני קהילת נורטהויזן הי"ד, בראשות רבינו יעקב בעל הפסקי תוספות ובנו הר"ר מאיר הי"ד מכל מאות הקהילות שקדשו שם שמים בגזירות אלו נמצא תיעוד נורא הוד ממועמד קידוש השם של בני קהילת נורטהויזן הי"ד, בראשות רבינו יעקב ובנו הר"ר מאיר הי"ד. בספר מנהגות ורמייזא, בהגהות, בכ"ג אי"ר, מביא המגיה מה שמצא על נייר ישן בעת פינוי עפר ואבנים מבי"ה (בית הכנסת?) שהחריבו המורדים בשנת שע"ו, וז"ל ההגהה בביאור תפלת אב הרחמים: בחייהם ובמותם לא נפרדו ר"ל שאף בשעת מיתתן לא נפרדו חד מחבירו ונתנו נפשם על קידוש השם והלכו יחד להריגה כמו שהיו הולכין למשחה ולשמוחה, כמו שאירע בהקהל הקדוש נורטהויזן שקידשו שם השם ביום ג' פרשת בהר, ובקשו מו' הרב ר' יעקב ובנו הר"ר מאיר הי"ד מן העירונים שינתנו להם רשות לתקן עצמם נגד הקידוש, והעירונים נתנו להם רשות. אז לקחו טליתותיהם ותכריכיהם אנשים ונשים בשמחה, והנה כרו להם שוחה על בית הקברות וח'פום לעיל בנסרים ארזים, ואש בערה סביב סביב, והנה החסידים והישרים והטהורים בקשו להשכיר להם משחק למחול במחולות כדי לעבוד את י"י בשמחה ולבוא לפניו ברננה, אז אמר בית יעקב לכו ונלכה באור י"י, ולקחו איש ידו ביד רעהו אנשים ונשים מפזים ומכרכרים בכל עוז לפני הש"י, ומו' הרב ר' יעקב הוא עובר לפניו, ובנו הר"ר מאיר היה מאסף לכל המחנות, פן יתעכב שום אחד מהם באחרונה, ושרים כחוללים אל תוך הבור, וכשהיו כולם אל תוך הבור, אז קפץ הר"ר מאיר על שפתו והיה הולך סביב הבור כדי לעיין אם נמלט איש מהם החוצה, וכשראוהו העירונים בקשו להחיות את נפשו. והשיב: כלו אנחותינו. כי בשעה אחת עיניכם בי [ואינני], וחזר לבור, וישליכו אש למעלה על גב הנסרים ויצאו נשמותם בבת אחת, בלא אוי ואבוי. כל זה העיד השליח של ר' אליעזר בן יעקב הי"ד עליהם, כי בקשוהו לכוון שמה לבשר שאחד מהם לא נותר, ואפילו אחד מן הילדים לא אמר אוי ואבוי ואפילו לא בכו. (פרשת) [השם] ינקום נקמתו וירחם על צאן מרעיתו. כל זה מצאתי בנייר אחד ישן ומטושטש בשנת שע"ו לפרט, בשעה שמפנה העפר ואבנים מן הב"ה פה שחרבו המורדים, עכ"ל ההג"ה הנ"ל.

הולך לישיבה לשחרית יחף תשע"ו

צילום: שוקי לדר

נגדי חול במוצאי שבת

בשנים מוצ"ש חזון שהוא שבוע שחל בו כשהי' רבינו נוסע לזכרון לשבת הי' לוקח עימו גם כובע וחליפה של חול, וכמדוד' שאמר שהלבישה שממשיכה משבת שפ"ד ואי"צ להחליף, אבל ללבוש מחדש את החליפה לאחר זמן משבת זה לא רצה ולכן הביא חליפה של חול.

הסיבה שרבינו לא הולך לכותל

שמעתי מאמור"ר שליט"א שהגר"ד לנדו שליט"א עלה לכותל לאחר שחרורו בשנת תשכ"ז, וראה אנשים שעולם להר הבית רח"ל, ועמד ומוחה בהם, עד שנחלש, ונאז לא עלה לכותל עד היום הזה, [מלבד פעם אחת], מכיוון שאינו מסוגל לראות אנשים שעולים להר הבית, וכששאלוהו על עלייה לכותל בחוה"מ, צידד שיש בזה שאלה, מכיוון שכל אדם שעולה לכותל גורם לעוד שוטרים שיכנסו להר הבית, והיינו כשעולים רבים, ואמנם לשוטרים מותר משום פקד"ן, [וכמובן צריכים לטבול, ואת זה לא כולם עושים לצערנו], אך עדיין אי"ז מתיר לנו להיכנס, ולגרום להם להיכנס למצב של פקד"ן. (הרה"ג ר"פ סויד שליט"א)

ולגבי הנסיעה לכותל בשנת תשכ"ז סיפר רבינו: בחודש סיון שנת תשכ"ז אחר שהתאפשרה גישה למקומות הקדושים לקח הגאון רבי שאול קוסבסקי זצ"ל במכוניתו את מורן הגאון בעל הקהילות יעקב זצ"ל, ואת מוהר"ח גריינמן והגר"ר יהודה שפירא זללה"ה. ואת יבדלח"ט רבינו [וזכרתי ששיין בדרך משניות בע"פ] לכ תל המערבי ולמערות המכפלה ומונקום הצופים בהר הזיתים קרעו קריעה בבכי והתרגשות מופלגת.

אמירות אחרי ברכת התורה

בשו"ע נפסק ס"ד תקנ"ד ס' דמותר לקרות כל סדר היום ופרשת קרבנות ומשנת איזוה נקונן ומודרש ר' ישמעאל. והדברים תמוהים דהרי יש בזה קיום מצות תלמוד תורה והוה לן לאסור משום שיש בזה שמחה של קיום מצות ת"ת. ועוד ראיתי שתמה בעמק ברכה בהל' אבילות ואינינוט ס' ב' דאין מותר לומר המושנה של אלו דברים שאין להם שעור וכו' אחרי ברה"ת כיון שאומרו משום לימוד התורה הרי אסור בת"ת והיה צריך לגרוס משנה באלו מגלחין ולא לקרוא האי משנה דיש בזה משום ת"ת דאסור. וכתב העמק ברכה דהיה נוהג בעצמו לקרוא המשנה של אלו מגלחין וכן שמעתי שכן נוהג הגאון רבי פינחס שרייבר זצ"ל וכן נוהג הגאון רבי דוב לנדא שליט"א אבל בפוסקים זה לא מוזכר. ותי' העמק ברכה דכמו דמותר איזוהו מקומן משום דהוה בגדר סדר היום ורגיל לאומרו בכל יום ואין בזה משום משמחי לב ה"ה כל דבר שהדין לאומרו בכל יום וכן אלו דברים אחרי ברכת התורה אין כאן משום שמחה ואכתי צריך ביאור דאכתי כיון דיש בהם קיום מצות לימוד התורה מה מוהי' מה דהוה סדר היום.

עוד הביא בבבמק"א: הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל נוהג אמנם בת"ב לומר פסוקי איכה לאחר ברכת התורה אף שהפוסקים לא נחתו לזה, ואמר דלא דמי למשנת איזוהו נקונן ומודרש רבי ישמעאל דשרי' דהתם חשיבי' מסדר היום אבל פסוקי ברכת כהנים לא חשיבי' סדר היום דהא ליכא תקנה איזוהו ד"ת יאמר, ומנהג זה לומר פסוקי ברכת כהנים ומשנת אלו דברים נחחדש בזמן והצרפתים (ברכות י"א ב) בעלי התוס' כמ"כ תוס' נהגו לומר פסוקים וברכת כהנים וגם אלו דברים ואלו פ"א דפאה שאין להם שיעור שהיא

דבר זכרון | הגה"צ רבי דבליצקי זצ"ל נלב"ע ב' מנחם אב תשע"ח

שח רבינו: הגר"ש דבליצקי היה מומחה למנהגים, וכתב מאמר על מנהגי הפרושים בירושלים, שהם תערובת מנהגים, שחלקם בא מהספרדים, וכתב מה הם לקחו מהספרדים, ושאלתי אותו למה לא אומרים במעריב יראו עינינו והוא ענה, אינני יודע, זה תשובה נפלאה, ואם הוא אומר אינני יודע, אז התהפך העולם, הגר"ר שריה דבליצקי, היה מדקדק במילים שלו.

מכירת הדבד

ממרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

קול נקמות

נקם נקמות בני ישראל מאת המדינים (לא, ב)

הקב"ה אמר למושה רבינו לתת נקמות בני ישראל ומושה אמר לישראל לתת נקמות ד' במדין וצ"ע מדוע נצטוו כאן על נקמה הרי בדרך כלל דבר מגונה הוא ואם חייבים בני מדין מיתה על שהכשילום יצווה הקב"ה להורגם אבל מדוע בתורת נקמה והנה מצינו כתיב (נחום א) על הקב"ה שהוא קל קנא ונוקם והרי הוא ציווה בתורתו (ויקרא י"ח) "לא תיקום ולא תיטור" ואיך אחת ממידותיו היא הנקמה וכן כתוב בתהלים צד קל נקמות ד' ובישעיה (סג ז) כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה. הרי שהקב"ה מדות נקמה והרי נקמה דבר אסור ומגונה הוא.

מבואר מזה דהנקמה כשהיא בנקיטת דבר גדול ומעולה הוא נצטווין בתורה לא תיקום כשהנקמה היא אישית על שפגע בו ולכן מוחזר לו נקמה זו כמדידותיו הדעות ואסורה בהחלט אבל כשעושה את המעשה בנקיטת אדברה לחשוב על נקמה מועלה היא, והקב"ה כל נקמותיו הם עבור ישראל לא על כבודו עצמו וכשאמר לנקום במדין אמר את נקמות בני ישראל ומושה אמר להם את נקמות ד' שכאשר המעשה יהיה לכבוד ד' אזי כשיעשוהו לשם נקמה הוא מעשה שלם שכאשר חולכים לעשות נקמה בגויים מחשבתו של הקב"ה היא כבודם של ישראל ומחשבתם של בני ישראל היא על כבוד שמים.

עונשו של אדם הראשון

והקרייתם לכם ערים ערי מקלט תהינה לכם נס שמה רצח מכה נפש בשגגה. (לה, יא)

מבואר כאן דין גלות להורג בשגגה ובמדרש כאן במדבר כ"ג, מבואר מבט חדש על עונשו של אדם הראשון דכתיב תהלים (כה) טוב וישר ד' על כל יורה חטאים בדרך וכתוב זכור רחמיך ד' וחסדך כי מעולם המה אמר דוד אילולי חסדיך שקדנו לאדם הראשון לא הייתה לו עמידה שנאמר כי ביום אכלך ממנו מוות תמות ולא עשית לו כן אלא הוצאתו מגן עדן וחייתו תתקן ל' שנה ואחייב מיתה, מה עשית לו גרשת אותו מגן עדן שנאמר ויגרש את האדם ולמה נתגרש על שהביא מיתה על הדורות והיה חייב למוות מיד אלא שריחמות עליו וגרשתו כדרך הרוצח בשגגה שגולה ממוקמו לערי מקלט וכו'. מבואר בדבריהם שכלכל החטא בעצם מה שאכל ממנו הדעת גם היה ראוי להתחייב מיתה מדיון רוצח על שגרם מיתה לכל העולם ומה שלא נהרג לאתרו הוא מפני שגלה וענין זה שנתגרש מגן עדן לא היה מפני שאינו ראוי להיות בו יותר אלא היה עונש וקיום דין של גלות כדי לכפר עליו שלא ימות.

מדוע פרשת נדרים לא נמסרה לכלל הציבור

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ד' (ל, א)

משונה פרשה זו מכל פרשיות שבתורה שנמסרה לראשי המטות דווקא ולא ככל התורה שנמסרה לכל ישראל. ובחז"ל ע"י נדרים עז עת דרשו מזה שנמסרו הנדרים לחכמים ובידם להתירם אולם אי"ז פשוטו של מקרא שהרי כאן לא דיני היתר נדרים נתפרשו שע"ז תנן בנדרים (י, א) היתר נדרים פורחין באוויר ואין להם על מה שיסמכו והיינו שאין דיניהם מפורשים בתורה אלא נמסרו לחכמים בע"פ א"כ כשאמרה תורה כאן ראשי המטות קאי על עיקר הנדר וצ"ב. (ע"י אור החיים כאן)

ונראה בבואר הדברים שלא יתכן למסור פרשת נדרים לכלל הציבור ואיש הישר בעיניו יעשה וידור כי חומר עוון נדרים ושבועות הפליג בו חז"ל הרבה עיין שבת לב דבעוון נדרים אשתו של אדם מתה ובנים מתים כשהן קטנים. ובמק"א (ע"י בקטע הבא) נתבאר בזה שיסוד נדרים הוא שנתנה תורה כח לאדם לאסור ולגדור עצמו וכשאין מקיים גם מה שאסר על עצמו רבה התביעה עליו לכן נמסרה פרשת נדרים לראשי המטות חכמי ישראל, ואחרי שמסר הכתוב ענין זה לחכמים שוב שייך שידור כל אחד כיון שאם לא יוכל לעמוד בנדרו, ילך להישאל עליו אצל החכם.

מדוע ניתן עונש בה חמור על נדרים

איש כי ידור (ל, ג)

יל"ע מדוע על עוון נדרים ושבועות ניתן עונש כה חמור שאשתו של אדם מתה ובניו מתים כשהם קטנים. על שבועות תרגם אונקלוס שבועה קיים והיינו דעניין שבועה הוא דבר שהוא מוקיים כלומר שאינו אומר אמירה בעלמא שיעשה כך וכך אלא מחזק ומאלץ את דבריו להבטיח את קיום הדבר ע"י שנשבע לקיימו וזהו לשון קיום שפירש אונקלוס גם ענין נדר אינו אומר בעלמא שפורש מדבר פלוני אלא עושה זאת ע"י נדר להיותו מחויב יותר בקיום דברו נמצא שיש כאן דבר שהוא יצירה מחודשת של קיום מוחלט שנעשה על ידו שהוא עובר עליו ומבטלו, ומידה כנגד מידה נענש שלא יהיה לו קיום בזה שנוטלים ממנו את אשתו ובניו הקטנים שהם קיומו של אדם ומציאות שהוא מחזק ויוצא.

משולחנו של רבנו

מרן רשבב"ג רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל גלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב

רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א בעתות המעטות שנותנו עד לסידור הקידושין כר נאה המופגש בין גדולי ישראל התנצחות וריתחא דאורייתא בבחינת נעשו אויבים זה לזה ואכן כפי שהבטיחו חדל לא זז מושם עד שנעשו אוהבים זה לזה אשרי עין ראחתי. (מוסף שב"ק פינחס תשע"ה)

סיפר הר"ה רבי גדליה הויגסברג שליט"א: שמעתי מחרבנית קניבסקי ע"ה מספר פעמים הגאון רבי יוסף ישראלזון זצוק"ל היו לו כמה הצעות שידוכים בזמן

שהציעו לו את השידוך לביתו של רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל רבי יוסף ישראלזון היה קרוב מאוד למרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל ראש ישיבת פוניבז הוא הכיר כבר מברנוביץ בליטא ועתה הוא שטח בפניו את כל ההצעות שהעלו בפניו אמר לו מרן הגר"ד פוברסקי זצוק"ל כי בזמנו דיבר עם מרן החזו"א זע"א

היה בין מרן זצ"ל למרן רבינו יבדלח"א קשר טוב הרבה שנים. הגר"ש מאד אהב את תורת של רבינו. סיפר נינו שהיה יושן אצלו שלמד בישיבה שכל פעם שהיה נכנס הגר"ש מיד היה שואל אותו מה רבינו חידש בשיעור.. יש בגניז רבינו שליט"א גם מכתב הערות ששלח לו על בד קודש. כמ"כ מרן הגר"ש היה קם לרבינו מלא קומתו כל עת שהיה נכנס אצלו.

כשהיה יוצא מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לסידור קידושין היו דואגים מקורביו שכשיבוא לאולם הכל יהיה מוכן כדי שלא יצטרך להמתין לשווא בידועם כמה הוא חס על זמנו בכל רגע ושנייה מעותותיו אחת היציאות שבהן יצא מרן הגר"ש לסידור קידושין של אחד מתלמידיו הייתה בזמן שהחתן כבר הלך לכסות את פני הכלה ואז פגש מרן הגר"ש ידיד שלא ראהו זמן רב הלא הוא הגאון הגדול

מכתב ניוחמים מיוחד שכתב מרן הגר"ש לרבנו
על פטירת אביו הגאון ר' דוד זצ"ל

בש"ס חידוש גדול פגשתי את רבינו רבי יוסף שלום אלישיב זכרנו לברכה ושאלתי אולי רציתי לבדוק, חטאת ששחטה בדרום מה הדין שריפה או קבורה לא הספקתי לגמור וכבר השיב פירוש קדמון במועילה אני יצאתי מורכלים על המקום פירוש קדמון במועילה היה מונח לפניו ככה כל התורה כולה מנוש.

ואמר לו אם רוצים למצוא דוגמה לבית של תורה שאליו ראוי להיכנס זה הבית של הרב אלישיב

הבקיאות העצומה

שח רבינו בהספדו: הבקיאות שלו היתה מיוחדת ומפליאה ביותר מנוש פלא פלאים אני זוכר פעם אחת מצאתי בספר של רבי לייב מאלץ ח"ב ס' כח שהוא מביא חידוש גדול שמצא בפירוש קדמון על נועילה דבר שלא כתוב בשום מקום

כבוד מרבים

מרן רשכבה"ג הגאון רבי חיים עוזר גרודזנסקי זצ"ל נלב"ע ה' אב ת"ש

ובכה, וירד, לא יכול לדבר, אחר כך היו הספדים אבל הוא עלה ולא דיבר, הוא לא יכל.

דברי זכרון

קטעים מדברים לזכרו של מרן הגר"ע גרודזנסקי בישיבת רבנו חיים עוזר יום ב אור לה' מנ"א תשע"ה שבעים וחמש שנה לפטירתו.

שבעים וחמש שנה עברו, אני עוד הייתי בלוי, הוא נפטר ביום ששי ה אב, הלוי היתה ביום ראשון ז אב בוילנא, אין לכם מושג איזה חורבן זה ה' אז, שעת המלחמה, כולם היו פליטים, ה' מנוש חושך לעולם הוא החזיק את כולם, גם היינו מוחותנים הדודה שלנו היתה בת של אחותו.

כתוב [עו"ה ע"ה. ובמדרשים בכ"ד] שלפני שנברא אדם הראשון הקב"ה הראה לו דור דור ושופטיו, דור דור ושופטיו, דור דור ומנהיגיו [בגמ' הלשון ופרנסיו, ובמדרשים בכ"ד הלשון הוא מנהיגיו], שלושה דברים, דורשיו אלו ראשי ישיבות מסתמא, שופטיו הם דיינים, ומנהיגיו דבר נוסף, לפי מה שאנחנו יודעים את ההיסטוריה של רבי חיים עוזר הוא ה' הכל, גם רבן של ישראל, זה ידוע הרי לא היתה כזאת גאונות בעולם, והוא גם פסק כל שאלה הוא פסק, וגם ה' מנהיג.

... והוא גם החזיק ופרנס את כולם שם, תדעו לכם שלא ה' לנו מה לאכול, אנחנו כולנו היינו פלטים, בוילנא כולם היו פלטים, פליטים הכוונה שאין אפילו פת לחם, אז מה כן אכלנו פרוסת לחם אחת ליום ומים, ולאבא ואמא גם זה לא ה', כי הוא נתן ארבע ל"ט כמה כבר ה' לו, ואת זה קבלו מוננו מואת אנשים, זה ה' רבי חיים עוזר, אפשר קצת לתאר מה זה.

... אבל מי שידע מה שה' אצל רבי חיים עוזר זה לא נורמלי, הוא ה' יושב וכותב תשובה מאלו הכתובות בתשובות אחיעזר, רואים כל התשובות שלו זה פלאי פלאים לא תמיד מובנים אפילו, גאונות! כותב תשובה ולידו בצד ימין עומד מישהו ומדבר שואל משהו, ובצד שמאל גם עומד אחד ומדבר אז אחד מפסיק והוא פונה אליו מדוע הפסקת תמשיך תמשיך, שומעים ראייתם כזו ברי, כזה פלא אין בכל העולם, אני לא זוכר עוד מישהו שספרו עליו כך, אבל כך ה', הוא יכול לכתוב תורה לעסוק בתורה, והוא שומע תוך כדי משני אנשים זה אומר כך וזה אומר כך והוא שומע את כולם, אז הוא לא הפסיק ללמוד, שומעים כזה מין היכי תימצוי מי שמצליח את כל כלל ישראל אבל מה יח', תורה מה תהא עלי, הוא לא הפסיק אפילו לרגע אחד, האם יש כזה דבר? אין כזה דבר בעולם.

ומזה זה נוגע אלינו צריכים לדעת שיש קצת, תמיד אבא שלי זכרנו לברכה ה' אומר אני אומר שיחות דברים גדולים ששמעו מרבי ירוחם, אחר כך ה' רגיל לומר אני אומר שמועסין גבורים אז מה אני רוצה שיהיו כך, אבל קצת להדבק בזה אפשר, צריכים לפחות לדעת מה אפשר להיות, אז אם לא הכל אז לפחות משהו, גם בחורים בישיבה כל אחד יושב ולומד, אבל כל דבר קטן מוציא מוהלימוד, לא לא, יש כאלו שגם כשהולכים אוחזים ספר ביד, אני ראיתי את הסטייפלר ה' תמיד עם גמרא קטנה או משניות או שה' אומר בעל פה, כך גדלים.

תמליל מתיאור בהזדמנות אחרת

אני הייתי בלוי של רבי חיים עוזר, ראשון המספידים ה' המרחשת אז זכיתי לראות אותו הוא כבר ה' זקן מופלג, זה ה' בבית הכנסת הגדול של וילנא, הוא עלה והתחיל לבכות, ובכה ובכה, וירד, לא יכול לדבר, אחר כך היו הספדים אבל הוא עלה ולא דיבר, הוא לא יכל.

תמונה היסטורית רבינו שליט"א על יד ציונו
של רבי חיים עוזר לפני כשלושים שנה

אנחנו גרנו בברנוביץ, באחד הימים שבתי לביתי מוהחידר, ואמרתי לאבא (מרן הגר"ד פוברסקי זצוק"ל - י.ש.) שהיום הגיע אדם לחידר, לקח לנו את הכובע [שהיה גם הכיפה] ואת החומש והגמרא, ואמר שנחור נבוא עם מכשיר כתיבה ומחברת. היו אלו נציגי השלטון הרוסי החדש שביקשו לחנך את הנוער בדרכם. אבא לא שהה רגע, מייד הוא אמר לאמי: 'את שומעת?! היום בלילה אנו עוזבים את ברנוביץ!'

מזוודות לא היו אז, אז אמא לקחה שק גדול, ובשק היא שמה כר אחד ושמיכה שיהיה חם, אבא לקח איתו רמב"ם ומנחת חינוך. זה מה שהיה. ר' שניאור (ראש ישיבת לייקווד, הגאון הגדול רבי שניאור קוטלר זצוק"ל, בנו של מרן הגאון רבי אהרן זצוק"ל י.ש.) התאכסן אצלנו בבית, והוא נתן לי במתנה ספר תנ"ך קטן. רציתי גם את זה לקחת, אבל אבא אמר: 'לא, לזה אין מקום'. זה נשאר שם. וכך באנו לוילנא, פליטים, מנוש פליטים.

הגאון רבי דוד רפופרט זצוק"ל (בעל ה"מקדש דוד", ור"מ ישיבת ברנוביץ י.ש.), ניסה להניא את אבא מותוכניתו, והלך איתנו לתחת הרכבה במטרה לשכנע את אבא לחזור בו מותוכניתו אך אבא לא השתכנע.

בוילנא התגוררנו בביתו של מי שלימים היה חמוי הגה"צ רבי ישראל חיים קפלן זצוק"ל שהיה ידיד של אבא מיישיבת מיר. אח"כ באה גם אחותו עם ילדיה מבריסק אז עזבנו את ביתו לסובת דירת חדר קטנה. התנאים בוילנא לא היו קלים כלל וכלל, לא היה מה לאכול. אני אכלתי רק פעם אחת ביום, פרוסת לחם וכוס מים. מה אבא אכל? אינני יודע. נראה לי שגם זה בקושי. מי שעזר לנו היה מרן הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל, שהיה יד ימינם של כל הפליטים שהתקבצו לוילנא. הרוסים סגרו את כל החיידרים בוילנא. אז מה, אתם חושבים שלא למדנו? אבא שכר אחד מבחורי הישיבה והוא למד איתו. לא היה לנו חיידר, אבל זה היה כמו חיידר.

זה היה בחור נחמד מיישיבת אוסטררה, והוא למד איתי, יחד עם גיסי לעתיד ר' נפתלי (קפלן). אבא שלי והשווער שלי לעתיד ביחד לקחו בחור אחד ושכרו אותו והוא למד עם שני הילדים. זה היה לפני הצהריים, אחרי הצהריים לא למדנו איתו, ובשעה שבע בערב אבא היה הולך לשמוע את השיעור של מרן הרב מבריסק זצוק"ל. הוא אמר אז שיעור על מנחות, ובאו לשם כל גדולי ישראל מבין הפליטים לשמוע את השיעור. אני אחרי הצהריים כבר לא למדתי בחיידר שלי, אז הוא לקח אותי לשם. לא היה מקום ליד השולחן, אז הושיבו אותי מתחת לשולחן, ומושם שמועתי את מרן הרב מבריסק מוסר את שיעורו. אני עוד זוכר ששיחקתי עם בני משפחת מרן הגר"ז שם בגפרורים...

עוד סיפר רבינו כי בהיותם בוילנא היה התלמוד תורה בו למד תקופה מול ביתו של רבי חיים עוזר והיה נכנס מופעם לפעם בלאט לביתו לחזות בעמלו בתורה.

בהלית הגר"ע

סיפר רבינו שבלויה של ר' חיים עוזר האבא שלו לקח אותו ללויה והי' שם בבית הכנסת הגדול של וילנא, אביו שם אותו על החלון שהי' רחב וראה את הכל. זה נתן לו המון, זה ה' מונח לו בעצמות, זה עושה רושם.

תמליל מתיאור בהזדמנות אחרת: אני הייתי בלוי של רבי חיים עוזר, ראשון המספידים ה' המרחשת אז זכיתי לראות אותו הוא כבר ה' זקן מופלג, זה ה' בבית הכנסת הגדול של וילנא, הוא עלה והתחיל לבכות, ובכה ובכה

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת מטות מסעי תשפ"ד (40)

הכרת טובה – מדה שהתורה נדרשת בה

מדון אם הי' יכול משה לעשות בעצמו לא הי' משלח אחרים [דאפי' במלחמות עמלק שבאותה שעה עדיין לא צוה הקב"ה להלחם בעמלק, ובכ"ז נא' (שמות יז) וידי משה כבדים וגו' וברש"י בשביל שנתעצל במצוה ומינה אחר תחתיו נתייקרו ידיו עי"ש ואף שעמד בתפילה, וכאן א"ל הקב"ה 'נקום'], ע"ז אחז"ל שהי' לו מניעה מצד הכרת הטוב, ומיקרי שכלל לא הי' יכול לעשות בעצמו, ובע"כ שלא הי' כוונת הציווי כלל שיעשה בעצמו.

וביאר הענין, עפ"י מה ששמעתי בשעתו ממור"ה שמואלב"ן זצ"ל, בגדל עיקריותה ומרכזיותה של מדת 'הכרת הטוב' במסורת התורה הק', והשריש לן יסוד שמידה זו היא כעין אחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן, וכמו שיש מדה בדרשות חז"ל של אם אינו ענין לזה תנהו ענין לזה ועפ"י דורשים את ציווי התורה אף כשהמשמעות הפשוטה אינה כן, ה"נ גם כוחה של מדת הכרת הטוב שהיא מפרשת את ציווי הקב"ה שלא כמשמעות הפשוטה של הדברים, ומעתה כיון שמדת הכרת הטוב מונעת את משה בעצמו לפגוע במדיו, בע"כ שביאר מה שא"ל שהקב"ה 'נקום', אי"ז שהוא עצמו ינקום במדיו, אלא ר"ל שיעשה זאת ע"י אחרים.

וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן (ל"א, ו)

תמהו חז"ל (מד"ר כאן) הקב"ה אמר למשה עצמו 'נקום' (לעיל פס' ב') והוא משלח אחרים? ותירצו: 'אלא מפני שנתגדל בארץ מדיו, אמר - אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה, המושל אומר בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן' ע"כ. והיינו שמדת הכרת הטוב מנעה את משה עצמו לנקום, כיון שנתגדל שם.

ותימה, מה תועלת לנו בנתינת טעם שח"ו לא קיים משה את ציוויי של הקב"ה שאמר לו בפירוש, והנביא צווח ואומר הנה שמוע מזבח טוב וגו', ולא יעלה על לב להחמיץ שום מאמר של הקב"ה מושם איזה חשבון של מוסר, ודאי שא"ל לחשוב כן.

ובאמת מצינו כמה פעמים שא"ל הקב"ה למשה לשון ציווי, שמשמע לנו בלשונו שיעשה בעצמו ומ"מ מפורש שעשאו ע"י שליח, וכל התורה ניתנה למשה בפירושה והוא ידע את המכוון בכל ענין ומצוה, וקיים הכל לפי היאות בשורשו של כל מעשה ותכלית, ומ"מ כוונת חז"ל לפרש הא דאמר' בעלמא מצוה בו יותר מבשלוחו, וכמו שידוע מ"ש הש"ך שאם האב יודע למול את בנו חייב לעשות בעצמו ולא ע"י שליח, וכן במלחמות

חזרה שליחות אצל המשלח

אצלם, אולם כ"ז הי' נוגע רק לענין שלא יצא בעצמו להלחם בגופו, אבל קיים מצות ה' בשמחה ורצון ונקם בהם בעצמו ע"י שלוחיו כמותו, ואף כל מה שהי' נאות נודרו להשתתף בעצמו בגופו, לכן יצא רבן של כל ישראל אל מחוץ למחנה לקראת אנשי המלחמה, תלמידיו, כדי שתחזור שליחות במהרה אצל המשלח ולהודיע שקיימו את כל מה שהי' מוטל עליו לעשות.

ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה (ל"א, י"ג)

ובמדרש, להודיע ענוותנותו ושבתו של משה, שהיו כולם תלמידיו תלמידיו.

ונראה עוד, אמנם מבואר בחז"ל (ר' לעיל) שמשה עצמו לא היה יכול ללכת למלחמת מדיו, כיון שהיתה לו הכרת הטוב כלפיהם על שנתגדל

'ומשפטיו עם ישראל'

ונ"ל עפ"י דבריו להוסיף באר את ברכת משה רבינו לשבט גד (דברים לג): 'ויתא ראשי עם צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', ופרש"י: 'ראשי עם' הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים וכו'. 'צדקת ה' עשה' שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו עכ"ל רש"י שם, ולא המשיך לפרש לשון סוף הפס' - 'ומשפטיו עם ישראל'.

ואמנם בפירושו של המהרי"ל דיסקין הנ"ל, נוכל לבאר היטב כל לשון הפס': 'צדקת ה' עשה' היא צדקתם של בני גד וראובן שנשארו בארץ גם בשבע השנים שבהן חילקו את הארץ לשבטים, וזה הי' צדקה מצדם שחייבו עצמם יותר ממה שדרש מהם משה, וכמ"ש רש"י (להלן פס' כד): 'היוצא מפיקם תעשו' לגבוה, שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק. משה לא ביקש מהם אלא 'ונכבשה' - 'ואחר תשובו', והם קבלו עליהם 'עד התנחל', הרי הוסיפו להתעכב שבע שחילקו ע"כ. ובד' מהרי"ל דיסקין זצ"ל מתבאר מה תכלית הצדקה שעשו - 'ומשפטיו עם ישראל', שיוכלו לשפוט ולדון את חלוקת הנחלות של ישראל.

לא נשוב אל פתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו. כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה (ל"ב, י"ח - י"ט)

כ' בחידושי מהרי"ל דיסקין זצ"ל: "לכאורה קשה, הלא אמרו כבר 'ואנחנו נחלץ חושים וגו' עד אשר אם הביאנום אל מקומם' לעיל (פס' יז) ומה הוסיפו פה? ואמר רבינו זצ"ל, דהנה איתא במס' ב"ב (מג א') בני העיר שנגנב ס'ת שלהן אין דנים בדיני אותה העיר ע"ש, והיינו משום דהוי 'נוגעים'. והנה בעת חלוקת הארץ היו ג"כ כמה משפטים בענין הנחלות בין איש לאיש ובין שבט לשבט כמבואר בפ' יש נחליק, ע"כ אמרו בני גד ובני ראובן לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו, היינו שנשארו ג"כ בזמן החילוק, שאנחנו נוכל להיות דיינים כשרים לדון כל עניני הנחלות בין איש לרעהו יען כי אנחנו לא נהי' נוגעים כלל, כי לא נחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה, ע"כ אנחנו נהי' באמת דיינים כשרים והכל יסמכו עלינו כי נפסוק דין אמת לאמתו וק"ל".

בין 'לפני השם' ל'צדקת השם'

אחר כיבוש וחילוק, והנה משה התנה עמם רק על ז' שנים של כיבוש, והם הוסיפו מעצמם עוד ז' שנים של חילוק, ותועלת הענין פי' מהרי"ל ד' (ר' לעיל) שיוכלו לסייע בדיני הנחלות כיון שהם לא היו 'נוגעים' שהרי הם נוחלים מעבר לירדן מזרחה.

ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' (ל"ב, כ"א)

'לפני השם' בפרשה זו פעמים כנגד ז' שנים של כיבוש (בעל הטורים). בברכת משה רבינו לשבט גד אמר (דברים לג) 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל', ופירש"י שם דקאי על קיום התנאי שנשארו מעבר לירדן עד

ומעתה נראה לומר שאמנם בני גד ובני ראובן זכו בשנים של כיבוש 'לשבע שנים של לפני השם', אבל אח"כ נתעלו יותר 'לשבע שנים של צדקת השם', כי בז' שנים של כיבוש קיימו רק מה שהוכרחו בתנאו של משה 'ועבר כל חלוץ לפני ה', אבל אח"כ צידקו עוד משלהם להתנדב יותר ולהתעכב עוד ז' שנים של חילוק כדי לעשות צדקה עם ישראל ולדון דיני נחלות, ושנים אלו הם 'צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל'. ולהבין זאת יש להקדים מה ששמעתי ממו"ח אדמו"ר רבינו הגדול

מחרה ב'מי הדעת' עד הערב שמש

מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת – טהור עכ"ל. הדגיש הרמב"ם שהרצוה לחזור בתשובה צריך 'להביא נפשו במי הדעת', לטבול במי התורה, 'הוי כל צמא לכו למים – ואין מים אלא תורה'.

והנה באמת כל מ"ח ערי הלויים היו קולטות לדעת כמבואר בגמ' מכות, וביותר שיש ערי המקלט שקולטות אף שלא לדעת וכו', ועכ"פ עיקר התכלית בעונש הגלות ה' שיבא כל רוצח בשגגה לתחום ערי שבט הלויים, שילמדו מהם ויתאבקו בעפרם ויסתופפו בצלם של תלמידי חכמים, כמו שהאריך הרמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל שהיו מופרשים מכל עסקי העולם והיו מובדלים לעסוק בתורת ה' כל ימיהם, וכבר הבאתי מה שקיבלתי מרבותי בשם רבינו הגאון ר' מאיר שמחה זצ"ל שהיו הלויים עסוקים בלימוד התורה במשך כל השנה כדי שיעזרו היו מוכנים לשמש בבית המקדש באותם ב' ימים שעלו להם מחשבון הכ"ד משמרות ועוד בתי אבות שבכל משמר ומשמר. ועוד גרס' בגמ' מכות ד"א א' וכו' ברמב"ם רפ"ז מהל' רוצח: תלמיד שגלה לערי מקלט מגלין רבו עמו, שנא' 'וחי – עשה לו כדי שיחיה', וחיי בעלי חכמה ומבקשה בלא תלמוד כמיתה חשובין, וכן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו ע"כ. והרי לא ה' אחד מ'ישראל שלא ה' לו רב המלמדו תורה, ובע"כ היו כל ערי המקלט מלאים בישיבות קדושות ות"ת, ועי"ז כל הנמצא בערי המקלט רוחץ בתוך מי הדעת ונטהר מחטאו החמור.

ובאמת כבר כתב הרמב"ם (הל' שגגות פ"ה ה"ה) השוגג ה' לו לבדוק ולדקדק, ואילו בדק יפה יפה ודקדק בשאלות לא ה' בא לידי שגגה, ולפי שלא טרח בדרישה ובחקירה ואח"כ יעשה – צריך כפרה ע"כ, ומתבאר שחטאו של ההורג בשגגה שלא בדק ודקדק יפה קודם החטא, וכיון שאם ה' בודק כראוי ומדקדק בשאלות – לא ה' בא לידי שגגה, לכן תיקונו לטבול ולהביא נפשו במי הדעת' לימוד התורה הקדושה, ועי"ז יוכל לכוין דרכיו ואורחותיו, ושוב לא יעשה שום מעשה מבלי מחשבה.

ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה (ל"ה, ל"ד) פירש רבינו ה'משך חכמה' זצ"ל שלשון הפס' קאי על המקרא לעיל (פס' לב) 'ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו', כלומר שזו היא אזהרה שלא לפטור את הרוצח בשוגג מן הגלות ע"י שישלם כופר: "ובזה גילה סוד העיר מקלט, כי רציחה בשוגג היא טומאת הנפש וכמפורש בשבועות (ח' א'), והישיבה בעיר מקלט הוי כעין טהרת המים – רחיצת הנפש. וטבילה כזאת מועיל לנפש המת, שאם מת עד שלא גלה מגלין עצמותיו, וטהרה לגמרי הוי, כמו טהרה לתרומה שצריך הערב שמש. כן הכא צריך הערב שמש, וזה מות הכהן הגדול, שזה הערב שמש האמיתי".

הכהן הגדול, ראש עובדי העבודה בבית המקדש, גדול המשמשים לפניו ית', נקרא שְׁמֵשׁ, וכשמת הכה"ג נחשב הדבר כ'ביאת שמש'. וכמו שלאחר הערב שמש, בזמן שכל הבריאיה מחשיכה, מסתיים היום הקודם עם הטומאה שבו ומתחילה בריאה חדשה וטהורה של יום חדש, ולבריאיה זו נכנס האדם כשהוא טהור, ע"ד זה הוא גם ביאור הכפרה הטמונה במיתת הכהן הגדול. כשמת הכהן הגדול, 'שמש העולם', משרת ה', העולם משנה את פניו. אין דומה עולם זה לעולם שקודם מיתתו. העולם הקודם, שבו אדם זה רצח נפש, חלף והלך לו. כשמתחיל העולם החדש, נכנס אליו אדם זה כאשר הוא כבר טהור ע"י הישיבה בעיר מקלט.

ונראה להוסיף עוד בביאור' המשך חכמה, עפ"י דרשת חז"ל עה"פ 'שובה ישראל עד ה"א וגו' קחו עמכם דברים', ובספרי (פר' האזינו): "קחו עמכם דברים ושובו – ואין 'דברים' אלא דברי תורה", כלומר שעל ידי ה'תורה תבלין' יוכל לחזור בתשובה, ובאמת שכן מבואר ברמב"ם סוף הל' מקוואות: כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואעפ"י שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש

רשכבה"ג רבינו מרן הגאון רבי יוסף של' אלישיב זיע"א

-- לרגל יום הזיכרון ה"ב – כ"ח תמוז תשע"ב --

קול נהי ומספד מרבינו הגדול מרן שליט"א

עת נשמע דבר הסתלקותו של מרן רשכבה"ג זיע"א

"בא השמש בצהרים יתומים היינו ואין אב"

איתא בגמ' 'כד נח נפשיה דרבי יוחנן פתח עליה רבי יצחק בן אלעזר קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים'. ובסדר הדורות פירש שרבי יוחנן חי ג' מאות שנים, ויש אומרים ד' מאות שנים, והיה עולה על הדעת אולי האבידה אינה גדולה כל כך שהרי סוף האדם למיתה, על כן פתח רבי יצחק בן אלעזר ואמר כי באה השמש בצהרים, שקעה חמה שלא בעונתה, באמצע הזריחה הגדולה, כך אור תורתו של רבי יוחנן בשעת פטירתו היה בתוקפו וגבורתו להאיר לארץ ולדורים עליה.

כן הדבר ברבן של ישראל מנהיג הדור רבינו יוסף שלום זכר צדיק וקדוש לברכה, אשר מימי נערותו היה מוקדש בכל רגע ממש לתורה ועבודת ה', ובכל יום ויום היה אור תורתו זורח ומתבדר בעולם, והיה לכלל ישראל מעין הסנהדרין בלשכת הגזית להורות דבר ה' זו הלכה, ולחומה בצורה לבית ישראל.

ומאז ביקש ממנו מו"ח רבינו הגדול האבי עזרי זיע"א נטל על עצמו את עול הנהגת הכלל במסירות נפש שלא על פי טבעו. וכל ימיו ציוה והדריך שלא לסור ולא לשנות ממה שמסר מרן האבי עזרי לעולם התורה כולו, ורבינו יוסף שלום זצוק"ל מסר עצמו על דבר זה.

ואף שזכה לזקנה מופלגת ובצלילות מיוחדת שכמעט לא נשמע כדבר הזה בדורות האחרונים, כל נחשוב חלילה שהאבידה לא גדולה כל כך, אלא אדרבה קשה היום לישראל כיום בא השמש בצהרים, כי השמש הגדולה שקעה בתוקף ובעוצם זריחתה שהוא היה מי שהאיר לעולם כולו את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו הן בהלכה והן בהשקפה טהורה. גדולה האבידה ואין לה תמורה. יתומים היינו ואין אב.

(נכתב ע"י א' השומעים)

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת מטות מסעי תשפ"ד

הוראת שעה

בחור ישיבה הוא אדם שכל מהותו היא עליה

מתוך דברים שנאמרו במסע החיזוק בהיכלי הישיבות בבית שמש

בן תורה נכנס לישיבה לא רק כדי ללמוד, אלא לגדול בתורה, ובמידות טובות, ויראת שמים. להיות אדם גדול! להיות בן אדם יותר קרוב להקב"ה.

בשעת עבודה יש עליות ויש ירידות, ואפילו ירידות גדולות, אבל צריך שלא להתפעל מזה. זה הדרך! ר' חיים מוולאז'ין אומר, שידוע שיש זמנים שאדם מרגיש קרירות בכל חלקי העבודה, ואז הוא חושב, זהו! נכשלתי! כעת אינני עושה מאומה. אך זו טעות, שכן אם לדוגמה הוא יכול לעשות עתה עשרים אחוז, שיעשה רק את זה, אבל את העשרים הללו שיעשה במאה אחוז! ואם יעשה עתה כל מה שהוא יכול לעשות, הוא יחזור לעלות ולחיות מה שהיה קודם, אבל אם בזמן הקושי הוא יפסיק, אז הוא יצטרך מאמץ מיוחד כדי לחזור למה שהוא היה.

יש אנשים שואלים מפני מה בחורים ואברכים לא יכולים ללכת לצבא... הם אינם מבינים שבחור ישיבה הוא לא 'סטודנט לתלמוד'! בחור ישיבה הוא אדם שכל המהות שלו היא עליה, ועוד עליה! ואמנם יש גם ירידות, אך המציאות היא שהירידות מביאות אחר כך לעליה. בחור מכריז בכל מהותו 'אני עבד השם'! אני דבק בה'! ומי שמסתכל בצורה כזו יודע שהצבא הוא סתירה גמורה לזה! חייל זה מהות אחרת לגמרי מבחור ישיבה!

אנו נכנסים עתה לסוף זמן. מי שהוא אדם פשוט מבחינתו כבר נגמר הזמן, אבל מי שאינו אדם פשוט, אז אדרבה, שיעשה עכשיו בסוף הזמן חיזוק! אפילו מי שהיה לו זמן לא כל כך טוב, אם עתה ילמד היטב בשלושת השבועות הללו שעד סוף הזמן, אזי כשיסתכל לאחר מכן ירגיש לגמרי אחרת, ויראה כאילו כל הזמן היה מצויין! ומאידך, מי שלמד כל הזמן היטב, אך הוא מסיים את הזמן בחולשה, לא ירגיש את המעלה של הזמן.

עכשיו הוא הזמן שכל אחד צריך להרגיש את הגדלות של בן תורה, שהוא בן אדם שקיבל על עצמו את החיוב להיות אדם גדול מאוד בכל התחומים. ובזה יש עליות וירידות, ועכשיו בסוף הזמן צריך לעמוד ולהתחזק עד הסוף. ולהתחזק! היינו בתפילה, במוסר, במידות, ובנודאי בהתמדה בתורה! ואז הקב"ה יעזור לנו, כי אנחנו צריכים מאוד את הסייעתא דשמיא של הקב"ה בכל צעד ושעל שלנו. וזה יביא אותנו לקירבה לקב"ה, ונזכה להצלחה וסייעתא דשמיא.

החטא שגרם לחורבן – זלזול

ולפי זה מבואר הקשר בין הלשון הרע שדיברו המרגלים על עצים ואבנים לחורבן בית המקדש. כיון שחטא המרגלים בא מחמת גאווה, שגרמה להם לזלזל בארץ ישראל, וזה גופא היה החטא שגרם לחורבן בית ראשון, וכפי שאמרו חכמים (נדרים פא), שבית המקדש חרב על כך 'שלא בירכו בתורה תחילה', וביאר הר"ן שם (ד"ה דבר) בשם רבינו יונה 'שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה', נמצא שיסוד חטאם היה בכך שמחמת גאווה לא החשיבו את התורה כראוי.

וכן חורבן בית שני היה מחמת גאווה וזלזול באחרים, כמו שרואים בסיפור של קמצא ובר קמצא, שזלזלו בבר קמצא וסילקו אותו מהסעודה לעיני כולם, ואיש לא קם למחות, וזה מה שגרם לחורבן בית המקדש.

ולפי זה, מוטל עלינו חיוב בימים אלו להתחזק בתורה, ובעונה, וב'בין אדם לחבירו', שחיזוק זה יביא בע"ה את הגאולה השלימה, ובינתיים גם יוריד מהסבל שסובלים אנשי הצפון.

אמנם יש בזה ענין נוסף, על פי מה שכתב הרמ"ק בתומר דבורה (פ"א), שבכלל ישראל יש ענין של 'חיבור נשמות'. דהיינו, שאם יש בכלל ישראל זכות למישהו זה גורם זכות לכולם, בגלל חיבור הנשמות, ולהיפך, אם יש אדם אחד שאינו נוהג כראוי הוא גורם רעה לכל כלל ישראל. אמנם נראה שכל זה הוא דוקא כשיש חיבור ואחדות בעם ישראל, ועל כן מצינו דבר זה במעמד הר סיני, שנתפרש שם שהיה גדול כוחו של משה יותר משישים ריבוא של בני ישראל [כמאמר חז"ל בילקוט שמעוני (ישעיה תמו) 'משה, מה שהיה קשה לשישים ריבוא היה נוח לו], ומוכח מכך שלכלל ישראל היה באותו זמן כח של שישים ריבוא, ולא היו נידונים כיחידים, והיה זה משום שהיו במצב של 'יוחן שם ישראל', וכפי שדרשו חכמים 'כאיש אחד בלב אחד'. ואם כן, יש לנו חיוב להרגיש אחוה ולחשוב על הסבל שעוברים אנשי הצפון, וכמו שידוע שהחפץ חיים לא היה יושן בזמן המלחמה על מיטה, ועל ידי שנשתתף עמהם בצערם אזי הזכויות שלנו יעזרו להם יותר.

ובאמת דבר זה מועיל לכל אחד, כמו שדרשו חכמים (שמו"ר א כז), 'אמר הקדוש ברוך הוא, אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל, ונהגת בהן מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הדא הוא דכתיב וירא ה' כי סר לראות, ראה הקדוש ברוך הוא במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה'.

הקב"ה יעזור שנוכח להתחזק בתורה ובעונה ושאר מידות טובות, ולהשתתף בצערם של אחרים, ובזכות זה נזכה להצלחה בתורה, ולגאולה שלימה, גאולת הכלל והפרט, במהרה בימינו אמן.

אנחנו נמצאים בימי בין המצרים, ובזמן מלחמה והרס של הרבה בתים. ואמנם מחד גיסא אי אפשר לדעת דרכי שמים, אבל מאידך אי אפשר שלא לשים לב שמתקיים בנו בזעיר אנפין 'על מה אבדה הארץ', בתים נהרסים, יש הרועים ופצועים, ערים שלמות נעזבות בארץ ישראל, ואם כן מוטלת עלינו חובה כפולה, להתבונן מה החטא שהביא לחורבן ולשוב בתשובה שלמה.

והנה, על המקרא (במדבר יד א) 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם, ויבכו העם בלילה ההוא', איתא בגמרא (תענית כט. ועוד), 'אמר רבה אמר רבי יוחנן, אותו לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות'. ומבואר, שמעשה המרגלים הוא שורש החורבן. וצריך ביאור לכאורה, מה השייכות ביניהם.

וביותר צריך ביאור, שהרי חטא המרגלים היה בלשון הרע, כמבואר בערכין (טו), 'תניא אי"ר אלעזר בן פרטא, בא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן ממורגלים, ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה'. ואם כן צריך להבין, מה השייכות בין חטא המרגלים, שחטאו בלשון הרע, שהוא עוון של 'בין אדם לחבירו', לחורבן בית המקדש הראשון, שהיה מחמת 'שלא בירכו בתורה תחילה', דהיינו שזלזלו בתורה, שהוא עוון של 'בין אדם למקום'. וגם לגבי חורבן בית שני הדבר צריך ביאור, שאף שחרב משום שנאת חנם, שהוא עוון של 'בין אדם לחבירו', מכל מקום עדיין לא מובן הקשר בין 'שנאת חנם' לדיבור לשון הרע על עצים ואבנים.

וכדי לבוא לביאור הענין יש להקדים, מדוע אסור לדבר לשון הרע על עצים ואבנים, הרי הם אינם מרגישים בזה כלל.

והנה כתב החפץ חיים (הל' לשה"ד כלל ג אות ו), שאיסור דיבור לשון הרע הוא אף באופן שלא הגיע על ידי דיבור שום נזק לזה שדיבר עליו, וכגון שלא קיבלו השומעים את דבריו, וכיוצא בזה. ואפילו אם משער מתחילה שלא יבוא לו שום רעה מדיבורו, מכל מקום אסור לו לספר בגנותו. 'ובבאר מים חיים' שם (סק"א) הביא בענין זה את דברי רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג אות רסז), שכתב שבסיפור לשון הרע יש שתי רעות, האחת, שגורם נזק ובושת לחבירו, והשנית, שחפץ להרשיע את חבירו ושמוח לאידו. וכתב על כך הח"ח שם, שבאופן שידוע שלא יגיע שום נזק לחבירו מדיבורו אכן אין את החלק הראשון, אבל עדיין יש את החלק השני.

ומבואר מכך שיש עוון של לשון הרע בעצם הדבר שנהנה מחיסרון של אדם אחר, ואיסור זה הוא לאו דוקא כשמדבר על אדם, אלא אף כשמדבר על חפץ ומזלזל בו. ויסוד החטא בזה הוא גאווה, שמחמת גאווה מדבר על אחרים ומזלזל בהם.

בגדר דין שתיקה ביום שמעו

למיקט שאין דעתו לקיים הנדר אינו נחשב לשתיקה, מה החילוק בין 'שותק על מנת למיקט', שאין כאן קיום לשיתוף, לבין 'שתיקה סתם', שהוא מורה שיש כאן קיום. ולפי מה שנתבאר שהקיום מחמת רצונו בקיום הנדר ביום שמעו אפשר לומר, שכאשר הבעל שותק על מנת לצער את האשה הוא יודע שעל ידי שתיקתו יתקיים הנדר באותו היום, אבל אינו חפץ בכך, אלא עושה את זה נגד רצונו כדי להעניש את האשה, ולכן סובר רבי חנינא שאין זה נחשב לקיום הנדר, מאחר ואינו חפץ בו כלל. אבל כששותק סתם, אף שאין בדעתו לקיים את הנדר לעולם, מכל מקום הוא חפץ שיתקיים הנדר ביום שמעו, וממילא הוא קיום לעולם.

אמנם רבא ורב חסדא אינם מחלקים בזה, אלא סוברים שבכל ענין שהוא יודע שעל ידי שתיקתו יתקיים הנדר ביום שמעו, אף שאינו חפץ בכך כלל, כיון שמתקיים הנדר מכח מה שאינו מפר נחשב 'קיום' לאותו היום, וממילא הוא קיום לעולם.

מדוע התירו להפר נדרים בשבת

והנה יש להקשות, לפי מה שנבאר שגדר דין יום שמעו משום שנחשב לקיום הנדר מדוע התירו חכמים להפר נדרים בשבת, מחמת שאם יעבור שבת שוב לא יוכל להפר אחר יום שמעו, הרי מאחר ויש איסור להפר בשבת נמצא ששתיקתו אינה מחמת שרוצה בקיום הנדר, אלא מחמת האיסור, וא"כ אין שתיקה זו נחשבת לקיום כלל, ויכול להפר אף לאחר יום שמעו [וכפי שהקשתה הגמרא שם על רבי חנינא, הסובר ש'שותק על מנת למיקט יכול להפר', מדוע אם כן התירו חכמים להפר נדרים בשבת].

וצריך לומר בזה, שאין הכוונה ששתיקה נחשבת לקיום רק באופן שרוצה שהנדר יתקיים ביום שמעו, אלא בכל ענין שנתקיים הנדר מחמתו ביום שמעו הוא 'קיום' לאותו היום, וממילא הוא קיום לעולם. ונמצא שאף שאסור לו להפר בשבת, מכל מקום מאחר ובמצאותה הוא יכול להפר, ובגלל שאינו מפר נשאר הנדר קיים, דנים זאת שהוא גרם שהנדר יהיה בעולם, ועל כן נוהג בזה דין 'יום שמעו'.

אמנם בדעת הרמב"ם והריטב"א נראה, שסוברים שגדר 'יום שמעו' הוא שזכות ההפרה מוגבלת לאותו היום, וכל שעבר היום בטל זכותו, ולכן אינו יכול להפר, ואכמ"ל.

עוד יש להוכיח מדברי הר"ן לגבי נערה המאורסה שאביה ובעלה מפירים נדריה (ספ. ד"ה ח"ש), שכתב שאם שמע הבעל ושתק ומת ביום שמיעתו האב יכול להפר לברו, שמאחר ומת הבעל נתרוקנה רשותו לאב, ויש לו כח להפר לברו. אמנם אם שמע הבעל ושתק ומת אחר יום שמיעתו, שוב אין האב יכול להפר, שמכיון ששתק כל יום שמיעתו הרי זה כאילו קיים הנדר. ואם שמע הבעל והפר ביום שמיעתו ואח"כ מת, יכול האב להפר אפילו אחר יום שמיעתו של הבעל, ואף שכח ההפרה של הבעל מתבטל לאחר מיתתו, ונמצא שעבר יום שמיעתו של הבעל בלא הפרה, מכל מקום מאחר וגילה בדעתו שאינו חפץ בנדר, ולא היה יכול לעשות יותר ממה שעשה, אי אפשר להחשיב זאת כקיום, ועל כן יכול האב להפר. ומבואר שיש לחלק בעבר יום שמעו ושתק ומת שנחשב לקיום ונתבטל כח הפרתו, לאם היפר ומת שלא נחשב שנבטל כח הפרתו אף שעבר יום שמעו, והתעם משום שגדר 'שתיקה ביום שמעו' היינו שהיא יוצרת מצב של 'קיום' ולכן מתבטל כח הפרתו.

אמנם יש להקשות עליו מדין 'שתיקה על מנת למיקט', וכן 'שתיקה סתם', שנידון כשתיקה ואינו יכול להפר אחר שעבר יום שמעו שכאן לא שייך לדון השתיקה כ'קיום', כיון שלא נתכוין כלל לקיים הנדר.

הגדר בקיום הנדר ע"י שתיקה

ונראה לומר בזה, שגדר השתיקה שנחשב שחפץ לקיים את הנדר, אין צריך שתהיה דעתו לקיים הנדר לעולם, אלא די בכך שכוונתו לקיימו ביום זה והסיבה ששתיקה ביום שמיעה מקיימת את הנדר בכל ענין, אף כשאינו מתכוין לקיימו, היינו מפני שמונה בשתיקתו הסכמה שהנדר יהיה מקויים לכל הפחות ביום זה, והסכמתו לקיום הנדר ביום השמיעה היא זו שמקיימת את הנדר לעולם.

ביאור המחלוקת בשותק על מנת למיקט

ולפי זה יש לבאר את מחלוקת האמוראים (שם עה): בדין 'שותק על מנת למיקט' אם הוא קיום או לא, שלדעת רבי חנינא יכול להפר אפילו אחר עשרה ימים, ולדעת רבא ורב חסדא אינו יכול להפר אחר יום שמעו. ולכאורה יש לתמוה על רבי חנינא, שכיון שסובר שכח השתיקה הוא מחמת שרוצה בקיום הנדר ולכן במקום שהוא ע"מ

וְאִם-הִתְחַשְׁתָּ יִחְיֶיךָ לָהּ אִישָׁה מִיּוֹם אֲלֵיּוֹם יְהִימָה אֶת-כָּל-נִדְרֶיהָ או אֶת-כָּל-אֶסְפִּיָּהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הִקִּים אִתָּם כִּי-הִתְחַשְׁתָּ לָהּ בְּיוֹם שְׁמִעוֹ (במדבר ל טו).

מבואר שלבעל יש זכות הפרה בנדר אשתו, אבל זכות זו היא רק ביום שמעו ולאחר יום שמעו כבר אינו יכול להפר. ויש לחקור, בגדר הדין דיום שמעו האם הוא הגבלה בכח ההפרה שניתן לו רק ביום השמיעה, או שכח ההפרה אין בו הגבלה אלא שאם שתק בכל יום השמיעה ולא היפר את הנדר דנים את שתיקתו כהוכחה שרצונו שהנדר יתקיים ולכן נחשב כאילו קיים את הנדר, וכיון שלאחר קיום א"א להפר גם לאחר שתיקה ביום השמיעה שהיא כקיום אינו יכול להפר.

ולכאורה יש לפשוט חקירה זו מדברי הגמרא בנדרים (עו.), המדייקת ממה שמצינו בפסוק 'ואם החרש יחריש' לה אשה' ג' פעמים לשון שתיקה '[החרש', 'יחריש', 'החריש']'. שישנם ג' סוגים של שתיקה: א. שתיקה על מנת לקיים. ב. שתיקה סתם. ג. שתיקה על מנת 'למיקט', דהיינו ששותק כדי לצערה, אע"פ שאינו רוצה בקיום הנדר. ומבואר מדברי הגמרא שם שבכל סוגי השתיקות הנ"ל אינו יכול להפר הנדר. ומכך ששתיקה סתם או 'על מנת למיקט' אינו יכול להפר את הנדר, אף שלא רצה הבעל בקיומו, מוכח לכאורה שענין שתיקה הוא שיש לו זכות הפרה רק ביום שמעו, ולכן אף שלא נתכוין בשתיקתו לקיים את הנדר אינו יכול להפר למחרת, מאחר וכבר עבר זמן ההפרה.

הוכחות מדברי הר"ן ששתיקה היא מדין קיום הנדר

אלא שמדברי הר"ן נראה להוכיח לאידך גיסא, ששתיקה נחשבת כקיום הנדר, שכן כתב (שם ד"ה הפר) לבאר המקור לדין הגמרא שם 'קיים בליבו קיים', מדין 'שתיקה ביום שמעו', שהיא מקיימת את הנדר, שמאחר ועבר יום השמיעה ולא הפר לה גילה דעתו שהוא רוצה בקיום הנדר, והוא הקמה. ומוכח שמקיים הנדר בליבו הוא קיום. ומכאן יש ללמוד שאם נתכוין לקיים הנדר בליבו חל הקיום לאלתר, והרי זה כאילו עבר יום השמיעה. ומבואר מדבריו, שכח השתיקה משום שנידונת כ'קיום'.

משנת הישיבה

'אל תפרוש מן הציבור'

ב. רבינו בחיי פירש, ש'אל תפרוש מן הציבור' היינו שאדם צריך להתפלל עם הציבור, וגם אם הוא יכול להתפלל יותר טוב ביחידות, מכל מקום זכות הרבים גדולה יותר, וגורמת שתתקבל תפילתו.

ג. רבינו יונה מפרש, שכאשר הציבור החליט לעשות יחד מצוה גדולה יש לו להצטרף עמהם, כי 'ברוב עם הדרת מלך' (משלי יד כח), כלומר, כל אחד שמצטרף מרבה כבוד שמים. ובשערי תשובה (ש"ק ס"ה) מוסיף רבינו יונה לבאר הענין, וכתב, שכאשר ראשי העם וקהילות הקודש מתאספים לעשות איזו מצוה, או איזה דבר לשם שמים, 'נהנה הם מקדישים את השם, שנאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם', שכן יש כבוד שמים על ידי התאספות הציבור לעבודת השם, ומי שפורש מדרכי הציבור נראה כמזלזל בהסכמה לעבודת השם, ואינו רוצה להיות עמהם יחד, ועל כן 'נהנה הוא מחלל את העבודה', והוא בכלל הכיתות שזכרנו שהן בזוים את דבר השם, ואין להם חלק לעולם הבא'. ועוד, שהפורשים מדרכי הציבור 'מניאים לב' חלושי הדיעות, ומחטיאים את הרבים'. ה' יעזור שנזכה להימנות בכלל מקדשי שם שמים, ונזכה לכל טוב, ולכל המעלות שיש בזה.

כתוב במשנה באבות (פ"ב מ"ד), 'הלל אומר, אומר אל תפרוש מן הציבור'. ובביאור ענין זה מצינו כמה פירושים:

א. רש"י והרע"ב פירשו, שהכוונה היא שאדם צריך להשתתף בצרת הציבור, וכמבואר במסכת תענית (יא). שכל הפורש מן הציבור אינו רואה בנחמת הציבור. ובביאור הצורך להשתתף בצרת הציבור, יש לפרש עפ"י היסוד של הרמ"ק בתומר דבורה, שכאשר כלל ישראל נמצאים במצב של אחדות, אזי יש להם את הזכות של כל אחד מהם, ועל כן מי שמשותף בצער הציבור הזכות שלו יכולה לעזור לכולם. גם יש חיוב של קרבה ואחווה זה עם זה, וכשיש אחווה ביניהם הרי זה מחייב גם להשתתף בצער השני. ועוד, שהדרך להגיע לרגשי אחווה היא על ידי השתתפות בצער השני. וכשיש אחווה ואחדות בעם ישראל זה מביא קרבה לקב"ה, כמו שכתוב בפרשת וזאת הברכה (דברים לג ה) 'ויהי בישורון מלך, בהתאסף ראשי עם, יחד שבטי ישראל', ופירש רש"י שם, 'בהתאספם יחד באגודה אחת ושלום ביניהם הוא מלכם, ולא כשיש מחלוקת ביניהם'.

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת מטות מסעי תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש אישה יקימנו ואשה יפירנו (במדבר ל, יד). הנה כתב בבעל הטורים: 'ב' במסורה, לענות נפש, למנצח על מחלת לענות (תהלים פח), והוא ענין כלי שיר, לומר שאם נדרה שלא לשמוע כלי שיר שבעלה מיפר לה, שחשוב כנדר עינוי נפש, כדאיתא במד"ק (דף ט ע"ב) שאף הזקנות נהנות מכלי שיר, בת שתין כבת שית, לקל טבלא דיהטא, ע"ל. ועפ"ז השבנו לבעל שמיאן לקנות לאשתו כלי נגינה ושירה משום שחושב זאת למותרות למרות רצון אשתו, והשבנו שאם האשה מרגישה שצריכה אותו הרי הצדק עמה, וכמבואר בבעה"ט שאי שמיעת כלי שיר אצל אשה נחשב עינוי נפש, וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רלד סעיף סב), וא"כ אין זה מותרות ומותר להכניסו לבית יהודי כשר. ואחד מגדולי הדור דחה דהרי קיי"ל שם (סעי' סא) דאפי' נדרה ממין שהוא רע לה ולא טעמה אותו מעולם הוי עינוי נפש, הרי שגם דבר המזיק לה הוי עינוי נפש, ואולי הכ"נ אע"פ שהוא עינוי נפש אי"ו ראייה שהדבר טוב עבורה, אך מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל הסכים לדברינו, דאם הוא בגדר נדרי עינוי נפש האשה צודקת ואי"ו בגדר מותרות, וצ"ע עוד למש"כ הפוסקים שבעל ואשה המחלקים נכסיהם או אח ואחות החולקים בנכסים בשטר חצי זכר, כלי הזמר לאשה.

ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם כל כלי מעשה (שם לא, נא). וכתב האבן עזרא, כל כלי מעשה, הגיד הכתוב, שלא היה בהם כלי שבור, ע"ל. וגם בהעמק דבר פירש: כל כלי מעשה, שלמים, שהיה ראוי להשתמש בהם, ולא שבורים, כדאיתא במסכת תמורה (דף ז ע"א) דבעל מום זילא מילתא, אפילו להקדיש לדמי עולה ונסכים, ע"ל. ומדברים אלו יש ללמוד כנגד מה שנוהגים איזה אנשים, שקונים לעצמם טלית חדשה ונקיה, ואת טליתם הישנה, הקרועה והבלויה הם תורמים לביהכ"נ עבור הש"ן, ולכאורה זילא מילתא הוא. ואמנם דברי רבותינו הנ"ל נאמרו על הקדש לביהמ"ק עצמו, משא"כ טלית שהיא רק לשימוש החזן או הכהנים ולא לביהכ"נ (מקדש מעט) עצמו, אך בכל זאת הטלית נהפכת להיות ממון הקדש לביהכ"נ. ולכן ראוי לתקן את קרעי הטלית ולמסור אותה לניקוי וגיהון, ואז ירצה קרבנו לפני ה'.

והיו לכם הערים למקלט מגואל ולא ימות הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט (שם לה, יב). הנה כתב רבינו המהרש"א במסכת מכות (דף י ע"ב, ד"ה א' הרג שוגג) שכל ענין הגלות לערי מקלט אינו אלא רק כדי להינצל מגואל הדם שרוצה להרגו, ועי"ש. והקשה רבינו האור שמח (פ"ו מהל' רוצח הי"ב, ד"ה אמנם) ושאר אחרונים, דהרי במסכת מכות (דף יא ע"ב) מבואר שאם נגמר דינו של הרוצח ומת, מוליכין את עצמותיו לקוברם בערי מקלט, ומפורש א"כ שגם באופן שאין בזה משום הצלת הרוצח מגואל הדם, מ"מ יש לו דין גלות לערי מקלט, וכנראה הפשט הוא כדי שיהיה לו כפרה. ובפשטות נראה ליישב, דגם אחר מיתת הרוצח שייך להצילו הצלה גשמית מגואל הדם שרוצה לנקום את נקמת המת גם אחר מותו, וכגון שרוצה לשרוף את עצמות הרוצח שלא יביאוהו לידי קבורת ישראל. ועוד, שגואל הדם עלול להביא עונש וקפידות על נשמת הרוצח ע"י שיכבה ויעורר רחמים בשמים, וע"י קבורת עצמותיו בעיר מקלט יש בכך גם הצלה סגולית, שאם התורה אמרה שזה עיר מקלט, אז זה מגן גם שלא יתעוררו דינים קשים נגד נשמת הרוצח בעולם האמת, ודו"ק.

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחני של מרן שליט"א

נסיעה לנופש בימי בין המצרים

שאלה. במקום עבודתי מתקיימים שני ימי נופש במלון, בהכשר מהודר כאשר כל הצוות וההנהלה חרדים כמובן. אך מאחר וזה יוצא בשלושת השבועות, והנופש כולל תוכניות וטיולים וכדומה. לכן רציתי לברר האם ראוי להשתתף בעיתוי כזה בימי נופש אלו, או שיש בזה חסרון מצד חורבן בית המקדש.

תשובה. אם הנופש זה בשביל הנאה גרידא אסור, כי איזה טעם יש ליהנות ולעשות כ"פ כשהקב"ה ועם ישראל יושבים ובוכים על חורבן בית המקדש, ובהרבה קהילות אומרים תיקון חצות בבכיות בחצות היום. אולם אם זה בשביל מנוחת הנפש ומרגוע, כי היא מרגישה שכעת יש להם חוסר רגיעות בנפש, וזה יביא לה רוגע ויוסיף לה בריאות, הרי זה לצורך מצוה ומותר. והקב"ה יודע אם זה לעקל, או לעקלקלות.

לבטל את המוזיקה בטלפון בשלושת השבועות

שאלה. בדרך כלל המתקשר לטלפון שומע צליל של חיוג רגיל, אך יש אפשרות בתשלום של כמה שקלים לחודש, שבמקום צליל החיוג, ישמע המתקשר שיר עם מוזיקה. אני עשיתי שירות זה, כדי להנעים לאנשים את ההמתנה עד שאני יענה. כעת בשלושת השבועות, נמצא שהמתקשר אלי שומע בינתיים שיר עם מוזיקה ואני מכשיל אותו, האם אני חייב להוריד את זה או שמא אפשר להקל [זה קצת מורכב לבטל שירות זה לשלושה שבועות, ושוב להחזירו לאחר מכן].

תשובה. אין צריך לבטלו, כי השיר אינו עשוי לשמח את האנשים, כי הרי זה לזמן קצר ונפסק בדרך כלל באמצע, ואף אחד לא שומע שיר כזה בשביל שמחה, אלא שנהנים ניחנים בחוסר סבלנות, ואפילו כמה שניות המתנה עד שיענו להם בטלפון כבר מוציא אותם מסבלנותם, והשיר עשוי בשביל להרגיע את המתקשר שיהיה סבלני עד שיענו לו, וכל מה שאסרו לשמוע שיר או כזזה מביא שמחה, אבל לא כאשר המטרה להרגיע ולהעביר את הזמן של המתקשר.

ואמנם רוב בני אדם השומעים מוזיקה כהיום, מטרתם היא להרגיע את עצביהם החלשים, אבל בכל זאת כששומע שיר שלם זה גם מביא שמחה, ובימים אלו אין לשמוח אלא להתאבל יחד עם כל בית ישראל על חורבן בית המקדש, אבל שיר קצר שנתקע באמצע, זה מרגיע, ולא משמח, והדבר מותר.

העושה קייטנה בתשעה באב, האם תראה סימן ברכה בכסף

שאלה. גננת שעושה בגן שלה קייטנה מיוחדת בתשעה באב מהבוקר ועד ארבע אחה"צ, האם הדבר מותר, שהרי אסור לעשות מלאכה קודם חצות משום היסח הדעת. וגם מצד מה שכתב בשו"ע (או"ח סימן תקנד סעי' כד) שאינו רואה סימן ברכה. והן אמנם זה דבר מצוה לסייע להורים בצום, אך יתכן שמ"מ אינו רואה סימן ברכה, וכמבואר בשו"ע (או"ח סימן שו ס"ה) שחזן או בעל תוקע שנטל שכר אינו רואה סימן ברכה, אע"פ שהוא דבר מצוה. והעצה היא ליטול בדרך מתנה, אך זה אינו כ"כ מעשי כאן, שהרי יהיו הורים שלא ישלמו כלום, ואף גננת אינה מוכנה לעבוד בחינם בתשעה באב.

תשובה. נראה שאין בזה את הקללה של אינו רואה סימן ברכה, כי חז"ל אמרו זאת רק על העושה מלאכה, ולא על מי שמקבל כסף בתשעה באב, ולכן כיון שעשיית קייטנה אינה בגדר מלאכה, לכן אם יטול על כך כסף אין בזה את הקללה שלא תראה סימן ברכה.

ואין זה דומה לחזונות ותקיעות שופר שאינו רואה סימן ברכה, כי שם שכר שבת אסור, וגם כי מצוה ראוי לעשות בחינם, אבל בענינו חז"ל לא אסרו שכר תשעה באב, אלא אסרו לעשות מלאכה, וקייטנה לא רק שהיא מותרת, אלא שזה גם דבר רצוי, כי חז"ל רוצים להקל על הנשים הצמות שיוכלו לצום בקלות, ולא יתכן שעל זה יאמרו שלא תראה סימן ברכה, כי אין איסור שכר תשעה באב, ומה שלא נאסר במלאכה, לא נאסר בתשלום.

אלא כדי שהגננת עצמה לא תסיח דעתה מהאבילות, העצה היא לספר לילדים על החורבן, ובוה לא תסיח דעתה מהאבילות, וממילא כיון שעיקר הטעם של איסור עשיית מלאכה הוא משום הסחת דעת, בזה אין גם את הטעם שלא יסח דעתו מאבילות.

לאחר האסון הנורא בסילוקה הטראגי של הילדה הטוהרה **אסתר מתתיהו** ע"ה בתאונת דרכים בערש"ק פ' בלק, הגיע רבינו לניחום אבלים אצל בני המשפחה (מחשובי תושבי שכונת 'רמת אלחנן'), כאשר למעלה משעה רבינו חזקם וניחמם, בדבריו שפורסמו בגליון 'קול ברמה' (גליון 395), אמר רבינו שכאשר חייה של אותה ילדה טוהרה שלא טעמה טעם חטא, נקפדים באופן כ"כ נורא, הדבר מחייב חזקון אצל כל האחרים, והתבוננות בדרכי חיינו ובמעשינו. בדבריו ציטט את לשון הפסוק (ויקרא יג, ג) 'בקרובי אקדש, ועל פני כל העם אכבד', ואמר: 'דווקא משום שמדובר בשמנה-וסלתה של שכונתנו, יש לחקור ולדעת מה עשה ה' לנו באסון נורא שכזה, ומה דורשים מאתנו. וכאשר המקרה הזה מתרחש אצל משפחה זכה ויקרה כ"כ, שמו של הקב"ה מתקדש בעיני הבריות, בהבחנים בעומק הדין'. לאחר מכן האריך בסיפורים דומים שהיו אצל גדולי ישראל בפטירתם של ילדים קטנים, כשהגדולים אמרו שבודאי הגיעו הילדים למיצוי תכליתם בחיים, ולא יכלו להישאר בעולם גשמי זה אפילו שניה אחת נוספת. לסיום שאלו בני הבית את רבינו, מה לעשות לעילוי נשמתה, ורבינו הציע שיוציאו קונטרס על ענייני חסד (שהילדה ע"ה הייתה מצוינת במידה זו). כמו"כ הורה ללמוד משניות עד יום השלושים. וכמו"כ הורה שלא לבלל את מעמד ה'סיים' שהיה אמור להתקיים בת"ת 'אהל תורה' באותו השבוע (בגלל אחיה של הילדה, הלומד בכיתה זו), משום שלא כדאי לדחות מצוה גדולה כזו של סיום מסכת, בשל פטירת הילדה.

במעמד הכנסת ס"ת שנכתב לע"נ כל חללי המלחמה הי"ד, להצלת החטופים ולרפואת הפצועים, שנתנם לכולל נין בראשות נכדו של רבינו הרה"ג **דוד אלתר** שליט"א, נשא רבינו את המשא המרכזי על ענייני השעה, ואמר: "אחי היקרים, עם קדוש וטהור. אומות העולם בחגיגות שלהם מציגות כל נשק חדישים, עוד בומבה חדשה, עוד פצצה חדשה, ואומרים בזה אנחנו ננצח. גם עם ישראל, העם היהודי, אנחנו באים כעת לעשות שמחה, ומציגים במה אנחנו נוצחים? בספר התורה הישן נושן! לא פצצות, לא בחיל ולא בכוח, יש רק דבר אחד, ד' הוא האלוהים, בזה אנחנו יוצאים ונוצחים, בספר התורה העתיק יומין. כשבני ישראל היו יוצאים לקרב, הם היו מוציאים ס"ת והולכים איתו קדימה (עי' פרקי דר"א, פרק נב), זה הכל נשק שלנו. גם היום כשאנחנו נמצאים בתוך מצב כל כך קשה, שכל אומות העולם רוצים לאבד אותנו, אנחנו לא מפחדים. למה? כי בזה אנחנו יוצאים ונוצחים, בזה ננצח. עוד בן ישיבה עוד בן ישיבה, עוד משהו שלומד, עוד משהו שייגד דבר תורה, בזה הניצחון שלנו, בזה אנחנו מכריזים כלפי אומות העולם אנחנו לא מפחדים ממכם", אנחנו הולכים עם ספר התורה הזה, ובהו אנו יוצאים ונוצחים. אנחנו רוצים לברך את הנדיב היקר שהחליט לתרום ס"ת לאומה היהודית לשם שמים, וב"ה כבוד הרב שליט"א עושה בזה דברים מאוד טובים, יוסף ה' עליכם, עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם לה' עושה שמים וארץ".

במהלך השיעור הקבוע אותו מוסר רבינו לרבנים ורופאים בביה"ח 'מעייני הישועה' מדי יום ה', נערך ש"ת הלכתי מרתק עבור ארגון החסד 'יד שרה', כאשר מנכ"ל הארגון הרב משה כהן הציע את השאלות העולות מהשטח, מהמוקדנים של ארגון 'יד שרה' העומדים בקשר עם קשישים וחולים ברחבי ארד"ק, ורבינו משיב. במקום נכחו ראשי ומנהלי הארגון, יחד עם המוקדנים בעצמם, שבאו לשמוע דעת תורה מרבינו. בין הנידונים שעלו על שולחנו של רבינו: מה קורה כאשר החשמל נופל בביתו של אחד הקשישים, האם המוקדן יחלל שבת מספק או לא. האם בשבת המוקדן יתקשר גם למד"א וגם לאיחוד הצלה. מה יעשו המוקדנים בזמן אזעקה של מתקפת טילים. האם המוקדן יקבל תוספת שבת או לא. כיצד יהיה מותר לסמן ולתרום בשבת כאשר משאילים מוצר לפיקוח נפש, ועוד. בסוף דבריו אמר רבינו: 'בדרך את ראשי הארגון ואת כל העוזרים והמסייעים בכל טוב, מי שלומד ושומע ומשתמש בשיעור הזה שלמדנו כעת, ידע שנבקש מהקב"ה שלא יהיה לו שום מחלול, בזכות שעסקנו במחלות, יעזור הקב"ה שלא יהיה לנו מחלות, כי אני ה' רופא'. **[ניתן להאזין לש"ת המלא בקו"ש ישיב יצחק, שלוחת ההקלטות מרבני, שלוחה 4 ולאחר מכן 2]**

סיפור מופלא שסיפר רבינו, התפרסם בגליון 'קול ברמה' (חודש מנ"א תשפ"ד), כאשר אברך שאשתו חלתה במחלה הנוראה ל"ע, הגיע לרבינו לשאול במה כדאי להתחזק לרפואתה. רבינו השיב, שיקבל על עצמו **שלא לדבר דברי חולין בבית הכנסת**. ואכן האברך קיבל וקיים, וכאשר הלכה לבדיקות חדרות ונשונות, גילו בס"ד שהמחלה נעלמה כליל מאשתו, ואין גרורות ואין כלום. ואכן הבעל המשיך בקבלה זו, שיהיה לשמירת בריאות אשתו. כשלאחר מכן נודע לו שאביו מראשי המדברים בביה"ח שהוא מתפלל, והגיע לרבינו לשאול כדת מה לעשות, באשר הוא חושש מאד. רבינו יצא מדרו, וקרא לאביו וסיפר לו על מחלתה של אשתו [כאשר הדבר היה בסוד גם מבני המשפחה], ואמר לו דע לך שבנך קיבל ע"ע שלא לדבר שיחה בטלה בביה"ח, ובזכות זה רעיתו ניצלה, ואכן לאחר שדבר על ליבו, קיבל ע"ע גם האב להתחזק בזה, עד שבסופו של דבר נהפך לממונה על איסור הדיבור באותו ביה"ח.

אחרונה נא חידה

הגביה קולו בתפילה או בלימוד התורה וחילל שבת, הכיצד?

(התשובה לחידה, א"ח בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שצריך לכתוב בגט, ראשי תיבות או נקודות?

תשובה. בספר 'ארחות רבנו' (ח"ה עמ' 20) הובא שנשאל מרן הקהילות יעקב זצ"ל בענין כתיבת גט לאחר שישמו **אברהם**, ושם אביו **ציון**, ואם נכתבו **אברהם בן ציון** יחשבו שזהו שמו המלא, כי יש שם 'בן ציון'. ורצה השואל לומר, דהיות ונפסק שכן ציון יש לכתוב בשיטה אחת, א"כ יכתוב שמו ותיבת 'בן' בשיטה אחת, ותיבת 'ציון' בשיטה השנייה, אמנם אמר ע"ז הקה"י שהיות ובדיעבד כשר גם כשנכתב בשתי שיטות שוב יטעו, לכן הציע שיכתבו **ב"ד** בראשי תיבות או יעשו נקודות אחר כל שם, כזה: אברהם. בן. ציון. יע"ש. ויש לדון אם לא עשו עצות אלו, וכתבו בצורה רגילה 'אברהם בן ציון' האם כשר בדיעבד, או שמא נראה שישמו של הבעל אברהם בן ציון והגט פסול, והנה אם כתבום בשתי שיטות נראה דבדיעבד כשר וכו', אך אם כתבוהו בשיטה אחת אולי פסול.

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

בבא בתרא דף לו ע"א

דבי ריש גלותא

הרשה לשבנו לקטוף ערבות ג' שנים, האם יפסיד את האילן

שאלה. מעשה ביהודי זקן בשם ראובן, אשר היה לו בחצר ביתו עץ ערבות גדול. ראובן שתל את העץ כשהיה צעיר והיה בכוחותיו לטפל ולהשקיע בעץ ולמכור את הערבות בחג הסוכות, אך כעת כבר הזקין. שמעון, שכנו של ראובן שהיה אדם בעל מרץ רב, החליט שחבל על הערבות הנמצאות בעץ ללא שימוש, וביקש מראובן לקטוף ערבות ולחלקם בבית הכנסת לקראת חג הסוכות, וגם לקחת מזה לכני משפחתו. ואכן ראובן בעל העץ הסכים, וכך עשו במשך ג' שנים, מדי חג הסוכות.

בעת, לאחר ג' שנים, פנה שמעון לבית הדין וטוען שראובן הזקן מכר לו את האילן ואת הקרקע שמתחתיו, האם השכן נאמן לומר כך. [מצד שני, טוען ראובן בעל העץ, כל מה שנתתי לך רשות לקטוף ג' שנים רצופות זה היה רק לצורך ערבות לד' מינים ולהושענא רבא, ולחלקם לציבור למונע 'בל תשחית'. אבל לא נתתי לך במתנה לא את העץ ולא את הקרקע שתחתיו]. האם שמעון צודק בדיו, מאחר ובאמת קטף ג' שנים רצופות, ונחשב הדבר לחזקה, או לא?

תשובה. הנה אם היו צריכים להשקות את העץ או לטפל בו, ולא עשה כן, אין כאן חזקה. אבל אם אין צריך לטפל בעץ כל השנה, ורק בערב סוכות קוטף את הערבות, כזה נחלקו רבותינו הראשונים האם אכילת פירות לכד הוי חזקה או שצריך ג' שנים דווקא, דדעת מרן השו"ע (ח"מ סימן קמא סעיף א) דמשדה אילן ושדה בעל (שהם שדות שלא צריכים להשקות מדי יום) אין צריך חזקה ג' שנים מיום ליום, אלא כיון שאכל שלוש תבואות ממין אחד הרי אלו כשלוש שנים, אבל הרמ"א מבאיש אמרים שסוברים שכן צריך חזקה ג' שנים מיום ליום, וכתב שכן נראה לו להורו.

ואם כן בשאלתנו, לכאורה לשיטת השו"ע הרי זו חזקה כיון שכל ערב סוכות שמעון קטף ערבות, ואע"פ שהזקן צועק ואומר 'הרי נתתי לך רק לקיום המצווה של ארבעת המינים', אין זו טענה משום שהוא היה צריך למחות בפני שני עדים ולהגיד להם נתתי לשכן רשות רק לקטיפת הפירות אבל לא הקניתי לו את הפירות ואת שאר העץ מעולם. וכדאמרין במסכת בבא בתרא (דף לה ע"ב), אם טען המערער לפירות הורדתיו, אם אכל את הפירות שלש שנים, אינו נאמן. א"ל רב אשי לרב כהנא אי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד, ופירש הריטב"א שקושיית רב אשי היא, מאיזה טעם יפסידו הבעלים הראשונים, שיש להם עידי אבות, וכמה פשעו כששתקו ולא ערערו, דכשלאמא בגזל היה להם לערער, אבל כשהורידוהו לפירות ואוכל כדן, מאי יערערו ולמה לא נהר זה בשטרו כיון שלא היה לאלו לערער. ותיצרה הגמרא, איבעי ליה למחויי, כלומר, לומר לו בפני עדים לפירות הורדתך. והנה אם בעל האילן לקח כל שנה כמה ערבות עבור עצמו, או גם אם השכן לקח את כל שאר הערבות וחילק אותם, אין זו חזקה, שהרי זה גופא המחאה של בעל האילן שלקח גם עבור עצמו. אבל אם בעל האילן לא לקח ערבות לעצמו, לכאורה הוי חזקה.

ויתכן שגם לדעת השו"ע אין כאן חזקה, דומיא דאמרין בבבא בתרא (דף לו ע"א), הני דבי ריש גלותא לא מחזקי בן ולא מחזקינהו, ופירש הרשב"ם שמתוך שהם עשירים ויש להם בתים ושדות הרבה, מניחין בני אדם לדור בבתיהם ושותקים ושמים כרי להשביח קרקע שלהם וימצאום מתוקנים, וגם למחות אינן חוששים לפי שבורע יטלו את שלהם כל זמן שירצו.

והנה גם בענינו, לטעם הראשון שלכך הם לא מוחים משום שהם שמשכיחים את הקרקע שלהם, ה"ה כאן שמשחם שלוקחים את הערבות שאין לו מה לעשות עמם, ושמוח שזכה לעשות מצוה בממונו. ולא דמי לפירות שאין רגילות לתת בחינם שלש שנים רצופות.

אך הרשב"ם כתב עוד טעם, שדבי ריש גלותא אין חוששים למחות, ובשו"ת ראנ"ח (סימן פד) משמע ששני הטעמים הם טעם אחד, וכן כתב הפרישה (סימן קמט ס"ק יב) שעיקר הטעם הוא שאין חוששים למחות בהן שלא יטענו עליהן טענת חזקה. אולם בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן קיא) כתב דמדקאמר וגם למחות אינן חוששין, משמע שיש כאן שני טעמים, ולפי הטעם הראשון אפילו שלא יהיו בעלי זרוע, מצו למימר לפיכך שתקתי כדי שיישביחו את הקרקע טוב יותר.

לאור זאת, יתכן שאין כאן חזקה של שלש שנים, א. ששיטת הרמ"א שאין כאן חזקה, שהרי לא היה בשדה שלש שנים מיום ליום, ב. אולי כיון שהוא שש ושמוח על נתינת הערבות לשם מצוה, אין כאן חזקה, וצ"ע.

(נערך מתוך הקונטרס החדש 'כארי יתנשא')

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו **שיח יצחק**, 072-380-9348 או 04-376-0582.

מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישרה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

משנת יושר

רבינו באמירת הקינות בשנה שעברה, צילום: שוקי לרר

בין המצרים

בענין צורת אמירת הקינות סיפר רבינו שהוא היה בתשעה באב אצל מרן הרב מברסק וראה שהוא בוכה בקינות, ועוד אמר רבינו שסיפר לו מרן החזו"א שרבי ברוך בער העיר לבנו, בכעין גערה, בעת אמירת הקינות בתשעה באב, "אזי זאגט מען קינות"? - וכי כך אומרים קינות.

הגאון רבי בן ציון פרידמן זצ"ל

במוצאי שבת השתתף רבינו בהלוית מחותנו הגה"צ ר' בן ציון פרידמן זצ"ל משיגח ישיבת פוניבז' לצעירים, במהלך הלויה נשאל רבינו ע"י הנוכחים עד כמה מחוייבים ללכת לכל לויה, ואמר רבינו שכשפותח שו"ע הוא לא רואה למה לא צריך ללכת, אך לא יתכן שכל האברכי כוללים יסגרו את הגמ' וילכו כל היום לשמגר, ולפעמים כששומע רבינו רמקול שמכריז על לויה סותם את אזניו כדי שלא לשמוע ולא להתחייב ללכת.

תורת יושר

איש כי ידור נדר

בענין מה שחידשה התורה שיש כזה דבר "נדר", הסביר רבינו בשם רבו החזו"א שבעצם ה' צריך להיות שכל מה שאדם מוציא מפיו צריך לקיים אבל בגלל הקושי הגדירה התורה את הדבר שרק אם יאמר תיבת קונם או כיו"ב יתחייב בדיבורו.

לטוב בעיניהם תהינה הנשים

לכאן ק' למה הוצרכה התורה לומר את זה, ואמר רבינו ששמע פעם מהחזו"א תירוץ ע"ז שאחרי שנכתב אך למשפחת אביהן תהינה הנשים משמע שמחוייבות והיינו לומדים מפסוק זה שנשים מצוות על פריה ורביה, ולכן כתבה התורה שאינם חייבות, אך אמר רבינו שלא רצה לכתוב תירוץ זה בשמן כי היה לו ע"ז ד' פירוכות, אמנם שוב נמצא בספר חזו"א שו"ת וחיידושים שנדפס בשנים האחרונות שהחזו"א בעצמו כתב את זה.

זכרון יושר

הגה"צ ר"א דושניצר זצ"ל

אחת השאלות התעוררה לאחר פטירת אשתו כאשר ר"א חשש שכיון שהיתה נוהגת לתת מידי פעם אוכל לחתולים הרי שאולי זכתה בהם והבעל יורש את אשתו וממילא כעת החתולים שייכים לו ואם יזיקו הוא יתחייב לשלם נזקם וכעת הוא חייב בשמירתם, ועל כך השיב לו החזו"א איש שיפקיר בפני שלושה.

וכן שאלו האם מותר לקצוץ ציפורנים לפני מנחה ושאלות נוספות.

עוד סיפר רבינו שפעם כאשר בא ר"א למכור פרדס שהיה ברשותו טרח והסביר הרבה למי שרצה לקנות ממנו את הפרדס על כל החסרונות שיש בפרדס, ורק לאחר שהתרצה לקנות למרות כל החסרונות נאות למכור לו.

ותמיד אחרי שהיה מדבר עם אנשים היה מבקש מחילה כי אולי בזמן שדיבר עימם אמר משהו שלא היה צריך לומר.

אמנם רבינו שליט"א לא היה בקשר אישי עם הגאון רבי אליהו זצ"ל, אך הכירו ממספר הזדמנויות בהם נכח עת הגיע ר"א אל מרן החזו"א איש לשטוח בפניו את שאלותיו, וכפי שסיפר לאחרונה במכתב ברכה שכתב לדגל הוצאת ספר עם עובדות והנהגות מר"א: "הנה אני לא למדתי בפ"ת ולא זכיתי לקשר איתו ז"ל אמנם זכיתי לראות פניו פני קדוש וטהור כשהיה בא לשאול שאלותיו קדם דודי מרן החזו"א זללה"ה שזכיתי לשמש בקודש בצעירותי עד פטירתו (בשנים שאחרי השואה) וכבר אמרו בשם מרן ז"ל שאמר בפטירתו של הגה"צ ר"א ז"ל שהוא מהל"ו צדיקים, וכמדומה שהחזו"א זצ"ל היה יוצא לקבל פניו כשהיה בא לדאדן וידוע שהיה קשור עם החפץ חיים, ואחרי שלא זכה להמשיך קשרו עם החזו"א היה החזו"א אכרבו לברר ספקותיו".

ובמספר הזדמנויות סיפר רבינו אודות כמה מהשאלות ששאל ר"א זצ"ל את מרן החזו"א איש אשר ניתן לראות מהן על גדולתו וצדקתו:

מכתב ממרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א לרבינו מרן שליט"א בענין 'ברכת המעביר שינה בתשעה באב'

מכתב מרן הגר"ד לנדו שליט"א

בס"ד אור ליום ועש"ק משפטים תשס"ז

שובט"ס

במ"ב סי' נ"ב סק"י, ונ"ל דאם חוטפתו שינה וכו' [דוגמ' בהמ"ז וכו'], יעו"ש*, ולכ' ל"ד אם ישן בלילה אלא גם לענין שינה ביום (אף שאינה מחייבת ברכה) נמי הוה כן, דלכ' דוגמ' דבהמ"ז אהא נמי שייכא, ובס' "דינים והנהגות ממרן החזו"א" פ"ט ס"ט כ' דהמעביר שינה הי' מברך במוצאי ת"ב ויוה"כ בלילה, והדברים סתומים מאי עביד **אם היה ישן ביום**, ואולי נשמע בזה דבר מפורש מפיו ז"ל, אודה אם ישיבני דבר, וגם נפ"מ לקבוע הדבר בנדפס להבא.

בברכה דוש"ת דוב לנדו

תשובת רבינו שליט"א

יום שהוכפל בו כ"ט ב' אדר התשס"ז

רב שלומים

יקרתו הגיעני. ובכגון דא אין למידין הלכה מפי מעשה, מאחר ולא דיברו ע"ז ומסתמא לא הוי בידי הנ"ל של המ"ב, ונהג ע"פ הגר"א ומסתמא גם אביו הגאון ז"ל נהג כן. [ועי' חולין ז' א' ודלמא לאו אדעת' כו'], והיינו את"ל שישן וכמדוי' שבי"כ ישן, ועי' חו"ב ברכות או"ח בחלק או"ח לסי' נ"ב שדעתו דדוקא בחטפתו שינה בלילה. - והנה אנחנו נהגנו כמנהגו ז"ל שנים רבות, וכשנודע לי המ"ב הנ"ל הפסקתי לברך ברכה זו בלילה, [ובאמיו"ש יומא סימן י"א יש בארוכה בענין זה (בדעת הגר"א) ועי' מש"כ שם אם יש להעביר

ידיים על העינים כשאין כבר טולה"ט עליהם], גם אחי הגר"ח (שליט"א) הפסיק לברך ברכה זו בלילה אבל לא מה"ט (והוא טרם שכ' על המ"ב הנ"ל כנ"ל ואולי אף לא ידע אז מזה). - להעיר מעצמנו בדיוננו את המ"ב הנ"ל, הרי לא ברירא לי אם מייירי גם בחטפתו ביום, וגם יהי' משמע שלא ישן ז"ל ביום ומודה להמ"ב, ואמנם בספרי ביומא שם כבר הובא המ"ב וגם החו"ב

בברכה הדוש"ת מאיר

*. "ז'ל המשנב" ס"ו ס"ז נ"ב: ועיין בספר מאמר מרדכי ובספר נהר שלום דזמן כל הברכות הוא כל היום בדיעבד וכן כתב בספר מעשה רב להגר"א ז"ל והוסיף שם עוד יותר דאפילו בלילה עד שעת השינה הוא חיונן אם שכח לאומרן קודם ונ"ל דאם חוטפתו שינה לכו"ע לא יכול תו לברך ברכת המעביר שינה דוגמת בהמ"ז בסיומן קפ"ד ס"ה עיי"ש ומ"מ לכתחלה צריך לזיזר שלא לאחר הברכות יותר מד' שעות על היום אך בדיעבד עכ"פ יכול לברך אותם עד חצות כי כן מוכח מהרבה אחרונים שלא הפסיד הברכות אחר ד' שעות והמקיל לסמוך בדיעבד על הגדולים הנ"ל ולברך אותם אחר חצות אין למחות בידו ועיין בבה"ל הנ"ל.

יו"ר ע"י מערכת "קובץ גליונות" k.gilyonot@gmail.com

מי שיש ברשותו חומר נשמה לקבלו למייל: להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

מערכי תורה

מטו"מ

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

החייתם כל נקבה

הנה מבואר בכתוב דמשה קצף על ישראל שלא הרגו את הנקבות, וכתוב (ל"א, ט"ז) שמשה אמר להם 'החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגו', ועתה וגו' וכל אשה יודעת איש הרגו'. וכתב רש"י, הן הנה, דהיינו שהיו מכירין אותן לומר זו היא שנכשל בה פלוני, המבואר דטענתו וקצפו של משה היה משום דלכל הפחות היה להם להרוג את אותן הנשים שהיו מכירים שנכשלו בהן.

ונראה לבאר בזה דהנה במלחמה הדין הוא דהורגין רק הזכרים, אבל הנשים והטף אין הורגין, וכדכתיב בפרשת שופטים 'והכית את כל זכורה לפי חרב, רק הנשים והטף וגו' תבז לך', וכ"ה ברמב"ם פ"ו ממלכים, אבל במלחמה זו נתחדש דין דהורגין את כל הנשים, וכמו שכתוב 'וכל אשה יודעת איש הרגו', ונראה דלכן פקודי החיל הרגו רק את כל זכר, ואת הנשים והטף החיו, דסברו דהדין במלחמת מדין לענין זה, הוא כמו בכל מלחמה. אלא דמלבד דיני המלחמה, עוד יש דין בכל גויה שנבעלה לישראל שנהרגת, מפני שבאת תקלה על ידה, וכמש"כ הרמב"ם פ"ב מאיסור"ב אבל ישראל הבא על הגויה וכו' כיון שבא על הגויה בזדון, הרי זו נהרגת מפני שבאת לישראל תקלה על ידה כבהמה. וכן מבואר כאן בדברי הרמב"ן.

ולפי"ז נראה לבאר דעל זה הייתה טענתו של משה, למה לא הרגו את אותן הנשים שמכירין אותן שנכשלו בהן, דהגם דסבורים היו פקודי החיל שדין מלחמה זו הוא כדין כל מלחמות, דרק הזכרים נהרגין, אבל הנשים אינן נהרגות, אבל הא מיהא דאתן אותן הנשים שנכשלו בהן, היו צריכים להרוג מדין תקלה, וכמו דהדין בבהמה, שאם נכשלו בה נהרגת מדין תקלה, וע"ז הוא דקצף, דלמה לא הרגו לכל הפחות את אותן שנכשלו בהן, וזהו שאמר 'החייתם כל נקבה', כלומר דכי גם את אלו שמכירין שנכשלו בהן, לא הרגו, והלא הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם, ומכירין אתם שנכשלו בהן, ואם כן אותן עכ"פ היו צריכים להרוג מדין תקלה, ומדוע לא הרגתם אותן, ועל זה הוא דקצף משה.

מסעי בני ישראל במדבר - עתיד המדבר להיות ישוב

ברש"י הביא ב' טעמים למה נמנו כל המ"ב מסעות של ישראל במדבר. ובמדרש איתא עוד טעם וז"ל למה זכו לכתב בתורה כל המסעות האלו, על שקבלו את ישראל, ועתיד הקב"ה ליתן שכרן וכו' את מוצא עתיד המדבר להיות ישוב וכו' עכ"ל, וצריך להבין מה הרבותא בזה שהמדבר קיבלם לתוכו, ולמה מגיע למדבר שכר מיוחד על כך.

ונראה לבאר בזה דהנה המדבר והישוב הם מקומות חלוקים במהותם ועצמותם, דהמדבר אינו מקום ישוב ואינו מקום לדירת אנשים, ודבר זה אינו מקרה בעלמא, אלא כמבואר בגמ' בברכות (דף ל"א.) דארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתיישרה, ושלא גזר עליה לישוב לא נתיישרה, הרי דכל מקום יש עליו גזירה אם יהיה מקום ישוב או מקום מדבר, מעתה נמצא דבזה שהמדבר קיבל את ישראל לשהות בתוכו ולדור בו, שינה בזה את עצם מהותו וטבעו, וממקום שאינו ראוי לישוב ודירת אנשים עשה עצמו מקום ישוב ודירה לישראל, וזהו ביאור הענין שהמדבר קיבל את ישראל לתוכו, וע"ז מגיע לו שכר מיוחד.

והנה השכר שהמדבר מקבל על זה, הוא שנעשה מקום ישוב לעתיד, ולפי המבואר אין זה מתנה בעלמא בתשלום שכר על מה שקיבל את ישראל, אלא הוא בזה שקיבל את ישראל לתוכו והעמיד את עצמו להיות מקום ישוב לאותו זמן כנגד טבעו ומהותו, בזה גופא הכשיר את עצמו להיות מקום ישוב, ומקבל שכר להיות מקום ישוב לעולם, והשכר הוא מתוך המעשה עצמו.

ויש להוסיף בזה עוד, דהנה מבואר בקדמונים דהמדבר הוא מקום חושך וחורבן, והוא מקומו של הס"א והס"מ, וברמב"ן בפרשת אחרי שזהו הטעם שהשעיר משתלח לעזאזל, והגאון רבי איצלה מוואלוז'ין זצ"ל אמר לבאר למה האריכה התורה בפרשת בהעלותך בענין המסעות שכל נסיעותיהם וחניותיהם ומשך זמן שהייתם וחנייתם הכל היה לפי העלות הענין ועל פי ה', והתורה כתבה בארוכה שפעמים שהאריך הענין על המשכן ימים רבים ויש שהיה הענין מערב עד בוקר או יומם ולילה או יומים או חודש או ימים ובכל האופנים היה נסיעתם וחנייתם רק לפי העלות הענין על פי ה' ושמרו את משמרת ה' ולא יסעו, וצריך לבאר מה בא הכתוב ללמדנו בזה.

וביאר דהמדבר כולו הוא מקום חושך וצלמות והיה מלא טומאה וזהמא ורע מכל מיני קליפות וחיצונים, והוא משכן הס"מ וחילותיו, ותכלית הליכת בני ישראל במדבר היה כדי לשבור כל תוקפו וחילו ולבטלו ולטהר המקום, ותכלית שהיית בני ישראל במדבר היה בשביל לתקן המקום ולהכשירו מטומאתו, ויש במדבר מקומות שהם יותר מזוהמים וטמאים, ולטהר אותן המקומות צריך שיתעכבו זמן אורך יותר, ויש מקומות שדי במעט זמן כדי לטהרם ולתקנם, וזהו שבא הכתוב ללמדנו, שבכל מקום נשתהו כפי הזמן הנצרך לתיקון וטהרת אותו מקום, ונסיעתם וחנייתם ושהייתם הייתה רק לפי צורך תיקון המקומות, ובא הכתוב לומר שבחם של ישראל שאחר שטיהרו המקום, רצו בני ישראל להישאר שם, מ"מ עשו רצון ה' בחניה ובנסיעה ולא הסתכלו על עצמם מאומה, עכ"ד.

ונמצא דכל המקומות שהיו בהם ישראל במדבר התכלית היה לתקן המקום ולטהרו, ואותן המקומות שהיו שם בני ישראל על ידי שהייתם פקע מהם

תורת מדבר דעיקרו שהוא מקום השייך לטומאה ולסט"א, וקם ליה בתורת ישוב הראוי לדור בו, ולפי זה יתבאר היטב דברי המדרש שאותן המקומות עתידין להיות מקום ישוב, דאין זה כשכר בעלמא על קבלת ישראל, אלא הוא תוצאה, דכיון דהיו בו ישראל ותיקנו אותן המקומות מהטומאה, ממילא פקע מהם הטעם להיות מדבר והוו מקום הראוי לישוב.

ויסעו מרעמסס

הנה בסדר המסעות כתוב (ל"ג, ג' ה') ויסעו מרעמסס וגו'. ויסעו בני ישראל מרעמסס וגו'. ומבואר בכתובים שתחילת סדר המסעות הוא מרעמסס, ולכאורה צריך ביאור למה לא מתחיל מיציאתם ממצרים. ויש לבאר על פי דברי המכילתא הובאו ברש"י בפרשת יתרו על הפסוק 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' וכתב רש"י זה יום שבאו ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן ולשעה קלה שבאו ליסע ולצאת נקבצו כולם לרעמסס. ומבואר דיציאת ממצרים לא הייתה במסע, אלא נישאו על כנפי נשרים. וכן מדוקדק מלשון המכילתא שכשבאו ליסע נקבצו לרעמסס, הרי מבואר דכשבאו להתחיל המסע אז נקבצו לרעמסס, והיינו דרך מרעמסס הוא דמתחיל המסע. ומבואר היטב למה מונה הכתוב תחילת המסעות רק מרעמסס, כי באמת רק משם הוא שהתחיל סדר המסעות.

הפסק פרשה בסדר המסעות

הנה בתוך סדר המסעות כתוב (ל"ג, ג' ט') 'ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה וגו'. והנה אחר פסוק זה יש הפסק של פרשה סתומה, וצריך ביאור דהרי זה באמצע סדר המסעות של ישראל, וא"כ למה מפסיק הפרשה באמצע ענין המסעות. ויש לבאר דהנה כשמת אהרן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, וכמבואר זה בדברי רש"י בפרשת חוקת (כ"א, ד'), וא"כ נמצא דהמסעות שהיו עד מיתת אהרן היה עניינים אחד, והמסעות שנסעו אחר מיתתו היה מסעות שחזרו לאחוריהם, וא"כ שני סדרי מסעות הם, ומבואר למה נתחלקו המסעות לשתי פרשיות.

ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו

מתוך משא קינה ונהי בבית הכנסת המרכזי 'רמב"ם ב"ב, ליל תשעה באב תשפ"ג

בגמ' בברכות דף ג' ע"א איתא רבי אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה, ועל כל משמר ומשמר יושב הקב"ה ושואג כארי, שנאמר ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו, וכתב רש"י דג' המשמרות, היינו דעבודת שירת המלאכים נחלק לשלוש חלקים. והיינו דבכל חלק וחלק של שירת המלאכים הקב"ה שואג כארי. ויש להבין למה בחילופי המשמרות הוא הזמן שהקב"ה שואג.

ונראה לבאר דהנה שירת המלאכים תלויה הוא ושייכת לשירת ישראל, וכדאיתא בגמ' בחולין דף צ"א ע"ב דאין מלאכי השרת אומרים שירה עד שיאמרו ישראל למטה. והנה בחורבן המקדש נפגם כח השירה של ישראל, דהקרבות שעליהם היו משוררים בטלו. ובגמ' בתענית דף כ"ט ע"א איתא דיום חורבן הבית היה באחד בשבת, ועמדו הלויים על דוכנם ואמרו הפסוקים 'וישב עליהם את אונם', והך שירה היתה שיר של יום רביעי, וכתב רש"י דאלייא בעלמא הוה דנפל בפומייהו, ואלייא היינו קינה, ומבואר דבמקום ה'שירה' אמרו 'קינה', וקינה זו היא היתה תורת וגדר השירה ליום החורבן, והיינו משום מיעוט כח השירה בזמן החורבן.

וביאור הדבר דבמקום לומר שירה אמרו קינה, דשירת הלויים היא מהות וחפצא אמיתית של 'שירה' הבאה מתוך שמחה, וזה יתכן רק בזמן שמחה כשהמקדש על מכונו, אבל כשהמקדש חרב אין מקום לומר שירה, דבמקום המקדש הכל צריך להיות אמת לאמיתה, ואין העמדת פנים או אמירת דברים בעלמא, וכיון דהוא זמן חורבן שוב אינו מצב ומהות של שירה ושמחה, אלא אדרבה, זמן בכי ומספד, ולכן היה 'קינה', דזו היתה האמירה שהתאימה למהות אותו הזמן.

וכיון דנתמעט כח השירה של ישראל, ממילא גם נתמעט נפגם כח השירה של המלאכים, ואין שירתם בדרגה הגבוהה כמו בזמן המקדש. וראיה דבזמן החורבן נתמעט נפגם כח שירת המלאכים מהא דאיתא בגמ' בחגיגה דף י"ג ע"ב דבזמן שאין ביהמ"ק קיים, כביכול שנתמעטו כנפי החיות שאומרות שירה בהן. ומבואר להדיא דבזמן החורבן נתמעט כח שירת המלאכים.

ובזה יש לבאר דבזמן המשמרות שאז הוא זמן אמירת השירה לפני הקב"ה, ניכר ביותר חסרון המקדש כלפי שמיא, דאין שירתם במלוא התוקף כמו שהיה בזמן המקדש, ועל כן אז הוא הזמן שהקב"ה שואג כארי על חורבן המקדש.

ונראה לסייע דעל מיעוט השירה איכא צער של הקב"ה, דהנה הגמ' מוסיפה שם 'ולו זו בלבד, אלא בשעה שישראל נכנסים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין יהא שמייה הגדול מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם', וכתב רש"י דאשרי המלך היה בזמן שבית המקדש היה קיים והיה קילוס זה בתוך הבית, ובביטול הקילוס בזמן הגלות מקונן ה' ואומר 'מה לו לאב שהגלה את בניו'.

והנה לשון הכתוב הוא 'וממעון קדשו יתן קולו קול ישאג על נוהו', הרי דהשאגה על המקדש היינו 'ממעון קדשו'. ונראה לבאר דהנה בגמ' בחגיגה דף י"ב ע"ב איתא דאחד מז' רקיעים הוא 'מעון', ובו כיתות של מלאכי השרת שאומרות שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל. ולפי"ז יש לבאר דלכן השאגה היא ממעון קדשו, דכיון דהשאגה באה מחמת חסרון השירה, על כן היא באה מהרקיע הנקראת 'מעון' ששם הוא הרקיע שמלאכי השרת אומרים השירה, ושם הוא המקום שנחסר השירה.

פני הפרשה

ויקצף משה על פקודי החיל (לא יד)

אמרו חז"ל (שבת סד א) "שאמר להם משה שמא חזרתם לקלוקלכם הראשון", דהיינו שחשדו שנכשלו בשעת המלחמה ב'בנות מדין', כדמבואר שם, ולפי זה צ"ב החשש של הפסוק כאן, שהלא הטענה היתה על מה שלא הרגום, ויל"פ שבטבע האדם שדבר שהוא מחבבו בלב, חס הוא עליו מלהשחיתו, וכמבואר בשאול ועמלק, וזהו שחשד משה שחזרו לקלוקלן הראשון, וממילא חסו מלהרוג את בנות מדין.

החיותם כל נקבה (לא טו)

ביאור הדין וההיתר להרוג את הנשים במלחמת מדיין

אמרו חז"ל (שבת סד א) שטען להם משה שמא חזרתם לקלוקלכם הראשון, אפשר שמתפרש ע"פ דברי הרמב"ם (פי"ב מאיס"ב ה"י) [נשמט ע"י הצנזור], שארמית שבא עליה ישראל, נהרגת משום תקלה, שבאה לישראל על ידה, והביא ראיה מפרשה דידן מקרא ד"וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוג", ונמצא לפי זה, שהנמנע מלהרוג את נשי מדין הרי שלא חייש לתקלה שהביאו לבני ישראל, וזה מורה שאין המעשה הזה של 'בועל ארמית' חמור בעיניו, וממילא אין לו סיבה להתייחס לארמית זו כתקלה, עד כדי מיתה, וזהו סרך של חזרה לקלוקל הראשון, של 'בנות מדין', וזהו שציוה להם משה "ועתה הרגו כל זכר בטף, וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוג", והיינו שלגבי "זכר בטף", א"צ להגיע לדין נעשתה 'תקלה' ע"י, אלא שמכיון שזכרים הם ושייכים למלחמה אפשר להרגם מדין "טוב שבגויים הרוג", שנאמר על שעת מלחמה כמש"כ התוס' (ע"ז כו א) אבל באשה שאינה בת מלחמה, אפשר שלא חל ההיתר של שעת מלחמה, אלא שיש להרגה עכ"פ משום תקלה שבאה על ידן, או 'קלון', ובאשה שלא באו עליה בפועל, שייך עכ"פ 'קלון', אם 'יודעת איש', דהיינו שראויה לביאה כדפרש"י.

ויקח משה ואלעזר הפהו את

הזהב מאת שרי האלפים

והמאות (לא נד)

מדוע משנה הכתוב בלשונו בתחילה

פירט שמות התכשיטים ולבסוף כלל
בפרשה זו רואים אנו דבר מעניין, שבשעת הנדבה מפרטים את כל הכלים אותם נדבו, אציעדה כומוז עגיל וכו', ואילו כשלוקח משה ואלעזר הכהן מהם את הזהב, כתוב הגדרה כוללת על כל הכלים "כל כלי המעשה". ויש לבאר מה החילוק בין הרישא של הפסוק שבו מפרט את שמות התכשיטים, לסיפא בו כולל את כולם, ולא מפרט, ונראה ביאור דבר זה עפ"י דברי הגמ' (ברכות ס"ד ע"א), שנדבה זו היתה כנגד 'הרהור עבירה', שמהעבירה עצמה ניצלו אבל מהרהור לא נצלו, וכוונה

זו של הנתינה שייכת רק בדעת הנותן, דהיינו שהנותן נותן את הזהב לכפרה על אותו הרהור אבל בלקיחת הגזבר שלוקח ממנו את הזהב, לא נתפס כוונה של כפרה, אלא עיקר המעשה של הגזבר, הוא גביית המזון כשלעצמו, ולכן נתפרשו שמות התכשיטים דוקא ב"ויקרב אל משה הפקודים" וכו', אבל בלקיחה הוזכר הכל בלשון כללי של זהב, שזהו עיקר הגבייה.

ובאופן אחר יש לבאר עפ"י המבואר בגמ' (שבת דף ס' ע"א) שכלי מעשה אינו תכשיט ממש, אלא שם כללי של כלים שעושים בהם מלאכה, וכבר ידוע מאמר חז"ל, (סוטה ל"ב ע"ב) בטעם השוואת עולה לחטאת במקום שחיתון, שהוא כדי שלא יתבייש בעל החטאת, אם יהיה ניכר קרבנו בכך שרק הוא נשחט בצפון, לכן גם עולה נשחט באותו מקום שירגיש בעל החטאת ב'נוח'.

ורואים אנו כאן יסוד עצום, שקרבן שמביא את בעליו לידי ביזיון, צריך לעשות כל טצדקי כדי שלא יתבייש, וממילא כשלוקח משה ואלעזר כל כלי מעשה, שלגבי טומאה אין עליו שם תכשיט, כמבואר בגמ' שם, נמצא שאין ניכר במעשה שסיבת ההבאה היא לכפרה כנגד הרהורי עבירה, שהרי לא הצטמצמה הנתינה לתכשיטים מובהקים בדווקא, וזו המעליות בלקיחה של כל כלי מעשה, להסתר כמה שיותר, ולהסוות את העובדה, שהם באים לכפרה על הרהור הלב, וכלפי חוץ יראה כתרומה בעלמא.

ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש

בשגגה (לה יא)

ביאור נפלא על השילוט מאיר העיניים לערי

המקלט

הנה אמרו חז"ל (מכות י' ע"ב) "מקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שידע הרוצח להיכן לנוס, וכן א" במדרש (במדבר"ר כאן) "כיון שעמד משה ואמר לו הקב"ה והקריאתם לכם ערים, אמר משה רבינו רבונו של עולם, זה שהרג נפש בשגגה בצפון או בדרום מנין יודע היכן ערי מקלט שיהא בורח לשם. אמר לו (דברים י"ט) תכין לך הדרך, תכין לך הדרך שלא יהיו טועים וימצא אותו גואל הדם ויהרגהו. עוד אמר לו היאך, אמר לו העמד להם 'איסטילות' מכוונות לערי מקלט, שיהא יודע לילך לשם, ובכל איסטילות רושם עליה רוצח לערי מקלט, שנאמר "תכין לך הדרך", ועוד א"י בספרים וכן מביאים בשם בעלי המוסר זיע"א, שרואים אנו כאן יסוד עצום כיצד חסה התורה על כבודו של הרוצח בשוגג, שלא יצטרך לשאול את כל הנקרה בדרכו כיצד מגיעים לערי מקלט ובכך יתבזה שבעתים, לכן תקנו לו שלטים שכתוב עליהם באותיות מאירות עינים "מקלט מקלט".

שיפה לנאמנים

פני משה ומתן עם רבינו

חומרת כיבוס ותספורת כבר מר"ח אב השבוע הגיע אל רבינו ת"ח מופלג ושאלתו בפיו דהיות ובקהילתו נהגו, כהרבה קהילות במרוקו, לאסור 'אכילת בשר ויין', בימי בין המצרים, מר"ח אב, ואין לו מסורת מדויקת, מה היה מנהגם בענין כיבוס ותספורת, האם גם זה אסרו כבר מר"ח, או שבזה המנהג כדינא דגמ' לאסור רק בשבוע שחל בו, ושאלתו בפיו כיצד ינהג הלכה למעשה.

וענה רבינו דלכאורה היה מקום להחמיר יותר בדין 'כיבוס ותספורת' מאכילת בשר

המשך בעמוד הבא

[א.ה. נמצאנו למדים כמה התורה וגדולי הדורות, החמירו בעניין של כבוד הזולת עד שמרן הגר"ח לא חס על זמנו היקר מפז, וגם רוצח בשוגג שמספיקה לו גלותו ולא יצטרך להתבזות בדרך שוב ושוב, ומכאן לומדים אנו לימוד חמור בפרט האידנא שאפשר לעשות ביזוי כבוד הבריות, בפרנס עצום ע"י מכבר 'מעשה רשת', הנקרא 'שיימינג' להוציא סרטון כנגד הזולת הרי שהדברים חמורים וגובלים ברוצח במזיד ממש].

פי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדל (לה כח)

וצריך להבין מדוע תולים אנו, את ישיבת 'ערי המקלט' במות הכהן גדול, ומה שייכותו לאותו רוצח בשוגג.

יש לבאר עפ"י הפסוק (שמות כ, כא) "ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה", וברש"י שם מביא לדברי המכילתא "אין מן הדין שיונף המקצר על המאריך". "דהיינו המזבח הוא נקרא 'מאריך', שמאריך שנותיו של אדם, וברזל הוא מקצר שנותיו של אדם, יוצא איפה שהכהן גדול המשרת בבית ה' הוא זה שמופקד על אותו 'מאריך', 'שיאריך' ימיהם של ישראל, וממילא תולים בו קצת מן האשמה, כשקורה כזה אסון של הריגה בשוגג, שהרי אותו 'מאריך' שהוא מופקד על עבודתו היה אמור למנוע תקלה זו.

רבינו חס על כבוד הזולת בערש"ק עם חשיכה

כאמור מצוים אנו מפ"ק של רבינו לכתוב אודות 'בין אדם לחבירו', ואדחיק נזכרנו מה שסיפר חביבו של רבינו הרמ"ש שיח"י שרבינו מחבבו עד לאחת גם מחמת זהירותו הרבה בכבוד הזולת, שפעם אחת רבינו ישב בערש"ק ולמד גמרא ונכנס אדם אחד שלא כ"כ בצלילות דעתו, והביא לרבינו מכתב ארוך כמה עמודים ובו מתאר וכותב כמה הוא אוהב את רבינו, רבינו לקח את המכתב וקרא אותו, אבל מוסיף הרמ"ש, אני שעמדותי ממש סמוך לרבינו, שמעתי כיצד ממשיך לגרום את הדף בבלי, בו אחז, אמנם לאותו אדם היה נראה שרבינו קורא בעיון את המכתב, ולשמחתו לא היה גבול.

תפילין לארבעים שניות בלבד

כידוע עורר רבינו בשער בת רבים על גדול העניין והחיוב ללמוד כשהוא מעוטר בתש"י ותש"ר, ובין הדברים שח רבינו על מרן הגר"ח פ שייברג זיע"א שפע"א הוצרך לנקבו כמה דקות קודם השקיעה בערש"ק ולאחר ברכת 'אשר יצר' נותרו ארבעים שניות בלבד ובכל זאת לא התעצל וחבש שוב את התפילין באמרו האם יודעים אנו גודל הזכות של ארבעים שניות עם תפילין.

האמונה התמימה בדברי רבינו הביאה רפואה לאדם

שח מזכה הרבים הר"ר אברהם הכהן משיכון ג', [הוא הגבר שזוכה בס"ד מידי שבוע בצוואת עם רעייתו שתח' מנב"ת לאכסנייה של תורה שיעור 'אור החיים' ע"י הגר"ד שמאי שליט"א כפי הוראתו של רבינו], שפעם אחת היה יהודי יקר שהרופאים קצבו את זמנו לחיות, עקב המחלה הקשה בה חלה רח"ל, ואף באו אליו בהצעה שיעשה איזה פעולה לזש"ק מחמת שחשו עליו שימות צעיר בלי ילדים רח"ל, אבל הג"ל למרות שלא היה שומר תורה ומצוות הרגיש בעצמו שאין זה עפ"י דרך השו"ע, ובקיש לשאול את פי רבינו, והר"ר אברהם שיח"י ששהה עמו ביחד בתל השומר, התקשר לאחיו הר"ר יצחק שיח"י, ובקיש להשיג את רבינו בדחיפות, ובס"ד הצליחו להשיג את רבינו וכששמע רבינו בטלפון את המקרה אמר בצורה חד משמעית הפעולה ההיא אסורה עפ"י התורה ואין שום דרך להתיר, וכששמע החולה הג"ל את הפסק אמר אם רבינו אוסר אין כאן מקום לוויכוח ולא אעשה זאת, והתגבר בעצמו כל זאת למרות דברי הרופאים שחלילה יוכל לעזוב את העולם בלי זש"ק, והנה ממשיך הר"ר אברהם שיח"י היום כבר עברו עשרים שנה והג"ל בריא וב"ה יש לו עוד ארבעה ילדים מאז, והכל בזכות האמונה התמימה בדברי רבינו.

כיצד גילה רבינו שהכוס אינה טבולה

סיפר מזכה הרבים אהובו של רבינו, ה"ה הרה"ג ר' אברהם גבאי שליט"א מעיה"ת 'חדרה', שפעם אחת באחד מן הבריתות של יצ"ח בעיר 'חדרה', בא רבינו לברית וכיבדו את רבינו באמירת הברכות, ומחמת שנשכח מהם להביא גביע, נטלו כוס זכוכית מהאולם, ובה רצו לברך הברכות, אמנם רבינו תיכף שראה את הכוס אמר "איני יכול לברך בכוס זו מחמת שאינה טבולה", (והוסיף הרה"ג ר' אברהם שליט"א, להוציא מלבם של צדוקים ולצערנו הרב אף כאלו המתיימרים לקרוא עצמם 'בני תורה', שאינם יכולים להאמין מה שלא רואים בעיניהם, הרי שמעשה זה צולם בוידאו מתחילתו עד סופו), והרה"ג ר' אברהם אמר לרבינו שפלא הוא שהכוס אינה טבולה, דהלא מכיר את בעלי האולם, ובפרט את המשגיח, שידוע למדקדק גדול בענייני כשרות, והיאך יצאה שגגה כזו מתחת ידו, אולם רבינו חזר ואמר "הכוס אינה טבולה", ואיני יכול לברך. ולאחר קראו למשגיח ושאלו אותו על הכוס, ונכנס למטבח האולם לבדוק את העניין, ומיד חזר ואמר תוך כדי שהוא מורט את שערות ראשו, אוי, אתמול גערך כאן אירוע, וכטוב לב המוזמנים ביין ובשיכר, התחילו שוברים צלחות וכוסות, זה על ראשו של זה, ורבה המהומה עד שהוצרכו להזעיק משטרה שתשליט סדר, עד שלא נותרו לפליטה כי אם כמה כוסות זכוכית בודדות, ותיכף על הבוקר נסע מנהל האולם ורכש כמות גדולה של כוסות חדשות, וכוס זו חדשה היא ועדיין לא טבולה.

לע"נ האשה הצנו"ח מרת דליה בת מלכה ע"ה הונצח ע"י העלה היקר כמוהר"ר ברוך גרטיילוב שיח"י וילדיה

דעת

הכמה ומוסר

שפה לנאמנים - המשך

אלא ביאר רבינו, דמה שאסרו בגמ' כיבוס ותספורת בשבוע שחל בו, כדיני שבעה באבילות שאסורים בכיבוס, (אפי' בלא גיהוץ) ובבשר ויין מותרין, ובעבר ת"ב החמירו כמי שמתו מוטל לפניו, ואסרו גם בבשר ויין, ובזה ודאי שאין מנהג להוסיף בדיני אבילות, דאין מוסיפין בפורענות ואדרבה איכא סברא של אקדומי פורענותא למה לי.

והא דהביא המחבר להחמיר בבשר ויין, הוא על דרך שמצאנו בב"ב (סוף פרק חזקת הבתים) שמן הדין היה לנו לאסור אכילת בשר ויין, רק משום גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה לא אסרוהו, וע"כ החמירו בימים האלו שלפני ת"ב בבשר ויין משום 'זכר לחורבן', ולא מ'דיני אבילות' וזהו שייך רק בבשר ויין.

ויין, דהלוא בגמ' מבואר לאסור אכילת בשר, רק בסעודת המפסקת דייקא, ואילו איסור כיבוס, אסור מדינא דגמ' גם בשבוע שחל בו, ואם מחמירים באיסור בשר ויין, להוסיף זמן לאוסרם, בוודאי היה לנו להחמיר בכיבוס ותספורת לפחות כבשר ויין, דהלא לא תהא כהנת כפונדקית.

אמנם אמר רבינו דהרי מר"ן בשו"ע בענין בשר ויין מביא את החומרא לאסור אכילתו משבוע שחל בו, שגם הוא תוספת על דינא דגמ' ואילו בדיני כיבוס ותספורת שהם כן חמירי מדינא דגמ' לא מצאנו להחמיר ולהוסיף על דיני הגמ', ולכאורה על כיבוס דחמיר טפי, היה לנו להחמיר יותר כדרך שהחמירו באכילת בשר ויין דקיל הוא מדינא דגמ'.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנ'א זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זוריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

מסר נפשו למען הכלל והפרט, נשלחו חיצו בעלי מחלוקת - אך לא יכלו לו.

דרך אגב, הדוד הגר"ר אליהו מישקובסקי זצ"ל ר"י כפר חסידים אמר פעם פנחס קיבל שכר - את הכהונה גדולה. ומה המדה כנגד מדה שיש בזה?... והסביר, פנחס לא התנהג ועשה כמו כולם. וללכת נגד כולם זה קשה, ממילא הוא קיבל שכר להיות לא כמו כולם, להיות כהן גדול שהוא מעל כולם...

[לפעמים מאיימים על בחורים, אם לא תבוא לחתונות של החברים שלך גם אלך לא יבואו... לא צריך להיבהל. אמנם יש מקרים שצריך ומה שצריך צריך, אבל מעבר לזה - לא צריך להיבהל].

עסק שמרויח לא נסגר...

יהושע זכה להיות ממוסרי התורה, הבה נתבונן: ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלה של תורה, שנא' "נער לא ימיש מתוך האהל" וקנה שם טוב בעולם. מה הפשט 'קנה שם טוב בעולם'? לימד אותנו המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל: כתוב במשלי (כא, כ) "אוצר נחמד ושמן בונה חכם וכסיל אדם יבלענו" אומר הילקוט שמעוני (רמז תתקנט) אוצר נחמד ושמן בונה חכם - זה משה, וכסיל אדם יבלענו - זה יהושע שלא היה בן תורה והיו ישראל קורין אותו כסיל, ובשביל שהיה משרת משה - זכה לירשתו, שהיה מכבדו ופורס הסדין על הספסל ויושב תחת גליו, לפיכך אמר הקב"ה איני מקפח שכרך ועליו נאמר "נוצר תאנה יאכל פריה". והסביר המשגיח, מה זה לא היה בן תורה, הרי קראנו ברש"י 'שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלה של תורה!!' אלא בודאי שהוא למד תורה, רק כולם קראו לו א שמשל... התפקיד שלו בישיבה זה לסדר ספסלים... נכון, הוא גם מתמיד, אבל מה אתה מתחיל לסדר ספסלים, זה תפקיד שלך?!... זה היה נראה כמו משב"ק של משה רבינו. פורס... מציע... ודוקא עם זה הוא זכה.

מה מונח בזה?... יש עוד בחז"ל במדרש רבה (כא, יד) "יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר" מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות? אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן אמר משה הרי השעה שאתבע בה צרכי, אם הבנות יורשות בדין הוא שירשו בני את כבודי! אמר לו הקב"ה, "נוצר תאנה יאכל פריה" בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע - הרבה שרתך, והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלות, הואיל והוא שרתך בכל כחו כדאי הוא שישמש את ישראל שאינו מאבד שכרו. קח לך את יהושע בן נון לקיים מה שנאמר "נוצר תאנה יאכל פריה".

וצריך להבין מה זה בניך לא עסקו בתורה, וכי משה רצה שהבנים שלו יירשו אותו ויהיו כמו 'חבורת בטלנים' חלילה?... אלא כתוב בב"ח מה פירוש "לעסוק" בדברי תורה, עסק פירושו שלא זזים. לא ימיש מתוך האהל. בניך - לא עסקו בתורה... בשביל לזכות לזה צריך לא למוש מתוך האהל... עסק ממש! עסק לא סוגרים כל זמן שהוא יכול להרוויח עוד...

(הייתי השבוע בחנות ספרי אור החיים (פינת עזרא) בערך בעשר וחצי או אחר, ואמרתי למוכר, בעשר אתם כבר אמורים לסגור, לא?!... הוא אמר לי כל זמן שהעסק מתפקד, ומרויחים, לא סוגרים חנות...)

לעסוק בדברי תורה! נער לא ימיש.

הבית מדרש זה הבית שלי...

וביתר עומק... כמו שהבאנו פעם, נער לא ימיש מתוך האהל; מה שאמר הרה"י הגר"ר שמואל רוזובסקי זצ"ל, אנשים לא מעכלים את זה... יש ספר 'עלי יגון' כל ההספדים על הגר"ש רוזובסקי. וחתנו,

ממית עצמו באהלה של תורה

מספרים שכשהיה את הדין תורה בוואלוז'ין עם הנצי"ב והבית הלוי, הגיעו לשמה שלושה גדולי עולם, אחד מהם היה המגיד מוילנא. זה היה בחומש בראשית ואמר אז המגיד מוילנא שיש לו מה לדבר על כל בראשית בכל פרשה את הצדיק והפוכו. אם זה קין והבל, נח ודור המבול, אברהם ונמרוד, יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, יעקב ולבן, אך כשמגיעים לסוף החומש עם יוסף והאחים - נעתקה לשונו... האחים קדושי עליון, כולם אהובים כולם ברורים, על מה אפשר לדבר?... אין לי מה לדבר. וכוונתו הייתה ברורה, שהנצי"ב והבית הלוי קדושי עליון, מה יש לדבר...

[המעניין הוא, שהיה ביניהם דין תורה, שניהם התכוונו לשם שמים, זה היה נידון בהנהגה, ופסקו שהנצי"ב הוא יהיה ראש הישיבה, אך אסור לו לעשות מאומה ללא רשות מהבית הלוי. וכן לקופת הישיבה יהיו שני מנעולים, מפתח אחד אצל הנצי"ב ומפתח נוסף אצל הבית הלוי, אי אפשר לפתוח אחד בלי השני... אז הבית הלוי אמר, לי קשה לשמור על מפתח, אני אמסור אותו לשומר, והשומר הכי נאמן עלי זה הנצי"ב, והוא נתן בידו את המפתח. שניהם קדושי עליון.]

עד עכשיו בחומש במדבר היה לנו מאד קל... משה עם המתאוננים, משה עם המרגלים, משה וקרח, משה ובלעם. כל הזמן זה לעומת זה. אך הנה כעת מגיעים לפנחס ויש לנו בעיה גדולה. התחלת הפרשה מדברת על פנחס, "בקנאו את קנאתי"... מיירעדיג. ובסוף היא מדברת על יהושע. מעמידים פה שנים שחז"ל מאד מפליגים בשבחם. פנחס מסר את נפשו... אילולא נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו כיון שהיה לפנחס דין רודף. כי זמרי לא היה חייב מיתה, אלא הייתה זכות לקנאים לפגוע בו. אם היו שואלים אותנו - במיעוט שכלנו - למי יותר מגיע להיות ה'ממשיך' של משה, ליהושע או לפנחס? אסור אפילו לשאול כזו שאלה... אבל רש"י שואל אותה במסכת אבות, (הרש"י הראשון) משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ולמה נאמר ומסרה ליהושע ולא לאלעזר ולפנחס ולא לשבעים זקנים שהיו מתנבאים במחנה? רש"י שואל, הרי היו עוד אנשים שהיו ראויים למסור את התורה!

מתרץ רש"י 'שלא רצה למסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה וקנה שם טוב בעולם. והוא יהושע שנאמר "ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל"'.
ורש"י ממשיך: ואע"פ שכתוב על פנחס "תורת אמת היתה בפיהו", זאת אומרת: מצד השכל שלנו - פנחס מסר נפש, תורת אמת הייתה בפיהו... רק הקב"ה אמר למשה שימסור ליהושע. כך היינו חושבים. אבל כתוב ברש"י 'לפי שלא רצה משה למסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה וקנה שם טוב בעולם'.

אין אחד מאתנו שידוע למה כיוון רש"י שלכן זכה יותר מפנחס - אכן מבואר שני תנאים שיהושע היה נער לא ימיש מתוך האהל, וקנה שם טוב בעולם.

לא להיבהל מכולם...

כשמדברים על פנחס, אחד הדברים המעניינים הוא שפנחס מסר את נפשו! עשרה ניסים נעשו לו!!! הוא לא ידע שיעשה לו נס, הוא הלך על מנת שיהרגו אותו, הוא הציל את כלל ישראל! והיו השבטים מבזין אותו. תדעו לכם ככה זה בחיים, כשתהיו מבוגרים תזכרו את זה... מי שעושה בחיים דברים טובים - מבזים אותו. לא להיבהל... (בסוף פנחס קיבל את השכר...) לא צריך להתפעל.

מרח הרב שך זצ"ל אמר שהוא רוצה שיביאו איתו לקבר את כל הפאשקווילים שכתבו עליו... מרח ראש הישיבה זיע"א ככל אשר

העיקר הוא שהתורה תשמח אתך...

אני רוצה לומר לכם: היה פעם בישיבה תקופה שלא היו פועלי נקיון, ובחורים ניקו את הבית מדרש. ואח"כ השיגו פועלים, אבל הבחורים לא ויתרו על הזכות הזו... עד שעשו חלוקה, פעמים שינקו הבחורים, ופעמים הפועלי נקיון.

היום, גם מי שאכפת לו מהבית מדרש - לא מבקשים לנקות את הבית מדרש. (ואנחנו רוצים להגיד: כשמדברים על נקיון בית מדרש, אמנם לנקות לא מבקשים, אבל לדאוג לא ללכלך אותו... זה עוד אפשר לבקש). אבל מה שכן, תבוא בעצמך לבית מדרש ותשב ללמוד... כמה זה כבוד בית מדרש שבתחילת הסדר - הכל מלא! שבתפילה כולם נמצאים! בא תדאג לבית מדרש... וככה זוכים באמת.

וצריך לדעת כלל: למי שאכפת מהתורה - לתורה אכפת ממנו. אבל מי שלא אכפת לו מהתורה גם לתורה לא אכפת ממנו. אתה רוצה לגדול? תראה שאכפת לך מהתורה! תתן כבוד לתורה! כבוד התורה שהבית מדרש נקי - זה נכון, אבל הרבה יותר כבוד לתורה שהבית מדרש יהיה מלא בתחילת סדר!...

הרב מבריסק (על התורה) מביא שכתוב בשו"ע (תרסט, א) שגומרים את התורה בשמחת תורה, ואז כל ישראל שמחים עם התורה. והקשה בשם אביו הגר"ח זצ"ל, אם כן למה קוראים לזה שמחת תורה, הרי זה שמחת ישראל! אנחנו שמחים עם התורה! ותיירץ רבי חיים, העיקר זה לא השמחה שאני שמח עם התורה, אלא התורה שמחה איתי...

פעם המרא דאתרא בכפר חסידים היה הגרמ"ש קרול זצ"ל שהוא היה מאד מסור. היה שם אחד שמסר את הילדים שלו לבית ספר לא דתי. בשמחת תורה, אותו אחד רקד עם הספר תורה, בא הרב קרול ונטל את הספר תורה מידיו. התורה לא שמחה אתך, והיא לא רוצה שתקח אותה!... עיקר השמחה זה כשהתורה שמחה אתנו. וזה תלוי כמה אתה משקיע.

סיפר הגר"ר אליהו מן שליט"א היה אברך שהגיע לאחד הרבנים של ארגון 'בני עולם', והוא אמר שיש להם בעיה רצינית, ואם אפשר לעשות מאמץ להקדים להם את התורה. שאל אותו הרב, כמה זמן אתם נשואים?... אמר לו חודש. הרב חיך, אז למה אתה בכלל מגיע לפה?... אמר האברך זה לא מצחיק, שבועיים לפני החתונה בא אלי אבי הכלה, ואמר לי - אחרי האירוסין התגלה משהו, הלכנו לבדיקות, ורק היום קיבלנו תוצאה... האישה הזו - לא יכולה ללדת. נקודה. לא יהיו לה ילדים. אנחנו נבין את כל מה שתעשה... אתה יכול להחליט לעזוב, אין לנו שום טענות, רק מחובתנו להודיע לך... וכל מה שתעשה מקובל עלינו!

ממשיך האברך, אני אפילו להורים שלי לא ספרתי, כי הבנתי שהם לא יסכימו לי בשום אופן... חשבתי לעצמי, זה כבר שבועיים לפני החתונה, כבר שלחו הזמנות... כעת אם זה יתבטל - כ - ו - ל - ס - יידעו למה... הבושות שיהיו לה זה אין לתאר ולשער... אני לא מסוגל ככה לבייש בת ישראל, לא מסוגל... אני מתחנן אותה, ומה שיהיה אח"כ - ה' יעזור לי. ולכן אני מבקש אם אפשר לעשות משהו בנידון.

אמר הרב - שהשתאה לגודל תעצומות נפשו של האברך - בודאי, מגיע לך הכל! נעשה כל מאמץ! אך עברו כמה ימים והאברך לא התקשר שוב... לא היה שום דרך להשיג אותו.

הרב התפלא, עשיתי לו פרוטקציות, קבעתי לו מיד תור... כזה סיפור מרגש... רק כעבור כמה שנים האברך הזה פגש את הרב באיזה חתונה ואומר לו, הרב מכיר אותי?... לא. אני הייתי האברך הזה והזה... נו, אז למה לא באת?... חיפשנו אותך... קבענו לך מיד תור... האברך חיך, אני ידעתי שאנחנו הולכים להתחיל סידרה של טיפולים, אז הלכתי למחנה הגר"ח קניבסקי זצ"ל לקבל את ברכתו. אמר לי רבי חיים, אם ככה דאגת לא לבייש בת ישראל - התורה לא תבייש אותך! אל תעשה שום טיפול, ובעזרת ה' יהיו לך ילדים. (ולספר דבר זה א"א - כי יפה לו הצניעות).

וכבר היום - אמר האברך [שלא חלפו עדיין הרבה שנים מחתונתו]

הגאון רבי יצחק הקר מספר שבסוף ימיו הוא התאונן, עם מה אני אגיע לעולם הבא?... הגר"א בסוף ימיו תפס את הציצית ואמר, ציצית ציצית... פה בכמה גרושים זוכים על כל כנף בשבע מאות עבדים ובכל הציצית באלפיים ושמונה מאות עבדים!! כך כותבים חז"ל. ושמה גם אם תשלם מיליון (!) אי אפשר לעשות שום מצוה אפילו הכי קטנה... וכך אמר הרה"י רבי שמואל, אני מחפש עם איזה זכות אגיע לעולם הבא... ולבסוף הוא אמר, אני מקוה שיעמוד לי הזכויות של מה שדאגתי לניקיון בישיבה!

בקום הישיבה, הבית מדרש היה בהלגמון, ואכלו בפרדס, ולא היה כסף לניקיון. אז היה קצת מלוכלך. וכשהבחורים היו הולכים לאכול, רבי שמואל היה סוגר את דלתות בית המדרש, וכמו שמש הוא היה מנקה את בית המדרש! רבי שמואל היה מלך... ולא בז לקטנות. ועם זה הוא התנחם ואמר שהוא מקוה שזה יעמוד לו לזכות.

כשאני מספר את זה כולם מסרבים להאמין, וכי רבי שמואל צריך לזכות הזו לטאטא בית מדרש, הרי כל התורה שלומדים היום בישיבות זה הכל רבי שמואל... רבי שמואל, ותלמידיו, ותלמידיו תלמידיו... אבל צריך לדעת: מה הראיה על ריינקייט... מה הראיה שהכל היה אמיתי וטהור?...

ונפרש שיחתנו - מה מונח בזה שיהושע נקרא "נוצר תאנה יאכל פריה" בזה שהיה מסדר הספסלים ופורס מחצלאות. אף אחד מאתנו לא יילך לנקות אפילו בכסף. למה, כי זה לא לכבוד... אבל כשהבית שלי... ולפעמים אין מי שינקה במקומך, כגון שהאשה יולדת או כל סיבה אחרת... אדם לא מרגיש בזה שום פחיתות כבוד לסדר את הבית ולנקות...

יהושע הרגיש שהבית מדרש זה הבית שלו... נוצר תאנה יאכל פריה, בלומדעס, כשהולכים לחלק ירושה יש חשבונות מי קודם למי... אך דבר שגדל אצלי בבית זה שלי! יהושע הבית מדרש זה הבית שלי! כשהבית שלי אני דואג להכל, שיהיה נח ללומדים, שיהיה נקי, שילמדו טוב, כי זה הבית שלי...

רבי שמואל שהוא רצה להביא הוכחה בשמים על הריינקייט, שהוא התכוון באמת ללמד תורה בשביל ללמד תורה... היה **אכפת** לו שיוכלו ללמוד ושיהיה נעים ללמוד. להיות ראש ישיבה זה גישמאק בפני עצמו... הראיה הייתה מפה. מהנקודה הזו. כמה הוא דאג לזה... כמה היה אכפת לו באמת שבחור ילמד... ומי שיודע זה התבטא אצל רבי שמואל בעוד הרבה דברים, שהיה ניכר שבאמת אכפת לו שיצליחו, שיעלו, לעודד... להרים. על כל פנים, נוצר תאנה - יאכל פריה. שיהיה אכפת מהבית מדרש. לא חלקו ירושות לזה יש עוד בעלי דברים אבל זה שלו וגדל בבית שלו.

יש דבר נורא שקשה לעכל... הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל מביא ב'זהב שבא' שהרמב"ם כותב בהקדמה לאבות: משה לימד את כל התורה לשלושה אנשים, לאלעזר לפנחס וליהושע. וכולם קיבלו משה, וזהו 'משה קיבל תורה מסיני', לכולם. ומסרה ליהושע, ליהושע שהוא תלמידו - הוא מסר את התורה שבעל פה. אומר רבי משה שמואל, יכול להיות אחד שהוא למד אצל רבו את כל התורה כולה, אך הוא עוד לא נקרא 'תלמיד'... יהושע היה תלמיד. "נער לא ימיש מתוך האהל". הרבה שימש אותך!...

היום לפעמים אני רואה במודעות אבל על אנשים שהכרתי שהם היו בפוניבז', אני לא יודע עד כמה הם בכלל נכנסו לשיחות, וכבר כותבים עליהם 'תלמיד' מן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין, 'תלמיד' מן הרה"י רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל. בגלל שהיית בפוניבז' או נהיית 'תלמיד'!... או ואבוי בשמים יוכלו לומר להם, אם אתה תלמיד - אז נדרש ממך הרבה יותר...

אומר רבי משה שמואל, אלעזר ופנחס למדו ממרע"ה את כל התורה כולה, והם עוד לא נקראים תלמידים של משה רבינו... תלמיד זה מושג אחר... כמו שכתוב בתמורה (טז, א) בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי 'ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל' וכו'.

יש לי שלשה ילדים בלעה"ר, והשאר בדרך...

מי שדואג לתורה שהיא לא תתבייש - התורה לא תבייש אותו. היא תדאג לו! מי שלא אכפת לו, הוא יאחר לסדר... פעם יבוא ופעם לא יבוא, התוצאות בהתאם.

הרבה פעמים אנו חוזרים שהחפץ חיים אמר, תמיד אין לנו אומץ לבקש מן התורה. רק פעם יחידה שכלו כל הקיצין, בין כסה לעשור בצום גדליה, לפני שנחתם הדין - - - אז מבקשים בסליחות 'תורה הקדושה התחנני בבקשה'!! אז אני פונה אליה... אומרת התורה - אני רוצה! היא באה לשמים, ואומרים לה, כל השנה את התחננת אליו שיישב ללמוד, האם הוא שמע בקולך?... היה אכפת לו ממך?... אם היה אכפת לו - מגיע לו שתתפללי עליו וגם נקבל את התפילה. אך אם לו לא היה אכפת ממך - אין לך שום זכות לדבר בעדו... כך אמר החפץ חיים.

'כבודה של תורה'

הכלל תמיד בתורה, כתוב באור החיים ויקרא (כב, יב) בשם הזוהר הקדוש, כי האדם יכול להשיג כפי כח התעצמותו בתורה. אפילו ממדרגה שלמטה הימנה אם יטרח ישיג למדרגות העליונות כפי שיעור הגיגה.

הגמרא בבא בתרא (ע"ה, א) אומרת: זקנים שבאותו הדור היו אומרים פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, או לאותה בושא או לאותה כלימה... אומר רבי יצחק מואלוז'ין משל... היה אדם עשיר שנצרך לרדת למסחר, והוא ביקש שמישהו יבוא שיעזור לו. אף אחד לא רצה חוץ מאחד שהסכים. ואותו מלווה - היות והוא התחבר לגביר, הוא עשה כמה ביונס, והוא עצמו חזר מיליונר. הקנאה של האנשים באותו אחד הייתה גדולה מאד... אמר להם, מה אתם מקנאים בי, אמנם אני מיליונר אבל הגביר שהלכתי אתו הוא מיליארדר... תקנאו בו. אמרו לו כולם, הוא נולד עם כפית זהב, בבית של גבירים, אין מה לקנאות בו... אבל אתה היית קבצן כמונו... כל העושר שלך זה בגלל שהתחברת אליו ונסעת עמו. את זה גם אנחנו יכלנו לעשות, הוא ביקש מאתנו כבר לפניך... איפה היינו?...

בחז"ל כתוב שיהושע זכה בזה שהוא שימש את משה רבינו. פניו כפני לבנה, לבנה מקבלת את אורה מן החמה. את זה גם אנחנו יכלנו, אנחנו היינו יותר גדולים ממנו... למה אנחנו לא עשינו את זה?... התביישנו. אוי לה לאותה בושא, אוי לה לאותה כלימה. ואנחנו מדברים על התורה... מי שמכבד אותה ודואג לה - היא מרוממת אותו. ושוב... לא מדובר לדאוג לה ולנקות את היכל הבית מדרש, מדובר לדאוג לכבודה שבית המדרש יהיה מלא!!

ודרך אגב, מאד התרגשתי לשמוע, שהיום (י"ז בתמוז) אחרי הצהריים שלש שעות בית המדרש היה מלא... אנשים עברו פה והשתוממו... הושע נא שלש שעות הושענא... זה כבודה של תורה!

מעשה כשפים הוא זה...

בזמן מלחמת ששת הימים (תשכ"ז) ראו ניסים גדולים מאד, ואז התחילה כל תנועת התשובה הגדולה. עשו אז עצרת גדולה מאד ברחובות של עיר ודיבר שם הגאון רבי בצלאל זיוולטי זצ"ל (עוד קודם היותו הרב הראשי לי-ם) ואמר: נדמה לנו שעוד מעט כל עם ישראל חוזרים בתשובה... אליהו הנביא אומר "ענני ה' ענני". אומרים חז"ל למה פעמיים ענני?... ענני אחד - שתדאג אש מן השמים, ועוד ענני - שלא יאמרו מעשה כשפים הוא זה. היצר הרע מיד מכניס בלב שזה מעשה כשפים... בהתחלה ראו כולם בחוש - איך צעקו לבעל עננו עננו ואין קול ואין עונה ואין קשב. רק היה להם בושא שראו אח"כ כולם איך חיאל בית האלי שהתחבא בתוכו להדליק אש - מת ע"י נחש... ואליהו, עם כל המים ששפכו מסביב ועל הקרבנות - באה האש וליחכה את הכל! אך היצה"ר מכניס בלב - מעשה כשפים הוא זה... ועל כך היה צריך אליהו תפילה מיוחדת. הרבה פעמים סיפרנו, שדיברו פעם בסמינר ערכים לבעלי תשובה וסיפרו את הסיפור הידוע במושב קוממיות בזמן הגר"ב מנדלסון זצ"ל שהייתה שנת שמיטה אחת שהגיעה מכת ארבה ואכל הארבה את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ... ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב

השדה בכל המושבים שמסביב קוממיות. רק בשערי קוממיות פסק הארבה, לא נכנס אחד! קם אחד השומעים ואמר, זה לא מציאותי ולא הגיוני! אם זה היה אמיתי כולם היו חוזרים בתשובה... אמרו לו אתה יכול לברר... אז הוא אמר, יש לי איזה דוד זקן שגר באזור אני אשאל אותו. ואכן, הוא בירר, והדוד אמר בטח! כולם זוכרים את זה... אם כן, איך לא חזרתם בתשובה?... אמר הדוד, אמרו אצלנו, שלא רק אנחנו שונאים את החרדים גם הארבה שונא אותם... אפילו בשביל אוכל הוא לא מסכים להיכנס אליהם...

גמרנו... מעשה כשפים הוא זה... אתה יכול לראות התעוררות הכי גדולה, ראו פה את פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן עוצר מגיפה!!! אך היו השבטים מבוים אותו... לא יאומן כי יסופר! רואים את קרח איך הוא וכל משפחתו ביתו ורכושו נבלעים באדמה חיים בגלל שהוא התחיל עם משה רבינו, ואח"כ אומרים "אתם המיתם את עם ה'..."

הסבא מסלבודקא היה מתפעל... כתוב "ובני קרח לא מתו" חז"ל אומרים שהם ירדו לשאול עם קרח, זה המדור הכי תחתון שיש... ושם הם כבר לא יכלו לדבר, רק "רחש לבם דבר טוב" ומקום התבצר להם בגיהנם...! היה הסבא מתפעל אתם כבר בגיהנם! הכניסו אותם לשאול! השאול הוא המדור האחרון בגיהנם, איפה הייתם עד עכשיו כבר בתחילת הגיהנם ראייתם את טעות חייכם. חז"ל אומרים רשעים אפילו על פתחה של גיהנם לא חוזרים בתשובה. אני לא יודע פשטים ואני גם לא מחפש פשטים... אחד שחי עם הרע נשאר עם זה... העולם אומרים שגם על פתח הגיהנם הוא חושב בליבו שהוא הולך בשביל להציל את חבריו וליכנס לגן עדן... לא יעזור שום דבר... עד המדור האחרון הם הגיעו. אבל כשהם הגיעו לשמה רחש לבם דבר טוב... היו להם זכויות שהם עמדו לפני משה רבינו. ונראה מה עצמו מחשבותיהם ומה גדול רגע של תשובה בהרהור עד שקראן הקב"ה שושנים, ידידות, משכיל שיר, ידידות כדוגת אבות עולם ועוד דרשו בילקו"ש (פנחס רמז תשע"ז) שהם זכו לעמוד כמו שלשת עמודים ועליהם העולם עומד. קודם כל רואים מה אפשר לזכות ברגע קטן! ומאידך גיסא רואים איך יכול אדם לראות את כל האמת, ושום דבר לא ידבר אליו... אדם שלא עובד על עצמו לא מגיע לכולם...

היו פעם שני משכילים שהם לא האמינו בהשאת הנפש. אמר אחד לשני אם זה אמיתי אז תראה אלי אחרי המוות. הוא הופיע בדיוק כשחברו עמד ליד הקבר (בשבעה או בשלושים) ונעמד לידו כמו איש חי. אותו חבר אמר - זה היה חולשת עצבים שלי... זה רק היה נדמה לי... אדם שלא רוצה הוא יכול לראות את הכל, ולהישאר איתן בטעותו. לא יעזור שום דבר...

לא הייתה התורה חשובה בעיניהם...

קעת אנחנו נמצאים בי"ז בתמוז. הגאון רבי חיים בריס הביא בספרו שהנודע ביהודה, בתשעה באב היה יוצא לאשפה של העיר, ומתיישב בתוך ערימת האשפה, ומקונן על חורבן הבית בשאגות גדולות עד שבכל העיר שמעו אותו...

סיפור נוסף הוא מביא גם על רבי יהונתן אייבשיץ. אני רוצה שנתבונן כמה רגעים קטנים... חז"ל אומרים חמשה דברים ארעו לאבותינו בשבעה עשר בתמוז: נשתברו הלוחות. והקשה הגר"ר ירוחם אולשין (ר"י ליקווד), הרי שבירת הלוחות הייתה הרבה לפני הגלות, עוד כשהם היו במדבר לפני כניסתם לארץ ישראל, ומה השייכות לחורבן הבית?... והוא מביא באריכות - הגמ' אומרת (עירובין נד, א) אלמלא נשתברו הלוחות לא גלו ישראל ממקומן. נמצא שהכל הגיע משבירת הלוחות.

מקדש ראשון על מה נחרב הבית? שלא ברכו בתורה תחילה. מביא הר"ן בנדרים ממגילת סתרים, שלא הייתה התורה חשובה בעיניהם לברך עליה.

אדם לומד תורה אך יש לך מבחן ממי אכפת לך, ממך או מהתורה?... הגרא"י פינקל ר"י מיר (שב"ט תמוז - יום הזכרון שלו), כשהציעו לו את רבי ירוחם לכהן כמשגיח, הוא שאל את אביו - הסבא מסלבודקא אם לקחת את רבי ירוחם למשגיח או לא?...

אמר הסבא, לישיבה זה טוב. לך - זה מאד גרוע... זה יתפוס לך את המקום. ובאמת ככה היה, גדולי תלמידי מיר מורס ורבים היה רבי ירוחם, יש שאמרו שהרבי שלהם בתורה זה רבי ירוחם, ובהנהגה ובמוסר זה רבי אליעזר יהודה. את טובי הבחורים הוא שלח לבריסק, אע"פ ששם שיטת הלימוד והצורה הייתה שונה משלהם, וכשחזרו לא חזרו עוד לשיעוריו, ובטוהר לבו כי זה לא ביזנס שלי... אני צריך לדאוג לתורה! כשאדם לומד והוא לא מברך תחילה, הוא לא מודע עליה, זה חמור מאד! הוא אינו יודע להעריך את גודל המתנה שקבל את הזכות ללמוד ולגדול, הוא רק מעונין ללמוד את 'חכמת התורה' - אך לצורך עצמו, ולא לצורך להדבק בתורה, ולהתקדש בקדושתה ולעשות רצונה. ובוה מפסיד הכל. דרך אגב סיפר לי הנין שיחי שלומד אצלנו בישיבה. שלפני פטירתו הוא אמר לרבי בייניש - שהיה ממשיך דרכו שאין לו מה לדאוג - אני מבטיח לך ישיבת מיר תשאר ותמשיך עד ביאת משיח צדקנו! וכידוע, לא רק שהיא נשארה בשלימות היא גדלה עשרת מונים. וההבטחה מתקיימת...

כשחושבים על התורה ולמענה - היא מחזירה עד בלי די.

'מעשה' של אהבת חינוך

היום זה דור שצריך להתחזק שלא יהיה בו שנאת חנם, ואנחנו צריכים אהבת חינוך. יש ששאלו איך זוכים להגיע לאהבת חינוך? ויש בנותן ענין להביא מה שסיפר רבי אלחנן וסרמן שהוא שאל את מרן החפץ חיים: הוא בא למקום שלא מכירים אותו, והוא מתיישב במערב. ואז מיד אומרים לו, זה לא מתאים... שהרה"י יעבור למזרח... אז ברגע זה אולי יכנס קצת הרהורי כבוד... מאידך, הוא יכול לבוא ישר ולהתיישב במזרח. אמנם אין הרהורי כבוד, אך סוף סוף זה מזרח... זה עצמו כבוד.

אמר לו מרן החפץ חיים: קיימא לך, (קידושין כט, ב) מעשה מוציא מידי מחשבה ומידי מעשה. מחשבה לא מוציאה מידי מחשבה ומידי מעשה. כשאתה במערב זה מעשה של ענוה, גם אם תיכנס מחשבת גאווה, סוף סוף המעשה מוציא מידי מחשבה. משא"כ אם תלך ישר למזרח - זה מעשה של גאווה. גם אם תחשוב על ענווה סוף סוף מחשבה לא מוציאה מידי מעשה.

אתה רוצה לזכות לאהבת חינוך - תעשה מעשה! מה שאתה חושב כרגע בלב זה לא משנה. תעשה מעשים של אהבת חינוך.

הרה"י הראשון של קרית מלך הגר"ב אייזנשטיין זצ"ל נכח בבחרותו בשיחה של רבי חיים שמואלביץ זצ"ל והוא שמע בין הדברים שרבי חיים אומר בכאב, אני לא מבין איך ייתכן שיש בחור בישיבה ורואה לידו בחור בלי חברותא שמתאמץ ללמוד, ונאנח, ולא אכפת לו ממנו... איך יכול להיות?... מאותו היום ואילך, לקח זאת על כתפיו, והוא היה אחראי לסדר חברותות בישיבה... שיהיה אכפת לי מהשני, אנחנו לא אומרים כעת מה לעשות, יש הרבה דברים שאפשר לעשות בשביל השני.

"לא תעמוד על דם רעך!"

אנחנו נמצאים היום בגלות, בחורבן... מצד אחד, נמצאים הרבה בצרה. מצד שני - יש גם הרבה גזירות על התורה. זה גלות אמיתית, גלות בתוך היהודים...

בהקדמה לקובץ שיעורים מספרי הגרא"ש זצ"ל בן הגאון הקדוש רבי אלחנן זצוק"ל מובא: בעסקנותו לטובת חינוך והפצת התורה ראה הצלת נפשות גם במובן הגשמי. במכתב ששלח ליציערי ישראל

בקץ תרצ"ט הוא מביאר כי **סיבת הסיבות של כל הצרות הבאות עלינו היא 'שכחת התורה'!** ושלכן **חינוך לימוד התורה הוא הצלה גם במובן הגשמי. ושהעמידה מרחוק בעניין הזה יש בו משום לא תעמוד על דם רעך כפשוטו!**

מרן רה"י רבי משה הלל הירש שליט"א אמר, נחשוב מעט מה עובר כעת על אחינו בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה... לא מבעי על אלו שלצערנו מתים מידי יום... זה דם יהודי...! קול דמי אחיך צועקים אלינו מן האדמה! ומלבד זאת, כמה אנשים לא נמצאים היום בבית... כמה הם סובלים... כמה צער יש בשמים חז"ל אומרים, (חגיגה טו, ב - סנהדרין מו, א) כשא' מישראל בצער שכינה מה היא אומרת, קלני מזרועי קלני מראשי, ולכך נגלה הקב"ה למרע"ה מתוך הסנה שהוא צמח דוקרני משום עמו אנכי בצרה. דיברתי לאחרונה עם ראש ישיבה בטבריה, והוא אומר שאין כסף היום לאנשים בטבריה, כי טבריה מתפרנסת הרבה מתיירות. והיום אי אפשר... כל הבתי מלון מלאים ב'מפונים' שפנו מבתיהם. הבעלי מלון שמחים והמפונים בוכים. אין להם בית נורמלי, צפוף שם מאד... וגם זה מלא ולא באים תיירים אז הרבה מהתושבים אין להם פרנסה.

ורבי אלחנן פוסק, הכל תלוי בנו! ומי שלא מתחזק בלימוד התורה **הוא עובר על לא תעמוד על דם רעך!** עוד אי אפשר להשתחרר מהתאונה שהייתה פה לידנו ביום שישי היה בת של אברך מהכולל של רבי מיכל... שהלכה לעזור לקניות עבור אחותה ול"ע נדרסה למות. אין אדם שהיה רואה תאונה והוא יכול לעזור אך הוא נשאר שליו ורגוע... אני לא מאמין שיש יהודי כזה... (אפילו א' שהוא לא 'בן תורה') זה רק יכול להיות עמלקי.

אומר לך רבי אלחנן הלכה למעשה, אתה יודע שכל הצרות האלו אם אתה יושב ולומד הם אינם! והכל תלוי בך!!! זה מחייב אותנו. כל אחד מבין, זה לא שאני פטור מלהתגייס, אני מגויס שחייב ללמוד, וממילא אני לא יכול... זה דבר פשוט. זה רמטכ"ל שמנהל מהמערך, וכי הוא פטור מהגיוס?!!... ודאי שלא. רק הוא לא הולך להילחם כמו חייל בחזית אבל הוא עושה הכל. **אתה מנהל את המערכה!!! זו השקפה אמיתית! ולא - עוברים על לאו של לא תעמוד על דם רעך!**

י"ז בתמוז... רגע של חורבן... רוצים לעצור אותנו. לא להמשיך את שגרת החיים הרגילה ולהיזכר רק מראש השנה לראש השנה. בא תחשוב, יש אבל... זה זמן של אבלות, זמן של חורבן... זמן של כאב בשמים. היום הקב"ה בוכה במסתרים תבכה נפשי... מקום יש לקב"ה ומסתרים שמו ושם הקב"ה בוכה. (כמש"כ חגיגה ה, ב) אם משהו רואה את אבא שלו בוכה והוא יכול לעצור את הדמעות שלו, הוא לא יעצור?!!

אתה יכול למחות את הדמעות. עוד עמל התורה, עוד חידוש, עוד שעה של לימוד. לא צריך להוסיף...

אנחנו יודעים את דברי האור החיים בתחילת תצוה, למה הגאולה מתעכבת? כי הגואל האחרון זה משה רבינו, ואין משה חפץ לגאול עם בטל מן התורה. הכל תלוי במשה רבינו, והוא לא רוצה לגאול אותנו... זה הכל. ואי אפשר לשכנע אותו אלא רק בדבר אחד, שנתחיל ללמוד ולא נהיה עם בטלים מן התורה.

הקדוש ברוך הוא יעזור שנזכה לזה, ונראה בגאולתן של ישראל במהרה בימינו אמן.

לע"נ

הלה (בלה) בת לולו ע"ה
נלב"ע י"ג תמוז
תנצב"ה

לע"נ

ראובן בן רבקה ז"ל
נלב"ע ט' תמוז
תנצב"ה

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ג ר' שלמה הכהן זאבי שליט"א

אשר שוקד ועמל למען הוצאת הגליון
ולרעייתו העומדת לימינו מנב"ת תליט"א
לרגל הולדת בנם בשעטו"מ

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים אכ"ר

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמח"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

רק מצוה אחת בתכלית השלימות מזכה לחיי העולם הבא

חלק' - היה על אותו מעשה של 'מעו' של פורים', שהוא שזיכה את רבי חנינא בתורת מעשה שבא לידו.

כאן מדובר על ה'עולם הבא' שהוא עולם הרוחניות, בעוד שה'גן עדן' הוא מקום התמורה:

זהו יש להבחין, שכאן לא מדובר על 'גן עדן' אלא על ה'עולם הבא', שכיזונו הם שני דברים שונים שלא קרבו זה אל זה, וכמו שביארנו במקומות אחרים. ה'גן עדן' הוא מקום השכר כבר כאן בעולם הזה, שאחרי שמלאו ימיו של האדם הוא עולה בפני בית דין של מעלה, ושם בא על גמולו. אם הוא זכאי מוליכים אותו ישירות לגן עדן, ואם הוא אינו זכאי, עליו לעבור קודם את כיבוש הגיהנום כדי לבוא על שכרו.

מה שאין כן ה'עולם הבא' אינו שייך לשית אלפין שני של העולם הזה, אלא הוא עולם הנצח, שלאחר שיבוא העולם לתכליתו, יבוא חיי הנצח של העולם העתידי. כיצד בדיוק יראה העולם הבא, כבר נחלק הרמב"ם (בהל' תשובה) על הרמב"ן (בשער הגמול) שהאריך בזה בהרחבה גדולה, אך כל זה אינו נוגע לעצם הענין - שה'עולם הבא' הוא עולם הנצח של חיי הנשמות, שבו האדם חי לנצח נצחים חיים שאין להם סוף.

על עבירות רבות מצינו בחז"ל שכל העושה אותם אין לו חלק לעולם הבא. וכי כלם הכוונה שהאדם אינו בא על שכרו, והבורא ית' לא יתן לו שכר בגן עדן על כל צדקותיו אשר עשה? הלא הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, ואם כן לקתה מידת הדין. אלא ודאי הכוונה שהוא יזכה רק לשכר הגן עדן, ולא לחיי הנצח של העולם הבא.

אלא שברור, שהעדר השכר של כל אותם ש'אין להם חלק לעולם הבא', הוא העונש הגדול ביותר שיתכן עלי אדמות. אולי הם יזכו לגן עדן תמורת מה שעשו, אבל העולם הבא עצמו - הוא העידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא, וכמו שמבואר ברמב"ן שם בשער הגמול, שלאחר שפירש את שכר הגן עדן המשיך וכתב: "ואחרי כן יבאו ימי המשיח, ובסופו יתן יום הדין" וכו', ואז יבוא העולם הבא: ש"הוא העיקר הגדול - תקות כל מקוה להקב"ה".

וכאן בא הרמב"ם וחיידש, שמיהו הזוכה ל'עולם הבא' - דוקא מי שעשה לכל הפחות מצוה אחת בשלימות. והרמב"ם לא כתב זאת בתורת חיידוש בעלמא, אלא פתח את דבריו ואמר: "מיסודות האמונה בתורה". כלומר, שעובדה זו היא אחת מעיקרי האמונה, שכדי לזכות לעלמא דאתי מוכרחים לבוא עם מצוה אחת טהורה באופן מושלם. מדוע דבר זה הוא גדול כל כך, כעיקר מעיקרי האמונה?

פירוש הענין תלוי באותו חילוק בין שכר הגן עדן' לשכר ה'עולם הבא': הגן עדן' הוא עולם של גמול ותמורה. מי שעשה מעשים טובים - זוכה לגן עדן, ומי שלא - לא. חלף עבודתו של האדם בעולם הזה, הוא זכאי לשכר טוב בעומדו למעלה. מאידך, ה'עולם הבא' אינו קשור בהכרח לדבר תמורת דבר. כל מהותו של ה'עולם הבא' היא חיים בפני עצמם - חיים של רוח. בין אם האדם יהיה שם עם גוף ובין אם לא, עצם החיים בעולם הבא הם חיים שכולם רוחניות, חיי נשמות שעומדים וקיימים לעד ועלולמי עולמים.

ממילא, בכדי לזכות לאותם חיים של 'עולם הבא' יש תנאי אחד ויחיד, בלי כל קשר לכמות המעשים שמזכים את האדם בגמול. והתנאי הוא: להיות אדם רוחני. אין זה קשור לשכר ואין זה קשור לעונש. אם האדם הוא רוחני - הוא מתאים לחיים רוחניים, ואם הוא גשמי - הוא לא שייך מלכתחילה לאותם חיים. יתכן אדם שהפליא לעשות במשך כל חייו, אך נותר אדם של חומר, ויתכן אדם שלא נודע בשערים, אך חייו היו חיים של רוח.

נמצא אם כן, שחיידושו של הרמב"ם כאן הוא כפול ומכופל, הן לצד הראשון והן לצד השני: בכדי להיות 'אדם רוחני' אין צורך להיות חיים שלמים שכולם קדושה וטהרה גמורה וכל עשייתו לשמה. די בפעם אחת בתוך מאה ועשרים שנה שהאדם יעשה מעשה אחד לשמה מאהבת הבורא שציווה, כדי שיהפוך להיות 'אדם רוחני' שראוי לחיי העולם הבא.

כמובן שיהיו בעולם הבא דרגות אין קץ, ואינו דומה מי שזכה רק פעם אחת למעשה מושלם לעומת מי שזכה אין ספור פעמים. "כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו" (ב"ב ע"ה, א'), "שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה" (מנחות כ"ט, ב'). אולם אף על פי כן, שער הכניסה לעולם הבא עובר דרך מעשה אחד ויחיד, שיכול להתאים את האדם לאותה מציאות עליונה של חיים רוחניים.

"אמר רבי חנינא בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר (ישעיה מ"ב, כ"א) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר" (משנה י"א).

רק מצוה אחת בתכלית השלימות מזכה את האדם לחיי העולם הבא:

בברייתא זו נתבאר ברבותינו הראשונים שני ביאורים שונים, שכל אחד מהם הוא ענין בפני עצמו שאינו נוגע לחבירו. כאן נעסוק בביאורו של הרמב"ם, שפירש את הדברים לענין חיי האדם בעולם הבא.

מקומם של דברי הרמב"ם אינם כאן על סדר הברייתא, כי אם על המשנה בסוף מסכת מכות, שגם שם מביאה המשנה את דברי רבי חנינא בן עקשיא, ושם כתב הרמב"ם בפירושו וזו לשונו: "מיסודות האמונה בתורה שאם קיים האדם מצוה משלש עשרה ושש מאות מצוות כראוי וכהוגן ולא שיתף עמה מטרה ממטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך, הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא, לכן אמר רבי חנינא כי מחמת ריבוי המצוות אי אפשר שלא יעשה האדם אחת בכל ימי חייו בשלימות ויזכה להשארות הנפש באותו המעשה".

ומוכיח הרמב"ם את דבריו, "ממה שהמורה על היסוד הזה, שאלת רבי חנינא בן תרדיון מה אני לחיי העולם הבא, וענהו העונה כלום בא לידך מעשה, כלומר האם נזדמן לך עשיית מצוה ראוי, ענה לו שנזדמנה לו מצות צדקה בתכלית השלמות האפשרית, וזכה בה לחיי העולם הבא. ופירוש הפסוק, ה' חפץ לצדק את ישראל למען כן יגדיל תורה ויאדיר".

לפי דברי הרמב"ם, רבי חנינא בן עקשיא בא לבאר מדוע הרבה הקב"ה לישראל תורה ומצוות, משום ש'ה' חפץ למען צדקו' - שהוא 'חפץ לצדק את ישראל'. רצונו הוא שיזכו לחיי העולם הבא, ובכדי לזכות לעולם הבא מוכרחים לכל הפחות פעם אחת במשך החיים לקיים מצוה אחת בתכלית השלימות. ומהי תכלית השלימות? היינו מצוה שנעשית לשמה באופן מוחלט מאהבה גמורה, בלי שום פניה או כוונה אחרת, ומי שעושה כן - אז הוא זוכה לחיי העולם הבא.

לפיכך, אילו היו רק מעט מצוות בודדות, יתכן שהאדם היה עובר כל חייו בלי שיעשה פעם אחת מצוה לשמה. על כן הרבה הקב"ה מצוות כה רבות, עד שבמשך כל שנותיו של האדם בעולם הזה לא ימלט שיעשה לפחות פעם אחת מצוה בשלימות, שעל ידה יוכל לזכות לחיי עולם.

ומתוך דברי הרמב"ם מוכח, שאין כוונתו שתהיה מצוה אחת שהאדם יתחבר אליה, ואותה הוא יקיים כל חייו בשלימות גמורה. הכוונה היא למעשה אחד ותו לא, שגם אם בפעמים אחרות האדם לא יקיימו כראוי, מכל מקום תהיה פעם אחת שהוא יזכה לעשותו בשלימות, וזה יזכה אותו לעומת כל הפעמים האחרות.

הרי ראייתו של הרמב"ם לדבריו היא מהמעשה ברבי חנינא בן תרדיון, ששאל את רבי יוסי בן קסמא מה אני לחיי העולם הבא (גמ' ע"ז י"ח, א'). במקום להשיב, שאל אותו רבי יוסי בחזרה: 'כלום מעשה בא לידך'. ולכאורה מה פשר השאלה. הלא שם נאמר שרבי יוסי בן קסמא עצמו אמר קודם לכן לרבי חנינא בן תרדיון: "אני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים וספר מונח לך בחיקך"... אז מה מעשה אחר אם כן היה אמור עוד לבוא לידך...?

אלא, מפרש הרמב"ם, כוונתו של רבי יוסי בן קסמא בשאלתו לא היתה אם רבי חנינא עשה מעשה כל שהוא במשך חייו. הוא עשה מעשים רבים לאין תכלית, וישב והרביץ תורה ברבים במסירות נפש. כל כוונת השאלה היתה רק האם היה לו מעשה שנעשה לשמה גמור באופן מוחלט. גם הרבצת התורה שעשה היתה יכולה להיות מעורבת בפניות אחרות שעלולות לפגום בטהרת המעשה. 'כלום מעשה בא לידך?' האם היה לך מעשה אחד טהור בצורה מושלמת, שנעשה אך ורק לשם גבוה?

ועל כך השיב לו רבי חנינא שם: "מעו' של פורים נתחלפו לי במעו' של צדקה וחלקתים לעניים". ובראשונים נחלקו בכמה פירושים כיצד לפרש את פרטי המעשה, ולפי חלק מהשיטות יתכן אפילו שרבי חנינא היה פטור מליתן את המעו' לצדקה. על כל פנים זה ודאי שהיה כאן מעשה שנעשה לשמה לחלוטין, בלי שיהיה שום דבר אחר מעורב בו. "אמר לו, אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי".

מכאן הוכיח הרמב"ם, שדי בפעם אחת בלבד שהאדם יעשה מעשה בתכלית השלימות כדי לזכות על ידו בעולם הבא. אין ספק שרבי חנינא חילק במשך חייו פעמים רבות ממו' לצדקה, ואף היו לו מעשים אחרים גי' שאים כדוגמת מסירות נפש על הרבצת תורה, אך הדבר היחיד שעליו אמר רבי יוסי בן קסמא 'מחלקך יהי

ומאידך ברור שגם מעשה שכזה לא נקנה בנקל. במנחות שם אומרת הגמרא שמפני מה נברא העולם הבא באות 'י', "מפני שצדיקים שבו מועטים". נמצא שגם לאחר כל אלפי השנים כאן בעולם הזה, מששת ימי בראשית עד סוף שית אלפין שנין, רק 'מועטים' יזכו לעולם שכולו טוב. מן הסתם 'מועטין' הכוונה היא רק ביחס לכל הבריות הרבות שהיו כאן בעולם, אך עדיין שמם הוא 'מועטין', שכן לא רבים יזכו לאותה מעלה - לעשות מצוה אחת לשמה מאהבה שלמה.

אמת נכון הדבר ש'מתוך' שלא לשמה בא לשמה, וכל מי שעשה את מעשיו יזכה לרב טוב בגן עדן, אך כל זה עדיין אינו מחייב שהאדם יהיה אדם רוחני. יש את השכר ויש את המציאות הרוחנית, וזה אינו תלוי בזה. כדי לזכות אל העולם הבא מוכרחים ליצור מה'אדם' עצמו מציאות עליונה, שלא תלויה במעשים רבים, כי אם בתנאי אחד בלבד: לעשות לכל הפחות מעשה אחד שיהיה שייך לגבוה.

די במעשה אחד ויחיד לקבוע את כל מציאותו של האדם:

אחר הדברים האלה נותר לנו המקום לבוא ולהבחין: כיצד יתכן ש'חיים' שלמים, חיים נצחיים וארוכים של חיי הנצח, תלויים רק במעשה אחד ויחיד שקובע את כל צורתו של האדם. מילא אם האדם לא היה עושה שום מעשים אחרים - נחא, אבל מדובר באדם שפעל ועשה עוד המוני פעולות מלבד אותו מעשה של 'לשמה', מעשים טובים יותר, וגם מעשים טובים פחות... כיצד מעשה זה יוצר את כל מהותו?

וזה עוד מילא, אך ביותר יקשה אל הצד השני: מה יהיה אילו היה אדם שזכה לעשות מעשה טהור לשם שמים, באופן מושלם ומוחלט, ולא דוקא מעשה אחד, אלא אפילו מעשים רבים שמזכים אותו לחיי העולם. דא עקא, שפעם אחת בלבד נכשל אותו אדם והלבין פני חבירו ברבים, או עשה מעשה אחד שנאמר עליו בסנהדרין ש'אין לו חלק לעולם הבא'... האם אותו אדם יזכה לחיי הנצח? בודאי שלא. הלא חז"ל כבר פסקו את דינו, שדי בפעם אחת כדי לאבד את כל חיי העולם הבא. ולכאורה ממה נפשך: אם די במעשה אחד טוב, כיצד מעשה אחד רע יכול לקלקל?

בשלמא אם בכדי לזכות לעולם הבא היה צורך לחיות חיים שלמים שכולם קודש, בלי שיהיה שום מעשה שיחטיא את המטרה העליונה שיהיו כל מעשיו לשם שמים, אזי היה אפשר להבין שכל עוד ופעם אחת האדם נכשל - הוא איבד את עולמו. אבל ברמב"ם מתבאר במפורש שאין צורך לזכות על ידי מעשים רבים. גם אם האדם לא קידש את עצמו מלמטה, לא מתחשבים בכל שאר מעשיו, והוא יכול לבוא עם מעשה אחד ויחיד שיזכה את אחרו. אם כן גם לאידך גיסא: מה אכפת לנו אם היה מעשה אחד גרוע? הרי לעומתו יתכן מעשה אחד טוב, שיוכל להכריע את הכף?

במסכת עבודה זרה (י"ז, א') מספרת הגמרא את המעשה הנודע ברבי אלעזר בן דורדיא, שלא הניח חטא של זנות שלא חטא בו, עד שבסופו של דבר שב בו ואמר אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצאה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה שרבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא. 'בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת' [וכעין זה יש לעיל שם (י', ב') על קטיעה בר שלום: "בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בשעה אחת ויש קונה עולמו בכמה שנים", וע"ש עוד (י"ח, א') על רבי חנינא בן תרדיין].

והקשו רבותינו בעלי המוסר, לו יהי ש'יש קונה עולמו בשעה אחת', אך מפני מה בכה רבי? מדוע עובדה זו אמורה לעורר צער, עד שרבי אמרה מתוך בכיה...?

ועל פי פשוטו הביאור הוא, שאם אפשר לקנות את העולם בשעה אחת ותו לא, אם כן מה אנו ומה חיינו... כמה 'שעות' אין ספור מותגלגלות לנו בין הידיים, וכמה אפשרויות אנו מוחמצים בעודנו בחיי חיתנו... מילא אם היינו צריכים עמל ויזע של שבעים שנה - אולי היו כאלו שמתיאשים מלכתחילה, אבל די בשעה אחת' לזכות לעולם הבא, ואם כן מה איתנו בשלנו, מה גורם לנו להפסיד את הכל...?

טענה זו היא מעין דבריו של הרמב"ם, שאין צורך ביותר ממעשה אחד כדי לזכות על ידו לעולם הבא. רבי אלעזר בן דורדיא שב רגע אחד בתשובה שלמה, ובאותו רגע אחד הוא הגיע עד למעלה הנישאה של 'לשמה מאהבה', שעליה יצתה בת קול ואמרה 'רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא' - 'מזומן' ישירות, בלא דין ובלא יסורים, וכמו שכתבו התוספות בסוף כתובות (ק"ג, ב'), "ד"כל היכא דאמר מזומן לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא יסורים".

אבל היו שפירשו בדרך אחרת את בכייתו של רבי: אם יש 'קונה' עולמו בשעה אחת, אם כן בהכרח יש גם 'מפסיד' עולמו בשעה אחת... כשם שמעשה אחד יכול להפוך את האדם ל'אדם רוחני', כך לחילופין די במעשה אחד רע כדי לנתק את האדם מכל עולם הרוח ולהפוך אותו לאדם גשמי וחומרי מכל וכל. יתכן שהאדם עשה המוני מעשים טובים ומושלמים שהיו יכולים לזכות אותו לנצח נצחים, אולם די במעשה בודד, אחד ויחיד, שיעקור אותו מהחיבור אל הרוחניות ויחזיר את הנשמה מנותקת מעולם הנצח.

כמובן שהקב"ה קובע מה עומד מול מה, ואין מאיתנו מי שיודע לחשב עד היכן יגיעו מעשינו. אבל נמצינו למדים מכאן דבר גדול עד מאד: המעשים אינם מנותקים מן האדם, אלא האדם הוא מעשיו. האדם לא רק 'עושה' מעשים, והמעשים אינם רק פעולות שבאות מחמתו. כל מעשה שנעשה - אם טוב ואם רע

- משליך על האישיות עצמה ומשנה את כל מהותו של האדם. יכול להיות מעשה אחד טוב שיהפוך את האדם למציאות רוחנית ויכניס אותו לעולם הבא, בלי קשר לכל המעשים האחרים, ויכול להיות מעשה אחד רע שיהפוך אותו לגוש בשר חומרי באופן חלוט, סתום וחיתום, עד שלא יהיה את מי להכניס פנימה.

על העבירות ש'אין להם חלק לעולם הבא' כתב הרמב"ם בפרק חלק: "לפי שלא יבוא מעשה מן המעשים האלו ואף על פי שהם קלים לפי מחשבת החושב כי אם מנפש חסרה שלא הגיעה לשלמות ואינה ראויה לחיי העולם הבא". האדם יכול לחשוב שהוא עושה מעשה של מה בכך, ומה מעשה כזה יכול להשליך על עצמו. אך לא. מספיקה פעולה אחת קטנה כדי להכריע על כל נפשו של האדם שיש לו 'נפש חסרה, שלא הגיעה לשלימות'... ממילא, אם האדם הוא לא מושלם - מה יש לו לחפש בעולם השלם, שכולו טוב? ומאידך גיסא חידש הרמב"ם, שתתכן פעולה אחת בודדת כמו 'מעו' של פורים', שתשנה את כל המציאות ותגלה שהאדם הוא אכן מושלם. הוא אדם מרומום ורוחני, שמאיים לאותם חיים שלמים של חיי נשמות.

וכמובן שיש לחזור ולהוסיף במאמר המוסגר, שאם האדם נהיה 'מושלם' במעשה אחד, אין זה מחייב שהוא לא יכול להיות 'מושלם' יותר... וכי יש שלימות אחר שלימות? התשובה היא שאכן כן, כמו שביארנו במקומות אחרים בארוכה, שברוחניות אין גבול שמוגבל למדרגה אחת בלבד. רק בגוף בשר כל תוספת או חסרון הם חלק מהגוף הקיים, אבל ברוחניות - כל מדרגה ומדרגה היא עולם שלם בפני עצמו, שאין לו קשר לעולמות האחרים. אדם יכול לעשות מעשה אחד טוב ולקנות עולם אין סופי של נצח, והוא יכול לעשות עוד מעשה טוב ולקנות עולמות חדשים... כל מעשה הוא עולם נפרד, שיכול להוריד עד תהומות ולהעלות עד שמים, הכל לפי מעשיו של האדם.

בספר שערי תשובה (שער ב' אות ט"ז) מביא רבינו יונה את דברי חז"ל (קהלת רבה ג', כ"ד), ש"כל העושה מצוה אחת סמוך למיתתו דומה שקיים את כל התורה ולא היה חסר אלא אותה מצוה, וכל העושה עבירה אחת סמוך למיתתו דומה כאילו ביטל כל התורה". ומה המשמעות של אותה שעה 'סמוך למיתתו', שהיא הקובעת את כל מציאותו של האדם?

המשמעות היא אותה משמעות: הלא כל מעשה שהאדם עושה משנה את כל מהותו. ממילא נמצא, שהמעשה שעשה האדם 'סמוך למיתתו', ברגע האחרון של חייו, הוא הקובע כיצד הוא מת. אם הוא עשה מעשה רוחני - הוא מת כאדם רוחני, ואם הוא עשה מעשה גשמי - הוא מת כאדם גשמי. ודאי שהקב"ה לא 'יקח את שכרו, ומשמים יתחשבו עמו על כל המעשים האחרים שעשה משך כל חייו, אך מבחינה מסויימת לא משנה מה הוא עשה כל החיים כולם. משנה רק עם מה הוא סיים אותם. כי מי שעולה לשמים - הוא לא המעשים, אלא ה'אדם', ואיזה 'אדם' עולה לשמים? הכל לפי אותו רגע בודד של עליה, 'סמוך למיתתו', יכול להיות אדם שעלה מתוך רוחניות, שאז הוא דומה 'שקיים את כל התורה', ויכול לחילה להיות אדם שעלה מתוך חומריות, ואז הוא דומה 'כאילו ביטל כל התורה'.

לא זו בלבד שהאדם נפעל לפי פעולותיו, אלא האדם נקבע לפי פעולותיו. כל מעשה ומעשה משנה את כל מציאותו של האדם. ישנם מעשים קיצוניים שיכולים להטות את הכף, אך כל מעשה יחיד הוא עוד שם שלם שקובע מיהו ה'אדם'. לעולם אין מי שיוכל לומר לעצמו, מה יקרה אם אעשה קצת פחות... כי מה שיקרה הוא - שאתה עצמך תהיה אדם אחר לחלוטין. עם המעשה - תהיה 'אדם' מסוג כזה, ובלי המעשה - תהיה 'אדם' מסוג אחר. כאן למטה, בעולמו השפל, אי אפשר לראות את ההבדל, אבל שם בעלמא דאתי - 'כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו'.

ה'הרכבה' שיש ב'תורה' להביא את האדם אל ה'לשמה':

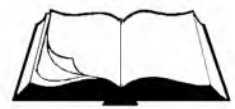
"רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", ומסרת כל ריבוי המצוות, לפי דברי הרמב"ם, היא לזכות האדם ולו במעשה אחד שלם שיקבע את שמו עליו. ולכאורה יש לדקדק, שבשלמא 'מצוות', אכן ניתנו באלפי רבותיים, תר"ג מצוות וענפיהן, דאורייתא ודרבנן, מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים. אך מה הכוונה ב'תורה', וכי היכן יש ריבוי ב'תורה'? התורה היא תורה אחת, ואפילו 'ושב וקורא כל היום אחות לוטן תמנע שכר תורה בידו... מה יש ב'תורה' שנותנת יותר הזדמנויות מהמצוות להגיע אל המצוה השלמה?

ונראה שה'ריבוי' שב'תורה' הוא, שגם דברים שלא באים לבאר את קיום המצוות, גם הם בכלל תורה ניתנו. אפילו בתלמוד, רוב דברי הש"ס לא באו לפסוק הלכה, כי אם לבאר את השקלא ואת הטריא, את ההוה אמינות ואת ההיכי תימצות, עם שלל דיונים, ספיקות, מחלוקות והבנות, מלבד חלק האגדה והנסתר ועוד כהנה וכהנה. כל ה'ריבוי' הגדול הזה נועד לאותה מטרה - שנזכה לכל הפחות לפעם אחת ללמוד תורה לשמה, מאהבה גמורה, ובאמצעותה נזכה לחיי העולם הבא...

קרוב הוא לומר, שכל בן תורה בן זמננו, שסוגר את דלתו מבעד קול המונה של ריבוי ויושב בפניתו ועוסק בתורה, זוכה ליותר מפעם אחת שתזדמן לו 'תורה לשמה'... ויהי רצון והיה זה שכרנו: שאכן נעלה ונבוא לאותה מציאות עליונה של שלימות, יהיו מעשינו לשם שמים ונהיה ראויים לעולם שכולו טוב, צדיקים וישרים ועטוריהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה.

מִיָּם הַיָּם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 531

מדיני תשעת הימים

אב תשפ"ד

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

משנכנס אב ממעטים בשמחה

▲ שאלו את אמו"ר זצ"ל מדוע בתחילת חודש אדר נוהגים בהרבה בתים לתלות שלט "משנכנס אדר מרבין בשמחה", ואילו בחודש אב לא נוהגים לתלות שלט "משנכנס אב ממעטין בשמחה"?
וענה אמו"ר זצ"ל כי בחודש אדר לפעמים אדם יכול לשכוח שצריך לשמחה, וצריך לזה תזכורת, אבל בחודש אב מצטערים על חורבן הבית ועל גלות השכינה, ולא מסוגלים כלל לשמחה, א"כ לא צריך תזכורת.
▲ מי שיש לו משפט עם עכו"ם יש להשתמט מזה עד ר"ח אלול, ועכ"פ עד לאחר תשעה באב (שו"ע סי' תקנ"א ומשנ"ב סי' ב'), ויש לדייק שה"חיתם סופר" שכתב תאריך על התשובות, כתב "מנחם אב" רק מתשעה באב ואילך.

כינוס

▲ לפי מנהג האשכנזים אסור לכבס בגדים מר"ח אב ואילך, אפילו בכונה ללבושם רק לאחר תשעה באב, ואפילו לכבוד שבת.
▲ גם לפי האשכנזים אין להחמיר שלא לכבס בגדי קטנים אלא בשבוע שחל בו תשעה באב, אבל בגדי קטנים שמתלכלכים תדיר, ויש צורך להחליפם בכל יום מותר לכבסם גם בשבוע שחל בו (עיין שו"ע שם סעיף י"ד, משנ"ב סי' פ"ב בשם ספר "חיי אדם", והוראת הגר"נ קרליץ זצ"ל).
▲ כאשר מכבסים בגדי קטנים המותרים בכינוס, אין לצרף אליהם בגדים שאין היתר לכבסם.

▲ מותר לנקות כתם במגד בתשעת הימים משום שאין בזה שמחה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).
▲ בגדים שהתלכלכו, באופן כזה שאם לא יכבסם מיד, יתקלקלו, מותר לכבסם במים (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ניהוץ

▲ בתשעת הימים אסור להחזיק בגדים אפילו אם הם כבר מכובסים (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ג').
▲ מותר להסתיר אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב. (משנ"ב סי' כ').

סירוק

▲ בתשעת הימים אסור לסרק פאה ולהשתמש תוך כדי כך בספרי דהוי כמו גיהוץ (הגר"נ קרליץ זצ"ל), וכן אין לכבסה במים, אבל לסרק פאה ללא שימוש בחומרים מותר ואין זה בכלל גיהוץ (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

רחיצה

▲ מנהג האשכנזים שלא להתרחץ מר"ח אב עד לאחר תשעה באב (שו"ע סי' ט"ז).
▲ בימי החול אין לרחוץ את כל גופו אפילו בצוננים. אבל את הפנים, הידיים (עד המרפק) והרגליים (עד הברך) מותר לרחוץ בצוננים (שם משנ"ב סי' צ"ד, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מזיע ומצטער הרבה

▲ אדם שהתלכלך בזיעה וכדי במקומות מסוימים בגופו יכול לרחוץ את המקומות המלוכלכים במים, וכמו שמצינו לעניין אבלות, וכמבואר בשו"ע (יו"ד סי' שפ"א סעיף א'). וכ"כ בגליון מהרש"א (שם) שבמקום צער מותר (שו"ת "אגרות משה" אה"ע ח"ד תשי"ד), אבר אחר אבר, ולא הכל בבת אחת (שו"ת "שבט הלוי" ח"ז סי' ע"ז).

קציצת צפרניים

▲ מותר לקצוץ צפרניים עד השבוע שחל בו תשעה באב (עי' משנ"ב סי' כ', שפליגי רק בשבוע שחל בו תשעה באב).

לבישת בגדים מכובסים

▲ אין ללבוש בגדים מכובסים בימים אלו (שו"ע שם ג' ורמ"א סי' ד'), אבל אם לבשו מעט לפני תשעת הימים יכול ללבוש בתשעת הימים, כמו שמצינו לעניין אבר ר"ל תוך שלושים, שאם אדם אחר לבש הבגד יכול האבל ללבוש (רמ"א יו"ד סי' שפ"ט סעיף א').

▲ ולא צריך שעה שלימה זמנית, אלא לזמן מה, וכמש"כ שם בש"ך (סי' ד' הגר"ש איועירבאך זצ"ל), והעיקר שניכר על הבגד שכבר היה משומש (הגר"נ קרליץ זצ"ל), וכן אם ישן עליהם דינו כמו אם לבשו (הגר"ש איועירבאך זצ"ל בכתבים על מ"ק).

סדינים מכובסים

▲ אין להציע מצעים מכובסים בימים אלו, ואפילו לכבוד שבת (שו"ע סעיף ו' ומשנ"ב סי' ק"ג). אבל מפות ומגבות מותר לכבוד שבת ("קיצור שו"ע" סי' קכ"ב סעיף ט').

▲ לבעל בית מלון מותר להציע את מיטות האורחים בסדינים מכובסים. וכן אם מגיע אורח הביתה, מותר להציע לו סדינים ובגדי שינה מכובסים (בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

נוסע עם משפחתו למקום נופש

▲ מי שנוסע בימים אלו עם משפחתו וילדיו למקום אחר, מחויב להביא עמו די בגדים כדי שלא יצטרך לכבס, אף שהטרחת גדולה, שלא מצינו שהתירו לכבס במקום טרחה (הגר"ש איועירבאך זצ"ל).

לצורך שידוך

▲ אין ללבוש בגדי שבת בתשעת הימים, אבל לצורך שידוך מותר, אם יש צורך בכך (הגר"ח קניבסקי זצ"ל בשם ה"חזון איש" זצ"ל, שו"ת "שבט הלוי" ח"ט סי' קל"א סי' ד'). ואין צורך לימנע מלעשות פגישות למטרת שידוך בתשעת הימים בגלל זה (הגר"ש איועירבאך זצ"ל).

בר מצוה

▲ מי שעושה בר מצוה בתשעת הימים, רק בחור הבר מצוה יכול ללכת עם בגדי שבת, וגם הוריו יכולים ללבוש בגדי שבת (הגר"ש אלישיב זצ"ל "קובץ תשובות" ח"ג סי' ל"ה), וכן להורי הוריו מותר משום דבני בנים הרי הם כבנים (הגר"ש איועירבאך זצ"ל). אבל האחים והאחיות לא ילבשו בגדי שבת. וכן חתן הבר מצוה ילבש את החליפה לפני ר"ח כדי שלא יברך "שהחינו" באמצע השבוע (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הנחת תפילין בתשעת הימים

▲ שאלה: ילד נעשה בר מצוה ז' אלול, ומתחיל להניח תפילין בז' מנחם אב, ומנהג הכיתה שמאותו יום שמניחים תפילין לובשים כל יום חולצה לבנה, האם מותר לעשות כן בתשעת הימים?
תשובה: אפשר להתחיל להניח תפילין בתשעת הימים, אבל ללבוש חולצה לבנה, כיון שעד עכשיו זה היה בגדר בגדי שבת (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ג'), יתחיל ללבוש אותה לפני ר"ח, ותפילין יתחיל בז' ממנחם אב (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ברית בתשעת הימים

▲ בעל ברית יכול ללבוש בגדי שבת, אבל להסתפר יש פלוגתא בזה, והמשנ"ב (סי' תקנ"א סי' ה') לא מכריע, משמע שלא רצה להקל, ורק בשעה"צ הזכיר לקולא (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

ברית מילה לענין רחיצה

▲ שאלה: העושה ברית בשבוע שחל בו תשעה באב האם מותר להתרחץ?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקנ"ט סעיף ט') בתשעה באב שנדחה מותר לבעל ברית להתרחץ, ק"ו בשבוע שחל בו שקיל יותר (הגר"נ קרליץ זצ"ל, והגר"ח קניבסקי זצ"ל).

קניית בגדים

▲ מר"ח אב אין לקנות בגדים חדשים אפילו אם הכוונה ללבושם רק לאחר תשעה באב (רמ"א סי' תקנ"א סעיף ז', ומשנ"ב שם), וכן אין לרכוש מזון או להתקין אותו, או לקנות מכונת או רהיטים, שהם בכלל משא ומתן של שמחה (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). ואם זה לצורך פרנסה - מותר (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ג תשי"פ).

קניית נעלי גומי

מי שאין לו נעלי גומי לטי' באב מותר לקנותם בתשעת הימים וללבשם בתשעה באב ("כף החיים" סי' תקנ"א ב"ק צ"ו, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל).

קניית דירה ומתנות

מותר לקנות דירה בימים אלו אם יש חשש שיפסידו אח"כ, וכמו כן מותר לקנות ביריד (כמבואר בשו"ע סי' תקנ"א, הגר"י אלישיב זצ"ל). אין לתת בימים אלו מתנות וכן אין לשלוח פרחים שזה כמו משא ומתן של שמחה, אבל בנתינת מתנה לבר מצווה יש להקל (הגר"י אלישיב זצ"ל, והא דמבואר במג"א סי' תקנ"ד כ"א, שדוקא בתיב אסור מדין שאילת שלום, היינו אפילו דברים קטנים).

הנוסע לשבת חזון למשפחה ורוצה לתת מתנה משום הכרת הטוב, יתן המתנה לאחר תשעה באב (הגר"י אלישיב זצ"ל).

מתנה לכלה ערב שבת חזון

שאלה: האם מותר בערב שבת חזון לתת פמוטים לכלה כפי שמקובל בכל מקום, בשבת שלפני החתונה?

תשובה: בודאי היה עדיף אם אפשר לתת בשבת שלפני או בשבת שלאחר מכן, אבל מעיקר הדין כיון שזה מהמתנות המקובלות הוי כעין פירעון חוב שמותר, ומה"ט נמי אפילו אם הכלה אבילה מותר לתת לה מתנה זו, כיון שהוי בגדר פירעון חוב (הגר"י קרליץ זצ"ל).

שטיפת הרצפה

אין איסור לשטוף רצפות בתשעת הימים, אבל אין לערוך ניקוי שאינו גיל (הגר"י קרליץ זצ"ל). יש הנוהגים להקל בזה רק לכבוד שבת (שו"ת "שלמת חיים" תשי"ח).

יש סוברים שמותר להדיח את הרצפה בתשעת הימים (שו"ת "תשורת שני" סי' קע"ד, ועי' שו"ת "התעוררות תשובה" או"ח סי' של"ט) שמתיר רק למי שרגיל להדיח כל שבוע, וכן נוהגים, ויש מחמירים בזה (שו"ת "שלמת חיים" סי' רי"ח).

אסור לנטוע אילנות וגנות ופרחים לשם נוי. וכן אסור לשתול בגינתו דשא מלאכותי, מכיון שגורם לשמחה (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ג'), אבל מותר להשקות פרחים ואילנות שנטעו מקודם.

צחצוח נעליים ושיניים

נעליים שהתלכלכו, מותר לצחצחם כרגיל, ובדאי מותר לצורך שבת (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, ואין בזה בגזירת כיבוס). וכן מותר לצחצח שיניים בתשעת הימים (הגר"י אויערבאך זצ"ל).

אין לתפור בגדים חדשים בתשעת הימים, מראש חודש ואילך (עי' שו"ע סי' תקנ"א סעיף ז'), אבל לגזור בדים לצורך תפירה מותר. תפירת כפתור או קרע בבגד מותר ("אגרות משה" (או"ח ח"ג סי' ע"ט) ובעל "שבט הלוי" זצ"ל), וכן תיקון נעליים קרועות מותר ("אגרות משה" שם), אבל להאריך או לקצר שרוול יש להחמיר (ספר "טעמא דקרא" בשם ה"חזון איש").

תיקון פיאות

מי שעבודתו לקשור שערות לרשת של פיאות, אין זה נחשב בגדר "שתיה" (תפירה) שאסור בתשעת הימים, ומסתבר להתיר עכ"פ אם הוא אומן, ועבודתו לצורך אחרים (עי' רמ"א שם סעיף ז'), בעל "שבט הלוי" זצ"ל).

עשיית ציצית בחודש אב

שאלה: האם מותר לעשות ציצית בחודש אב אפילו באופן שאינו צריך רק לאחר ת"ב או שזה בכלל תיקון בגדים ואסור?

יסוד השאלה הוא, דאיתא בשו"ע (סי' תקנ"א סעיף ז') שאסור לתקן בגדים חדשים ומנועלים חדשים בשבת זה ויש לזה ב' טעמים.

תשובה: י"מ משום דברי הירושלמי (שמואב בסעיף ח') דנהגי שלא למיטת עמרא מר"ח אב. וכל תיקון בגדים הוי בכלל זה, דהשתיה הוא תחילת מלאכה (משנ"ב בשם ב"י). וי"מ כמו שאסור לכבס מר"ח אב אפילו להניח, כ"ש שאסור לתקן הבגד (הגר"א). ולכן כשעושה ציצית לבגד שעייז ראוי ללבישה ג"כ בכלל איסור זה.

אולם הורו בזה שמותר לעשות ציצית בתשעת הימים, אפילו אינו צריך לעכשיו והטעם שישוד איסור תיקון בגדים הוא דוקא כשהוא מתקן עצם הבגד שיהא ראוי ללבישה, משא"כ עשיית ציצית אין זה נכלל לא בגדר למיטת (לפי ה"ב"י) שזה כשעושים במציאות צורת בגד חדש, ולא בכלל איסור כיבוס (לפי הגר"א) ולכן מותר לעשות ציצית בתשעת הימים (הגר"י קרליץ זצ"ל).

בשר ויין

האשכנזים נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מר"ח אב עד לאחר תשעה באב – אלא בשבת בלבד. וכן מותר לאכול בשר ויין בסעודת מצוה כגון סיום מסכת, (ולא ימהר או יאחר לימודו, כדי לעשות הסיום דוקא בימים אלו), או ברית ופדיון הבן (רמ"א סי' תקנ"א סעיף י'). וכן סעודת בר מצוה ביום הולדתו, וכדאי שיאמר שם גם דברי תורה (הגר"י קרליץ זצ"ל).

מותר לבשל בסירים בשריים אפילו אם הם בני יומן (משנ"ב שם). נוהגים שלא לאכול בימים אלו תבשיל שהתבשל עם בשר (עי' משנ"ב סי"ק ס"ג), וכן ביצה כה"ג אסור לאכול, אפילו שהתבשלה בתוך קליפתה.

מאכל שיש בו טעם בשר

אם נפל בשר לתוך אוכל פרווה אם יש שישים כנגדו מותר לאוכלו, ונאמן ישראל קפילא לומר שאין בו טעם בשר (משנ"ב סי' תקנ"א סי"ק סי"ג, ושע"ה"צ שם בשם פמ"ג). וקצ"ב למה דוקא ישראל קפילא שהרי הפמ"ג (וי"ד סי' צ"ח) כתב שדוקא בעכו"ם צריך קפילא, אבל בישראל נאמן אפילו סתם אדם שלא הוה קפילא, ויל"ע.

ביסקוויטים שיש בהם יין, אם בופעל מרגישים את טעם היין, אסור (הגר"י אלישיב זצ"ל, והגר"י קרליץ זצ"ל).

ברך על מאכל בשרי בתשעת הימים, יטעם מעט כדי שלא תהא ברכה לבטלה ("ישיב חמד", ובעל "שבט הלוי" זצ"ל).

כשמבדילים על הכוס במוצאי שבת נוהגים לתת לתינוק לשתות מן הכוס. תינוק הוא מי שהגיע לגיל חינוך (גיל 6) אך עדיין לא הגיע לגיל ההבנה להתאבל על ירושלים (גיל 9 או 10 בערך). שאז מתחיל ללמוד תוספות, והוא בן הבנה (הגר"י קרליץ זצ"ל).

אם אין תינוק – ישתה המבדיל בעצמו (רמ"א שם סעיף י' ומשנ"ב), ויכול לשתות רביעית ויברך מעין ג'. וכן מי שיש לו רק בנות עדיף שישתה המבדיל בעצמו (הגר"י אלישיב זצ"ל).

לפי מנהג הספרדים, יכול המבדיל לכתחילה לשתות מכוס ההבדלה בעצמו כיון שהוא כוס של מצוה (שו"ע ורמ"א שם).

סעודת מצוה בשבוע שחל בו

כשעושים סעודת מצוה בשבוע שחל בו תשעה באב, מבואר ברמ"א (סי' תקנ"א סעיף י') שרק מנין מצומצם יכול לאכול בשר. כתב המשנ"ב (סי"ק ע"ה) היינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות (וזה כשיטת הט"י, ודלא כמג"א, וכמשי"כ בשע"ה"צ שם סי"ק פ"ד). ומסתבר שהיינו אחים, גיסים, וכן בן דוד שהוא שני בשני, נמי בכלל זה (הגר"י קרליץ זצ"ל). לפי מנהג בני ספרד, אפילו בשבוע שחל בו כולם אוכלים בשר. בסעודה שיש גם בני ספרד וגם בני אשכנז כיון שיש כבר יותר מעשרה אנשים מבני ספרד שאוכלים בשר, אין לבני אשכנז לאכול שם בשר רק דגים (ואפילו אם הם יאכלו ראשונים, אין לעשות כן).

ברית מילה

שתיית כוס של ברית מילה, דינו כמו בסעודת ברית מילה שכל אחד ואחד אוכל בשר ושותה יין, וכן הכוס של ברכת המזון של סעודת ברית יכולים כולם לשתות, ולא מוזכר שנותן לקטן, ה"י בברית מילה עצמה נמי יכול אפילו גדול לשתות הכוס (הגר"י קרליץ זצ"ל).

סעודת סיום

שאלה: האם מי שעושה סיום בתשעת הימים עדיף שלא יעשה סעודה בבשר ויין?

תשובה: אם תמיד עושה סיום בבשר ויין אפשר לכתחילה לעשות כן, ואני עושה סיום כל ערב ת"ב על מסי' יבמות שכך יוצא לפי הסדר ואני שותה יין (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), והא דהמשנ"ב כתב (סי' קצ"ו סי"ק ט') שיש מחמירין לא לאכול בשר אפילו בסעודת מצוה זה רק שיש מחמירין ולא מין הדין (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

ב' סעודות לכבוד הבר מצוה

שאלה: האם מותר לעשות בתשעת הימים עד שבת חזון, ב' סעודות לכבוד הבר מצוה, בערב לצורך ידידי המשפחה, ובצהריים עבור חברי הכיתה, ובשניהם להגיש בשר?

תשובה: אם גם כשהבר מצוה חלה באמצע השנה היו עושים ב' סעודות כאלו לכבוד הבר מצוה, גם בתשעת הימים עד שבת חזון מותר לעשות כן, וכמשי"כ המשנ"ב (סי' תקנ"א סי"ק ע"ה), וכל סעודה שעושים לכבוד הבר מצוה ביום הבר מצוה, אפילו שתי סעודות יש לו דין של סעודת מצוה (הגר"י קרליץ זצ"ל).

בשר במלוה מלכה

שאלה: למה לא נוהגים לאכול בשר לסעודת מלוה מלכה, הלא זוהי גם סעודת מצוה, כמו סיום, סעודת בר מצוה, ברית, פדיון הבן וכדומה?

תשובה: כנראה הקילו רק בסעודת מצוה שנופש במקרה בימים אלו, אבל סעודת מלוה מלכה שהיא סעודה חמורה לא הקילו. וכעין שכתב הרמ"א בכוס של הבדלה לכתחילה ליתן לתינוק הגם שזהו כוס של מצוה, ובשאר מקומות לא מוזכר (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

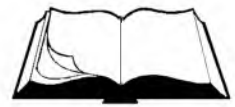
ברית מילה בערב תשעה באב

שאלה: העושה ברית מילה שעתיים לפני תשעה באב, האם מותר לאכול בשר לכבוד הברית?

תשובה: איתא בשו"ע (סי' תקנ"ב סעיף א') שאסור לאכול בשר ויין בסעודה המפסקת. והיינו מדינא דגמרא (משנ"ב סי"ק ג'), ובהוה אין היתר של סעודת מצוה, דדוקא באיסור אכילת בשר מר"ח אב, שזה רק משום מנהג, מותר לאכול בשר בסעודת מצוה, ואפילו בערב תשעה באב, אבל בסעודה המפסקת עצמה אסור בשר ויין אפילו בסעודת מצוה (רמ"א סי' תקנ"א סו"ס י'). ולכן יכול לאכול בשר לכבוד המילה, ובלבד שאח"כ יטול ידים ויאכל לחם לצורך הסעודה המפסקת עצמה (אמנם סעודת ברית מילה בערב תשעה באב לכתחילה יעשה קודם חצות כמבואר במשנ"ב, שם סי"ק ע"ה, אבל בנד"ד לא היה שייך לעשות מוקדם, שכל המילה היתה רק לאחר חצות היום).

מִי יֵרֵם הָיִם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח')

גליון 532

מהל' שבת חזון, תשעה באב

אב תשפ"ד

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

שבת חזון

רחיצה וצחצוח נעליים

בערב שבת חזון מותר למי שרגיל בכל ערב שבת לרחוץ פנים, ידיים ורגלים במים חמים (רמ"א שם ומשנ"ב ס"ק צ"ז). וכן מי שרגיל לחפור את ראשו במים חמים בערב שבת מותר לו לחפור גם בערב שבת חזון (רמ"א שם, ומשנ"ב ס"ק צ"ז). לדעת המשנ"ב (ס"ק צ"ז) הכל מותר ללא סבון, ולדעת ה"חזון איש" כל מה שמותר לרחוץ בחמים מותר גם עם סבון.

הנוהגים לטבול בכל ערב שבת, ואינם מבטלים את טבילתם למעמים מפני טרדה או צינה רשאים לטבול גם בערב שבת חזון במים פושרים (משנ"ב ס"ק צ"ה ושעה"צ שם).

שפיכת תשעה קבין

כמו"כ מי שנמנע ללכת למקוה מסיבה בריאותית וכד', ומקפיד בכל ערב שבת לשפוך על עצמו תשעה קבין במקלחת, מותר לעשות כן גם בערב שבת חזון.

כשיש צורך מותר לצחצח נעליים בתשעת הימים וכ"ש לכבוד שבת. ויש סוברים שמותר להשחיר את הנעליים אך לא להבריכן. ולכבוד שבת מותר גם להבריך (שו"ת "אגרות משה" ח"ג תשי"ז).

מקוה חם בימי הקיץ

שאלה: מי שכל הקיץ טובל דוקא במקוה שאינו חמים, שנהנה מזה יותר, האם גם בערב שבת חזון יעשה כן, או שמא עדיף שיטבול בחמים, כיון שאצלו יש בזה יותר צער?

תשובה: גדר רחיצה בחמין לא תלוי בתענוג רק שזה רחיצה אלימא ומנקה יותר (ולכן התיירו רחיצת ראשו, פניו, ידיו ורגליו בחמין בערב שבת, לא משום תענוג אלא משום כבוד שבת שתהיה רחיצה אלימא), ולכן אפילו שנהנה יותר מטבילה במים קרים, יטבול במים קרים (שאין איסור ליהנות מקור בימים אלו) שעיקר הקפידא על סוג רחיצה אלימא (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

בגדי שבת

מי שיוצא ביום שישי וחוזר לביתו סמוך לשבת, ורגיל ללבוש בגדי שבת כבר מיום שישי בבוקר, מותר לו לעשות כך גם בערב שבת חזון מכיון שרגיל בכך, וזה גם נחשב לכבוד שבת, ויש סוברים שאין ללבוש בגדי שבת אלא סמוך לשבת.

בגדי שבת ללבוש בשבת חזון את כל בגדי השבת (משנ"ב ס' תקנ"א ס"ק ו') ויש נוהגים לשנות בגד אחד (שם).

בשבת בבוקר אפשר ללבוש בגדים מכובסים אחרים, כדי שיהיו לו משומשים לאחר שבת, ואין זה נחשב כלל כהכנה לצורך חול, מכיון שלא ניכר שעושה כן, ובכל זאת לא יאמר שלובשם עבור ימי חול (גדולי הפוסקים זצ"ל).

בשר ויין

יש מקומות בספרד שבשבת חזון אוכלים רק בשר שנשחט לפני תשעת הימים, ומקורם מראשונים שכתבו "מצניעים הסכין של שחיטה מר"ח ואילך" (רמ"א ס' תקנ"א ט' בשם רבינו יוחנן), לכן שחטו רק לפני ר"ח, ושמרו הבשר בהרבה מלח (דלא היה אז מקפיד, והטעם שנהגו כן משם זכר לחורבן הבית שבטלו הקרבנות, ובשר מלוח פסול למזבח, לכן אכלו רק בשר זה).

ועצם הטעם שאסרו לשחוט מר"ח ואילך כתב בספר "אבודרהם" משום חשש שמא יבוא לאכול מזה, וכבר כתב ה"ערוך השולחן" (סעיף כ"ה) שדברים תמוהים הם דהא א"א לאכול עד שיבשל הבשר ואתי למידכר, ואי משום אכילת מזיד לא חשידי ישראל על זה, עיי' שם.

קריאת הפטרה

הפטרה נוהגים לקרוא בניגון של "איכה", אולם בביהכ"נ "לדרמן" וכולל "חזון איש" קוראין כרגיל, ע"פ דברי החזו"א זצ"ל שאין לעשות אבילות בפרהסיא (עיי' "אורחות רבנו" ח"ב עמ' קל"ה).

הורדת בגדי שבת במוצש"ק

יש שפושטין את בגדי השבת מיד אחר ההבדלה (ה"חזון איש" הוריד בגדי השבת מיד), ויש סוברים שאין צריך להחליף (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

הבדלה

כשמבדילים על הכוס במוצאי שבת חזון נוהגים לתת לתינוק לשותות מן הכוס. (תינוק, הוא מי שהגיע לגיל חינוך - גיל שש - אך עדיין לא הגיע לגיל ההבנה להתאבל על ירושלים - גיל תשע או עשר בערך. שאז מתחילים ללמוד תוספות והוא בן הבנה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

אם אין תינוק, ישתה המבדיל בעצמו (רמ"א שם ומשנ"ב).
לפי מנהג הספרדים, יכול המבדיל לשתות מכוס ההבדלה בעצמו (שו"ע ורמ"א סעיף ו').

בידד "בורא פרי הגפן" ולא התכוון לשתות

שאלה: בהבדלה במוצאי שבת חזון האב עשה הבדלה והתכוון להוציא את בנו הקטן בברכת "בורא פרי הגפן", ולא היה בדעתו של האב לשתות כלל, לבסוף הבן סירב לשתות את היין והאב היה מוכרח לשתות, האם צריך לברך שוב "בורא פרי הגפן"?

תשובה: י"א שאינו צריך לברך שוב "בורא פרי הגפן" משום שכיוון לצאת בזה ידי חובת הבדלה, וכיוון ש"בורא פרי הגפן" נצרכה להבדלה, יצא בזה ("קב ונקי" בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל), וי"א שכיון שכונתו בברכה היתה רק לצורך הבן לא יצא בברכה זו וצריך לברך שוב (הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

מדיני תשעה באב

שתיית מים לפני התענית

שאלה: השותה מים לצימאון מברך ברכת "שהכל" אבל אם אינו צמא לא מברך עליו כמבואר בשו"ע (ס' ר"ד סעיף ז'). מה הדין במי ששותה מים לפני הצום, עכשיו הוא אינו צמא אבל שותה בכדי שלא יהיה צמא אח"כ, האם זה נחשב לצמא וצריך לברך או שהיות שעכשיו אינו צמא אינו צריך לברך?

תשובה: מי ששותה מים בלי שום תכלית ליהנות מעצם המים, רק לצורך הנאה צדדית, כגון להוריד עצם או לבלוע כדור אינו מברך על השתיה (כמבואר ב"ביאור הלכה" שם). אבל השותה מים לצימאון בין משום צימאון עכשיו או שלא יהיה צמא יש לדון שאח"כ צריך לברך (הגר"נ קרליץ זצ"ל). אמנם למעשה המהרש"ם כתב ב"דעת תורה" ס' י"ד לא לברך, וספק ברכות להקל.

ישיבה על הקרקע

בליל תשעה באב וביום, עד חצות היום יושבים סמוך לרצפה. (שו"ע ס' תקנ"ט ג'). מותר לשבת על כר קטן או על שרפרף נמוך (משנ"ב שם), כעין שמצינו לגבי אבלים.

הנוסע ברכב יכול לשבת כרגיל מכיון שאין דעתו לנוחיות או לתענוג ובכח"ג לא תקנו שצריך לשבת על הרצפה (ספר "תורת היולדת" פ' מ"ח הערה י"ז).

נטילת ידיים ורחיצה

בנטילת ידיים בבוקר יש ליטול רק עד סוף קשרי האצבעות (שו"ע ס' תקנ"ד סעיף י').

כהן נוטל את כל כף היד לצורך עליה לדוכן. (שע"ת ס' תקנ"ד ס"ק ח').

אסור להושיט אפילו אצבע לתוך מים, אבל מותר לשטוף מאכלים לצורך הכנתם אף שעיי"ז גם שוטף ידיים משום שאין בכך כוונת רחצה (משנ"ב שם ס"ק י"ט).

עישון וריח

אסור לעשן, אך מי שמורגל בעישון ביותר ודחוק לו, יכול להקל מחצות היום בצנעה. (משנ"ב ס' תקנ"ה).

לכתחילה אין להריח בשמים (עיי' שעה"צ ס' תקנ"ו ס"ק א').

שאיילת שלום

שאיילת שלום וכיוצא"ב (בוקר טוב) אסורה כל היום. (שו"ע ס' תקנ"ד כ' ומשנ"ב) אבל מותר לאחל "מזל טוב", שזה אינו בגדר שאיילת שלום. (שו"ת "להורות נתן" ח"ב ס' ל"ז, הגר"ש דבליצקי זצ"ל, בשם שו"ת "שלמת חיים").

שליח ציבור

אבל מותר להיות ש"ץ בתשעה באב, ולא נחשב "מועד" לענין זה (הגר"נ קרליץ זצ"ל, וכעין שמבואר במשנ"ב ס' תקנ"ט ס"ק י"ז לענין הספד).

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א' - ה') :

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

מגילת איכה למי שלא צם

מי שלא צם לא יכול להיות בעל קורא בת"ב אבל קריאת מגילת איכה אפשר ע"י מי שלא צם (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

לבישת טלית ותפילין

אין מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין בתשעה באב בבוקר לפני חצות היום. (שו"ע סי' תקנ"ה).
יש סוברים שלא יפשוט טלית קטן בלילה כדי לא להכניס עצמו לספק ברכות ביום.

טלית ותפילין בשחרית

שאלה: מנהג יוצאי הודו (ומובא מנהג זה ב"שערי תשובה" סי' תקנ"ה) להתעטף בטלית ותפילין בתשעה באב בתפילת שחרית. יוצא הודו שאין לו אלא רק מנין הנוהג כמנהג אשכנז, האם יכול להתפלל עמם בלי טלית ותפילין (ויאמר ק"ש ביחידות עם טלית ותפילין לפני כן), או עדיף להתפלל ביחידות ק"ש ושמ"ע בכדי להתפלל עם טלית ותפילין?

תשובה: פשיטא שתפילה בציבור עדיפה בזה, ולכן יקרא ביחידות ק"ש לפני כן, ואח"כ יתפלל עם הציבור בלי טלית ותפילין (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). ויש סוברים שאפשר לקיים שניהם היות שכולם יודעים שיש ב' מנהגים, אין בזה משום "לא תתגודדו", ולכן יתפלל עם טלית ותפילין בתוך המנין של האשכנזים, הגם שכל הציבור אינם עטופים בטלית ותפילין (הגר"ח קניבסקי זצ"ל, ועי' "באר היטב" סי' תקנ"ה ס"ק א').

שאלה: האם מותר לישון בת"ב קודם שהניח תפילין בלי שומר?

תשובה: קודם זמן מנחה ודאי שרי, כיון שלא הגיע זמן החיוב אין איסור שינה (הגר"י אלשיך זצ"ל), ואחר שהגיע זמן מנחה לא ילך לישון אלא אם יש לו שומר (הגר"ח קניבסקי זצ"ל), בפרט בתשעה באב שמאוד עייפים וחלשים מן התענית, ועלול להימשך. ואם אפשר לסמוך על שעון מעורר, תלו כל אחד ואחד לפי מזגו.

תהילים ו"אנעים זמירות"

אלו שאומרים תהילים בקביעות כל יום, יאמרו לפני תפילת מנחה. ויש נוהגים לומר למחר תהילים של אמש ושל היום וכן נכון (משנ"ב סי' תקנ"ד ס"ק ז'). הנוהגים לומר פזמון "אנעים זמירות" כל יום יאמרוהו לפני מנחה (אאמ"ר זצ"ל).

אמירת נחם

האשכנזים אומרים "נחם" בברכת "בונה ירושלים" רק במנחה, והספרדים אומרים בכל שלש התפילות, כמו "עננו". ואם שכה, אומר בברכת "רצה" לפני "ותחזינה" (שו"ע, רמ"א, משנ"ב, סי' תקנ"ז). אפילו מי שלא צם אומר "נחם".

תורה ומוסר

אין לכתוב חידושי תורה בתשעה באב (שע"ת סו"ס תקנ"ד).

כתב המאירי (מו"ק כ"א): "יוראה לי שלא נאסרו דברי תורה לאבל אלא דרך לימוד וגרסא, אבל לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, ומכאן יראה שנהגו הכל בכך וכו'". וכ"כ בספר "שדי חמד" (ח"ו מערכת אבילות סי' כ"ה) דאנ"צ שאכל אסור בדברי תורה מותר ללמוד ספרי יראה ומוסר. עכ"ד. וכמו כן אפילו אם תוך כדי זה מביאים ענין מחז"ל ומגמרות, מותר, מכיון שמביאים החז"ל להוכיח איזה מחשבה לענין החורבן, או חיזוק במוסר אין זה נחשב לד"ת, ומותר ללמודם, וכן לפעמים הדרשן מביא בת"ב דברי חז"ל להוכיח איזה יסוד בעניני מחשבה אין זה בכלל איסור לימוד תורה בת"ב (הגר"י אלשיך זצ"ל). וי"א שההיתר הוא דוקא כשאננם מיוסדים על פסוקים או מאמרי חז"ל (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

דינים הנוגעים לחולה

חולה שאוכל לחם בת"ב יש לו ליטול את כל כף הדי. חולה שאכל ומרגיש טוב ימשיך לצום (עי' שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ז, אגר"מ או"ח ח"ב סי' קי"ב, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל).
בברכת המזון בתשעה באב אין להוסיף "נחם", אלא מברך כרגיל.
חולה שאוכל בתשעה באב, יכול לעלות לתורה (שו"ת חת"ס או"ח סי' קנ"ז), וזה שונה משאר התעניות.
אבל עי' שו"ת רע"א, מה"ק תי"כ, שדן לענין מנחה ביום כיפור, אם חולה שאכל יכול לקבל עליה מצד יום טוב, אבל מצד תענית פשיטא ליה שא"א לקבל עליה ע"כ. וא"כ ק"ו לתשעה באב שלא יכול לקבל.
חולה שאוכל לפני חצות היום לא יתעטף בטלית ולא יניח תפילין לפני שאוכל. (שו"ת מהר"ם שיק סי' רפ"ט וכן הורה הגר"שז אועירבאך זצ"ל).
חולה ששותה מים רק כדי לבלוע תרופה, לא יברך על המים אע"פ שהוא צמא (בעל "שבט הלוי" זצ"ל עפ"י שו"ע או"ח סי' ר"ד סעיף ז').

אכילת לחם לחולה

שאלה: חולה שאוכל לחם בת"ב צריך ליטול כל ידיו, האם יש ענין לכתחילה לאכול דברים אחרים שלא להביא עצמו לידי נטילת ידים?
תשובה: יסוד ההיתר הוא משום שנטילה לצורך מצוה אין זה רחיצה של תענוג ולא נכלל בתוך האיסור ולכן לכתחילה מותר לאכול לחם אם צריך (הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, ודלא כספר "שערים מצוינים להלכה" סי' קכ"ד, קו"א).

מלאכה

נוהגים שלא לעשות שום מלאכה שיש בה שיהוי לפני חצות היום, כגון: רחיצת כלים, סידור הבית וכדומה. (רמ"א סי' תקנ"ד סעיף כ"ב) אך אם אי הניקוי יגרום לריח רע או לריבוי חרקים, אפשר לשפוך מים כדי לסלק את הלכלוך.

אין להכין צרכי סעודה אלא רק לאחר חצות היום (שו"ע סי' תקנ"ט סעיף י').

קייטנה בתשעה באב

שאלה: האם מותר לעשות קייטנה לילדים בת"ב מהבוקר עד הערב, או שמא זה נחשב כמלאכה שאסורה?

תשובה: איתא ברמ"א (סי' תקנ"ד סעיף כ"ב) שלפני חצות אסור לעשות שום מלאכה אולם בזה שומרים על הילדים בודאי מותר, וזה שלוקחים כסף עבור השמירה, יאמרו שזה עבור השעות אחה"צ או עבור כל השעות ביחד (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

הבדלה בתשעה באב שחל ביום שלישי

שאלה: מי שזכר באמצע תשעה באב שחל ביום שלישי שלא הבדיל במוצש"ק "חזון", האם יכול להבדיל עכ"פ בבין השמשות?

יסוד השאלה הוא, היות שמי שלא הבדיל במוצש"ק א"א לו להבדיל אלא עד יום שלישי, נמצא שאם לא יבדיל ביום זה, יפסידו לגמרי שהרי במוצאי תשעה באב הוא כבר ליל רביעי.

תשובה: אין להקל ולהבדיל בין השמשות, דסו"ס עדיין יש איסור אכילה כל בין השמשות, וכמבואר במשנ"ב (סי' תקנ"ג ס"ק ג'), ולכן י"ש ואל תעשה" ולא יבדיל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל). ואם יש לו קטן שלא הגיע לגיל חינוך של אבילות, והגיע לחינוך של שבת, יכול להבדיל בתשעה באב ויתן לקטן לשתות, וכמו במוצש"ק חזון.

קידוש לבנה

כתב הרמ"א (סי' תקנ"א סעיף ח') שנוהגים לא לקדש הלבנה עד לאחר תשעה באב, ועוד כתב הרמ"א (סי' תכ"ו סעיף ב') שבמוצאי יוה"כ מקדישין אותה מפני דאז שורין בשמחה אבל לא במוצאי תשעה באב או שאר תענית. וכתב המשנ"ב משום שאין שרונים בשמחה, ויברך בימים שאחריה.

וכתב ה"באר היטב" (שם) שהאר"י ז"ל כתב לקדשה במוצאי תשעה באב, וכ"כ הכנה"ג שכן נוהגין בירושלים וכתב ה"שבות יעקב" שכן הוא מנהגם, אבל טועמים מידי קודם, עי' שם. וכתב ה"באר היטב" (סי' תקנ"א סעיף כ"ה) הטעם כי נולד בן דוד במוצאי תשעה באב, ומבשרים ללבנה שעתידים להתחדש, עי' שם, וכ"כ המשנ"ב (ס"ק י"א). וכן המנהג בבני ברק שנוהגים לקדש במוצאי תשעה באב.

בירושלים מנהג רבים לקדש הלבנה במוצש"ק חזון, וכן הוא מנהג הגר"א.

נעילת נעלים לקידוש לבנה

מי שאומר קידוש לבנה במוצאי תשעה באב, צריכים קודם לנעול נעלים ("שערי תשובה" סי' תקנ"ט ס"ק ד', ומשנ"ב סי' תכ"ו ס"ק י"א).

עשירי באב

האשכנזים נוהגים שלא לאכול בשר ויין, לא להתרחץ, לא להסתפר ולא לכבס עד חצות היום של עשירי באב. הספרדים נוהגים שלא לאכול בשר עד יין "כל היום" העשירי, ושאר דיני אבילות מותר. (שו"ע רמ"א סי' תקנ"ח). וכולם נוהגים שלא לברך "שהחיינו" ביום הזה. (שע"ת שם). ולפי מנהג אשכנז, איסור זה מסתיים בחצות היום.

כל מה שמותר לכבס בתשעה הימים מותר לכבס בעשירי באב, כגון בגדי ילדים, כיון שהוא קיל יותר, שהרי לשו"ע לא החמירו בו כלל. ואפילו לפי הרמ"א מבואר שמותר להזמין את כל החברים לסעודת מצוה ודלא כשבוע שחל בו שמותר רק עשרה (הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מי שצריך לנסוע מיד אחרי תשעה באב, אין היתר לכבס בגדיו אלא יקח בגדים משומשים אתו ויכבס לאחר שיגיע למקומו (הגר"י אלשיך זצ"ל).

ויש סוברים כיון שהוא שעת הדחק יכול לכבס מיד במוצאי תשעה באב (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, קובץ "מבית לוי" בין המצרים, וכן דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל כיון שה"ביאור הלכה" הביא בזה דעות להקל).

כיבוס בעשירי לקטנים

שאלה: האם מותר לכבס עבור קטנים מיד במוצאי תשעה באב?

יסוד השאלה הוא, דכתב המשנ"ב (סי' תקנ"א ס"ק פ"ב) בשם ה"חיי אדם", דלצורך קטנים (מתחת לגיל בר מצוה), מותר לכבס עד שבוע שחל בו תשעה באב, ולפ"ז במנהג שלא לכבס ביום עשירי, האם החמירו בזה כמו שבוע שחל בו שאסור גם לקטנים או שמא נהגו בזה כמו תשעת הימים לפני שבת חזון שמותר לצורך קטנים.

תשובה: במשנ"ב (שם) כתב שביום עשירי מותר להזמין לסעודת מצוה כל אחד, (ר"ל - אפילו מי שלא היה מגיע כל השנה לסעודתו, ודלא כמו בתשעת הימים). משום דיום עשירי קיל יותר מר"ח אב, דמר"ח אב יש קצת אבילות מדינה בגמרא שממחרת בשמחה ומשא ומתן, משא"כ בזה שמותר מדינה הכל, א"כ לכאורה ה"ל לענין כיבוס שמא לא צריך להחמיר יותר משבוע שחל בו. וכן מסתבר שהרי לדעת השו"ע (סי' תקנ"א סעיף ד') לא החמירו כלל בעשירי לענין כיבוס, וא"כ גם למחמירים בכיבוס מסתבר שלא החמירו כמו שבוע שחל בו.

וכן הורה במה לעשה שיש לו דין כמו מר"ח אב, ולכן לפי שיטת ה"חיי אדם" ה"ל מותר גם בעשירי באב לכבס עבור כל הקטנים מיד במוצאי תשעה באב (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מטות-מסעי תשפ"ד, גליון 335

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקווה

כולם אהובים, כולם ברורים

לרגל כ"ח תמוז - יום היארצייט הי"ב למרן רשכבה"ג הגרי"ש אלישיב זיע"א

נועם שיח שהשמיע מורינו הגאב"ד שליט"א ל'מוסף שבת קודש' בתוך ימי האבל

הכל יודעים איך היה חותך שאלות מסובכות שגדולי תורה ותלמידי חכמים היו מתחבטים בהן בספיקות והיו עורכים את השאלות בראש ומתכננים איך לשאול אותן עם כל הצדדים וצדדי הצדדים, ואז היו נכנסים אליו ובכמה דקות היו יוצאים עם הלכה ברורה ועם משנה ברורה. גם בשיעורים שלו כמה חיתוך ברור ראינו בלי ספקות. זה נבע אצלו מתוך עמל התורה גיעת התורה וההתמדה העצומה של שנים על שנים.

אבל מה שעוד ראינו, זו את הבהירות בשליחות שלו בחיים. צורת החיים שלו הייתה כל כך ברורה. רש"י אומר שיעקב אבינו שאל את המלאך מה שמך והוא אמר לו למה זה תשאל לשמו. אומר לנו רש"י, שאנו משתנים לפי השליחות שלנו, שמו משתנה לפי השליחות, כל שליחות הופכת להיות השם שלנו, זו ההגדרה של המלאך כשהוא מקבל שליחות או כשהוא מקבל תפקיד אז זה לא שהוא דבר אחד והשליחות זה דבר שני המלאך, והתפקיד זה דבר אחד, זו המהות שלו עכשיו, השליחות זה אני, זה המלאך, זה ה'כולם ברורים' של המלאך.

רבים מאיתנו מתבלבלים בחיים, יש בלבולים של היצר הטוב, בלבולים של קדושה, בן אדם חושב אולי נלמד עיון או אולי אני מתאים לבקאות, אולי נלמד מוסר חסידות או שמה הלכה, כל מיני בלבולים בעבודת השם, שזה הכול עצת היצר לבלבול אותו ואז הוא לא הולך בדרך ברורה כל

פרטי דברים והנהגות שראה וקיבל בקודש פנימה. הוא נוסע מעיר לעיר, מבית כנסת לשיבה לספוד בפני אלפים לרבו הגדול ולעורר את הציבור לתורה ויראת שמים בדרך הטהורה, ובכל זאת מעט בלי כלום אי אפשר. בדרך בין הספד למשנהו הצליח כתב 'יתד נאמן' לשמוע כמה נקודות נפלאות ומיוחדות, ועוד חזון למועד להרחיב עמו בעניין התורה וההלכה של רבינו בשיחה נרחבת לתועלת רבבות אלפי בני ישראל הבוכים את חורבן בית אלוהינו.

השאלה המרכזית שהצבנו לפתחו של הרב שליט"א: האם יוכל להגדיר בהגדרה אחת קולעת את רבן של ישראל ומה אפשר ללמוד ממנו.

הוא חושב קמעה ומשיב: כל בוקר אנחנו קצת מתארים בתפילה את עבודת השם של המלאכים. אנחנו אומרים בברכת יוצר 'כולם אהובים כולם ברורים כולם גיבורים'. מה פירוש הביטוי שבו מתארים את המלאכים 'כולם אהובים' ו'כולם גיבורים' מובן, אבל מה זה 'כולם ברורים'. שמעתי ממורי ורבי המושגי רבי שלמה וולכה זללה"ה שביאר, שהכוונה היא שלמלאכים ברורה הדרך שלהם, ברורה להם השליחות שלהם, ברור להם התפקיד שמוטל עליהם לעשותו.

רבינו מרן זיע"א היה בזה דוגמה ממש. כל חייו היו חיים ברורים בלי ספקות, בלי בלבולים, בדרך ישרה וברורה. לא נדבר כאן על פסקי ההלכה והתשובות בהלכה והשיעורים, שם פורסמה הבהירות שלו,

ידו של הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א לא זזה מתחת ידו של רבן של ישראל, מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זיע"א, במשך קרוב לחצי יובל שנים.

הגאון שליט"א, בעל ה'ציוני הלכה', עשה שימוש בהלכה אצל רבו הגדול, וזכה להוציא ספרים רבים מפסקיו שהתחבבו אף על רבינו הגדול זיע"א ועל גדולי ישראל יבדלחט"א. אבל הקשר היה הרבה מעבר לכך, בני הבית מעידים שמרן רבינו זצוק"ל התייחס לתלמידו המובהק הגאון שליט"א כאל בן ממש, והאיר לו פנים באופן מיוחד.

בימים אלו ימי שריפת בית אלוהינו, התקשינו למצוא שעה של שקט במחיצתו כדי לשמוע ממנו באופן

"גם בשמיים הלכה כמותו"

(מרן בעל הקהילות יעקב ז"ע)
על מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זיע"א
התורמים לכה"פ סך 120 ש"ח
להפצת תורת פוסק הדור זיע"א
שמים ובקשתם יזכרו
בציונו הק' בהר המנוחות
בערב יום ההילולא

ע"י חברת ת"ח מתלמידי רבינו זצוק"ל

באמצעות מכשירי

בבתי הכנסת

יש לבחור קופות נוספות, חיפוש ולמצוא בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

או בטלפון

0722-133-466 שלוחה 4

ובדוא"ל: Beithorah@gmail.com

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל
דיני תשעת הימים

תשעה באב ואפילו ציור וכיור כיון דצורך מצוה הוא.

אכן יש לציין כי בית הכנסת שלא ישתמשו בו תיקף כגמור בניינו, כגון בית מדרש של ישיבה שלא ישתמשו בו עד תחילת הזמן הבא, נראה שאסור לבנותו בימים אלו, שלא הותר לצורך מצוה אלא כשהמצוה מצריכה לבנות עתה. וכמו תפירת בגדים לצורך נישואין שכתב המ"ב (תקנא, יד) אחרי שהביא את דברי המג"א להתיר לצורך נישואין הוסיף על דבריו שמדובר בנישואין "שהיו אחר ת"ב" וכתב במגילת ספר

חיפוי קירות בית הכנסת

האם מותר לבצע בתשעת הימים עבודות חיפוי שיש לקירות בית הכנסת ההולך ונבנה.

מותר לבצע עבודות חיפוי שיש לבית הכנסת בתשעת הימים לכתחילה.

אע"פ שחיפוי הוא בכלל כיור שאסור (שו"ע תקנא, ב), אך לצורך מצוה הכל שרי (רמ"א שם) ואין לך צורך מצוה יותר מבניית בית הכנסת. וכן כתב הבן איש חי (דברים שנה ראשונה א) "מיהו בבית הכנסת יכולים לבנות אפילו ערב

שז"ת הלכה למעשה

»»»

תשובה מותר עד ראש חודש אב.

ביאור הדברים מחנה הנופש הוא דבר מצוה (נמילות חסד כלפי הילדות והוריהן וייתכן שאף בגדר רפואה) וכבר יסד לן הרמ"א (תקס"א, ב) "לצורך מצוה הכל שרי". זהו היתר ברור ומוסכם ועובר כחוט השני בכל הדינים הנוהגים מר"ח ולא רק בדברים האסורים רק ממנהגא אלא גם בדינים האסורים מדינא דגמרא הקלו לצורך מצוה ואף בהכנות למצוה כגון לבנות בית הכנסת והכא נמי אלו הן ההכנות לנופשו המצוה, אולם אמרתי להם שיסיימו את החזרות עד ראש חודש על פי הבאור הלכה (תקס"א, א ד"ה ממעטים) המביא היתר הפמ"ג לגן בבית העכו"ם כדי פרנסתו "ועיין בדה"ח דמשמע מניח דאינו מתיר הפמ"ג אלא מ"ז בתמוז עד ר"ח", הרי שגם למנהגינו יותר יש להקל קודם ראש חודש.

שירה בהלל דר"ח אב האם מותר לכל הציבור לשיר יחדיו בהלל של ראש חודש אב.

שטיפת הידיים בסבון האם מותר לשטוף הידיים בסבון בימים אלה.

ניקוי אבק בתשעת הימים האם מותר לנקות אבק מבגד או להבריז כובע בתשעת הימים, או שאסור מצד איסור כיבוס.

מותר, מכיון דזה אינו כיבוס.

(עניינים שונים עמ' קס"א) "נראה שכונתו להדגיש שמדובר באופן שיהיה מיד אחר ת"ב ולא יהיה שהות להכין ושז"ר שכן הוא להדיא במחצה"ש על המג"א שם" וכך כל צרכי מצוה מיירי בכה"ג.

נגינה ושירה לחולים האם מותר למתנדבות לשיר ולנגן בתשעת הימים לחולות בבתי החולים (נשאל ע"י ארגון "עזר מציון").

על שאלה דומה השיב מרן רבינו הגריש"א: אם זה מיקל עליהם את סיבלם, מותר. הוסיף ואמר "אפילו בשבת יש מקום להתיר כיון שזה מיקל את סבלו, כל שכן בזה". כ"ז מן הדין, אך בפועל נראה לי שיפריע לחולות ממשפחות שומרות תורה ומצוות לשמוע כלי שיר, לכן עדיף להסתפק בשירה בפה. ודאי תעודדו אותן בזה. עצם ביקורן מעודד ומחזק ושירה. האמונה זו המתנה שיש לעם ישראל.

תגידו לנשים החולות במחלה, שהמילה חולות משמשת גם מלשון מחול ושמחה, כפי שכתוב במשנה שבט"ז באב "בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים" ובעז"ה בקרוב יבראו ויתחפך הכל לריקודים ומחולות.

חזרות למופע שיתקיים תיקף לאחר ט' באב עבור חולים

שאלה נופשון (מחנה נופש) לילדות בעלות צרכים מיוחדים מתקיים תיקף לאחר תשעה באב. המתנדבות צריכות להתאמן קודם במחולות ותנועות בשעת מוזיקה. לא הספיקו להתאמן קודם. האם מותר להתאמן בימי בין המצרים (נשאל ע"י ארגון "עזר מציון").

הנפש בלי שום רוגז.

שייכות למוסר

על העניין הבא צריך לספר, פעם הייתי נוכח כאשר שאל אותו אברך אחד מה העצה יש לו קפידות בעיקר על אשתו. הוא יודע שהוא לא צודק לפעמים אבל מה לעשות, הוא לא משתחרר מזה והוא מקפיד עליה בפנים חמוצות. מה לעשות?

השיב לו רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל: 'לזה אני לא יודע עצה, רק דבר אחד: תלמד מסילת ישרים'. שמעתי את זה ומיד שאלתי איזה פרק במסילת ישרים. אמר רבינו זיע"א: 'איני יודע, אני כל דף שאני לומד מהמסילת ישרים זה משפיע עלי'.

ועוד דבר. כשאחזתי בפרק 'האישי מקדש' לבת שלי, התייעצתי איתו בכל פעם, פעם על זה ופעם על זה, ופעם נכנסתי אליו עם הצעה על בחור, ואמרתי לו שמומש מספרים עליו שהוא למדן גדול, מתמיד גדול ומצוין, אבל אמרתי לו שבאופן רמזיה אמרו עליו שהוא לא לומד מוסר. וצריך לזכור, הרי רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל הוא הרי לא דמות המוסר הידועה כמו המשגיח של הישיבות. אך בואו תשמעו מה הוא אמר לי, ממש כהאי לישנא: 'לא כולם הם נובהרדוק שלומדים מוסר, אבל חייבת להיות שייכות ללימוד המוסר, אחד שבכלל אין לו שייכות ללימוד המוסר, זה מהווה בעיות אחר כך בבית, כי מי שלא לומד מוסר לא מכיר את המושג שנקרא להאשים את עצמו, על הכל הוא חושב, היא אשמה, השוויגער אשמה, הוא לא יודע אף פעם להאשים את עצמו, וזה יכול לגרום לבעיות רבות בחיים. זה לא טוב'.

יש סיפורים נפלאים על כך שהוא ניהל מערכות ציבוריות, אבל אף פעם לא היה לו שם איזה משהו אישי. הוא תמיד אמר לי 'אין לי שום דבר אישי בענין, זו מלחמת השם אבל אישית אין לי שום בעיה!'. הנקיות שלו הביאה לו את כוחות הנפש העצומים.

יה"ר שנוכח להידבק ולו במעט, בדרכו ובמורשתו המופלאה והנדירה של רבינו זצוק"ל, ולקחת עמנו את הדמות המיוחדת שזכה דורינו לחזות, ובלע המוות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים אכזר, חותם הגאון שליט"א אשר ממחר לצאת לעוד עצרת הספד על מורו ורבו זצוק"ל, ואנו נאלצים לסיים את השיחה המרוממת במשנתו של רבינו הגדול זיע"א.

על מנת לשמור על מקורות הדברים, הדברים הובאו כצורתם כפי שהתפרסמו בשעתם ללא שינויי לשון וכדו'.

הזמן. שלא לדבר על הבלבולים של היצר הרע, הכבוד שמבלבל את האדם מאוד, בלבולים של תאוה, בלבולים של חמדות הממון. אצל רבינו הגדול זיע"א כל מי ששם לב ראה שהוא 'כולם ברורים'. הייתה לו שליחות בחיים, ואת השליחות הזו הוא ידע כל חייו ולא נתן לאף אחד ולשום דבר לבלבל אותו. לא ליצר הרע, ולא לאף אחד אחר.

אני לא יכול להגיד שזה היה ברור לו בתחילת דרכו. כפי ששמעתי שהוא סיפר שהיו לו ספקות בהתחלה איך מתאים לו ללמוד, הוא אמר פעם: ניסיתי והתבוננתי הרבה בזה, אבל כשהחליט יותר הוא לא נתן ליצר הרע ולספקנות להיכנס, הוא לא התבלבל אלא דבק במטרה וידע זו השליחות שלי, כך אני אתעלה, ולא נתן לבלבולים לבלבל אותו. שלא לדבר על בלבולים של היצר הרע שהוא פשוט לא נתן להם להיכנס.

הרב וולבה זללה"ה התבטא באוזני על רבינו מרן זצוק"ל עד כמה הוא מתפעל מהניקיון שלו, הוא רק נשאר דבק במשימה, דרכו הייתה ברורה לו וכך הוא התמיד בשליחות הזו, זה ממש כמלאך. אבל רבינו היה מלאך שיכול לחייב כל אחד, והוא מלמד ותובע אותנו לזכור לא להתבלבל במשימה, אלא ללכת בדרך הברורה והבהירה.

מנוחת הנפש

מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל נודע כאיש ההלכה, אבל היתה אצלו נקודה חשובה שתפשה אצלו מקום מרכזי ואיש לא התעכב עליה עד כה.

בפרק הזמן הקצר מתעכב הרב שליט"א על הנקודה המרכזית הזו ואומר: רבינו מרן זיע"א היה מופלג בימים והוא אמר שיעור שרובו בשנים האחרונות היה מורכב מאברכים שצעירים ממנו בחמישים או בשישים שנה לפחות, הם ניצלו את ההזדמנות לשמוע שיעור מגדול הדור עם תשובות ושאלות והוא אף פעם לא הגיב בעצבנות, אף פעם לא התעצבן על משהו בשיעור, הוא הרי יכול היה לתת 'מנה' למי ששאל לא לעניין כמו שכתוב ברמב"ם, אבל הוא אף פעם לא התווכח.

פעם בא לשיעור פסיכולוג גדול מארה"ב שהיה מקורב מאוד למרן סטייפלר זצוק"ל ויש לו אגרות איתו בענייני רפואת הנפש, והוא יצא מהשיעור ואמר: אני משתומם, יהודי כזה זקן שכל השיעור עומדים ו'נלחמים' איתו מלחמתה של תורה והוא נשאר במנוחת נפש, בכוה רוגז. בדרך כלל בגיל כזה כבר מאבדים את הסבלנות והרב רגוע שליו במנוחת

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
156

בזכות פנחס לא כילה הקב"ה את עם ישראל

פרשת מטות –
מסעי תשפ"ד

בלבם אחרי בנות מואב ומדין, ובזכות מעשה פנחס שקנא להשם לא כילה הקב"ה את בני ישראל. ואומר הקב"ה אני מוכיר לו טובה על שהציל את העם, ולכן הנני נותן לו את בריתי שלום. וכתוב בחז"ל (עי' ילקוט ראובני בשם המגיד) שהקב"ה שילם לו במדה כנגד מדה, הוא עשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך הוא התברך בשלום, ושלום זה הכוונה שיהיה שלום בינו לבין מלאך המוות (עי' ספרונו) פנחס לא שלט בו מלאך המוות, וכפי שאנו יודעים שפנחס זה אליהו, והמקור לזה הוא סתמא דגמרא במסכת בב"מ (ק"י"ד ב') המספרת על רבה בר אבוא שמצא את אליהו בבית קברות של עכו"ם, שאל אותו רבה בר אבוא 'לאו כהן הוא מר מאי טעמא קאי מר בבית הקברות', ופירש רש"י שפנחס זה אליהו, ופנחס היה כהן, וזכה לכהונה בשעה שקנא להשם במעשה זמרי, שקודם לכן נמשחו אהרן ובניו אך הוא לא נמשח עמם, ורק אחר כך אמר לו הקב"ה והיתה לו ולזרעו אחרי ברית כהונת עולם, ועכ"פ מוכח מדברי הגמרא הללו שפנחס ואליהו זה אותו בן אדם. [ובקובץ שיעורים (ח"ב סי' כ"ח) דן האם אשת אליהו מותרת, שהרי פנחס לא מת, אלא נהפך למלאך, וכיון שלא היה כאן מיתה המתרת אולי אשתו יש בה דין אשת איש, עיי"ש]

בסוף פרשת בלק מסופר שעם ישראל התחיל לזנות עם בנות מואב ויאכלו מזבחייהם וישתחוו לאלהיהם, ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל, עם ישראל נצמד לעבודה זרה שנקראת פעור, ועל זה כעס השם, ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור, ופירש רש"י שכל אחד היה הורג שני אנשים, ושופטי ישראל היו שמונה ריבוא ושמונת אלפים, ששופטי ישראל נכלל בזה שרי מאות שרי עשרות, ואם נחשבן זאת יצא מספר ההרוגים מאה שבעים ושש אלף איש! [ריבוא זה עשר אלף, ושמונים ושמונה אלף כפול שנים, שכל אחד הרג שני אנשים, זה מאה שבעים ושש אלף] כל כך הרבה הרוגים היו!

אחר כך היה מעשה זמרי וקניאיתו של פנחס, ובפשוטו זה מעשה בפני עצמו, במעשה זה לא היה החטא של עבודה זרה של בעל פעור, רק מעשה של זנות עם ארמית, ועל זה היה מגיפה ומתו מישראל עשרים וארבע אלף!

ואחרי זה בפרשת פנחס התורה אומרת פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, דהיינו שאם פנחס לא היה מקנא והורג את זמרי היה הקב"ה מכלה את ישראל, לא היה מספיק להקב"ה מה שמתו עשרים וארבע אלף במגיפה, אלא היה כליון לכל ישראל, לפי שכולם היו בהוויות האלה של מעשה זמרי, שנגררו

כח הברכה של הצדיקים

לקשור עליה תפילין, מיד נעמד הח"ח והתפלל על אותו בחור שישלח לו השם רפואה שלמה. לאחר יום הכיפורים פנו שני הבחורים הללו מראדין ונסעו בחורה לוורשה לראות מה מצבו של לייבל החולה, והנה מגיעים הם לבית החולים ופונים אל חדרו של לייבל, והנה לייבל איננו במטותו, פנו החברים אל הרופאים בשאלה איה לייבל חברינו, ולתדהמתם השיבו להם הרופאים, וכי לא שמעתם על הנס המופלא שאירע, לייבל הזה הבריא לפתע ממחלתו ונעשה כאחד האדם, שבו הבחורים לשיבה וכאשר פגשו את לייבל וביררו מתי היה הזמן המדויק שהבריא, נתברר להם שהיה זה בדיוק באותו הזמן בו עמד הח"ח לברך אותו שיבריא ממחלתו.

שאלו אותו הבחורים כיצד הרגשת ומה עלה בדעתך לנסות לקום מהמיטה, אמר להם אותו בחור נכנסה לראשי כמו מחשבה שאומרת לו תרים את היד! חשבתי לעצמי, איך אני ירים את היד הרי אני לא יכול, אבל המחשבה הזאת לא עזבה אותי, ואמרה לי שוב ושוב תרים את היד! החלטתי לנסות להרים את היד ופתאום אני רואה שאני מצליח להרים את היד, וכך נכנסה לראשי מחשבה להוויז את הרגל ואחר כך את כל הגוף. וכמובן שמחשבה זו היתה מכח תפילתו של הח"ח, היא שסיבבה שיכניס לראשו מחשבות אלו. וכאן אני שואל, איך הגיעה התפילה של החפץ חיים כל כך מהר מראדין לוורשה, הרי מראדין לוורשה יש מאות קילומטרים, ואיך יתכן שבדיוק באותו רגע שהח"ח מתפלל עליו באותו העת בדיוק מתרפא אותו בחור ונכנסות לראשו מחשבות לקום וללכת.

וכמובן הפשט בזה הוא פשוט מאוד, על הקב"ה נאמר 'מלכותך מלכות כל עולמים', הקב"ה לא מלך על מדינה אחת בלבד, הקב"ה הוא מלך העולם, הוא מולך על כל העולמות יחד, וכשאדם מתפלל לפני הקב"ה, כשהצדיק מדבר עם הקב"ה, הוא עומד ומדבר לפני המלך, מלך כזה שמנהל את כל המדינות, לא רק את ראדין, גם את וורשה, ולכן יתכן שבאותו רגע שהצדיק מברך את האדם במקום זה אותו אדם מתברך במקום רחוק מאוד מהצדיק, ועל זה וכגון זה

שבוע שעבר דיברנו על בלעם, מהיכן היה לו כח לברך, שאמר עליו בלק 'ידעתי את אשר תברך מבורך', והבאנו מהאור החיים הקדוש שכתב שאכן לבלעם לא היה כח ברכה כלל, אלא שהיה קוסם ורואה בעתידות של האדם מה היה בסופו ולפי זה היה מברך את האדם. והבאנו מה שכתוב בירושלמי (סנהדרין פרק חלק) שאמרו לחיאל בית האלי שעבר על ציווי של יהושע ובנה את יריחו, ומתו שבעת בניו מתחילת בנייתה עד סופה, כמו שנאמר בנביא באבירם בכורו יסדה ובשגיב צעירו הציב דלתיה, אמרו לו לחיאל הזה 'ברוך הוא א-לההון דצדיקייא דמקיים מילי דצדיקא', ולמדנו מדברי הירושלמי הללו שהקב"ה מקיים את דבריהם של הצדיקים.

ויש להוסיף ולהסביר הענין, במעשה שהיה בשיבת נובהדוק, היה בחור בשם לייבל רוגצובר, ולייבל הזה היה חולה במחלה, ומחלתו היתה שבמקום לצמוח ולגדול לגבוה כדרך בני אדם, היה גדל לרחוב, וכך הלך וגדל הלך וצמח עד שנעשה כולו כמו ריבוע, ונעשה רחב ושמן מאוד, ובקושי יכול היה לזוז ממקומו, עד שהחליטו לצרוך הטיפול במחלה זו לאשפו אותו בבית החולים, ומחמת מחלה נדירה זו היה צריך ללכת לבית החולים הכי טוב שיש, היה זה בית החולים בוורשה, שהיה ביה"ח מפואר וחשוב מאוד, אך כדי להתשפז בביה"ח זה היה צריך הרבה כסף, ומהיכן יהיה ללייבל בחור בשיבת נובהדוק כסף זה, נרתמו חבריו לשיבה ויצאו לאסוף כסף עבורו, וכך היו עוברים מעיר לעיר ומתרימים את התושבים שישתתפו בהוצאות הרפואה הרבות.

והנה היה זה בערב יום הכיפורים, שני בחורים שהסתובבו לאסוף כסף עבור חברים לייבל, הגיעו לעיירה ראדין, עם בואם לראדין גמרו אומר להכנס אל החפץ החיים ולבקש את ברכתו עבור חברים החולה, החפץ החיים התענין תחילה על לייבל הזה, האם הוא דתי? האם יש לו יראת שמים? נענו חבריו ואמרו, בטח יש לו יראת שמים, מחכה הוא כבר מתי יוכל להניח תפילין! שכן מחמת מחלתו כל אבריו נעשו גדולים וכבדים ואינו יכול להרים את ידו בשביל

אמרו בירושלמי ברוך הוא האלוקים של הצדיקים שמקיים את דבריהם של הצדיקים.

ודבר זה הוא יסוד גדול לכל אחד, בשעה שעומד ומתפלל לפני הקב"ה, שידע שהוא מדבר לפני המלך שיכול לעשות הכל, כל אדם בתפילתו הוא מדבר עם המלך, מלך העולם, והמלך שומע את דבריו ומקשיב לו. וכך אמרתי לאחרונה, בהיותי משמש כסנדק בברית, באו אלי לאחר מכן זוג שנשואים למעלה מחמש שנים וטרם נפקדו

בזרע של קיימא, ובאו לבקש ממני ברכה, אנשים חושבים שבגלל שהייתי סנדק הקב"ה יקיים את כל הברכות שלי, אבל באמת לא כל אחד יכול לברך, בירושלמי כתוב שרק הצדיקים הקב"ה מקיים את הברכה שלהם, אבל אמרתי להם תדעו לכם שיש לכם עם מי לדבר, תתרגלו לדבר עם הקב"ה, תרגישו שאתם מדברים איתו ותבקשו ממנו שיתן לכם ילדים, וכך צריך להתרגל לדבר עם הקב"ה ולבקש ממנו, כי הוא מלך העולם ומנהל את הבריאה כולה.

עם ישראל כובש רחמיו להכניס את בניו בבריתו של אאע"ה – כן יכבשו רחמיו את כעסך

הגמרא במסכת גיטין (נ"ז ב') אומרת שמה שנאמר "כי עליך הורגנו כל היום" זה ברית מילה, ובאמת ברית מילה זה דבר קשה, זוכרני כשהכנסתי את הילד הראשון שלי בבריתו של אברהם אבינו ע"ה, זה היה לי קשה, ילד בגיל שמונה ימים עושים לו ניתוח במקום כזה רגיש, אבל הייתי אומר לחינוך אעפ"כ כדאי לך שתכנס בבריתו של אברהם אבינו אפי' שאתה סובל, וכשדמעות בעיני אמרתי להקב"ה, כמה אבות הכניסו את בניהם בבריתו של אאע"ה, כמה מילוני ילדים נולדו מאז אברהם אבינו, אם נחשב את כל עם ישראל מאברהם עד עכשיו, ולכל יהודי יש לפחות בן זכר אחד, וכולם כבשו את רחמיהם ועשו ברית מילה לבניהם, הרי קשה לאדם לסבול את זה, לראות שחוטכים את הילד... ובכל זאת הוא כובש את רחמיו כדי לעשות מצוותו יתברך, וכמו שאמרו בגמרא שעל זה נאמר הפסוק 'עליך הורגנו כל היום', וכך אני אומר להקב"ה, אם כולם כבשו רחמיהם בשביל להכניס את הילד בבריתו של אאע"ה, אז אתה לא תעורר רחמיו על עם ישראל?! ויכבשו רחמיו את כעסך! ותשלח רפואה לכולם! זה היה התפילה שלי בברית של הילד הראשון שנולד לי, ומאז בכל ברית שאני נמצא כן אני מתפלל להקב"ה, ואני מתפלל זאת מתוך בכי ממש, זה לא משחק... עושים ניתוח לילד קטן... ופעם אחת אף נוכחתי בברית שאחרי כל הברית המוהל אמר שצריך להוסיף ולחתוך את עור הערלה פעם נוספת כדי שלא תגדל אחר כך, שאם העורלה גודלת ומכסה את העטרה זה פסול בברית, לכן אחרי הברית המוהל חתך עוד... וזה כבר ממש היה לי קשה לראות את זה, איך עם מספרים חדות הוא חותך לו את הבשר... ובשעת הברית מילה אז יש להתפלל להקב"ה שיזכור את המצוה הזאת, שבני ישראל לא עזבו את הברית מילה, גם שזה מאוד קשה, ואם בכל זאת עם ישראל כובש את רחמיו לעשות את רצונך לא מגיע לישראל שיכבשו רחמיו את כעסך ויגולו רחמיו על מידותיו ותתנהג עמיהם לפנים משורת הדין...! כמו שהיה מתפלל רבי ישמעאל בן אלישע כשהיה נכנס להקטיר קטורות.

האם יש היתר לברור ספרים ולהערים ולקרוא בהם מעט

(דפשיטא לן שלא רק אכילה במידי דאכילה אוכל מפסולת התירה תורה, אלא אף במידי שאינו של אכילה אם לוקח דבר מן התערובת לצורך שימוש מידי שרי), דבלא"ה כל אכילה הוי נמי ברירה ורחמנא שריה. אבל לשיטת הר"ן והתוס' דהיתר דאכילה משום דאין זה ברירה שאינו מכין להעמיד התבואה על תיקונה, [ובצירוף מה דאינו עושה כדרך עיקר ברירה, ולא בכלי ולא פסולת מאוכל ולא לאחי"ז], וזה נחא באכילה ממש, או במידי שאינו של אכילה ואינו מכין כלל לגבי לאחי"ז, דאמרין דאין זה ברירה, אבל כשמכין שיהיה מבורר גם לצורך לאחי"ז לאחר השימוש המידי, הרי זה אכל וגם בירר, ואין להתיר לשיטת הר"ן והתוס'. ובעיקר הדבר, גם לפי הרמב"ן, יש להעיר על מה שראיתי שסומכים על היתר זה וקוראים שורה או שתי שורות מכל הבא ליד לאלתר, ומתירים ברירה לאחי"ז עי"ז. והדבר קשה בעיני שייקרא זה לקיחה לצורך [אכילה] השימוש המידי, באשר אצל הקורא הוה עיקר לקיחתו היא לצורך לאחי"ז ואינו נותן חשיבות לקריאה שקרא מכל הבא ליד, ואף שבכל מלה שקורא מקיים מצוה מה"ת בקריאתה ויש לזה ערך גדול בעיני ה' ובעוה"ב, מ"מ כיון שאצל האדם אין לזה חשיבות ועיקר לקיחה זו לצורך לאחי"ז הוי זה מעשה ברירה בעיקרו, והקריאה לאלתר אינה אלא הערמה בעלמא שאין לה חשיבות לקרוא עיקר המעשה לצורך אכילה, ואין לשחק בחיוב חטאת.

[ע"י בכ"ז באורך בעטה אור שבת סי' מ"ג]

הנה בהלכות בורר הכלל הוא שמותר לברור אוכל מתוך פסולות ביד ע"מ לאוכלו לאלתר, ונחלקו הראשונים בטעם ההיתר לברור אוכל מתוך פסולות, התוספות (שבת ע"ד) כתבו שהטעם הוא משום שאין דרך ברירה באוכל מפסולת, דכשהפסולת מועטת דרך לברור הפסולת שבוה יגמור מהר מלאכתו, ולכן היכא דהפסולת מרובה מהאוכל דהדרך לברור האוכל בזה אסור לברור אוכל מפסולת לאוכלו לאלתר. אולם הרמב"ן כתב דאפי' כשהאוכל מועט שהדרך לברור האוכל שרי לאלתר אוכל מפסולת ולא פסולת מאוכל דהתורה התירה דרך אכילה, והאוכל מתעסק באוכל ולא בפסולת. ונראה דלדברי הרמב"ן שלושת התנאים ביד ואלתר ואוכל מפסולת, אחד הם, דרך אכילה, דהתורה התירה לאכול אוכל מעורב עם פסולת ולא חייבה להכניס לפה גם הפסולת בהדי האוכל ולפולטה אח"כ [דבזה ודאי אינו בורר כדאיתא בשו"ע סי"ט סי"ד] ואולם בעינן שיאכל כדרך האוכלים שהאוכל תופס האוכל בידו ומניחו בפיו דהוי זה אוכל מפסולת ביד ואלתר.

והנה מובא בספר שש"כ פ"ג סעיף ס"ט שהרוצה להכין לו ספר מתוך ספרים אחרים לצורך לאחר זמן, יש עצה להתיר לו, אם יעיין קצת לאלתר בספר, דהוי זה לקיחה לצורך לאלתר, ע"כ. והנה בזה הרי כוונתו נמי לברור לגבי לאחי"ז. ובשלמא לדברי הרמב"ן דיש היתר מיוחד בברירה לצורך אכילה, דמעשה אכילה התירה תורה אף דהוי נמי ברירה י"ל דשרי בנ"ל, אף דהוי מעשה ברירה. דכיון דמעשה זה התירה תורה לא איכפת לן מה דהוי נמי ברירה,

אלה מסעי

הניסיון של מ"ב מסעות ישראל במדבר, ראוי להילמד בהתבוננות של הערצה. עם שלם ההולך בדממה אחר המנהיג, מבלי לשאול ומבלי להביע דעה, בלי להתחכם ובלי לקצר

חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו; כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך' (רש"י בשם תנחומא).

ואם יש לנו עניין באותם קורות, יש להסתפק על איזה קורות בדיוק אנו מכוונים, והיכן השבח גדול יותר, בחניה או בנסיעה. כלומר, בכל מקום כתוב 'ויסעו' וכתוב גם 'ויחנו'. ובכן, היכן הדגש יותר גדול, היכן נמצא הטעם שבו יש להתנגן ו'להרגיש' את הפסוק, בנסיעה או בחניה.

על זאת השיב רבינו עובדיה ספורנו, כי אין כלל קבוע, פעמים כך ופעמים כך. לפעמים היה המקום שנוסעים אליו, בתכלית הרוע, בעוד שהמקום שיצאו ממנו היה טוב. ולפעמים קרה להיפך. לדידך, אמירה גדולה שנינו כאן. בחשבוננו של עולם המסחר, תמיד יחשבו הסוחרים מתי לקנות סחורה ומתי למכור. יש כאן תחומי ידע שונים שצריך לשקלל את כולם ביחד ולקבל החלטות מתי לעזוב עיסקה ומתי להגביר את העיסוק בה. מתי יש למכור את הסחורה במחיר מוזל ולפנות אותה מהחנות, ומתי יש לקנות את הסחורה שירצו לקנותה בעוד זמן.

ולא תהא כהנת. כל בניית עולם התורה של בן תורה, היא בהתבוננות ומעקב היכן יש להרבות יותר, והיכן יש לשנות צורה, מתי הוא עורך חזרות על בבא בתרא, ומתי מתקדם לפרק חדש, איך מתמודד עם מידה כזו, ואיך מתגבר על הקושי לשאול ולהתייעץ. ומי שלא יתבונן, וימשך את תלמודו, בן שישים כבן שש עשרה, מן הסתם שישאר סוחר זוטרי שמוכר סבונים ונרות כל ימיו.

ויכתוב משה

וכעת לפרק הבא, לשאלת אור החיים הקדוש שהזכרנו, מה ההתפעלות של 'ויכתוב משה', הלא כל התורה משה כתבה, וממילא גם המסעות שכתובים בתורה.

ומכלל השאלה הזו, שאר שינויי הלשון בנוסח 'ויכתוב משה' את מוצאייהם למסעיהם', ומה חיסרון היה לכתוב רגיל 'ויכתוב

אין איתנו יודע עד מה עמקו מחשבות נותן התורה, מה טעם האריך הכתוב כאן וקיצר במקום אחר, ואין איתנו יודע טעם, לדוגמא, מדוע בהלכות שבת – הררים התלויים בשערה – מצינו מקרא מועט והלכות מרובות, וכנגדם פירוט כה גדול של המסעות. לא רק פירוט המסעות התפרשו בהרחבה בפרשתנו, חלקם פורטו כאן שוב, אחר שהתפרשו במקומן. וחלקם התחדשו לראשונה, מכאן נסעו ולכאן הגיעו וחנו. אלא גם ההקדמה לפירוט המסעות, נכתבה באריכות נפתלת ומלאת קשיים.

אין דרכנו להעתיק פסוקים שלמים, אבל אריכות הלשון קוראת להסבר; 'אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה', ואלה מסעיהם למוצאייהם'.

ועל זאת שאלת האור החיים הקדוש, מהו 'ויכתוב משה', וכי רק זאת כתב ואת שאר התורה לא כתב?!

מוצאייהם למסעיהם

הפרשה כולה קרויה על שם ה'מסעי' הזה, ואיננו רואים כאן גופי תורה. כותרת ארוכה ומלאת קושיות.

וכבר האריכו חכמי האמת בשמות המסעות, ובכוננתם וצירופם לשמות הקדוש, ואנו אין לנו עסק בנסתרות.

אם כולם באותו מקום, מוכרחים להיות אחדים, ושם שבעים תמרים ושם מת אהרן הכהן, ואילו על דברים אחרים מהותיים לא הוזכר, כגון קברות התאוה או חטא המרגלים. ידענו גם שלא כל המחנות אותו דבר, היו כאלה ימים או חודש.

בכל מסע ומסע יש הרבה קושיות, לא תמיד נמנו המסעות לפי הסדר, גם כותרתן צריכה ביאור, וגם הצירוף הכללי, הכל טעון הסבר.

כאן ישננו, כאן הוקרנו

אחד הטעמים שמנתה התורה את כל המסעות הללו, הוא כאבא המספר לבנו את הקורות אותם: 'משל למלך שהיה בנו

משה את מסעיהם, ולמה כתוב פעמיים גם 'ואלה מסעיהם', אחר שפתח הכתוב 'אלה מסעי'.

ותשובתו היא שלמשה היה פנקס.

מיום שיצאו ישראל ממצרים, כתב בפנקסו 'ויסעו בני ישראל מרעמסס'. כשחנו בסוכות, כתב 'ויחנו בסוכות'. המשיכו את מסעם, הוסיף עוד שורה – 'ויסעו מסוכות', כך המשיך עד שהגיע לערבות מואב.

לאחר שהסתיימו המסעות, הורה לו ה' לסדר את כל המסעות בתורה כדרך שכתובים אצלו, מוצאיהם למסעיהם.

נמצא כאן עם שלם, כל אדם עם אשתו וילדיו ודאגתו עליהם. כל העם הזה לא יודע להיכן נוסעים. עמוד הענן הראה על נסיעה, הם קמו ונסעו, בלי חשבון.

עם שלם יוצא בצוותא, ואין איש שאומר, 'אני מכיר דרך קיצור, עדיף לעקוף את ההר מפה ולא משם'. אין גם אדם שאומר, 'היום אני עייף, כנראה אניע מחר, תתקדמו בינתיים'. אחת מהנה לא נעדרה, כולם הולכים.

היש שבח גדול מזה לעם אשר הולך אחרי במדבר בארץ לא זרועה?!

בדברי הספורנו למדנו שאדם המבטל את דעתו לטובת הכלל, הוא משהו נפלא, לא שגרתו. זה דבר נפלא בתולדותיו של העם, וזה דבר נפלא בתולדותיו של היחיד.

לא פעם אחת קרה, כי אם מ"ב פעמים. משה רבינו כותב זאת מ"ב פעמים כי בכל פעם יש ניסיון חדש, ועיכוב חדש, ורצון חדש ועייפות חדשה, וכל יום עם הניסיונות שלו.

לכתך אחרי במדבר

בכתבי חסידים סיפרו על השר שלום מבעלזא שקרא את המגילה לפני רבו, החוזה מלובלין. לאחר הקריאה, אמר החוזה, הרבה שנים שמעתי את קריאת המגילה, אבל כמו שהאריך הזה סיפר, לא שמעתי.

באותם מסעות מיוחדים במדבר, יכול אדם לשמוע את 'ויסעו ממתיקה ויחנו בחשמונה', ולשמוע מתוך מגינת הכתוב, כיצד התבטלו בפני משה רבינו, כיצד התבטלו לרצונו של מקום.

כשאתה שומע את קריאת הפסוקים הללו, הרי הלב מתרחב ומתמלא אהבה עצומה לעם הזה. אני ידעתיך במדבר בארץ תלאובות.

איננו יודעים לכמה זמן היה כל מסע, גם העם עצמו לא ידע לכמה זמן יהיה במתיקה או בחשמונה, אינם פותחים לחלוטין את מטלטליהם, יתכן בעוד שעה קלה יעלה הענן. ייתכן גם בעוד שלוש או חמש שנים. ומכל הספק הזה התעלמו, התעלו והתבטלו.

הניסיון הוא קשה. 'לכתך אחרי במדבר', אינו כתיאור טופוגרפי של הנוף, אלא כך עשו ישראל בדיוק, רק אחרי ה' ילכו, כארי ישאג.

בדורנו המפונק, כל עיכוב בפתיחת שקית במבה, הפך להיות 'ניסיון', וכל סטנדר העקום מעט ורגליו רוטטות, הפך להיות סיבה להגדרת 'מסירות נפש לתורה'.

אבל הדור ההוא, מסעות עשה, מסעות קשים באמת. והמסעות ההן, גופי תורה גדולים תלויים בהם. גופי בניית קומת האדם!

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב

לעילוי נשמת

האי גברא רבא ויקרא

עמוד האש לפני בני הישיבות בעי"ת פאס יע"א

רבי יוסף אליהו שרביט זצ"ל

מזכה הרבים בפזורות הגולה בסידורו 'פתח אליהו'

ת.נ.צ.ב.ה.

יום דיא"צ כט תמוז

לעילוי נשמת

איש תם וישר ואת יראי ה' יכבד

משכים ומערב בבתי כנסיות ותפילתו כמונה מעות

האדון הנכבד ר' דוד בן סולטנה שרביט ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

יום דיא"צ ג מנחם אב

לעילוי נשמת

אשת חיל ורבת פעלים לתורה וחסד

הרבנית הדגולה מרת אסתר פדידה ע"ה

אשת חבר הגאון הרכ צבי פדידה שליט"א

מקים עולה של תורה בארה"ק ובמדינת צרפת

נסתלקה בשם טוב מן העולם ט"ו תמוז תשפ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

נפשה בטוב תלין זרעה יירש ארץ

הונצח ע"י אחד מצאצאיה די"ו

לעילוי נשמת

האשה הכבודה והצנועה

אשה יראת ה' היא תתהלל

מרת אסתר שרביט בת ר' שלמה ע"ה

מגזע דוד המלך ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

יום דיא"צ ד מנחם אב

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת מטות - מסעי

דעתו של אדם מחייבת אותו גם במה שלא הצטווה

כתוב בפרשה, אחרי שהלכו ישראל ונלחמו ולקחו את נקמתם מן המדינים, ובאו לחזור אל משה, ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל, וכשמשו רבינו רואה אותם באים, ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה, ויקצוף משה משה רבינו קצף, וכמו שאומר התרגום 'רגז משה', על פקודי החיל, על הממונים שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה, ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסור מעל בה' על דבר פעור ותחי המנפה בעדת ה', ועתה הרגו כל זכר בטף וכו'.

מצאתי בספר חסידים לרבינו יהודה החסיד זצ"ל, מרביתנו ראשונים כמלאכים (והוא בתוספות במסכת בבא מציעא ה:), שמעיד בספרו (סימן קנ"ג דפוס ברלין) הערה נפלאה על הפסוק הזה, וכך הוא כותב: לעולם יהיה אדם ערום ביראה. הוא לשון הגמרא (ברכות יז.), ורש"י שם מפרש מהו ערום ביראה, 'להערים בכל מיני ערמה ליראת בורא'. בשביל להיות ירא שמים, צריך לפעמים למצוא כל מיני תחבולות ורעיונות, כיצד להתנהג.

רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, לרוב מעלתו היו מזמינים אותו להרבה אירועים. דא עקא, לפעמים כשהוא היה מגיע לאירועים מסויימים, היו עורכים לפניו שולחן ומציעים לו לאכול, ולא תמיד יכל לאכול מחמת שהיו ספיקות על הכשרות. מה יעשה? – יגיד להם 'לא כשר כאן?' הרי זו פגיעה אנושה במארחים. היה רבי אליהו לאפיאן ערום ביראה, והיה אומר 'הרופא אסר עלי לאכול'. שמענו את זה והבינו. אם הרופא אמר, בודאי, צריך לשמוע לו ולא לאכול. הן זה דבר שמפורסם אצל כולם, 'והי בהם ולא שימות בהם', מכאן לפיקוח נפש שדוחה את כל התורה כולה (יוסא עה:).

אחר כך היה מי ששאל את רבי אליהו, מה זה שאמרת שהרופא אסר עליך לאכול. מי הוא הרופא הזה? אמר לו רבי אליהו לאפיאן, הרמב"ם. הוא היה רופא, והוא כותב שאסור לאכול אצל אחד כזה שיש ספיקות על המאכלים שלו. זו דוגמה לערום ביראה. להשתמש בעצות ותחבולות איך להיות ירא שמים אמיתי, לקיים את רצון ה' על פי כל גדרי ההלכה מחד, ובלי לפגוע באנשים מאידך.

ממשיך רבי יהודה החסיד: מצינו בתורה שכל מי שיכול להבין אף על פי שלא נצטווה נענש על שלא שם על לב. הרי אחד התיירוצים היותר מקובלים ויותר נפוצים שאדם פוטר בו את עצמו מעבודת ה' יתברך, זה שהוא אומר 'לא אמרו לי'. 'לא ידעתי'. על זה בא רבינו יהודה החסיד ואומר, מצינו בתורה, שכל אחד כזה שיכול היה להבין, גם אם לא הצטווה, הוא נענש על זה שלא שם מעצמו את הלב להבין ולהשכיל.

איפה מצאנו את זה בתורה? – במקרא שלנו. שנאמר, ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה ויאמר אליהם החייתם כל נקבה, בא משה רבינו בטענה, איך עשיתם דבר כזה שהשארתם בחיים את הנקבות, והלא הם היו הגרמא בנזקין שהחטיאו אתכם בדבר פעור. ולמה הם לא ענו לו, רבינו משה, למה אתה כועס עלינו? הרי אתה לא אמרת לנו להמית את האנשים, ומהיכן נדע שככה צריך לעשות? אמרת לנו לצאת למלחמה ויצאנו, לא שמענו ממך במפורש שעלינו להרוג את הנקבות!

אלא, על כרחך צריך לומר – אומר רבינו יהודה החסיד – ידע משה שהם היו חכמים ובקיאיים לעשות קל וחומר, ומה כנענים שכתוב בהן (דברים כ, טז) 'לא תחיה כל נשמה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות וכתוב (דברים ז, ד) 'כי יסיר את בן מאחרי, שמא יחטיאך להבא, הוא עלול להחטיא אותך ולכן עליך להרוג אותו, אלה לא כל שכן? אלו שכבר החטיאו ממש, לא כל שכן שצריך להרוג אותם?

מכאן למדנו יסוד נורא, שמה שאדם יכול להשיג מדעתו, אזי גם אם לא הצטווה על זה, הוא יתבע ויענש על זה. הוא לא יוכל לחרץ את עצמו ולומר 'לא ידעתי', שכן אילו היית מתבונן ומסתכל נכוחה, היית מגיעה למסקנה האמיתית מדעתך. מזה הטעם לא היה ללוחמים האלו שרי האלפים ושרי המאות פתחון פה לומר 'הרי אתה לא צוית אותנו', כי ידעו שהתשובה הזו לא תתקבל. הם ידעו שהיה מוטל עליהם לעשות את הקל וחומר הזה שאם נצטוו על הכנענים להרגם כדי שלא יחטיאו אותם, קל וחומר אלו שכבר החטיאו ודאי שצריך לאבד אותם.

האדם מחייב את עצמו במעשיו

כאן מבואר שמה שאדם היה יכול להבין מדעתו, הרי הדעת שלו מחייבת אותו. ובאמת לא רק מה שאדם יכול היה להבין מעצמו מחייב אותו, אלא גם מה שהוא עושה מחייב אותו. זה מתבאר מתוך דברי הגמרא במסכת יומא (לה) על הדין שעתיד האדם לידון בבית דין של מעלה. כך אומרת הגמרא: תנו רבנן, עני ועשיר ורשע באים לדין. לעני אומרים לו מדוע לא עסקת בתורה, והוא אומר, עני הייתי וטרוד במזונותי הייתי. אומרים לו, כלום היית יותר עני מההל הזקן? אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשתכר בטרפעיך אחד, הפרנסה הייתה לו קשה ובכל יום היה משתכר רק מטבע אחד, סכום מועט. חציו נתן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. מהחצי השני של המטבע הזה היה הוא וכל משפחתו מתפרנסים.

פעם אחת לא מצא להשתכר. יום אחד היה המצב קשה ולא מצא פרנסה, ולא הניחו בית השומר להכנס. הנה כאן מבואר, שבאותו היום שהלל לא מצא כסף, הוא לא אמר לעצמו 'אונס רחמנא פטריה' (נדריס כז:), ואם אין לי כסף לתת לשומר בשביל מה לי ללכת. לא. הוא הלך, ואמר 'ה' יעזור לי, אולי אמצא חן בעיני השומר או אמצא איזה דרך להכנס'. בא הלל לשומר ואמר לו, 'אדוני השומר, למען ה' תניח לי להכנס'. אך השומר לא נתן לו. אמר לו הלל, 'אני אשלם לך בפעם אחרת כאשר ארוויח, אך השומר לא הסכים.

אחד אחר היה אומר, עכשיו בודאי שאני פטור. הרי כבר ניסית, יצאתי מהבית והלכתי לשיעור, התחננתי לשומר שייכנס אותי ולא נתן לי. מה אני עוד יכול לעשות? אבל הלל לא הלך הביתה. הוא חיפש תחבולה איך כן יוכל להשתתף בשיעור, ועלה ונתלה וישב על פי הארובה כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. כל אחד צריך לשאול את עצמו אם הוא היה עולה ומטפס על המרזב כדי להגיע לגג לשמוע שיעור תורה. יש כאלו שייגידו לך, מה פתאום, הרי אסור לעשות את זה. למה? אחד יגיד שיש בזה חילול השם, שיראו אותי מטפס וייגידו שאני גב. השני יאמר, אולי אפול מהמרזב ואמות, והרי זה פיקוח נפש... אבל הלל לא עשה חשבונות כאלו, ועלה לגג לשמוע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון ["ארובה" היינו פתח שבגג (רש"י סוכה י"ח ע"ב), ולא מה שהיום קורים "ארובה" שממנה העשן יוצא].

אמרו, אותו היום ערב שבת היה, זה מגדיל גם כן את הפליאה מהמעשה הזה. אחד אחר היה אומר, אני במשך כל השבוע לא לומד הרבה, אבל ערב שבת? קל וחומר שלא. הרי בערב שבת צריך להתכונן לקראת שבת המלכה. איך הוא מתכונן? – ישן עד הצפצוף... אבל הלל בערב שבת עולה לגג לשמוע דברי תורה. ולא בסתם ערב שבת, אלא גם ותקופת טבת היתה, וראיתי במפרשים (עיון יעקב שם) שביארו שהימים הכי קרים בתקופת החורף הם ערבי שבתות, וגרמו דבר זה במה שכתוב (במדבר כד, יז) 'וקרקר כל בני שת', שביים ששי יש 'קר-קר', קור כפליים. וירד עליו שלג מן השמים בגובה של שלוש אמות, כמו שמובא שם בהמשך. אדם אחר היה אומר, עכשיו שיוורד שלג, וודאי ופשוט שאני פטור אליבא דכולי עלמא. וכי אתה רוצה שאקבל דלקת ריאות?

ובאמת מדוע לא הלך הלל לביתו? למה נשאר לקפוא שם על הגג תחת השלג הכבד? – יש שמחזקים על פי פשוטו, שכאשר הלל התחיל לשמוע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון, הופשט לגמרי מכל עניני העולם הזה ולא שם לב לכל דבר אחר. אמנם ירד עליו שלג בכמות של גובה מטר וחצי, אבל לרוב שקיעותו בלימוד, הוא לא הרגיש בכל מה שהתרחש עמו.

לי נדמה לפרש את זה בענין נוסף, שהסיבה שהלל לא חזר לביתו לא היתה רק בגלל הסיבה הזו שלרוב שקיעותו בעסק התורה לא שת לבו לכל מה שקורה סביבו, אלא יש כאן עומק נוסף. הלל באמת הרגיש את זה שירד שלג, והרגיש את הקור החודר בעצמותיו היטב היטב. אז למה לא הלך? בגלל שאמר לעצמו, אני רק אגמור את השורה הבאה, ומיד לאחר מכן אלך. רק אסיים לשמוע את ההסבר הזה של שמעיה במשנה הזו, ומיד לאחריה אלך... וכך משנה רדפה משנה, ושורה רדפה שורה, וכך למד פרק אחרי פרק עד שירדו עליו שלש אמות של שלג.

מכל מקום, אומרים לאותו ענין שטוען שלא יכל לעסוק בתורה מחמת עניותו, וכי אתה היית יותר עני מהלל שלמרות עניותו הלך ועסק בתורה? – והוא, אין לו מה לענות.

אחר כך בא העשיר. אומרים לו, מפני מה לא עסקת בתורה? – אומר להם העשיר, עשירי הייתי וטרוד הייתי בנכסי. היו לי לא עליכם הרבה נכסים... בים ביבשה ובאוויר, והייתי צריך לדאוג להם ולטפל בהם מדי יום ביומו, והיה לי קשה למצוא פנאי ושלמות הנפש ללמוד.

אומרים לו לאותו עשיר, כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר? אמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה, יש מפרשים שעירות זה מלשון עיר, ויש המפרשים מלשון עייר. וכנגדן אלף ספינות בים, והרי זה עושר אדיר, ובכל יום ויום היה נוטל נאד של קמה על כתיפו ומחלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. עם כל העושר האדיר של רבי אלעזר בן חרסום, היה לוקח אתו קצת קמה, קצת מזון, והולך לקיים את דברי המשנה (אבות ד, ו) 'הווי גולה למקום תורה'.

פעם אחת מצאנו עבדיו ועשו בו אנגריא, פעם אחת תפסו אותו העבדים שלו, הם לא ידעו שהוא האדון שלהם, והשתמשו בו. אמרו לו, בוא אתנו למילואים... תעבוד כאן כמה שאנחנו צריכים. אמר להם בבקשה מכם, הניחוני ואלך ללמוד תורה, אמרו לו חיי רבינו רבי אלעזר בן חרסום שאין אנו מניחין אותך, הם נשבעו בחיי, מבלי שהכירו וידעו אותו, שלא יעזבו אותו עד שיעבוד ויעשה מה שהם אומרים. מימיו לא הלך וראה אותם אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

וכשהרשע בא לדין, אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, וגם הוא משיב, כי הייתי טרוד. במה היית טרוד? – טרוד ביצרי הייתי. היצר הרע שלי נתן לי הרבה מטלות, ללכת ולהשיג את ההנאה הזאת ואת ההנאה ההיא, ולנקום לפלוני ולנטור לאלמוני, ולכן לא היה לי פנאי לעסוק בתורה.

אומרים לו לאותו רשע, וכי יוסף הצדיק לא היו לו נסיונות ועמד בהם בגבורה? גם אתה אילו היית מתאמץ, היית יכול לכבוש את יצרן ולעשות את רצון ה'.

עד כאן דברי הברייתא. וכאן אנחנו רואים, שיש משהו שמחייב את האדם. הלל העני שישב ועסק בתורה מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים ויוסף הצדיק מחייב את הרשעים. ובאמת, לפי זה נמצא שכל אחד מחייב את עצמו. למה? – מפני שלכל אחד ואחד יש שעה טובה, שבאמת באותה השעה ישב ועמל בתורה, התעמק בתורה והתעלה בה. כשהוא יבוא לשמים וישאלו אותו 'למה לא למדת תורה', מה הוא יגיד? 'היה קשה לי'. יאמרו לו, נכון, היה קשה לך. אנחנו מודים שהיה קשה לך. אבל הנה, פעם אחת למרות שהיה לך קשה, ישבת ולמדת תורה, אז למה לא עסקת תמיד בתורה? הוא בעצמו יחייב את עצמו.

יש בני אדם שהדעת שלהם היא זו שמחייבת אותם, כמו שאמר רבינו יהודה החסיד ז"ל (הגיל). נכון שלא לימדו אתכם ולא אמרו לכם, אבל למה לא הבנתם ולא השכלתם מדעתכם מה חובתכם בעולם? ויש כאלו שהם במעשיהם מחייבים את עצמם, שהרי לפעמים אדם ישב ולמד הגם שהיו לו בעיות בפרנסה, ולמרות שהיו לו קשיים בבריאות וכיוצא בזה. השעות האלו הם אלו שחייבו אותו בדיון וחשבון לעתיד לבוא.

האדם צריך לחיות את חייו בבחינה של "לפני ה"

מה מעכב את האדם מלעבוד את קונו? מלהכיר בחשיבות הקנינים הרוחניים ולהשתדל בהם עד קצה האחרון? הרבה פעמים הוא עצמו מעכב. 'האני' שלו, הוא זה שחוצץ בינו לבין קונו. הפסוק אומר בפרשת ואתחנן (דברים ה, ה) 'אנכי

עומד בין ה' וביניכם'. אמר אחד הגדולים, מה הוא העומד בין האדם לבין הקב"ה? – 'האנוכי'. הוא זה שעומד בינו לבין ה', וחוצץ ומפריע לו להתקרב אליו. אם אדם היה מבטל את עצמו להקב"ה, כל העבודה שלו היתה נראית אחרת.

זה הוא מה שכתוב בהמשך הפרשה שלנו, כאשר נגשים בני ראובן ובני גד אל משה ואמרם לו (לכ, טז) 'גדרות צאן נבנה למקנינו פה ועדים לטפנו, ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל, וכמו שמפרש רש"י, שהם גבורים היו וכמו שנאמר בגד (דברים ל, כ) 'וטרף זרוע אף קדקד', ודרשו רבותינו שם שכאשר שבט לוי היו יוצאים למערכה, במכת חרב אחת היו כורתים את הראש והכתף של האויב. והתחייבו בני גד ובני ראובן שאנחנו נחלץ חושים, נצא בחזית לפני בני ישראל, ולא נשוב אל בחינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו.

משה רבינו שומע את הדברים, וכך הוא אומר להם: 'יאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה, ועבר לכם כל חלוצ את הירדן לפני ה' עד הורישו את אויביו מפניו, ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקיים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחוחה לפני ה'. יש כאן מוסר שמשה רבינו נתן להם, בין המילים. מה משה רבינו אומר וחוזר ואומר להם כל הזמן? – לפני ה'. 'תחלצו לפני ה' למלחמה', 'ועבר לכם כל חלוצ לפני ה'', 'ונכבשה הארץ לפני ה'', ועוד. מדוע? מפני שאת זה הם שכתו. הם הלא היו גבורים, ולכן הם אמרו אנחנו נחלץ חושים. אנחנו נלך לקרב בחזית, ואנחנו נביא את הנצחון לכלל ישראל. משה רבינו לא יכול לשמוע כדברים האלה, ולכן הוא חוזר ואומר שוב ושוב, לפני ה'.

החובת הלבבות כתב שהאדם ניכר בדיבורו, מי הוא ומה הוא. אם הוא מדבר כל הזמן על ה', הוא אומר כל העת 'בעזרת ה', אם ירצה ה', אם יגזור ה', בעזר ה' וישועת ה' וכיוצא בזה, הרי סימן הוא שהאיש הזה יודע שיש מנהיג לבריאה, הכל בידו והכל מכותו. אבל אם אתה שומע אדם שמדבר כל הזמן על עצמו 'אני 'אנוכי', אתה הוא ששכח זה שיש 'גבוה מעל גבוה שומר' (קהלת ה, ז), ואת הכל הוא תולה בעצמו.

וכשאדם תולה את הכל בעצמו, אומר החובת הלבבות, אומר לו הקב"ה, בסדר. אתה לא סומך עלי ולא בוטח בי, ובכן אני מסלק את עצמי ויוצא מהתמונה, ועוזב אותו הקב"ה לידי המקרים, ואז קרובה נפילתו של האדם.

לכן הדיבור הזה שאמרנו בני גד 'אנחנו נחלץ חושים' לא ערב למשה רבינו והוא אמר להם שוב ושוב 'לפני ה'. ודיבור של אדם גדול פועל ועושה פרי לטובה, שהרי באמת אחרי שמשה רבינו מדבר איתם את כל הדברים האלה, הם אכן מזכירים שם שמים ואומרים, 'נחנו נעבוד חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו מעבר לירדן'. וכיוון שכך אמרו, 'זיתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיון מלך האמורי וכו'. אחרי שראה משה שהם תפסו והבינו את הקלקול הזה וחזרו ותיקנו ואמרו לפני ה', נתן להם משה את ברכתו ומילא את מבוקשם.

'לפני ה', זהו סוד ההצלחה, כמו שלימד אותנו משה רבינו. ועכשיו שאנחנו נמצאים בימי בין המצרים ועלינו לתקן את הקלקול שנעשה אז בימי חורבן הבית, צריכים להתחזק בזה. וכמו שפתחנו והבאנו, שאדם צריך להתבונן מדעתו ולהשכיל ולהבין את הדברים הישירים והאמיתיים, כך גם על האדם להתבונן בדבר הזה ולשים על לבו, להשליך על ה' את כל ייבו ואת כל בטחונו.

וכמו שאנחנו רואים הרבה פעמים בחוש איך שאדם מתכנן הרבה תכנונים ועושה הרבה מעשים והשתדלויות, ובסוף לא עולה הדבר בידו, וטוב שלא עולה הדבר בידו. כי מסובב כל הסיבות עושה מה שנצרך לטובתו של האדם.

וכך שמעתי מאדם גדול אחד שהיה אומר, יש פסוק שכולם מכירים. 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום' (משלי יט, כא). רוב האנשים אומרים את הפסוק הזה באנחה. הם אומרים לך, מה אגיד לך ומה אדבר, תכננתי כך ועשיתי כך ורציתי כך, אבל מה אני יכול לעשות? – עצת ה' היא תקום. לא הועילו לי כל התוכניות ולא הועילו לי כל הקשרים וכל הפרוטקציות, חבל, אבל מה אני יכול לעשות? עצת ה' היא תקום. אמר אותו גדול, אני מנגן את הפסוק הזה במנגינה של שמחה. ברוך ה' שעם כל התוכניות שלי ועם כל המחשבות שלי, לא יצא כלום. טוב מאד שכל מה שתכננתי לא יצא לפועל. מדוע? – כי פעמים הרבה שאדם לא יודע לראות את הנולד, וכל התוכניות וכל מה שהוא עושה עומדים לו לבסוף לרוץ. אבל עכשיו שהקב"ה סיבב שלא יועילו כל ההשתדלויות שלי, אני שמח שה' מונע אותי מליפול ולהכשל, ואני סמוך ובטוח בו שידאג לי ויהיה הכל לטובה.

מי שחי כך, מי שמבטל את עצמו וכל מגמתו להיות 'לפני ה', אזי כל עבודת ה' שלו היא אחרת. וה' יהיה בעזרנו.

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

ב"ב - הלכות שכנים

דיני קבלת החלטות על פי רוב

שאלה

בבנין משותף נוצרו חילוקי דעות על הוצאה כספית לתועלת הבנין. כאשר הדיירים שחפצו בהשקעה הכספית פנו למתנגדים כדי להסביר את עמדתם, השיבו להם המתנגדים, שאינם מעוניינים לשמוע אותם, ולא רוצים שישכנעו אותם בנחיצות הדבר. כשנעשתה לבסוף ההצבעה - התקבלה דעת רוב הדיירים שהתנגדו להוצאה, אלא שלא כל המתנגדים נכחו במקום, וחלקם שלחו את חתימתם שמצטרפים לדעה זו.

כעת טוענים המפסידים: א - מכיון שלא רצו לשמוע את דעתם, אין לדעת הרוב תוקף, כי הצבעתם נעשתה בגלל שלא היה להם מידע הכרחי אותו סירבו לשמוע.

ב - מכיון שחלק מהמתנגדים לא היו נוכחים באסיפה, אולי אין שום תוקף לדעתם.

תשובה

א. כל החלטה שצריכה סמכות של בית דין - מטרתה לברר את האמת בלבד. ולכן צריך שלאף דיין לא תהיה נגיעה אישית לדבר שנידון. וכן שלא יהיה קשור בשום צורה לאף אחד מבעלי הדין. כמו כן, חייבים הדיינים להתכנס ביחד, וכל אחד צריך לשמוע את דעת זולתו, ורק לאחר מכן יחליט מהי דעתו. והחלטת רוב הדיינים - מחייבת גם את דעת המיעוט. ודיין שהחליט בלי לשמוע את דעת שאר הדיינים - לא מתחשבים בדעתו.

ב. בהחלטות שמתקבלות לפי החלטת הרוב המספרי של הנוגעים והשותפים בדבר, וידוע מראש שלכל אחד מהמחליטים ישנה נגיעה אישית, בגלל הסיבות והאינטרסים שלו בנידון שעליו צריך להחליט, במקרים אלו - אף אחד אינו מחויב לשמוע תחילה את דעתו של חברו, והרוב המספרי שיתקבל לבסוף - הוא יכריע את הנידון, ויחייב את המיעוט לקיימו.

ג. לפיכך בהחלטות שמקבלים שכנים בבנין משותף באסיפת דיירים, בהחלטות של אירגוני עובדים או החלטות לבחירת יושב ראש לארגון מסוים, גבאי לבהכ"ס וכדו' - החלטת הרוב המספרי היא המחייבת, ואף אחד מהשותפים אינו צריך לשמוע תחילה את חברו כדי להשתכנע ולשנות את דעתו.

כמו כן במקרים אלו, אם חלק מהשותפים לא יגיעו לאסיפה למרות שהיא פורסמה באופן גלוי, וכל אחד מהשותפים ידע ממנה -

ההחלטה תתקבל על פי דעת רוב הנוכחים באסיפה, ותחייב את כל השותפים בדבר, כולל את אלו שלא נכחו באסיפה.

אולם מי שנעדר מהאסיפה, אך כתב בפתק את דעתו וחתם את שמו עליו, והפתק הוצג לפני המשתתפים באסיפה - דעתו תחשב, ויספרו אותה כמו שהיה נוכח בפועל באסיפה. אלא אם כן ישנו מנהג ידוע באותו מקום או באותה שותפות, עם כללים אחרים, שבמקרה זה המנהג הוא הקובע, ועל דעת כן השתתפו.

מקורות

חוב דיני ביה"ד בבירור האמת

ישנו חילוק מהותי בין בית דין שתפקידו לבירור האמת בלבד, לבין הכרעת שותפים בעלי זכות שווה בהבעת דעה - שההכרעה לא נועדה לבירור האמת, אלא שקבוצת האנשים שהשתתפה בדבר מסוים הסכימה, שבכל הכרעה - דעת הרוב המספרי של השותפים תקבע. ונבאר בס"ד את הדברים בהרחבה.

לגבי בית דין - הדיינים חייבים לברר את האמת בין טענות הצדדים, ולכן אסור לאף דיין להיות קרוב לאף אחד מהצדדים. וכן אסור שתהיה לו איזה שהיא טובת הנאה מאחד הצדדים או מהנושא שנידון בפניו בכל אופן שהוא. והכל נועד כדי שיוכל לפסוק את הדין לאמתו, ולכן מבואר בגמ' בסנהדרין (ל), ובשו"ע (חור"מ סי' יח), ובסמ"ע (ס"ק ד), ובנתיבות (ס"ק ב), שלצורך בירור האמת - חייב כל דיין לשמוע גם את דעתם של שאר הדיינים, כי אולי אם ישמע אותם - ישתכנע שהאמת כדעת הדיין שבמיעוט. ודיין שלא ישמע גם את דעת המיעוט - דעתו בטלה, ואין לו שם דיין, כי חסר לו בבירור האמת. וזהו מהלכות בית דין, שצריכים הדיינים לעשות כל שביכולתם לברר את האמת. ורק לאחר מכן כשכל אחד משוכנע בדעתו, מתקבלת ההכרעה על פי דעתם של רוב הדיינים.

והוסיף הנתיבות (בס"י קג, ס"ק א), שאפילו בית דין מקצועי של שמאיים, שנועד לקבוע מהי שוויות המחיר של הקרקע או המטלטלין שברשות הלוה, כדי לפרוע ממנו את חובו למלוה. או ב"ד של אנשי מקצוע שתפקידם לקבוע, מהי שוויות הנזק שגרם המזיק לניזק, גם שם למרות שהדיינים אינם תלמידי חכמים אלא אנשי מקצוע, בכל זאת מכיון שתפקידם לברר את האמת של שומת החפץ, גידרם - כבית דין רגיל, וחייב כל דיין לשמוע את טענת שאר חבריו השמאים, כי אולי ישתכנע בצדקתם, מאחר וחובתו להכריע ע"פ האמת. ואם לא שמע אפילו רק אחד מהשמאים - אין תוקף להחלטתו, ואינו נחשב כדיין בביה"ד הזה.

גדר הצבעת שותפים בעלי זכות ההצבעה

משא"כ בהחלטות של שותפים בנכס או באיגוד עובדים, חברי ביהכ"ס וכדומה, מראש ידוע שכל אחד אומר את דעתו כשכולה מבוססת על נגיעתו האישית, ואין תפקידו לברר את האמת - כי איננו דיין לדון אחרים. ורק מכיון שהם שותפים באותו דבר שנצרך להכריע בו - יש לכל שותף זכות להגיד את דעתו, וההכרעה מתקבלת לבסוף על פי רוב הדעות.

ונביא דוגמאות שכיחות לכך. אם ישנה נזילה מועטת בלבד של מי גשמים מהגג לדירה אחת או לשתי דירות שנמצאות מתחת לגג בבנין משותף. שבאופן זה עדיין אין מנהג מדינה המחייב לעשות זיפות, ושכיח שבעלי הדירות שמתחת לגג, שהם הסובלים בעיקר, מעוניינים שגם במצב הזה יעשו זיפות חדש על כל הגג המשותף. ואילו שאר בעלי הדירות שבבנין שלא סובלים מהגשם, מעוניינים לדחות את ההוצאה הכספית הגדולה שמחמת הזיפות. ומסכימים לכל היותר למרוח זפת בגג על מקום הנזילה. או למשל אם נכנסו שני עכברים לאחת מהדירות בקומת הקרקע, בעלי אותה דירה רוצים שוועד הבית יעשה מיד הדברה בכל הקרקע המשותפת של הבנין. ואילו הדיירים העליונים שלא ניזוקים מכך טוענים, שעדיין אין ראיה שיש כאן מכת עכברים, ואולי זה רק מקרי, וניתן להסתפק במלכודת עכברים וכו'.

במקרים אלו והדומים להם, אם אין מנהג ידוע ומחייב, ההכרעה מתקבלת על פי רוב בעלי הנכס. והרי ברור מראש, שכל אחד מהדיירים אומר את דעתו רק מחמת נגיעתו האישית לנידון, ואינו צריך לברר מהי האמת. ועל דעת כן השתתף מראש כל אחד מהשותפים, שההכרעה תתקבל ע"פ הרוב המספרי בלבד.

כמו כן כשרוצים למנות גבאי לבהכ"ס או יושב ראש לוועד עובדים וכו', ויש באותו מקום כמה אנשים בעלי זכות הצבעה, שמשלמים מיסי חבר וכו' שהם קרובי משפחה, ואחד מהם הציג את מועמדותו. הרי ברור שכל קרובי משפחתו יצביעו עבור קרוב משפחתם מחמת נגיעתם האישית, ולמרות זאת - זוהי זכותם המלאה, כי הם שותפים שווים כשאר האנשים. נמצא שבמקרים אלו מטרת הכרעת הרוב המספרי - אינה בירור האמת, וידוע מראש שכל אחד מהשותפים מצביע בגלל התועלת והאינטרס האישי שלו, אלא שעל דעת כן הם השתתפו מראש, ולכן החלטת הרוב המספרי - היא זאת שתחייב את כולם.

לפי"ז אין שום סיבה לחייב אף אחד מהשותפים לשמוע את דעת מי שחושב אחרת ממנו, כי חיוב זה קיים רק בבי"ד שמטרתו היא בירור האמת. משא"כ ברוב מספרי של בעלי זכות הצבעה שאין כאן מושג בירור האמת, אלא נתינת זכות לכל שותף להביע את דעתו - אין כל סיבה שנצריך אותו לשמוע גם את דעת חבריו שחושב אחרת. ומסיבה זו אין כל מניעה מאב להצביע עבור בנו או אחיו לקבלת המשרה הנכספת, אע"פ שברור לכל שהשיקול היחידי שלו הוא - בגלל קרבתו המשפחתית ולא בגלל התאמתו לתפקיד.

הטעם שהחלטת רוב הנוכחים באסיפה, מחייבת את הנעדרים ממנה

כתב בשו"ת חת"ס (ח"מ סי' קטו) שהובא גם בפתחי תשובה (ח"מ סי' קסג, א), שאם פירסמו ברבים את קיום האסיפה והנושאים שידונו בהם, ולא הגיעו אליה חלק מהשותפים, אפילו אם נעדרו מחמת אונס, החלטת רוב הנוכחים באסיפה - מחייבת את כולם. ונחשב הדבר, כאילו אותם שנעדרו מהאסיפה, נתנו יפוי כח לנוכחים בה, שהחלטה שתתקבל באסיפה ע"פ הרוב - תחייב גם אותם. כי הרי אין מציאות מעשית בכל ציבור גדול שכולם יוכלו להשתתף באותו היום, ובאותה שעה באסיפות שנקבעו. ושכיח שאנשים נעדרים ממנה מסיבות שונות. ועל כרחך שהנעדרים נותנים בשב ואל תעשה יפוי כח למשתתפים - שהחלטה שתתקבל ע"פ הרוב תחייב גם אותם וע"ש.

הטעם שהדעה נחשבת גם כשהודיעה בכתב

אולם אם הנעדרים מהאסיפה הביעו את דעתם וכתבו בפתק וחתמו על כך, ודאגו שדעתם תהיה נוכחת באסיפה לעיני כל המשתתפים בה. במקרה זה למרות שלא נכחו באסיפה אישית, אולם הם מימשו את זכות השותפות שלהם, ואמרו בקום ועשה את דעתם. והרי כבר התבאר לעיל, שבהכרעות מעין אלו אין המטרה לבירור האמת, לפיכך אם אין שם מנהג קבוע שאומר, שרק דעתם של המשתתפים בפועל באסיפה ובהצבעה שתערך שם, היא זאת שתקבע, אם כן כשאין מנהג, ניתנת הזכות לומר באסיפה את דעתו - גם ע"י מכתב שחותם שם בעל זכות ההצבעה, ואין צורך שיהיה נוכח שם אישית.

פסילת הצבעה שנקנתה בכסף

אולם נוסף, שלמרות האמור, אם אחד מהמועמדים נתן כסף לשותפים שיצביעו עבורו - אין שום תוקף להצבעתם - ודעתם בטלה. מכיון שגם ברוב מספרי, למרות שידוע שכל אחד מצביע בגלל שיקוליו האישיים, אולם זוהי טבעה של שותפות, שכל אחד פועל לפי האינטרס שלו, ועל דעת כן מראש הוסכם הדבר.

משא"כ אם אדם קנה בכסף את דעתם של השותפים, נמצא שאין כאן דעתו העצמית של השותף, אלא הוא מכר את דעתו לעשיר, ויש כאן רק דעת העשיר בלבד, ועל דעת כן לא היתה הסכמה מראש שכך תתקבל ההכרעה.

ב"ב - הלכות שכנים

חזקת שימוש ברכוש המשותף לשכנים

שאלה

דייר בבנין משותף נוהג לעשות את סוכתו הגדולה, כבר עשר שנים במקום מסוים בחצר המשותפת. או שהחזיק שנים רבות להחנות את מכוניתו בשטח מסוים ששייך לכל דיירי אותו בנין.

ולאחר שנים גדלה משפחתו של שכן נוסף, וכעת גם הוא מעוניין לעשות סוכה גדולה בחצר המשותפת. אלא שאין שם מספיק מקום עבור שתי סוכות גדולות. או ששכן נוסף מאותו הבנין קנה מכונית,

השותפים - ומסיבה זו לא מחיתי בו. נמצא לפי"ז שהשתיקה במקרים אלו - אינה מהווה שום ראיה להקנאת חזקת שימוש למשתמש שם.

מסקנת התשובה בנידון דנן

לאור האמור, כך גם הדין בנידון השאלות דנן. שהשכן שקנה עכשיו מכונית, או שמשפחתו גדלה ורוצה כעת לעשות סוכה בחצר, טוען למחזיקים הראשונים במקומות אלו, שהסיבה שלא מחיתי בכך בעבר היתה - בגלל השימוש שלכם במקומות אלו לא הפריעו לי כלל. כי לא היתה לי מכונית או שהספיק לי לעשות סוכה במרפסת ביתי. ואדרבה הדרך הראויה והמקובלת, בפרט בין שכנים היא - לעשות טובה לשכנים, ולאפשר לשכן שמעוניין לעשות שימוש יתר ברכוש המשותף, מבלי למחות בו. וממילא, אין השימוש שלכם בזמן זה, מקנה לכם חזקת שימוש בלעדי באותו המקום.

וכעת עקב הסיבות החדשות שנוצרו שגם אנו מעוניינים בשימוש זה עבורינו, אנו מוחים בכך שתצאו משם. אולם מאחר ולמעשה המקומות הללו משותפים לכולם, ולא שייכים רק למערערים, יעשו ביניהם חלוקה מוסכמת באופן הראוי להתפשר.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

"כן בנות צלפחד דוברות"

בפרשה (כו, א-ה) מסופר על חמשת בנות צלפחד שבאו לבית המדרש אל משה, אלעזר הכהן, הנשיאים וכל העדה ושאלו שאלה: היות ואבינו מת במדבר בגלל חטאו הפרטי, ולא היו לו בנים אלא בנות, אנו צריכות לרשת את חלקו הכפול המגיע לו בארץ ישראל מתוקף היותו בכור. ואם איננו יורשות כי בנות אינן נחשבות מזרע האב, האם צריכה אימנו להתייבם לאח אבינו? ומשה העביר את שאלתן לקב"ה. וענה לו ה': "כן בנות צלפחד דוברות", ופי' רש"י (בפס' ז): יפה הן אומרות, כך כתובה פרשה זו לפני במרום. מגיד שראתה עינים מה שלא ראתה עינו של משה, ויפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. ע"כ.

ונרחיב מעט את הדברים ע"פ האמור בגמ' בב"ב (ק"ח:--קכ.), ובמדר' שי חז"ל, וממה שראיתי בספר בעקבות פירוש הרש"ר הירש זצ"ל על התורה (בעריכת הרה"ג זאב גרינוולד שליט"א).

מדוע שאלו בנות צלפחד את שאלתן כעת?

שאלת בנות צלפחד הייתה בסוף ארבעים השנים שהיו בני" במדבר, לאחר מיתת מרים ואהרן, ומספר חודשים לפני פטירת משה והכניסה לארץ ישראל. באותו זמן היה עם ישראל מיואש ומדוכדך ביותר, מכיוון שזמן קצר קודם לכן חטאו רבים בחטא עבודה זרה כשנצמדו לבעל פעור, ומבואר ברש"י (בלק כה, ה) וברמב"ן שם עפ"י הגמ' בסנהדרין, שדייני ישראל הרגו מהעם שחטאו מאה חמישים ושבע אלף ומאתיים איש. ומיד לאחר מכן, היה החטא של נשיא שבט שמעון עם המדיינית, ובו נהרגו נשיא השבט ועוד עשרים וארבע אלף איש. יוצא שבתוך ימים ספורים נהרגו למעלה ממאה ושמונים אלף איש. וכמו כן הם ידעו מחמת נבואת אלדד ומידד ב'

ומעוניין להחנותה באותו מקום בו רגיל השכן הראשון להחנות את מכוניתו, מאחר ושם יש גג שמגן על המכונית מפני פגעי הטבע.

והנה בשני המקרים טוענים השכנים הראשונים, שהם החזיקו להשתמש במקומות אלו שנים רבות מבלי שימחו בהם, ולכן לא ניתן להוציאם משם או לחייבם בעשיית חלוקה או פשרה. מה הדין?

תשובה

בנידונים שבשאלה, העובדה שהשכנים לא מיחו בהם עד עתה - אינה מקנה לשכנים הראשונים חזקה על השתמשותם הבלעדית ברכוש המשותף. ולכן השטח המשותף נשאר עדיין בבעלותם המשותפת של כל השכנים. ועתה יצטרכו השכנים להגיע ביניהם להסדר פשרה או צורת חלוקה שווה. דהיינו, שכל שבוע או כל חודש שכן אחר יחנה באותו מקום את מכוניתו וכדומה.

וכך גם לגבי הסוכה, שכל שנה שכן אחר יעשה שם את סוכתו או ששניהם יעשו שם סוכות קטנות יותר, כדי שהמקום יספיק לשניהם או שיגיעו להסכמה, שאחד מהם ישלם לשני עבור שוויות חלקן באותו המקום וכדומה.

מקורות

נבאר להלן בס"ד בקצרה את הכללים בנושא זה, המבוארים בהרחבה בדברי רבותינו הראשונים בפרק שני ב- ב"ב, והובאו בשו"ע (ח"מ סי' קנד, טז), וע"ש מה שכתב השו"ע בסוף הסעיף בשם הרמב"ן, וכן בסמ"ע שם (ס"ק לו).

ביאור הדברים הוא, שמכיון שהשטח המשותף רשום בטאבו, בעירייה או בכל מקום רשמי אחר, כרכוש משותף לכל בעלי הדירות שבבנין. לפיכך הבעלות המשותפת של כל אחד מהשכנים במקום זה, לא פוקעת ממנו כל זמן שלא הקנה בקנין גמור את חלקו לשכן אחר להשתמש שם.

ביצד נעשית חזקת שימוש

כמו כן טענת חזקת שימוש שמהותה - כעין בעלות על ההשתמשות באותו מקום נובעת, בגלל שטוען המחזיק במקום למערער, הרי ראית שאני משתמש בחלקך ולא מחית בי, אם כן סימן הדבר שהסכמת מרצונך שאשתמש במקום זה, למרות שלא הקנית לי אותו ע"י קנין. וטענה זו מועילה בפרט לדעת הרמב"ם (בתחילת פ"ח משכנים), והשו"ע (ח"מ סי' קנגב) ועוד, שסוברים שחזקת תשמישים מועילה מיד, ולא צריך לכך שלוש שנים.

אולם גם לדבריהם טענה זו קיימת - רק כאשר ישנה טענה כלפי המערער, שהרי השימוש בשטח שלו מפריע ומזיק לו, והיה לו למחות מיד כשראה שמשתמשים שם, כפי שנוהגים שאר בני אדם למחות במקרים כאלו. ומזה שלא מחה - סימן שהסכים עכ"פ בדיעבד שימשיך להשתמש בשימוש זה. ולכן רשאי המחזיק להמשיך ולהשתמש בשטח ששייך למערער.

אולם אם טוען המערער, שכל הזמן עד עכשיו לא הפריע לו בשימושו, ולכן לא היתה לי כל סיבה להימנע מלעשות לו טובה, ולהסכים להשתמשות שלו ברשותי, ובפרט שכך אכן נהוג להתנהל עם שותפים ושכנים, לאפשר לשותף שמעוניין להשתמש ברכוש המשותף שימוש נוסף, כל זמן שדבר זה אינו מפריע או מזיק לשאר

טירחתן לקיים מצוות כיבוד אב בשלמות

והנה בנות צלפחד חידשו בבקשתן גם יסוד נצחי בהישארות הנפש. כתוב (שם פס' ד) שהן טענו למשה "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן, תנה - לו - אחוזה בתוך אחי אבינו". ועומק טענתן מבואר גם במגילת רות (פ"ד פס' ג, י) שאמר בועז לגואל "ביום קנותך את השדה מיד נעמי... ורות... קנית להקים שם המת על נחלתו" וכן כת' "קניתי לי לאשה להקים שם המת על נחלתו - ולא ייכרת שם המת על נחלתו". ופי' רש"י שם: מתוך שאשתו יוצאת ובאה בנחלה, ומכנסת ומוציאה, אומרים זאת הייתה אשת מחלון ושמו נזכר עליה". כלומר, ישנה תועלת גדולה לנפטר אם מזכירים את שמו על נחלתו שבארץ ישראל. ועיין גם ברמב"ן (בראשית, לה, ח). וזה גם מה שביקשו בנות צלפחד ממשה - למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו, תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו. אם נירש את חלקת אבינו שבתוך אחוזת אחיו בארץ ישראל, יישאר שמו של אבינו לנצח ותתקון נשמתו. וזהו יסוד גאולת הארץ ביובל, וכעין התיקון שבמצוות ייבום [אע"פ שכאן לא הוצרכה אמן להתייבם, משום שהיו לצלפחד בנות].

נמצא שבזכות רצונן לקיים מצוות כיבוד אב בשלימות ולתקן את נשמת אביהן, זכו בנות צלפחד להבין את שורש מצוות הייבום ופרשת נחלות. ולכן הן טענו למשה, נשמת אבינו חייבת להיתקן, או ע"י שאנו נירש את חלקו בארץ ישראל ושמו ייקרא על נחלה זו, או שאמנו תתייבם, ועל ידי כך תבוא נשמתו לתיקונה. וגם על טענות אלו שנבעו מרצונן לכבד את אביהן בשלמות, אמר הקב"ה - "כן בנות צלפחד דוברות".

הנהגת הקב"ה עמן - דרך ניסית שמעל הטבע

מבואר בגמ' ב"ב (ק"ט: - קכ.) שמכיוון שבנות צלפחד היו צדקניות מופלגות - לא רצו להינשא למי שאינו הגון להן. למרות שעברו את גיל הארבעים, ולמרות שידעו, שנשים שמתחתנות מעל גיל 04 כבר אינן יולדות. ואומרים שם חז"ל - מכיוון שהיו צדקניות, ופי' רש"י - שהיו בטוחות בצדקתן שיעשה להן נס כיוכבד אמו של משה רבינו, שילדה את משה לאחר מאה ושלשים שנה. כי ידעו שאצל הצדיקים הטבע - הוא הנס הגדול ביותר. וכמו שאמר ר' חנינא בן דוסא, מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק. כך גם מי שקבע שאשה יולדת עד גיל ארבעים, יקבע שהן תלדנה גם לאחר ארבעים. ולכן, אע"פ שמשה התיר להן להינשא לכל אחד משבטי ישראל, כמבואר בסוף במדבר (לה, ו), וודאי שיכלו למצוא מהם את ההגון להן, אולם הן העדיפו להינשא דווקא לבני דודיהן משבט מנשה, כדי להשאיר את הנחלה שירשו וננקראת על שם אביהן, בתוך אחוזת אחיו שמשבט מנשה. ושלא תעבור נחלתן לשבט אחר ע"י בעליהן או ילדיהן שיירשו אותה אחר מיתתן. והכל עשו - כדי לקיים מצוות כיבוד אב בשלימות הנעלה ביותר.

בהעלותך (יא, כח) כדברי רש"י שם, שגם משה רבינו עתיד למות במדבר בחודשים הקרובים. ופחדו שמא יישארו במדבר ללא משענת והנהגה, והיו נבוכים האם יזכו להיכנס לארץ ישראל. או שבגלל חטאי העם, ובפרט החטאים האחרונים, אולי יישארו במדבר לנצח. ואכן חודשים ספורים קודם לכן, מיד לאחר מיתת אהרון במדבר (כא, ה) התלוננו העם לפני משה "למה העליטנו מארץ מצרים למות במדבר".

ופתאום, מתוך החשיכה והייאוש, הבזיקה אלומת האור במלוא עוצמתה, כאשר באו להן חמשת בנות חכמות ויראות שמים מופלגות, שהיו יתומות מאביהן, ומבקשות ממשה לעיני כל העדה, שיהיה להן חלק וירושה בארץ ישראל אותה עתידים לרשת בקרוב כהבטחת הקב"ה. והשיב להן משה, כמובא בילקוט שמעוני במדבר (פ' כו, רמז תשעג) שאמר להן משה - והלוא ישראל מבקשים לחזור למצרים, ואתנה מבקשות נחלה בישראל? אמרו - יודעות אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ, אלא שנאמר בתהילים (ק"ט, קכו) "עת לעשות לה' - הפרו תורתך", ואל תהיה קורא כך אלא "הפרו תורתך". כלומר, דווקא כיוון שישאל רוצים לחזור למצרים - זוהי העת לעשות לה', ולבקש חלק ונחלה בארץ ישראל אע"פ שעדיין לא נכנסו לשם. וע"ש בפי' הזית רענן.

כלומר בנות צלפחד הצדקניות באו בכוונה תחילה דווקא עכשיו, כשעם ישראל היה מדוכדך ומיואש מהישועה, ושאלו בגאון ובעוז את שאלתן לפני כל העדה, מתוך אמונה נשגבה בקב"ה ובהבטחתו שייכנסו לארץ ישראל, ויכבשוהו בעוד חודשים מספר כשייטמו ארבעים השנים במדבר. והן לא נבוכו ולא איבדו את אמונתן בקב"ה למרות שאלותיו של משה. ואדרבא השיבו לו, שלמרות שעם ישראל נמצא כעת במצב של הפרו תורתך - חובה עלינו לעשות לה'. ובמקום שאין איש - הן תהיינה האיש שירים את קרנו ורוחו של העם להתחזק באמונה בה' במלוא העוצמה. ובשל כך נאמר שם בילקוט שמעוני (סוף רמז תשעג) בשם ר' שמעון השקמוני: ראויה הייתה פרשת נחלות שתיאמר על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד שנאמרה על ידיהן, שכך מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה ע"י חייב, ע"כ. [ועיין ג"כ בגמ' ב"ב ק"ט, ובסנהדרין ח.].

בנות צלפחד - הזכאיות שבדור

הרי שאע"פ שאילולא דברי חז"ל אסור היה לנו להתבטא או אפילו לחשוב כך, אולם חז"ל הקדושים לימדו אותנו ברוח קודשם, שחמשת בנות צלפחד, בזכות העזות דקדושה שהייתה להן אפילו לפני משה רבינו, זכו שהקב"ה העלים בכוונה את פרשת נחלות ממשה - כדי שהתורה תכתוב אותה בשמן. ומאחר והן נחשבו באותה שעה לזכאיות שבדור - גלגלו את הזכות הזו על ידן. וזה מה שמונח כאן בעומק דברי הקב"ה למשה - "כן בנות צלפחד דוברות", וברש"י - אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. כלומר, הקב"ה הסכים עם כל דבריהן שאמרו לפני משה, כולל כל מה שהיה מונח במעשיהן, בעצם שאלתן, בעיתוי, ובאופן שבו שאלו את משה ומה שהשיבו לו על טענותיו. וכן מה שחידשו שאם אין לנפטר בנים - יורשות הבנות את אביהן.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

תירובני עירובין

גליון שאלות הלכתיות
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 415
תמוז תשפ"ד

שבת רח"ל, כי לא יודעים לבדוק ולברר, לא יודעים כלל שהעירוב נגמר. וזה הדבר המרכזי שלנו בתקופה הקרובה, להשקיע משאבים להביא את הידיעה וההלכה, את זכות שמירת השבת, לכל יהודי ולכל משפחה, הגברים הנשים וגם הילדים, שכולנו נזכה לדעת את התורה ולשמור את השבת כהלכה.

כמה זכויות יש בעוד אדם אחד שיוודע

חשוב לציין את גודל הזכות והמצוות שזוכים בכל יהודי אחד שיוודע לקיים את הלכות עירובין למעשה. לפני כשבוע ניגש אברך שלמד בשיעורים את ההלכות, והיה עם המשפחה המורחבת במתחם באיזה ישוב. היה פשוט להם שלא לטלטל בישוב, אבל במתחם היו בטוחים שהכל סגור ואין בעיה. אבל הוא עבר ומצא שיש גדר ארוכה נפולה ורעועה, בצורה שאינה כשרה. הם ניסו לסדר ולא הצליחו, ולכן כל בני המשפחה המורחבת שהיו בשבת, כמה עשרות יהודים, נמנעו מלטלטל. כך ע"י אחד שיוודע נכון לעשות עירוב או לשים לב שאין עירוב, זוכים להציל עשרות או מאות חילולי שבת.

המהפכה החדשה שיוצאת לדרך בס"ד

בימים אלו עומד לצאת לדרך פרויקט חדש ומיוחד, שבעז"ה יקפיץ את הידיעה של העירוב בכלל הציבור, ויעלה את הדרישה לשמור שבת בהידור גם בנושא של העירוב והטלטול.

לקראת היציאה לבין הזמנים, שוב צף ועולה הצורך העצום והנורא להכניס לציבור את המודעות לצורך בכשרות טובה גם בנושא העירוב. לצערינו רבים עדיין סבורים שיש עירוב בכל מקום בארץ, בכל ישוב, ובכל סביבות הישוב. אינם יודעים שיש ישובים בארץ ישראל שחורדים נוסעים לשם מידי שבוע, ואין בהם עירוב כשר כלל. אינם יודעים שגם כשיש עירוב הוא לא בהכרח ברמת כשרות מספיקה אפילו לנשים וילדים, ואינם יודעים שלא לצאת מגבול העיר גבול העירוב.

לפעמים זה מידע רגיש שרק המומחים יודעים את המידע על בעיות הכשרות של העירוב בישוב ההוא, ולפעמים זה ידיעה מוכרת, יודעים שבקיבוץ הזה אין עירוב, או שהיה פעם ואינו מפוקח כהלכה, אבל חסר את הבירור הפשוט במקומות הנכונים, שכל מי שמגיע לשבת צריך לראות את החותמת, צריך לשמוע ממקור מאושר ומוכר אם יש הכשר מוסמך על העירוב, ואם נכון לסמוך לטלטל בו.

לפני שאתה מברר על מזגן ובריכה, תברר אם יש עירוב כהלכה.

בחוץ לארץ זה מובן, בארץ עדיין לא!

הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, עורר על כך בכנס שנערך לאחרונה ע"י מוקד העירוב, זכינו בדורינו שהבני תורה מהדורים הרבה בשמירת השבת בהרבה תחומים, מוציאים הוצאות גדולות של מאות שקלים בחודש כדי להשתמש בשבת במכשירים כשרים ובצורה כשרה, נזהרים מבישול ומכרירה לפי כל השיטות, אבל בחלק של העירוב והטלטול מחפשים קולות, לא מבררים מספיק, ומגלים לפעמים שנכשלו מאוד. עדיין חסר את הידיעה הברורה והפשוטה, שאם אין עירוב מהודר – לא יוצאים מהבית עם תינוקות או עם חפצים. לא מטיילים בשבת עם עגלות, רק במקום מהודר!

בחוץ לארץ הדבר יותר פשוט אצל הבני תורה, שלא מטלטלים בשבת, יודעים שצריך עירוב. כאן בארץ לא רגילים בזה, לא יודעים שצריך לשמור את עצמינו ואת בני משפחותינו מלטלטל במקומות שאסור.

יש כל מיני סוגי עירובים, יש עירובים מהודרים שאפשר לטלטל בהם לכתחילה, ויש עירובים שנשמכים על שיטות ומי שצריך יכול להקל בהם, אבל יש מקומות שהעירוב בדרגה מאוד נמוכה, ושם אסור להקל. יש מקומות שהם מחוץ לעירוב ושם אסור בשום אופן לצאת את כל כל זה.

צריך להשקיע בנושא הזה, שלא רק אנחנו נדע, לא רק אנחנו לא נטלטל [ולמסור לאחרים שיטלטלו], אלא שכל יהודי ידע, כל אשה תדע, כל ילד ידע, עירוב זה הכרחי, עירוב עם כשרות, עירוב כהלכה, זה שמירת השבת, זה מלאכה מליט מלאכות. את זה אנחנו חייבים להביא לידיעה של כל כל בן משפחה, וכל יהודי באשר הוא.

איך אנחנו עושים את זה, איך מגבירים את המודעות עכשיו, לפני היציאה לבין הזמנים, ואחרי הבין הזמנים במשך כל השנה.

זה הזכות שלנו כעת, להיות שותפים לעשות שידעו עירוב

זה הפרויקט העומד לפנינו כעת, דבר קשה ויקר, עלויות של מאות אלפי שקלים, אבל אם זה מה שצריך כעת, כולנו נתאמץ למטרה, נהיה שותפים למהפכה, נתרום את חלקינו בשמירת השבת, בזיכוי הרבים, ונזכה גם אנחנו להיות חלק מזיכוי הרבים הגדול, שמגיע ע"י כל אחד ואחד ששותף בפעילויות אלו.

בשבוע זה התקשר אברך שהיה בשבת בנתניה בשכונת צאנו, והלך בשבת בצהריים לגינה הסמוכה לחוף ולטייל, אבל הוא לא ידע עד היכן גבול העירוב, ולא ידע אם אפשר להיכנס לגינה עם העגלה, או שמא הגינה מחוץ לעירוב. הוא הסתכל מה אחרים עושים, וראה שגם הם נבוכים, יש כאלה שלא נכנסו לגינה, ואחרים שנכנסו לגינה והסתפקו אם אפשר גם לרדת לחוף, והיו גם כאלה שירדו לחוף למקום שאין כלל עירוב, ונכשלו בחילול

**נרתמים
למהפכת
חומת השבת
מחוייבים
להצלת
כלל ישראל**

**כולנו כאחד למען קמפיין ציבורי ענק
כדי שכל יהודי ידע
לקיים עירובין כהלכה**

פועלים בכל הדרכים
מוקד מידע ארצי • מענה הלכתי • מיפוי
בדיקה • יעוץ • בגיה • שיפוז
קורסים • שיעורים • עלונים • ימי עיון

**עם השותפות שלך
מאות אלפי יהודים לא יחללו שבת!**

הזמנה של מצוה

מתוך שבה ודאחא להשי"ת שהגיענו עד היום
חיבתו לזהות שלוחא דציבורא
להעמיד עידובים מהודרים, ולהציל רבים מהחלל שבת
ובתפילה על העתיד, להגדיל ולהוסיף עוד
שכונות עם עידוב מהודר, וישובים עם עידוב כשר
וכעת במיוחד להבנים את המדעות בהשקעה רבה
"שכל דודי דיע שצריך עידוב כהלכה"

הגני מתכבד להזמין
לערב הירידות ושליחות קודש בפרויקט

חומת השבת

שהיא השמיטה האמיתית שלנו בתקופה זו

בני ברק	בירושלים
ביום רביעי כ"ה תמוז	ביום המישי כ"ז תמוז
באולם	באולם שע"י
"הבית"	בית"כ "אהבת תורה"
רחוב ולקומיד 16	רח' תורת חסד 1 פינת זית רענן
בשעה 8:00 בערב	בשעה 8:30 בערב

ארחות ערב עם תכנית מיוחדת
והשקת מכשיר "הקבוקו החדש" לבדיקת החוץ
ומאגר 40 מפות עידובי שכונות מכל הארץ

לצורך רישומות, נא לאשר הגעה
אצל הנציגים, או בטל 05484-83320 שלוחה 6

בברכה שנוכה כל אחד לזכות את הרבים
ולחברך מברכת השבת מקור הברכה
משה אנגלד

סיורי עירובין ללימוד ההלכות למעשה

בשבוע זה התקיימו שני סיורים בעירובים לקבוצות שלומדות כעת את סידרת העירובין למעשה. הסיור התקיים בירושלים ברחוב שמואל הנביא, לאורך קו העירוב השכונתי, וראינו בו מגוון הלכות חשובות, הממחישות את הנלמד במשך חודשיים בשיעורים.

בין הדברים הסברנו את מטרת העירובים השכונתיים במרכז העיר בירושלים, ומדוע הם מחולקים מהרחובות המרכזיים, שמואל הנביא, יחזקאל, לוי אשכול, בר אילן, ועוד. הדבר המיוחד בעיר ירושלים, שיש בה כיום קרוב למיליון תושבים, ועיר שיש בה שש מאות אלף ומעלה, הביא המשגיב (סי' שס"ג ס"ק כ"ד ובשער הציון) שכתב רש"י שנחשב עומד לשימוש לשישים ריבוא, ויש לרחובות חומרות רשות הרבים, שלא מועיל לעשות עירוב עם צורת הפתח לבד, אלא רק עם דלתות הננעלות (שר"ע סי' שס"ד ס"ב). אמנם דעת מרן הגר"נ קרליץ שליט"א שרק הרחובות העומדים לשימוש לכלל העיר יש להם חומרא זו, אבל רחובות פנימיים בתוך השכונות לא נחשבים שעומדים לשימוש לכלל השש מאות אלף, [ולא כדעת מרן הגריש"א שסבר שלכל הרחובות יש חומרא של עיר של שישים ריבוא]. לכן כל העירובים השכונתיים בירושלים מבדילים את עצמם מהרחובות הראשיים שבעיר, שהם מסורים לשימוש לכלל העיר שיש בה יותר משישים ריבוא.

לימוד על צורת הרשות ומקום העמוד

דין עמוד שיש לפניו קיר או ארון קטן במהלך הסיור ראינו עוד הרבה הלכות, בגדרי מחיצה, ועמוד מרובה, עמודים ולחיים בצורות שונות, ובמיוחד בזווית שונות, ולמדנו מהם נושא מורכב וחשוב, כיצד צריך שהעמוד יהיה ניכר ובלוט כלפי הרשות בדינים אלו יש הרבה פרטים, ודוקא הלימוד בשטח הוא מסייע להבין אותם.

במקום אחד היה עמוד, שלפניו היה ארון של בלוי גז, ומבחינה הלכתית הארון הזה גבוה י ורחב ד', ויש לו דין מחיצה ורשות היחיד, וא"כ העמוד שנמצא אחריו [תוך ד' טפחים], אינו בולט וניכר כלפי הרשות במקרה זה עשו באמת תיקון, והרחיקו את הלחי מהעמוד הרבה, עד שהוא כבר היה בולט מכנגד הארון. ורק הלחי היה כשר, ולא העמוד.

הקמת עירוב נוסף לכביש החדש בעיר במרכז

בשבוע זה צוות מוקד העירוב הקים עשרות עמודי עירוב בכמה מקומות בס"ד. אחד מהמקומות היה בעיר במרכז הארץ שבנו כביש חדש בשדות הסמוכות לעיר, לקצר בין הרחובות שבשכונות העיר. ולפני שפתחו את הכביש, דרש האחראי על העירוב שיקימו עמודי עירוב, כדי שההולכים בשבת לא יכשלו.

הגענו יחד עם מנהל העבודה, ועשינו סיור ובדיקה על כל תוואי הכביש, עד שהוחלט כמות העמודים ומיקומם.

לאחר מכן היה קושי לאשר את העבודה, עד שבס"ד הגיעו לפשרה, והעבודות התבצעו בהצלחה רבה בס"ד.

העמודים שהותקנו בס"ד בשבוע זה

במקרה זה האחראי רצה לספח את הכביש ע"י עשיית עמודים בצד אחד של הכביש, ומשם והלאה הכל יתחבר לעיר. אבל העירוני את תשומת ליבו

סמהצד השני של הכביש יש פרדס, בין הכביש לעיר, שהוא קרפף, ואי אפשר לצרף אותו לעירוב של העיר. והוא הסכים על כך, שיש לעשות את קו העירוב משני צידי הכביש, כדי שרק הכביש והמדרכות יהיו בעירוב, ולא יכללו את הפרדס בתוך העירוב. [ובדין פרדס שנקרא קרפף, כבר כתבנו

במק"א, ע"י בשעה"צ סי' שנ"ח ס"ק פ"א, שרק חצר שהוקפה לשימוש ונטע בה אילנות כשרה, משא"כ פרדס שלא מיועד לשימוש אסור].

בהקמת עירוב זה נעזרנו בטרקטור שחפר את הבורות, ובסיוע הצוות הספקנו ביום אחד להשלים את

טרקטור שסייע את העמודים

העירוב כולו. העבודות בימים אלה מתישות מאוד, עקב החום הכבד. אבל צוות מוקד העירוב שראו שיכולים להשלים את העירוב, זה נתן בהם כח ומרץ לא לוותר ולא להיכנע לקשיים, ולפנות ערב סיימו את כל העירוב, וחזרו מוותרים אך מאושרים מהשלמת המצווה.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת מטות - מסעי תשפ"ד

קירבה למרכזי התורה

תוכן

א' - קירבה ליבנה / א

ב' - קירבה לארץ יהודה / ג

ג' - קירבה לבית המדרש / ה

איזה משקל של חכמה! כל חכמי ישראל! "ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה" - רבי אליעזר עומד בכף השניה, לבדו, "מכריע את כולם" - רבי אליעזר שקול בחשיבותו לכל שאר החכמים גם יחד.

והנה, אין ספק שזוהי אמירה קיצונית ביותר, כזו שאנחנו לא היינו מעיזים לומר. למען האמת, גם אחרי שאנחנו שומעים את הדברים, אנחנו לא באמת מבינים אותם. אבל זה מה שהרב'ה אמר על תלמידו רבי אליעזר בן הורקנוס - שהוא מכריע את כולם.

אבל אז אמר רבי יוחנן בן זכאי דבר נוסף: "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים, ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם" - הכף הזו היא בעלת משקל עצום כעת. קשה לתאר את עוצם משקלו, "ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כולם". רבי אלעזר בן ערך מכריע את כל החכמים כולם.

ואת זה **בוודאי** איננו מבינים. אני אפילו לא מתחיל לנסות ולתפוס את האמירה הזו, אבל לפחות אנחנו כן מתחילים להבין מיהו רבי אלעזר בן ערך. מדובר בתופעה שאין לה אח ורע, כזו שמופיעה אחת לדורות.

תופעה עלומה

אחרי הקדמה שכזו, היינו מצפים לראות את השם "רבי אלעזר בן ערך" מופיע בכל מקום באהלי תורה. בכל נושא וענין שעולה לדיון, הוא היה אמור להימנות על בעלי הדעה הראשיים. ולא רק בנושאים הלכתיים, בכל נושא של הנהגת הכלל, בשאלות של הוראות לכלל, מצופה היה שרבי אלעזר בן ערך יהיה שם.

אבל מי שקצת מכיר את הש"ס יודע, שם ננסה לחפש אזכור כלשהו של רבי אלעזר בן ערך, ניווכח שהוא אינו

א' - קירבה ליבנה

חמישה תלמידים

המשנה באבות (ב, ח) אומרת שלרבי יוחנן בן זכאי, שהיה מגדולי החכמים שבכל הדורות, היו חמישה תלמידים עיקריים. אין הכוונה שהיו לו חמישה תלמידים בלבד, שהרי היו לו אלפי תלמידים, אלא שחמשת אלו היו מיוחדים במינם, הם היו ראשי הדור. כל אחד מהם היה אדם גדול בפני עצמו, ועמד בראשות ישיבה עם תלמידים רבים משל עצמו.

אם נקרא הלאה ונראה את שמותיהם, מיד נבין במי מדובר. נתחיל בתלמיד הראשון המוזכר שם - רבי אליעזר בן הורקנוס. כן, רבי אליעזר בן הורקנוס הידוע! רבי יהושע בן חנניה, שנקרא "חכימא דיהודאי" - החכם הגדול של היהודים. אלו הם רבי אליעזר ורבי יהושע המוזכרים יחד בכל מקום ברחבי הש"ס, והם היו תלמידיו של רבי יוחנן בן זכאי. ניתן אפוא להבין באיזו איכות ועל איזה שיעור קומה מדובר.

והנה, המובחר ביותר מבין חמשת התלמידים הללו היה רבי אלעזר בן ערך. יתכן ושמע נשמע מעט פחות מוכר משאר השמות המוזכרים שם, אבל אם נרצה להבין את גדלותו, עלינו להאזין לדברים שאמר עליו רבו.

על כף המאזניים

וכך אמר רבי יוחנן בן זכאי: "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים" - תארו לעצמכם, כך אמר, שאיכשהו היינו יכולים להעמיד את כל חכמי ישראל על כף מאזניים אחת. אין ספק שהכף תכרע תחת כובד המשקל.

תלמידיו הגדולים. זאת, כאמור, בכדי לחזק את מעמדו של רבן גמליאל.

והנה, כאשר נפטר רבי יוחנן בן זכאי בגיל 120, הגיעו חמשת תלמידיו למסקנה שכבר אין טעם להישאר בברור חיל, מאחר ורובם הגדול כבר איננו. לכן גמרו אומר לשוב לעיר יבנה, המרכז של חיי התורה. אמרו ועשו. נטלו כולם את בני משפחתם ואת המטלטלים שהיו ברשותם, ועברו להתגורר ביבנה.

וכאן מתחיל סיפורנו; כי כשאני אומר ש'כולם' עברו ליבנה, זה לא מדויק, כי אירע משהו. אירע משהו שיצר את התעלומה של היעלמותו של רבי אלעזר בן ערך מעל דפי ההיסטוריה שלנו.

פותרים את התעלומה

הסיבה היא טראגית בפשטותה. אשתו של רבי אלעזר סרבה לעזוב את מקום מגוריה הנוח, ושכנעה אותו להימנע מהצטרפות לעמיתיו ביבנה. מה היה הסיפור?

בסמוך לעיר ברור חיל היה את "מיא דדיומסת" - מי המעינות החמים של דיומסת. מעיינות אלו היו דבר נדיר, והם הביאו תועלת גדולה באותם ימים, כשבבתים לא היו מים חמים. הפלא ופלא! מים חמים הבוקעים מהאדמה - בחינם!

אשתו של רבי אלעזר בן ערך אמרה לו כך: "כל כך נחמד לגור כאן בפרברים; יש פה כל כך הרבה מעלות. למה שנעבור להתגורר ביבנה, בעוד שכאן אני יכולה פשוט לצאת החוצה ולבשל, במקום להיסחב לבאר, לשאוב מים, ואז לחפש עצים להדליק אש. כל מה שאני צריכה לעשות כעת הוא לקחת סיר, להניח אותו בתוך המעיין החם, וזה מתבשל".

כבוד התורה

אכן, לא נראה לי שאשת רבי אלעזר בן ערך אמרה את הדברים בצורה כזו. היא מעולם לא היתה אומרת דבר כזה. לא מדובר באשה 'מודרן-אורתודוקסית'; היא לעולם לא היתה אומרת: "למה שנעבור להתגורר על יד הישיבה? כל כך נח כאן".

היא אמרה כך: "אלעזר, מי צריך את מי? האם אתה צריך אותם?! מה, כבר הספקת לשכוח את מה שהרב'ה אמר עליך, שאתה שקול כנגד כולם גם יחד?"

אך הוא הגיב: "איך אפשר להסתדר בלי חברים? כדי להצליח בלימוד התורה, צריך חברים. הטוב ביותר עבורנו יהיה אם נעבור למרכז חיי התורה".

נוטל חלק באחד מכל הדיונים הרבים של חז"ל, ושמנו נעדר כמעט לחלוטין מן התלמוד כולו!

מה אירע לרבי אלעזר בן ערך שגרם לו להיעלם מהש"ס? כיצד יתכן שהוא אבד מההיסטוריה היהודית? הוא לא נמנה בין המנהיגים של כלל ישראל. חבריו, תלמידי רבי יוחנן בן זכאי, נמצאים בכל מקום בש"ס. אבל רבי אלעזר בן ערך, זה שנבחר בידי רבו, לא רק כהחכם הגדול ביותר אלא ככזה שמשקלו רב יותר מכל חכמי ישראל גם יחד, נעדר מקורות ימי עמנו? זוהי חידה שראוי שנחקור אותה.

מרכז התורה החדש

הבה נראה מה שאומרת לנו הגמרא במסכת שבת. מה שאני אומר לכם כעת בנוי על מספר מקורות שונים (א.ה. ראה בספרו של רבינו זצ"ל "עם סגולה" ח"ג, 112-115), אבל הרעיון הכללי כתוב במסכת שבת (קמז, ב).

לאחר חורבן בית המקדש, היו בעם ישראל כמה וכמה בעיות. האומה היהודית ספגה זה עתה מכת מחץ; מספר עצום של יהודים הושמדו, ורבים נמכרו לעבדים. כל מערכת החיים היהודיים, כל המסגרת של הקהילה היהודית - התרסקה. כעת הוטל על חכמי התורה לבנות שוב מבין ההריסות, לדאוג להמשכיות כל שהיא, שיישאר על כל פנים בבואה של האומה היהודית; והיתה זו העיר יבנה שבה התקבצו החכמים על מנת לעסוק במלאכה זו, לתת מענה לבעיות כבדות המשקל של עם ישראל. וכך הפכה יבנה למרכז התורה לאחר חורבן בית המקדש.

באותה תקופה, מי שמונה להיות הנשיא היה רבן גמליאל, רבן גמליאל דמן יבנה. והנה, רבן גמליאל היה אף הוא מבין תלמידי רבי יוחנן בן זכאי, אבל הוא לא נמנה בין חמשת התלמידים הנ"ל, שהיו גדולים ומבוגרים ממנו. אולם מכיון שהוא ירש את כתר הנשיאות, הוא זה שנשא את האחריות של כלל ישראל על כתפיו.

הדור הישן

בכדי לחזק את מעמדו של הנשיא החדש, החליט רבי יוחנן בן זכאי, שהיה זקן החכמים שבדור, לעזוב את העיר יבנה, ולעבור להתגורר בעיר 'ברור חיל'. אחרי הכל, רבי יוחנן בן זכאי היה אישיות רמה ביותר. הוא קיבל את מסורת התורה ישירות מהלל ושמאי, מאה שנה קודם לכן. משכך, אילו היה נשאר ביבנה, היה הדבר מקשה על רבן גמליאל להנהיג את האומה בצילו הגדול, ולכן החליט להישאר מבודד בברור חיל, יחד עם חמשת

כרי"ש, והאות ב"ת נראתה כמו כ"ף, והוא קרא "הַחֲרָשׁ הָיָה לָבָם". הוא תפס את עצמו, אבל הוא כבר אמר את המילים, שיצאו מפיו כנבואה שתיארה את מצוקתו: "הַחֲרָשׁ הָיָה לָבָם" - כלומר, שכלם נאטם.

אירוע זה אירע במעמד מסוים שבו חכמי התורה התכנסו יחדיו, וחבריו, שהיו נוכחים במקום ושמעו את המילים שיצאו מפיו, געו בבכי לנוכח הטרגדיה העצומה שהתרחשה באומה היהודית. הגמרא מספרת שהם התפללו לקב"ה שיעזור לרבי אלעזר, והוא אכן זכה לקנות שוב מעין חכמתו הראשונה. אבל הוא כבר לא היה רבי אלעזר בן ערך. היתה זו טרגדיה גדולה בתולדות עם ישראל, טרגדיה שהתרחשה בעקבות ההחלטה להיפרד ממרכז עולם התורה.

ב' - קירבה לארץ יהודה

האשמת שווא?

בפרשת מטות, כאשר עם ישראל חנה בעבר הירדן, הגיעה אל משה רבינו משלחת מבני שבט גד וראובן, והם אמרו למשה שהם מבקשים להישאר כאן בעבר הירדן, במקום לקבל את חלקם בארץ כנען. זאת משום ש"מִקְנֵה רֶב־הָיָה לְבָנֵי רְאוּבֵן וְלְבָנֵי גָד עֲצוּם מְאֹד וַיֵּרְאוּ אֶת אֶרֶץ יַעֲזָר וְאֶת אֶרֶץ גִּלְעָד וְהָיָה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֵה" (במדבר לב, א).

מי שזוכר, לאחר בקשה זו, משה רבינו מסר לבני גד ובני ראובן שיחת מוסר, שיחה ארוכה במיוחד במונחים של התורה. בדבריו האשים אותם משה בכך שהם נוקטים בשיטה שבה נקטו המרגלים שנים קודם לכן, שגרמו לאסון של אי יכולתם להיכנס לארץ כנען; הוא לא רק האשים אותם, אלא עשה זאת בתקיפות רבה, וטען כי הם חוזרים על אותה הטעות.

מיד לאחר דבריו של משה רבינו, הסבירו לו בני גד ובני ראובן שלא כך הם פני הדברים, וכי הוא כלל לא הבין את כוונתם. "אין לנו שום כוונה להישמט מחובתנו להיות חלק מכיבוש ארץ כנען", הם אמרו. "להיפך, הרינו מתנדבים בזאת להיחלץ חושים במלחמה, ולהילחם עבור אחינו בני ישראל". כל מה שהם ביקשו הוא, שבבוא העת לחלק את הארץ בין השבטים, הם יטלו את חלקם בעבר הירדן.

נמצא שכשקוראים את פסוקי החומש נראה כי משה רבינו טעה. נראה לכאורה כי הוא כעס והאשים אותם שלא כדין. הוא האשים אותם בכך שהם הולכים בדרכי

והיא ענתה: "אבל אתה הוא מרכז התורה. כך פסק הרב'ה. אתה בעצמך מספיק גדול. אם הם רוצים לצמוח עוד, הם יבואו אליך".

והנה, אין לי ספק שהיו לה מילים עמוקות ומשכנעות יותר ממה שאני מסוגל לחשוב. אולי היא אמרה: "זה לא כבוד התורה שאתה תעבור לשם. אתה מזלזל בכבוד התורה אם תגרור את עצמך ממקום למקום בשבילם. האם מותר לטלטל ספר תורה ממקום למקום? צריך לשמר לכל הפחות מעט כבוד; לפחות קמצוץ של כבוד".

המניעים נסתרים

היו לה לאשתו של רבי אלעזר בן ערך טיעונים מאוד טובים. הכל היה נכון. אבל מה גרם לכל הטיעונים הטובים? מה עורר אצלה את החרדה הגדולה לכבוד התורה? מה הפך את הטיעונים למשכנעים כל כך? "מִיָּא דְּדִיּוּמַסְתָּ" - המעיינות החמים. זה מה שגרם לה לדאוג לכבוד התורה.

ורבי אלעזר בן ערך אכן קיבל את דברי אשתו, והוא נותר בברור חיל. ומה קרה? הם אכן נהנו מהנוחות של רחצה במעיינות החמים, ולאשתו היה די והותר מים חמים לבישול וכיבוס הבגדים. אבל בינתיים, חבריו ביבנה התעלו בלימודם, שעה אחרי שעה, יום אחרי יום. נכון שהם חיו בעניות, בשכונות צפופות. כולם הצטופפו בעיר יבנה, וזה לא היה קל. אבל הם הלכו וגדלו מיום ליום, ואילו הוא, שנשאר בברור חיל, הלך והתרחק ממדרגתם.

והנה, אין ספק שאילו רבי אלעזר בן ערך היה יודע כיצד ישתלשלו העניינים, הוא לא היה מקשיב לדבריה של אשתו. הוא היה קובע באופן נחרץ שאין כל מקום לדון בנושא, וכי מההכרח להיות יחד עם הטובים ביותר, היינו, ביבנה. אבל הוא לא אמר כך. הוא השתכנע להישאר שם.

החרש היה לבם

והגמרא (שם) מספרת לנו את מה שאירע בסוף בתיאור שובר לב. ויהי היום ורבי אלעזר בן ערך הגיע ליבנה. עברו שנים והוא הופיע סוף סוף. היה זה פרשת החודש, וכיבדו את רבי אלעזר בעליה לתורה. באותם ימים, העולה לתורה היה קורא בעצמו מספר התורה. כיום, מכיון שאנשים אינם יודעים לקרוא בתורה, נוהגים שהבעל-קורא קורא עבור כולם, אבל כאמור באותם ימים, העולה לתורה הוא זה שקרא בה. והנה, בפרשת החודש כתוב "הַחֲרָשׁ הָיָה לָבָם", אך כשקם רבי אלעזר בן ערך והחל לקרוא בתורה, האות דל"ת נראתה בעיניו

היישוב היהודי?" (א.ה. עי' מדרש תנחומא כאן אות ה', ולקט שיחות מוסר להגרי"א שר צ"ל).

באותם ימים לא היה זה ענין פשוט לגור רחוק כל כך. נסיעה למקום רחוק פירושה חציית נהרות והרים - מדובר בהפרדה רצינית ביותר. "רצונכם העז להישאר בעבר הירדן המזרחי", אמר משה, "מעיד כבר עכשיו על כיוון שמתפתח". גם אם אתה צדיק גדול, אם אתה מוכן להתגורר הרחק ממרכז החיים היהודיים, הדבר מעיד שכבר נדבקת בחידק של עריקות.

כידוע, כל המחלות מתחילות עם זיהום קל. ישנם חידקים הנישאים באוויר, שאותם האדם עלול לנשום ברגע שגופו נמצא במצב פגיע והוא פחות מוגן, וכך מצליח החיידק לחדור מעבר לחומת ההגנה של הגוף. מערכת הגוף שלנו מצופה בשכבה של ריר שמסוגלת להילחם בזיהומים, אבל כשהאדם עייף או חלוש, הקרום הזה אינו יעיל כל כך במקומות מסוימים, וכך, אותו חיידק קטן שפעם היה נראה כל כך בלתי מזיק, מוצא פתח כניסה.

ההיסטוריה תשפוט

ולכן כשמשה רבינו הצביע על התוצאות שעלולות לצמוח מהצעד הזה, הוא בכלל לא טעה. הוא ידע כי אסור לאפשר לחיידק הזה להתפתח - החיידק של חוסר רצון להיות כמה שיותר קרובים למרכז התורה, ולכן משה רצה לגדוע אותו בתחילתו. נכון שבאותה עת היתה זו התחלה תמימה ותו לא, אבל משה רבינו ראה מעבר לכאן ועכשיו, והוא הבין כי העובדה שהם בוחרים לגור הרחק מכולם היא כבר ראשיתה של תופעה גרועה בהרבה.

וההיסטוריה הוכיחה שמשה רבינו צדק. מה קרה לבני גד ובני ראובן בעקבות בחירתם להישאר בצד המרוחק של הירדן? התרחקותם של שנים וחצי השבטים הללו ממרכז התורה, גרמה להם להיות הראשונים שהושפעו מהסביבה, והם הראשונים שאבדו. זו ההיסטוריה.

אמנם עשרת השבטים כולם גלו לבסוף, אבל זה לא קרה בבת אחת. בפעימה הראשונה, הרבה לפני שכל השאר גלו, שבט גד ושבט ראובן גלו ואבדו. תוכחתו החריפה של משה הספיקה כדי לדחות את הקלקול הזה בשבע מאות וחמישים שנה, אבל כשירדו למדרגה שכבר עברה את הגבול, שנים וחצי השבטים היו הראשונים שנקרעו מחיק העם, והם נלקחו בשבי על ידי מלך אשור, וגלו מארצם. וחכמינו מלמדים אותנו מה גרם לכך. היתה זו אשמתם, משום שהם בחרו להתגורר

המרגלים ומנסים להניא את לב העם מלהיכנס לארץ כנען, אבל למעשה היתה זו טעות גמורה. משה רבינו חשד בכשרים, כי האמת היתה הפוכה, כוונתם היתה לעזור בכיבוש הארץ, והם היו רציניים ביותר בכוונה זו. לא זו בלבד, אלא שכוונתם מלכתחילה היתה להיות החלוצים בכיבוש הארץ. נראה אפוא מפסוקי החומש שמשה רבינו טעה בשיפוט, וכעס על לא כלום.

רק נוכלים לא טועים

והנה, זאת עלינו לדעת שאילו היתה זו טעות, התורה היתה מספרת לנו על כך, כפי שמספרת לנו התורה במקומות אחרים. לתורה אין מה להסתיר. כאשר משה רבינו דיבר כבשר ודם, כשהוא אמר מילים של עצמו, הוא היה מסוגל לטעות, וכפי שאנחנו אכן מוצאים בתורה במקומות אחרים. רק כשהוא דיבר בשם הקב"ה, רק אז הוא לא יכול היה לטעות.

ואגב, זהו תפארתה ואמיתותה של תורתנו הקדושה. זה מוכיח את האמת שבה. להבדיל אלף הבדלות, ב'ברית החדשה' של אותו האיש, לא תמצאו אפילו פעם אחת - אפילו לא פעם אחת! - שהוא טעה במשהו. שהוא יטעה?! הס מלהזכיר! או שמוחמד יטעה?! זה בכלל לא יתכן! התשובה היא שהנוכלים אף פעם לא טועים. רק אנשים ישרים טועים.

ועם כל זאת, המאורע הזה שבו משה רבינו הוכיח את בני גד ובני ראובן והאשים אותם בדברים קשים, אינו נמנה בין הטעויות של משה. לא מצאנו שהוא נחשב כמי שחשד בכשרים. כידוע, דבר חמור הוא לחשוד בכשרים, והעושה כן נענש, וכמו שאמרו "החושד בכשרים לוקה בגופו" (שבת צז, א). וכאן, משה רבינו אמר לא רק מילה קטנה של תוכחה, אלא הצליף בהם באריכות, בהאשמות ובמילים קשות ביותר, ובכל זאת - איננו מוצאים שיש עליו שום תביעה בענין הזה. מדוע?

זו לא טעות

התשובה היא שמשה רבינו לא טעה כלל - ההאשמות שלו היו מוצדקות. ומה היתה ההאשמה? לא שהם רוצים למנוע מעם ישראל מלהיכנס לארץ כנען. את הדבר הזה הזכיר משה רבינו בגלל סיבה מסוימת - כי זה נכון, שבכל הנוגע לאומה ככלל, הרצון הזה להישאר בעבר הירדן עלול להחליש ולהפחיד את שאר העם. אך עיקר ההאשמה של משה היתה: "מדוע אתם חפצים להתיישב במקום רחוק כל כך ממה שעתיד להיות מרכז

חיים קלים ונוחים

זה כמו משפחה שעזבה את ברוקלין או מרכז אחר של חיי תורה, לטובת מגורים בפרברים, וכעת הם רואים שילדיהם הופכים לילדי טלוויזיה - איך אפשר שלא, אם חבריהם הם כאלו? אבל האבא מדמיין שיהיה בסדר. הוא חושב שהוא יצליח לשמור על הערכים שלו, כי הוא הרי התגורר בברוקלין. וחוץ מזה, החיים כאן בפרברים הרבה יותר נוחים.

מדוע עשרת השבטים נשארו במקומם? אתם רוצים לדעת מה הסיבה? היו סיבות רבות שגרמו להם להיאבד. חלק מאותן סיבות הן סיבות לסיבות, מניעים למניעים, אבל הגמרא מספרת לנו שהסיבה שמאחורי כל הסיבות היתה הרצון לחיים נוחים יותר. מה גרם להם להתנתק מאיתנו? "חמרא דפרוגייתא" (יינה של פרוגייתא) ומיא דדיומסת (מי המעיינות החמים של דיומסת) - כך אומרת הגמרא (שבת שם).

הו, זה נשמע לנו מוכר. כמו העיר ברור חיל וכמו עבר הירדן, ארצם של בני עשרת השבטים היתה מקום נח. האדמה היתה דשנה ופוריה. החיים שם היו טובים. ולכן הם המציאו סיבות ותירוצים. אבל סוף כל סוף, רצונם לחיות חיים קלים, והעדר הרצון להיפרד ממצאות נוחה, חוסר המוכנות להקריב, הם אלו שגרמו להם להיאבד.

ניצלים ביחד

ומי כן נשאר? ממי מורכב עם ישראל כיום? מיהודה! נכון, גם משבט לוי. מאז ומעולם שבט לוי התערב עם שבט יהודה, אז גם הם ניצלו, אבל אנחנו קרויים 'יהודים' משום שאנחנו משבט יהודה. וכל אותם יהודים שהעתיקו את מגוריהם לכיוון מרכזי התורה, הם אלו שניצלו. עם ישראל מורכב כיום בעיקר מהם. כל השאר אבדו.

ומהו הדבר שגרם להם להינצל מאבדון בתהום הנשייה? העובדה שהם התקרבו למרכז התורה, למקום שבו התורה פרוחה יותר מכל. זה מה שהציל את עם ישראל. ואנחנו מהם, אלה שעדיין נמצאים כאן; זו הסיבה שאנחנו ממשיכים להתקיים, בעוד שרבים כל כך מאחינו אבדו מאיתנו. וצריך ללמוד את זה. זה לא במקרה. זהו יסוד גדול שאותו אנחנו לומדים מסיפורים אלו - סיפוריהם של רבי אלעזר בן ערך, בני גד ובני ראובן, ועשרת השבטים - שמקום המגורים והסביבה, הם אחד הגורמים הקובעים כיצד ייראו חיי האדם והאומה.

הרחק מכולם. אותו חיידק שמשה רבינו הזהיר אותם מפניו והוכיח אותם אודותיו שנים רבות קודם לכן, היכה שורש בגופם של שני השבטים הללו, עד שלבסוף מחלתם גברה כל כך עד שהם אבדו.

תוכלו להיות בטוחים שבשעה שהכובשים מאשור הובילו אותם לגולה, חלקם - החכמים שביניהם, חשבו לעצמם: "אי אי אי. כמה שמשה רבינו צדק. הוא הרי הזהיר אותנו מראש שזה מה שיקרה". וגם אם בקרב שבטים אלה לא כולם השכילו להבין את העניין, אין ספק שבני השבטים האחרים ששמעו אודות הטררגדיה, חשבו גם חשבו על כך, ולכן בעקבות המאורע רבים מהשבטים אחרים עזבו את בתיהם ושדותיהם שבממלכת עשרת השבטים ועברו לממלכת יהודה. הם למדו את הלקח ממפלתם של אחיהם בעבר הירדן, ודאגו לחזור למרכזי התורה של האומה.

עשרת השבטים

אבל גם בשבטים שטרם גלו, רבים מתוכם לא עשו כן, ולבסוף גם הם אבדו. אתם יודעים, פעם היו לנו אחים רבים; עשרת השבטים. כל שבט ושבט היווה נכס מפואר וייחודי של האומה. ראובן ושמעון! גיבורי אפרים ואלפי מנשה! עליהם היתה תפארתנו! אבל הם נחתכו מאיתנו, ובלעדיהם אנחנו כמו אדם שחתכו ממנו את ידו. אנשים לא מבינים את החסר שבהעדר אחינו, עשרת השבטים. אדם שחי כל חייו ללא יד, לא מבין בכלל מה חסר לו.

מה קרה להם? הלקח של תוכחתו של משה רבינו לשנים וחצי השבטים לא חדר אליהם כראוי, והם החליטו להישאר במלכותו של ירבעם בן נבט. וכך, בבוא הזמן, הם אבדו יחד עם מלכות זו.

זה לא היה חייב להיות כך. הם היו יכולים ללמוד לקח מהטררגדיה שארעה לבני גד ובני ראובן. לכל הפחות אז, היו יכולים לנטוש את בתיהם, ולהצטרף לרבים וטובים שאכן עשו כך מלכתחילה, כאשר ירבעם בן נבט העלה את התכנית לנתק אותם ולא לאפשר להם לעלות לבית המקדש שלוש פעמים בשנה. כתוב בדברי הימים שיהודים רבים נטשו את עשרת השבטים והתיישבו ביהודה. ישנם יהודים רבים שהיו חכמים מספיק כדי לומר: "אם הולכים לנתק אותנו מבית המקדש, אז אנחנו לא רוצים להיות כאן".

אבל הרוב המוחלט נשאר שם. הם אמרו: "אנחנו כבר נסתדר. ננסה להתעלם מירבעם בן נבט. אנחנו נישאר חזקים ונדבוק בערכים שלנו למרות הכל". וגם כאשר ראו את ראשוני התוצאות מדבר זה, עם הגליית שנים וחצי השבטים, רבים מדי לא למדו את הלקח.

לגמרי, הוא אינו רואה סכנה ביציאה לעולם הגדול. מה כבר יכול לקרות? אתה הרי לא תהיה אחד ש"פורש מן התורה". אתה תשמור שבת, תניח תפילין, תברך ברכות, הנהנין. אתה תהיה יהודי טוב, יהודי שומר תורה ומצוות, וזהו - הצלחת!

פרישה מהתורה

לא, לא. לשמור תורה ומצוות - זה לא מספיק. כמובן שמי שעדיין לא נמצא אפילו שם, מוטב שימהר! תתקדם! אתה לא יכול להישאר אפס לנצח. אבל גם מי שכבר זכה והוא שומר תורה ומצוות, זה רק המינימום. זה כמו אדם שלובש מכנסיים. אם הוא ילך בשדרות 'אושען פארקווי' עם מכנסיים, האם הוא יטפח לעצמו על השכם על השכם?! אתם יודעים מי כן יטפח לעצמו על השכם על הישג שכזה? אדם שהגיע הנה ממדינת קונגו, וחושב שמי שלובש מכנסיים הוא אריסטוקרט. אבל אדם מתורבת שלובש מכנסיים לא מתגאה בכך. הוא לא רואה את עצמו כ'חסן' גדול על כך שהוא לובש מכנסיים.

'פרוש מהתורה' פירושו יהודי שהוא בהחלט עדיין שומר תורה ומצוות. הוא לא יוריד את מכנסיו! הוא אפילו לא מעלה על דעתו רעיון שכזה. אדם ש"פורש מן התורה" בלשון הגמרא הוא אדם שפורש מבני החבורה שלו, מהסביבה שלו. הוא פורש מבית המדרש שלו או מהאקלים התורני שבו הוא יכול להמשיך לצמות. אדם שעוזב את המקום שאליו הוא שייך, צריך לדעת שהוא כמו גוזל שיצא מהקן.

ה'כולל' המסוכן של ראש העיר לינדזי

ניקח לדוגמא אברך שלמד כבר תקופה מסוימת בכולל. עברו שנים אחדות, והוא רואה את עצמו הולך ומזדקן - הנה, הוא כבר ישיש בן עשרים ושש, ויש מאחוריו שנים רבות (כלומר, שלש שנים) של עמל התורה. גם אשתו מתחילה לשגר לעברו רמזים; לאבא שלה כבר נמאס מלפרנס אותו. חושב לעצמו האברך: "למה כל כך חשוב להישאר בבית המדרש? אני כבר לא זקוק לרבנים שלי. אני יכול ללמוד לבד, מחוץ לשיבה. גם אם אני אעבוד כל היום, אני אקבע עתים בלילה, או משהו כזה בערך. אני כבר אסתדר".

אבל היהודי הזה לא מבין שהוא גוזל קטן וחסר אונים. כמי שחי בתוך הקן, הוא מעולם לא חווה את הסכנות של העולם בחוץ; יש סכנות. סכנות גדולות ועצומות

ג' - קירבה לבית המדרש

נדידה מסוכנת

יש פסוק במשלי שאומר כך: "כִּצְפוֹר נִדְדָת מִן קֶנֶה כֵּן אִישׁ נִדְדָּה מִמְּקוֹמוֹ" (כז, ח). יושב לו גוזל קטן בתוך הקן, אי שם במרומי העץ, ומביט כלפי מטה. כאן בקן הוא מוגן היטב, והוא מרגיש בטוח; אפילו בטוח מדי. וכך צץ לו רעיון בראשו הקטן: "כמה נחמד היה לטייל קצת". כאן בקן אין לו שום ניסיון עם אויבים מכל סוג שהוא, מה שגורם לו לחשוב ששם למטה המצב בטוח לא פחות מאשר בתוך הקן.

עומד לו הגוזל על שפת הקן, ומחליט לזנק. יש לו כבר כנפי גוזל כך שהוא לא נחבל יותר מדי, והוא נוחת על הקרקע, מביט סביבו, ומרגיש בבית. כעת הוא מוכן לכבוש את העולם.

הוא מתחיל לדדות, והדבר הראשון שהוא מגלה הוא, שלהסתובב בעולם זו משימה לא כל כך פשוטה. הוא לא ידע זאת קודם לכן, אבל בעולם יש עליות ומורדות. יש מהמורות ומעקפים, וכל מיני מכשולים. ואז הוא רואה מפלצות-ענק שבאות לקראתו. כאן יש בואש ושם יש סנאי. החתול נראה כמו דינוזאור בעיני הגוזל הקטן! וכעת הוא מתחרט על כך שעזב את הקן הבטוח.

מיהי הציפור הזאת?

"כֵּן אִישׁ נִדְדָּה מִמְּקוֹמוֹ" - מה הכוונה? על איזו נדידה מדבר שלמה המלך? מסבירה הגמרא (חגיגה ט, ב): "זהו תלמיד חכם הפורש מן התורה". הגוזל הקטן חסר האונים הזה הוא משל לתלמיד חכם שפורש מהתורה.

שלא תבינו לא נכון. אין הכוונה שהוא פורש מחיי תורה ומצוות. בזמן הגמרא, לא היה כזה 'היכי תימציל', לא היתה אפשרות כזו. אף אחד לא פרש מלהיות יהודי שומר תורה ומצוות. באותם ימים, לא היתה אופציה אחרת.

חשוב להדגיש זאת, כי בימינו עלולים לטעות בהבנת כוונת הגמרא. בימינו, כאשר לצערנו רבים מדי אינם שומרים תורה ומצוות כלל, אנשים חושבים שיהודי שהוא שומר שבת, ויש לו סוכה ועוד כמה דברים, בזה הוא כבר הגיע ליעד. וממילא, 'לפרוש מהתורה' יכול להתפרש כפריקת תורה ומצוות בכלל. ואם כן, כל זמן שאין איום סביר שהאדם יפרוק עול תורה ומצוות

1. ג'ון לינדזי, ראש עיריית ניו יורק בין השנים תשכ"ו-תשל"ג, ליברל ידוע אשר תרם רבות להיזדרדות המוסרית והערכית בעיר.

שעות הסדר דיברו בלימוד, הם שוחחו על דברי הקצות החושן. והנה, אם כך היה בטעלז, איננו יכולים אפילו לדמיין את ההווי של פומבדיתא.

חרם דרבינו יוסף

לא הרחק מהעיר פומבדיתא היה ישוב קטן בשם בי כובי. זה היה ממש קרוב. לעתים קרובות, כשהגמרא רוצה לתת דוגמא של מרחק קטן, היא אומרת "כפומבדיתא לבי כובי". הכוונה שזה ממש אחד על יד השני. והתלמיד חכם הזה, שהתגורר עד לא מכבר בפומבדיתא, עבר דירה מפומבדיתא לבי כובי.

רב יוסף, שהיה ראש הישיבה, קם והחרים את התלמיד הזה בפומבי. רב יוסף ראה במעשה הזה עבירה חמורה ביותר, והוא החרים את האיש. בעיניים שלנו זה לא נראה חטא כל כך גדול. בסך הכל, האיש הזה לא השליך מעליו את יהדותו חס ושלום, ואני בטוח שהוא גם לא השליך מעליו את לימוד התורה, אבל הוא פרש ממרכז התורה. למרות שהוא המשיך להתגורר בקרבת מקום, הוא יכול היה ללכת ברגל לישיבה מדי יום ביומו - אבל לרב יוסף זה לא הספיק.

הוא לא הסתפק בכך שהתלמיד הזה יבוא ברגל ללימוד בישיבה. הוא רצה שאשתו וילדיו יהיו גם הם בישיבה. יהודי שהוא אברך כולל, לא רק הוא נמצא בכולל. אשתו גם היא בכולל. וגם הילדים שנולדים לו בשנים אלו הם בכולל. המשפחה היא משפחה של כולל. הם מדברים כולל. "איפה אבא?" במקום לומר "אבא במפעל", או "אבא בחנות", הם עונים "אבא עוד לא חזר מהכולל". הילדים יודעים שהאבא הוא יהודי של כולל. וגם האשה מתנהגת בצורה שונה. היא אשת אברך כולל. זה הבדל תהומי. רב יוסף רצה שמשפחתו של היהודי הזה יהיו גם הם בפומבדיתא. ולכן הוא החרים אותו.

מאן בעי חיי

הגמרא באותה סוגיא מספרת סיפור נוסף. היה פעם יהודי שעבר מפומבדיתא לאסתוניה. והנה, העיר אסתוניה היתה רחוקה מפומבדיתא, הרבה יותר רחוקה מבי כובי. היהודי הזה עבר רחוק, לפרברים. והוא לא חי זמן רב, אלא מת בגיל צעיר.

והגמרא אומרת על כך את הדברים הבאים. אנחנו לא היינו אומרים את זה מעצמנו, אבל זה כתוב בגמרא, שחור על גבי לבן: "אי בעי האי צורבא מרבנן הוי חיי" - לו רק התלמיד חכם הצעיר היה רוצה, הוא יכול היה להמשיך לחיות. ובמילים אחרות, חכמי הש"ס אמרו שהוא נשפט על ידי הקב"ה על כך שעזב את פומבדיתא.

שאורבות לכל אדם. ממתנים לו שם סנאים מסוכנים ביותר!

אכן, אדם שמעולם לא למד, שמעולם לא זכה להיות במקום תורה, וכעת הוא ברחוב, הוא עובד במשרד או במפעל, גם הוא ניצב בפני סכנות האימים הללו, אבל הוא לא מודע לכך. אין לו בכלל מושג שהוא הולך ונהרס על ידי הסביבה שבה הוא נמצא. ניקח לדוגמא אדם שעובד בעירייה, ב'כולל' של ראש העיר לינדזי שבו עובדים במשרה חלקית ומקבלים תשלום עבור משרה מלאה. ובמשרד שבו הוא עובד, עובדות במקביל גם, הבה ננהג בנדיבות ונקרא להן 'נשים'. אבל הן לבושות כמו - איני רוצה לומר. איך שלא מסתכלים על זה, יש כאן "פרוץ מרובה על העומד". מקום פרוץ הוא מקום סכנה, והאיש הזה נמצא כעת מול איום עצום.

אתם לא חושבים שזו סכנה כל כך גדולה? אחד שהוא 'גראבע יונג' (אטום רוחנית מצעירותו), עם הארץ שגדל עם הדברים הללו, בכלל לא מתחיל להרגיש שהוא הולך וטובע בביצת הפריצות. אבל הוא טובע. וזה בכלל לא משנה אם הוא מרגיש את זה או לא. ולכן יהודי שומר תורה ומצוות צריך לדעת שאם הוא פורש ממקומו, מהמקום שבו הוא יכול לצמוח בצורה הטובה ביותר, הוא נמצא בסכנה גדולה.

ה'קצות' בשדה

הגמרא (כתובות קיא, א) מספרת על תלמיד אחד שהתגורר בפומבדיתא. פומבדיתא, זאת עליכם לדעת, היתה עיירת ישיבה. אנשים באמריקה לא מכירים את המושג הזה. אילו הייתם גרים, לדוגמא, בעיירה טעלז שבאירופה, הייתם מבינים מה הכוונה. טעלז היתה עיירה קטנה, והישיבה תפסה שם מקום מרכזי. בכל מקום בעיירה ניתן היה לשמוע את קול שאגת הישיבה. לפעמים, במקומות הסמוכים לחוף הים, ניתן לשמוע יומם ולילה את שאגת הגלים המתנפצים אל החוף, גם ממרחק כמה רחובות. ככה זה היה בעיירת ישיבה. הישיבה עמדה במרחק שמיעה מכל מקום בעיירה הקטנה. לילה ויום היו שומעים את קול לימוד התורה, כמו שאגת שוברי הגלים המתנפצים אל החוף.

לא רק בתוך העיר אלא גם מחוצה לה. כשלמדתי בישיבת סלבודקה שבליטא, ידיד שלי ביקר פעם בישיבת טעלז, והוא סיפר לי שכשהוא הלך יחד עם בחורי הישיבה בשדות שמחוץ לעיר, אחד הבחורים אמר לו: "עס שמעקט מיט קצות החושן" - בשדות שמסביב לטעלז היה ריח של הקצות החושן! מדוע? כי במשך דורות הבחורים שיצאו לטייל בשדות לאחר

בואו נהיה מעשיים

מתקרים למרכזי התורה

ההתקרבות למרכזי התורה היא זו ששומרת עלינו ומחזקת אותנו אל מול השפעות זרות. הסביבה היא היבט חשוב ביותר של החיים היהודיים. השבוע, באמרנו את המילים "ושים חלקנו עמהם" בתפילת שמונה עשרה, נעצור בלי נדר ונתבונן במה שאנחנו אומרים, ונשאל את עצמנו: "מה אני עושה על מנת לשים את חלקי עם הצדיקים? האם יש עוד משהו שאוכל לעשות כדי להתחבר אליהם?" וכלשונו של הרב מילר זצ"ל: "מקום המגורים והסביבה, הם אחד הגורמים הקובעים כיצד יראו חיי האדם והאומה".

שאלה:

מהי מטרתם של חלומות בזמן הזה?

תשובה:

אין להם בהכרח מטרה. עם זאת, בספר איוב (לג, טו) כתוב שלפעמים הקב"ה שולח לאדם חלום במטרה להעביר לו מידע חשוב - כדי שישב בתשובה. יש והאדם חולם חלום שמשנה לו את המבט על החיים, וכבר היו דברים מעולם; וזאת משום שהחלום גורם למחשבות שקיימות אצלנו בתת-מודע, לצוף אל פני השטח.

אכן, לא את כל המחשבות הקיימות אצלנו בתת-מודע אנחנו מעוניינים להעלות, וישנן כאלו שמוטב להן שתישארנה קבורות. עם זאת, ישנן מחשבות שקבורות בתת-מודע משום שאנחנו קברנו אותן; קברנו אותן בגלל רגשי אשמה - רצינו לסלק אותן מהזכרון שלנו, מהמודע שלנו, ולכן דחקנו אותן אל התת-מודע. אך לפעמים מחשבות אלו מופיעות בחלומותינו, ואז מוטל עלינו לשים לב אליהן. זה נועד כדי להזכיר לנו את מה שהיינו רוצים לשכוח. זה קורה פעמים רבות. חלומות יכולים להביא תועלת.

כמובן, כבר אמרו חז"ל "אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים" (ברכות נה, א) - כלומר, בכל חלום יש חלקים שאין להם אחיזה במציאות, והם הוכנסו לשם רק כחלק מהרקע של החלום. ומצוי שהחלום הוא רק בבחינת "אין מראים לו לאדם אלא מהרהורי לבו" (שם עמוד ב). אבל לפעמים החלום מגיע עבור מטרה, וכשזה קורה, אין להתעלם ממנו.

מהו העוון הגדול הזה - לעבור דירה לאסתוניה, שבגללו כבר לא הגיע לו להמשיך לחיות?

התשובה היא שלא באנו לעולם הזה כדי לחיות חיים קלים. הגענו לכאן כדאי לעשות מעצמנו את הטובים ביותר. וכאן אומרים לנו חז"ל שכבר לא היתה לאיש הזה סיבה לחיות, כי אם הוא מתרחק כל כך, מרצונו החופשי, ממרכז התורה, הרי שמכאן והלאה כל מה שאפשר לצפות הוא הידרדרות. וזו לא המטרה של החיים - לא חיים בשביל להידרדר. האמת היא שגם לא חיים בשביל להישאר אותו הדבר, אבל בוודאי שלא בשביל להידרדר. הגענו לעולם הזה כדי לצמוח ולהתעלות. ולכן הוא עזב את העולם. "אי בעי האי צורבא מרבנן, הוי חיי" - אם הוא היה נשאר בפומבדיתא, הוא היה ממשיך לחיות.

הישאר קרוב!

הגענו לעולם הזה כדי לצמוח ולהתעלות, והדרך הטובה ביותר לעשות זאת היא להיות יחד עם הטובים. זו הסיבה שאמרו חז"ל: "לעולם ידור אדם במקום רבו" (ברכות ח, א). יהודי צריך להתגורר כמה שיותר קרוב לבית המדרש שלו, לרבנים שלו, ליהודים יראי ה', לבני ישיבה, לתלמידי חכמים. מי שעובר להתגורר על יד תלמיד חכם או צדיק, על אף שיתכן וזה מאוד לא נח, כי הוא היה מעדיף חדרים יותר גדולים, חצר יותר גדולה, או בית יותר זול. אולי התלמיד חכם שלומד עד שעה מאוחרת בלילה גם עושה רעש שגורם לך חוסר נוחות. יש כל מיני חשבונות שיכולים לגרום לאדם להיות בלתי מרוצה מהמיקום שבו הוא מתגורר, ולבחור לעבור לאזור אחר.

אבל אנחנו רוצים להישאר קרובים, עד כמה שרק ניתן. מי שעוזב את מקום התורה זורע זרעים, אותם זרעים שמשה רבינו ראה שבני גד ובני ראובן זורעים אותם - זרעים של קרירות, של ריחוק מן התורה. ואילו אנחנו רוצים לזרוע זרעים אחרים, טובים יותר! אנחנו רוצים להיות קרובים ככל שרק ניתן. זהו הישג כל כך גדול, שזה יעצב את ההיסטוריה שלנו. כפי שזה עיצב את ההיסטוריה של אומתנו, כך זה יעצב את ההיסטוריה של משפחתנו.

שבת שלום ומבורך!

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת קדושת בית הכנסת ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר

"וכאשר בא הקב"ה אל הבית מקדש מעט, רואה איך הכל בסדר נאה ויפה, ניכר כבוד התורה והבית, ואז חושב הוא כי ראויים המה גם לבית הגדול"

לחורבה אחת מחורבות ירושלים - בית כנסת חרב. שהיה סבור שמכיון שהיה כאן מקום תפילה, על כן ראוי להתפלל כאן, ועל כן אמר לו אליהו זכור לטוב: 'מה קול שמעתי - כן, שמעתי בת קול מנהמת 'אוי לי רואה את האלמנה יושבת וראשה חפוי, שבעוונותיהם החרבתי את ביתי, שאין להם שום מושג בכבוד הבית. וכי אילו היה בביתו הפרטי מצב כזה, היה גם כן משאיר כך?! אבל בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ובתי מדרשות, בנין מפואר מסוייד וממור, שם נשמע קול אחר 'אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו, מה לו לאב שהגלה'.

דברי חיזוק ממון זצוק"ל המובאים בקובץ תשובות ח"ג (אחרי תש"ו י"ט):

[א] לכאורה צריך ביאור, לפי האמור בגמרא סנהדרין (ק"ה,ב) אמר רבי יוחנן מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבן, ביקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר מה טובו אהליך יעקב וכו'), הכוונה של מה טובו אהליך יעקב לבתי כנסיות ובתי מדרשות, [וכן מתחיל סידור התפילה בכל בוקר בדורכו על סף ביהכ"נ אומר מה טובו אהליך]. ובבבא בתרא דף ס. מנה"מ לא יפתח אדם פתח כנגד פתח חלון כנגד חלון, א"ר יוחנן דאמר קרא 'וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לבטטיו' ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה, אמר ראויין שתשרה עליהן שכונה. פירש רשב"ם, ראה האלך שוכנים ולפיכך אמר מה טובו אהליך אמר ראויין הללו שתשרה עליהן שכונה מדכתב התם מה טובו אהליך קדייק. ובכן הכוונה לאהליך ומשכנותיך קאי על אהליהם של כל פרט ופרט, לא כמו שאמרו בסנהדרין שבבתי כנסיות דיבר הכתוב.

אך באמת הם שנים שהן אחד, אם יש בתי כנסיות בישראל שעליהם אפשר להגיד מה טובו אהליך יעקב, (בית ד' זה בית המקדש - יואת כל בית גדול, ר"י וריב"ל חד אמר מקום שמגדלין בו תורה וחד אמר מקום שמגדלין בו תפלה (מגילה כ"ז), 'ה' מעוז אתה היית לנו' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות י"ד אהבתי מעוז ביתי' (שם כ"ט)). אז כל בית של הפרט בשעה שהוא בא להניח את היסוד לבנין בית הוא כבר הכין תכנית שהבית יהיה מתאים להשוי' שלא יהיה פתחי אהליהן מכוונים זה לזה, ומה טובו אהליך יעקב קוראים על שניהם יחד, הן על בתי כנסיות והן על אהלי ישראל. ואם ח"ו אי אפשר לקרוא על אהלו את המקרא הזה 'מה טובו אהליך' האהל לא בנוי על פי התורה והשו"ע, סימן הוא כי אצלו גם הבית הכנסת לא חשוב כבית גדול שמגדלין בו תורה ותפלה.

[ב] מגילה כ"ח, (במשנה, ועוד אמר רבי יהודה ביהכ"נ שחרב... עלו בו עשבים לא יתלוש מפני עגמת נפש) רש"י ד"ה מפני עגמת נפש, מניחין בו עשבים כדי שתהא עגמת נפש לרואיהן ושיזכירו את ימי בנינו ואת שהיו רגילין להתאסף שם ויבקשו רחמים שיחדרו לקדמות. חז"ל אמרו בילקוט שמואל יויבא גז אל דוד ביום ההוא כאשר יצא הקצף על ישראל ויאמר לו עלה הקס לד' מזהב בגורן ארונה היבוס' ואמרו חז"ל כי כל אותן אוכלסין שנפלו הוא על ידי שלא תבעו את בנין בית המקדש, והלא דבר קל וחומר ומה אלו שלא ראו את בנין בית המקדש כך אנו על אחת כמה וכמה, וכן התקינו הנביאים הראשונים שיהיו כל ישראל מתפללים בכל יום ג' פעמים השב שכינתך לציון.

ביורוי הלכה

אך כשאין מנשק מחמת אהבתו, אלא מחמת סיבה מסוימת כגון שיש חתן בביהכ"נ, מותר לנשק (שואלין דורשין 333).

[ז] החצר או רחבה שעל יד ביהכ"נ שעושים שם מנינים בשעה שאין מקום בביהכ"נ אין לה קדושת ביהכ"נ. (א.ה. ובמקום שמתפללים בתדירות כל זמן שהם נחקים, מבואר במהר"ט מובא במ"ב ס' קנ"ד סק"ג שהמקום נעשה קבוע לעצלים)

[ח] רחבת הכותל המערבי שהוא מקום קבוע לתפילה יש לו קדושת ביהכ"נ. רצוי לא לנקות ולחדש את פני הכותל ולהסיר השחוריות שעליהם והעשבים שעלו בהם אלא רצוי להשאירו כמות שהוא, כיון שע"ז מוסיף עגמת נפש לרואים ויזכרו החורבן ויתפללו שיחזור לקדמותו (קוב"ת ח"ג ס"ב).

[ט] חדר המשמש לתשמיש חול ויש בו כל יום מנין קבוע למנחה ומעריב (כדוגמת בית חרושת שבזמן התפילות מתאספין בו) אין לו קדושת ביהכ"נ.

[י] טוב שיהיה בביהכ"נ י"ב חלונות (שר"ע ס' צ' ס"ד), ושיעור גודל החלון הוא בכדי שראשו של אדם יוכל לעבור בו, וצריך י"ב חלונות ממש ולא סגי במה שיש בחלון אחד שיעור י"ב חלונות (קוב"ת ח"ג ס' כב).

[יא] פרוכת התלויה על ארון הקודש אין לה קדושת ארון רק קדושת ביהכ"נ

בשב"ק כ"ח תמוז, יחול היארצייט ה"ב לרשכבה"ג מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל. ברצוננו להביא דברי חיזוק ממון זצוק"ל בחינוך ושיפוז בית הכנסת (דברי אגדה, פר' תרומה) וז"ל:

בגמ' בברכות (ג, א), תניא א"ר יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח (והמתין לי) עד שסיימתי תפילתי לאחר שסיימתי תפילתי אמר לי שלום עליך רבי ואמרתי לו שלום עליך רבי ומורי ואמר לי בני מפני מה נכנסת לחורבה זו אמרתי לו להתפלל ואמר לי היה לך להתפלל בדרך ואמרתי לו מתיירא הייתי שמא יפסיקו בי עוברי דרכים ואמר לי היה לך להתפלל תפלה קצרה. באותה שעה למדתי ממנו שלשה דברים למדתי שאין נכנסין לחורבה ולמדתי שמתפללין בדרך ולמדתי שהמתפלל בדרך מתפלל תפלה קצרה. ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת **אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות** ואמר לי חייד וחייד ראשך לא שעה זו בלבד אומרת כך אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד אלא בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות וענין יאה שמה הגדול מבורך הקב"ה ממנע ראשו ואומר **אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם.**

ויש להבין, מה קול בחורבה 'ו' דוקא, ועוד וכי בכל חורבה שומעים קול זה? ועוד שלש פעמים ביום: עוד, יש הבדל בין הקול שבחורבה לקול שבבתי כנסיות ובתי מדרשות, בחורבה מתחיל ב'אוי לבנים, ובבתי כנסיות מתחיל ב'אשרי המלך' וימה לו לאב' המעורר מדת הרחמים. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות נאמר שהקב"ה ממנע בראשו, מה שלא נאמר בחורבה?

יש מצות עשה של בנין בית המקדש 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתומו', אף שהקב"ה אמר 'לי הכסף ולי הזהב', ואין לו צורך בכך; אבל כל זה הוא נסיון לדעת כמה אהבה יש לישראל אלי, וכמה רוצים באמת בזה. וכן אנו מוצאים 'אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי לבנון... רפידתו זה מרכבו ארגמן' מפני שיתוכו רצון אהבה! וכן היה הדין שבבוא כל ישראל ליראות 'ולא יראה את פני ד' ריקם'. והנה כאשר חרב הבית מבקש היהודי בכל עת מצוא 'בנה ביתך כבתחילה', 'והשב את העבודה לדביר ביתך', הוא גם אומר 'ונשלמה פרים שפתינו', 'יהי רצון כאילו הקרבתי עולה... חטאת... הוא יכול להביא אלף עולות בכל יום אבל רק באמירה (ומהאי טעמא אין אדם מביא קרבן עולה ויורד באמירתו). אבל מי יודע אם מקירות לבו הוא מתפלל כך? לכן אף שחרב הבית, השאיר לנו הקב"ה את המקדש מעט, וצווה לרומם את בית אלוקינו, ולהעמיד את חורבותיו, והמה הסימן והסמל לבית הגדול והקדוש.

וכאשר בא הקב"ה אל הבית מקדש מעט, ורואה איך הם מפוארים, רואה איך הכל בסדר נאה ויפה, ניכר כבוד התורה והבית, ואז חושב הוא כי ראויים המה גם לבית הגדול. אבל אם בא הקב"ה ורואה שהקירות מנוקבים, חלונות שבורים, חושך, והספרים קרועים ובלויים, והם אומרים 'יהי רצון כאילו הקרבתי עולה... חטאת...', אבל כל זה רק באמירה, כשרואים שאין מחזיקים את התורה בכבוד, אז כדי ביוון וקצף. וזה היה אצל רבי יוסי, שהיה אחר החורבן, נכנס פעם אחת

ליקוט הלכות מרשכבה"ג מרן פוסק הדור רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

[לוקט מספר 'פסקי הגר"ש אלישיב', אלא א"כ צוין אחרת]

[א] הא דהותר לת"ח הלומדים בקביעות בבית המדרש לאכול ולשתות ושאר דברים שאינם בזיון, הנ"מ בזמן שלומדים שם אבל כשלא לומדים שם אין היתר.

[ב] הלומדים בביהמ"ד בקביעות יש להקל להם ללוות או לשלם חוב ולדבר דברים הנחוצים, אם ע"י שיצאו לחוץ יגרם להם ביטול תורה.

[ג] בקובץ תשובות ח"א כתב וז"ל: ואף שאנשים מקרוב באו להנהיג לערוך קידוש בביהכ"נ בקריאת חתן או בר מצוה דבר זה הוא לא לפי השו"ע, ע"ש בדבריו.

[ד] אם יש לביהכ"נ שתי כניסות, יש להדר לצאת מהדלת השניה ולא מזו שנכנס בה ואפילו אם זה מאריך לו את הדרך.

[ה] הלומד בביהכ"נ כל הלילה יכול לישן אם יש צורך.

[ו] אין לנשק לבניו הקטנים בבית הכנסת, ובעזרת נשים יש להקל. (א.ה. ובעז"נ שלומדים בה לכאורה דינה כביהמ"ד).

ומותר לעשות ממנו דבר אחר לביהכ"נ דלב ב"ד מתנה עליהם, ובמקום שאין דרך להשתמש לדבר אחר (כבזמיונו) אין ההיתר של לב ב"ד.

יב בגמ' בבא בתרא (יד, א) איתא שהלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ומונחות כנגד ארכן של ארון, ומבואר שהלוחות היו מרובעים, אך רבינו זצוק"ל החזיק שהלוחות שעושים בימינו אינם אלא "זכר" ללוחות הברית, ואין בזה דינים כיצד לעשותם, אלא כל שמזכירם די בזה. ואפי' שהיו שהקפידו שיהיו מרובעים, רבינו זצוק"ל לא החזיק מזה, (ויש להוסיף כי בדברי הרמ"ע מפאנו מבואר דהלוחות שעושים מעל ארון הקדש אינן כנגד הלוחות שהוריד משה, אלא הן כנגד לוח הלב של כלל ישראל שחקוק בלב הישראלי עשרת הדברות ולכן הצורה הנכונה היא לעשות את הלוחות עגולים כי הלב הוא עגול, אך כאמור אינו מעכב). (שואלין ודורשין 333).

יג הא דנהגו לעשות צורות של אריות במעיל של ס"ת או מעל ארון הקודש ועל הפרוכת, רצוי שלא לעשות כן לכתחילה.

יד מומר לחלל שבת בפרהסיא (כשאינו תינוק שנשבה) או מומר להכעיס אפילו באחד משאר עבירות שנתן נרות לביהכ"נ (וה"ה שאר דברים) אסור להדליקם, וכן אין להשתמש בנרות חשמל שנדב המומר לביהכ"נ, אבל אם נתנו מעות לקנותם מותר.

טו מבואר בגמ' בשבת יא,א שצריך לבנות ביהכ"נ בגובהה של עיר שנאמר 'בראש הומיות תקרא', וצריך שתהיה גבוהה מכל בתי העיר שנאמר 'לרומם בית אלקינו'. וכתבו האחרונים שמה שבזמנינו לא נהגינן הכי זהו משום אימת הגוים וגם מתקנאים בנו אם נבנה בגובה, וא"ת נשפיל בתינו, ו"ל כיון דיש הרבה בתי עכ"ם בעיר שגבוהים מביהכ"נ א"כ בלא"ה ליכא היכרא לביהכ"נ, ומ"מ ראוי ליזהר בזה בכל מה דאפשר כי בגמ' החמירו בזה מאוד. אבל הבתים שבחצר ביהכ"נ אסור להם להגביה יותר מביהכ"נ.

ובזמנינו שאין אנו שרוין בין הגוים, מובא בשם החז"א דביהכ"נ אחד מציל על כל העיר (ושבראשית ימי בני-ברק אמר ששישיבות פוניבז' וסלבודקה מצילות על כל העיר מכיון שגבוהים מכל בתי העיר שהיו בנויים אז), וכך כתב השפת אמת (שבת יא). אמנם דעת הגר"ש אלישיב (הערות למסכת שבת יא,א) שכל בתי

עובדות והנהגות ממרן זצוק"ל בעניני בית הכנסת ותפילה

ושתיים אנשים ה"ד. במוצאי יו"ט הלכתי למרן הגר"ש ושאלתי אותו במה להעזרור, ענה לי הגר"ש **לתת כבוד לה'** (כבוד בגימטריא ל"ב כמנין ההרורים!), שאלתי אותו מה זה כבוד לה', אמר לי אם התפילה מתחילה בשעה שבע **אזי מגיעים ברבע לשבע** מתעטפים בטלית ובתפילין אומרים ברכות השחר וקרבנות זהו מכבדי אכבד כפשוטו ממש.

סיפר תלמידו הגאון רבי בן-ציון קוק שליט"א, בבוא מרן לתפילה, היה נראה שמרוץ הזמן בו חי תמיד הונח בצד קמעא והשקיע זמן רב לעבודת התפילה. שנים עברו בהן התפלל בהיכל בית הכנסת תפארת בחורים שמעל שטיבלאך 'מאה שערים', הקדים להגיע לבית הכנסת ונמנה לא רק בין ה"עשרה ראשונים" **אלא מהיותר ראשונים, אם לא ראשון ממש**.

היתה לי קביעות להעלות בפניו שאלות בהלכה בדרכו מביתו לבית המדרש. אירע לי אחת, שהיינו השניים הראשונים בבית הכנסת. אף לאחר סיום התפילה, לא הוזדר לצאת, אלא עוד זמן רב נשאר כשהוא יושב על מקומו. **ובמהלך התפילה עצמה היה נראה לכל כי ראשו ולבו מונחים עמוק עמוק בתוך מילות התפילה. כל קטע וקטע בתפילה אמר במתינות ובשימת לב יתירה**. ואמנם את התפילות היום יומיות היה אומר בזריזות מעט, אך בימי הסליחות וכן כשהתפלל תפילת יום כיפור קטן, היה ידוע לכל, כי המניין האיטי ביותר, הוא המניין של מרן הרב אלישיב בו המתינו לו הקהל בכל חלק מהתפילה. מתוך ששם ליבו על כל בקשה בתפילה. באחד הימים תמה רבינו בפני שליח ציבור, שהתחיל את חזרת הש"ץ, מיד כאשר פנה לאחוריו באמירת 'עושה שלום', מדוע אינו ממתין עוד מעט, עד שסיים את תפילת יהי רצון שיבנה בית המקדש. **"זה הרי חלק מהתפילה, ואני רוצה להקשיב לחזרת הש"ץ"**. (שואלין ודורשין)

סיפור השבוע

עברה כמעט שנה, ולקח לי מעט זמן לקלוט מה קרה ואיך קרה, אבל עכשיו כעבור השנה אני רואה את השינוי העצום שהתרחש בי. אין לי את המילים לתאר את האושר והתענוג שחיותי השנה בכלל, ובכלל בכל עסק המצוות, ומי מדבר על התפילה, הרגשתי כאילו איזה נר ממרום מקרין עלי אור וחמימות, ממש הרגשה של "קרבתי ה' לי טוב".

מחמת רוב החשק בלימוד התורה שנכנסה בי, הספקתי בשנה זו לסיים ולהיבחן ולקבל היתר הוראה, מה שבקצב הרגיל היה צריך לקחת כשנתיים ומחצה. וכיום רק אחת שאלתי מאת ה', שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו'.

כאשר פי מלא שבח ותהילה על שנת העונג שעברה עלי, לא מצאתי סיבה מיוחדת הסביר בה אשר פשר ההתעלות הזאת, אלא קבלה טובה זו שקבלתי על עצמי לכבודו של מקום, והוא גמלני בשכר טוב שכל חפצי עולם לא ישוו בה.

וכאן אני יוצא בקריאה לכל יהודי בכל מצב ומקום שהוא, שדרגו את איכות חייכם, פרגנו לעצמכם תענוגים אמיתיים. כבדו את התפילה וקריאת התורה כראוי, וטוב לכם בזה ובבא.

כנסיות העיר צריכים להיות גבוהים יותר, ומביא שיש שכתבו וכן משמע מהמאירי דבאופן שחלל ביהכ"נ גבוה משאר חדדי הבנינים אף דשאר הגגות גבוהים שרי דדוקא בעשוי דרך שררה ולא לשם דירוקן, ואמר, שהוא דבר מחודש דבפשטות הענין הוא בגובה הבנין הנראה כלפי חוץ, ועכ"פ בזה שפיר נהגו להקפיד.

טז כל בנין ובנין הוא איסור בפני עצמו, ולכן אע"פ שיש כבר בנינים שגבוהים מבית הכנסת יש איסור על הבנין הנוסף. (שואלין ודורשין 333).

יז ביהכ"נ שנותץ, ימכרו אבניו ע"י ז' טובי העיר בפרוטה ומותר להשליך האבנים (אשרי האיש).

יח **נשאל רבינו**, על ביהכ"נ שרוצים לסתור את הקיר המפריד בין ביהכ"נ לעז"נ, בכדי להרחיב את ביהכ"נ, ורוצים לבנות עזרת נשים חדשה מעבר לקיר המזרחי של ביהכ"נ וישברו חלק מהקיר שמעל הארון-קודש בשביל פתיחת החלונות? **והשיב רבינו**, שע"פ ז' טובי ביהכ"נ יפדו ע"י **מכירה** את חלק הקיר שרוצים לשבור, ויתנו במפורש שדמי הקיר יחול על הכסף (ויזהרו שלא יהיה פחות מסלע) והכסף ילך לתיקוני ס"ת, ויסתרו ע"י גוי (קובץ תשובות ח"ה).

יט **נשאל רבינו**, בענין מה שמבואר בהגהות רעק"א (סי' ק"נ ס"א) שאין נוטעין אילנות בסמוך לביהכ"נ, האם מועלת מחיצה נוספת שמעבר לקיר ביהכ"נ? **והשיב רבינו**: במעילה מחיצה גם אם צמודה לקיר ביהכ"נ וכן מועיל צורה"פ, ומועלת המחיצה גם אם גובה האילנות גבוה מהמחיצה (משנת איש סי' כד). ומותר להניח פרחים וכן עציץ נקוב, ואם הביהכ"נ בקומה שניה ובקומה ראשונה יש חניה וכדו' שרי ליטע אילנות. (אשרי האיש)

כ נמצא בתקנות הקדמונים שלא להוציא טלית או ספר מביהכ"נ בלי רשות בעלים, וכן אין להוציא ספרים של ביהכ"נ בלי רשות הממונה. ויש רשות לממונה (הגבאי) להשאל ספרים בזמן שאין צורך בהם לאנשי ביהכ"נ.

כא מי שגר בשכירות בעיר ו"ב חודש יש לו ליתן כסף לבנות ביהכ"נ גם אם דעתו לעזוב את העיר, ד"ב חודש משוי ליה לבן עיר גם אם דעתו לעזוב (אשרי האיש).

לע"נ מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה ב"ר יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר ב"ר שלמה זלמן דחרי זצ"ל ולע"נ האשה הצדקנית רבקה מרים בלוי ב"ר אברהם דוד פרידמן ז"ל

מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון באופן קבוע וחד-פעמי, נא לפנות לטלפון 0527176420 , 0527101970 בשעות בין הסדרים. ניתן להנציח לרפואה וישועה. לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 **ניתן לתרום באשראי דרך נדרים פלוס: קופת – אהלי תורה (בנשיאות הגר"ד לנדו שליט"א) כטגורית קדושת בתי מקדש מעט**

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

מסות מסעי תשפ"ד

כוחם של שבת לוי

"וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא" (לא ה). 'וימסרו. להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז ד) עוד מעט וסקלוני, ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן' (רש"י).

הקשו המפרשים מפני מה יצאו למלחמה מאלפי ישראל רק שנים עשר אלף חלוצי צבא, והלא שבת יוסף נתחלק לשני שבטים, מנשה ואפרים, ומשבת לוי גם כן יצאו למלחמה, וא"כ נמצא שיצאו משלושה עשר שבטים למלחמה, וא"כ נמסרו שלושה עשר אלף חלוצי צבא ולא שנים עשר אלף, ומדוע נאמר בכתוב שנמסרו מאלפי ישראל שנים עשר אלף חלוצי צבא.

וביאר ר' עובדיה מברטנורא בספרו "עמר נקא" על התורה, ע"פ דברי רש"י שפירש לשון "וימסרו", שכיון ששמעו בני ישראל שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא הסכימו לילך למלחמה, כיון שרצו שיישאר משה רבינו עמם, עד שנמסרו בעל כרחן למלחמה, ופירש בעל הברטנורא שכל זה היינו דוקא בשאר י"ב השבטים שבעם ישראל, אך שבת לוי לא היו צריכים להימסר בעל כרחם, אלא הלכו מעצמם למלחמה לנקום נקמת ה' במדין.

וביאר הברטנורא שהרי בשבת לוי מצינו שאחת ממעלותיהם הגדולות היא מה שבירכם משה בפרשת וזאת הברכה ואמר להם (דברים לג ט) "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו", וכפי שפירש שם רש"י וז"ל 'כשחטאו בעגל ואמרתי (שמות לב כו) מי לה' אלי, נאספו אלי כל בני לוי וצויתם להרוג את אבי אמו והוא מישאל, או את אחיו מאמו, או את בן בתו, וכן עשו', ע"כ דברי רש"י.

וא"כ מבואר שכאשר עמד משה רבינו וקרא "מי לה' אלי", נקהלו אליו מיד כל בני שבת לוי ולא התבוננו לא על אביהם ולא על אחיהם ולא על בניהם, אלא קיימו את רצון הבורא והרגו את כל מי שחטא בעגל, והיינו שלא התייחסו כלל לרגשותיהם או לקשר האישי שהיה להם עם אלו שהיו צריכים להרוג, אלא קיימו את רצון הבורא כפשוטו, והרגו את כל החוטאים בישראל.

ולפי זה אף במלחמת מדין, למרות שמשה רבינו היה המנהיג ורועה ישראל, ולמרות שהיה משבטם שבת לוי, וכאשר היו יוצאים למלחמת מדין היו גורמים בכך שישתלק משה רבינו ויפטר, לא התבוננו על כך כלל ולא התחשבו בדבר זה, אלא מכיון שציוה הקב"ה על מלחמת מדין קיימו את רצון הבורא באופן מיידי.

ומשום כך נאמר בכתוב "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא", והיינו שבאמת הלכו למלחמה שלושה עשר אלף חלוצי צבא, שאף משבת לוי הלכו למלחמה ואף משבטי מנשה ואפרים הלכו למלחמה, אלא שהכתוב מדבר באותן שלא רצו ללכת למלחמה משום שחששו לגרום למיתתו של משה רבינו, והם נמסרו על כרחן למלחמה, אך אלף חלוצי הצבא שבשבת לוי הלכו מרצונם, כיון שמחשבתם היחידה היתה על רצון הבורא, וכיון שציוה הבורא להילחם במדין ולנקום הנקמה מיד עמדו לקיים את רצונו יתברך.

ולפי זה יש לבאר שזהו הטעם שהכניס קדושים יותר מכל שבת לוי, משום שהם יכולים לנתק את רגשותיהם ולא לילך לכל הלוויה של נפטר שאינו משבעה קרוביהם, ורק להלווייתם של שבעת הקרובים הם הולכים, וכיון שיכולים לנתק את רגשותיהם משום כך קדושים הם יותר משאר שבת לוי.

ויתירה מזאת אהרן הכהן שהצליח לנתק את רגשותיו באופן המושלם ביותר, שכאשר נפטרו לו שני בניו נדב ואביהוא ביום חנוכת המשכן, ואמר לו משה רבינו (ויקרא י ג) "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד", נאמר "וידום אהרן", ולא הוציא מפיו שום דבר או תלונה או טרסות, לכך זכה לקדושה הגדולה ביותר, ואף לשבעת הקרובים אינו מטמא ואינו משתתף בהלווייתיהם, שכיון שעושה את רצון הבורא בצורה המושלמת ביותר ואינו מערער חלילה על שום דבר ממה שעושה הבורא, וכל כולו משועבד לצורך עבודת ה' יתברך, אזי זוכה להגיע לדרגה הגבוהה ביותר של הקדושה הקיימת. (רה"י הגר"מ דרוק שליט"א)

בני גד ובני ראובן

"ויבואו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר וגו'. הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה היא ולעבדך מקנה. ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדך לאחזה אל תעבירו את הירדן" (לב ב-ה).

הנה מצינו בפסוקים כי מתחילה כאשר באו בני גד ובני ראובן לפני משה רבינו אמרו לו (פס' ג-ד) "עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושכם ונבו ובעון. הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה היא ולעבדך מקנה", ולא אמרו לו שום בקשה שרוצים לעשות בארץ זאת, אלא רק אמרו לו כי זוהי ארץ מקנה ולהם יש מקנה רב.

וביותר שאף זוהי פרשה סתומה, שאחר הפסוק "הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה היא ולעבדך מקנה", מסתיימת פרשה בספר תורה, והמשך הפסוקים הם פרשה חדשה.

ורק לאחר מכן מופיעים בני גד ובני ראובן ואומרים (פס' ה) "ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדך לאחזה אל תעבירו את הירדן".

ויש להבין מהו ביאור דבריהם שמתחילה לא ציינו מהי בקשתם, ורק אמרו שיש להם מקנה וזוהי ארץ מקנה, ושוב הוסיפו וביקשו שתינתן להם ארץ זאת אשר בעבר הירדן המזרחי.

וביאר מורי ורבי מן שר התורה זצוק"ל כי הנה במשנה בביכורים (פ"א מ"י) שנינו 'אלו מביאין וקורין, מן העצרת ועד החג, משבעת המינים, מפירות שבהרים, מתמרות שבעמקים ומזיתי שמן, מעבר הירדן, רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאין ביכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש', ע"כ.

ומבואר במשנה כי לדעת רבי יוסי הגלילי הטעם שאין מביאים ביכורים מעבר הירדן, משום שבמקרא ביכורים צריך לומר "ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש", ואילו עבר הירדן אינה ארץ זבת חלב ודבש. אמנם בירושלמי בביכורים (פ"א ח"ח) מובאת ברייתא החולקת על טעמו של רבי יוסי הגלילי, וסוברת כי הטעם שאין מביאים ביכורים מעבר

הירדן, משום שנאמר "אשר נתת לי" ולא שנטלתי לי מעצמי, ואילו עבר הירדן אינו ניתן לישראל אלא שבטים אלו נטלוה לעצמם. ומביא הירושלמי נפקא מינה בין הטעמים, מה הדין לגבי חצי שבט המנשה שאף הוא קיבל נחלתו בעבר הירדן, לפי טעמו של רבי יוסי הגלילי במשנה, שהטעם משום שאינה ארץ זבת חלב ודבש, אם כן אין הבדל בין ראובן וגד לחצי שבט המנשה, סוף כל סוף עבר הירדן אינה ארץ זבת חלב ודבש ומצות ביכורים אין נוהגת בה, אבל לפי טעם הברייתא שנאמר אשר נתת לי ולא שנטלתי מעצמי, אזי חצי שבט המנשה לא נטלו מעצמם אלא לאחר מכן שלחו אותם לגור שם, וממילא יוכלו להביא ביכורים.

לפי זה ביאר מרן זצוק"ל כי מתחילה באו בני גד ובני ראובן ואמרו "הארץ אשר הכה ה' לפני עדת ישראל ארץ מקנה היא ולעבדך מקנה", ולא הוסיפו דבר לבקש אותה, כיון שרצו שמשו רבינו יבין בעצמו שחפצים הם בארץ זאת ויתנה להם מעצמו, ואזי כיון שלא יטלו מעצמם אלא יקבלו אותה על ידי משה, שוב תהא חייבת ארץ זו בביכורים, משום שרצו בני גד ובני ראובן לזכות במצות הביכורים אף בעבר הירדן. ורק לאחר שמשו רבינו לא נתן להם את הארץ אחר דבריהם, הוצרכו להוסיף ולומר "אם מצאנו חן בעיניך יותן את הארץ הזאת לעבדך לאחרונה אל תעבירנו את הירדן".

פתיחה לפרשת נדרים

שח הרה"ג רבי אברהם קופרמן שליט"א: הנה הפרשה פותחת בענייני נדרים ושבועות, ולכן אדבר כמה דברים מעניינים חשובים אלו. ב' כתב הרמב"ם בספר המצות [מצות עשה ז'] "המצווה השביעית היא שצונו להשבע בשמו יתעלה כשנצטרך לקיים דבר מן הדברים, או להכחישו, כי בזה הגדולה לשם יתעלה וכבוד ועילוי, והוא אמרו 'ובשמי תשבע'. ובבאור אמרו אמרה תורה השבע בשמו, ואמרה תורה אל תשבע. רוצה לומר כי כמו השבועה שאינה צריכה אתה מוזהר ממנה והיא מצות לא תעשה כן השבועה בעת הצורך מצווה בה והיא מצות עשה". ובהשגות הרמב"ם חולק וסובר שאין מצווה להישבע באמת, ומה שכתוב ובשמי תשבע היינו שהמצווה היא שלא להשבע בשם אלהים אחרים או לעבדם ולירא מהם, וכבר נאסר זה בלאו 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך', אבל בא לעבור עליו בלאו ועשה עיי"ש. והנה מסופר על הגר"א שפעם העלילו עליו עלילה ובית המשפט של הגויים חייבוהו שבועה, והתכונן להישבע שהיא עלילת שווא. והסביר ר' חיים מוולוז'ין שמאחר והגר"א קיים כל מצוות התורה לכן רצו להזמין לו גם מצוה זו, שלדעת הרמב"ם היא מצות עשה להישבע על אמת. אך דעת הגר"א עצמו שגם לדעת הרמב"ם יש מאד להזהר בזה ולכן כתב באגרות לא להכות את הילדים רק על נדרים ושבועות ושקרים וקללות. ג'. מסופר על שני יהודים ריקים שהיו חשודים שעשו פשע למלכות רוסיה ונתחייבו מיתה, ולאחר תחנונים ובטענה שאינם אשמים וכו' הסכימו לשחררם בתנאי שיביאו ב' רבנים מסוימים שישבעו שאכן הנידונים אינם אשמים.

ובאו לרבנים והודיעו להם את העניין והרב הראשון שמח מאד ואמר יש לי כאן מצוות פיקוח נפש להציל יהודים ובוודאי שאשבע בשמחה אף אם אי"ז נכון, ומאידך הרב השני היה בדאגה ובטרדה ואמר איך יתכן שאשבע ללא ידיעה מה קרה באמת?! ואולי זו שבועת שקר ומימי לא נשבעתי אפילו על אמת! והיה במורא ובצער גדול.

והחוק חייב שלילה קודם המשפט חייבים לישון בכלא כל הנוגעים בדבר, ובאו ב' הרבנים לכלא, ובלילה הרב הראשון הלך לישון בשמחה וכו', ומאידך הרב השני מרוב צער ומורא נפטר, והחוק שם קבע שאם אחד נפטר מסתפקים שהרב שנותר ישבע ובכן ניצלו השנים.

ונלמד מכאן איך פעם התייחסו לשבועות ולנדרים.

אספר סיפור שהיה עמי שגרם לאנשים רבים קורת רוח - והוא קשור כמובן לשבועה. הנה הייתי ל"ע בגלות בארה"ב כמה שנים, ושם מכורח מציאות החיים הייתי חייב לעשות רישיון נהיגה [אע"פ שאינני אוהב לנהוג], וחבר קנה לי רכב יד שניה [ב-850 דולר במצב יפה], וכשהגיע הרכב אלי ראיתי שיש בו שלשה שעונים, האחד לא עבד והבנתי שכנראה זהו שמראה את השעה, והיו שם עוד שני שעונים שכל פעם שהאחד מראה 20 האחר הראה 35 ובחלקיק שניה סברתי שכנראה האחד הוא מראה על מייל והאחר על קילומטר שהרי היחס ביניהם הוא 1 על 1 וחצי. [מייל=קילומטר וחצי בערך].

וזו היתה פזיזות מאין כמוה [במיוחד שאני כלל לא בקי במכוניות] ואם הייתי קצת שקול הייתי מברר אצל חבר והכל היה מסתיים אחרת, אך לפחות כאן החיסרון העצום הזה גרם משהו טוב, סיפור מבדח המשמח את הבריות.

ולשיטתי דהרתי במכונית לחשבוני שהשעון הנמוך הוא מורה על המייל-ולא הבנתי מדוע האמריקאים האלה נוסעים כ"כ לאט, שאם כתוב שאפשר ליסוע במהירות שלשים למה כולם זוחלים במהירות שבע עשרה וכו'. [וחשבתי שאני הנורמאלי היחיד!]

עד שלילה אחד נסעתי במהירות שהיא 33 לשיטתי במקום שהיה מותר ליסוע עד שלשים וחמש. ופתאום אני רואה אורות של ניידת משטרה מהבהבים מאחורי וסברתי שכנראה רודף אחר פושע מסוכן וברכתי בליבי שיצליח לתפוס, אלא שהוא נצמד מאחורי ועצר אותי וזעם עלי ואמר אתה נוסע במהירות 47!!!, ועניתי לו שלשים ושלוש וכו', והראיתי על השעון הנמוך והוא הראה על השעון הגבוה ואז נפל לי האסימון שאין בכלל לוח קילומטרים בארה"ב, והמספר הגבוה הוא של מייל והמספר הנמוך הוא של סיבובי מנוע [שעד היום לא זכיתי להבין לשם מה נצרך דבר זה].

ולמעשה הוא נתן לי כרטיס לבוא למשפט בעוד תקופה מסוימת וכו'. וכשהגיע היום המיועד הגעתי לאולם המשפט כולי רועד מפחד ואימה עם עוד מאה אנשים בערך ונכנסה שופטת וכן הגיע השופט, ואז פתחה השופטת ואמרה מי שמודה שהוא אשם ילך וישלם קנס [45 דולר] וכל טוב, ומי שטוען שהוא לא אשם שיישאר פה.

ואני ברוב "פקחות" נשארתי משום שהייתי אדוק בסברה שאני שוגג קרוב לאונס [אע"פ שאבי ז"ל הקפיד עלי [אח"כ] שהרי הכלל הבסיסי הפשוט הוא שאי ידעת החוק אינה פוטרת], ולפתע אני רואה את האשה שלפני [שבהשגחה היתה לפני כדי שאוכל להתכונן] מרימה את ידה ואומרת אני נשבעת שכך וכך השופט הרים את ידו ואומר אני נשבע שכך וכך, ומיד חשכו עיני שהרי מימי לא הוצאתי שבועה מפי!!! ועוד הרי קי"ל [עי' יור"ד קמ"ז] שאסור גם לגרום לגוי שישבע.

ומיד אימצתי את המוח לעבוד במהירות הבזק ומצאתי פתרון פשוט. וכשהשופטת פנתה אלי וראיתי שהשופט רק מתחיל להרים את ידו קטעתי אותו ואמרתי באנגלית רוצה ובקול גדול כל מה שהשופט אמר זו אמת אבל אינני אשם!!, וסיפרתי את כל הסיפור, והעו"ד של המדינה [סבא זקן] התפוצץ מצחוק [זה מראה שכזו גאונות הוא לא ראה ארבעים שנות עבודה], ואילו השופטת כעסה עלי ורתחה מזעם, ואמרה לי אתה אשם ואתה חייב לשלם, וכשהלכתי לכיוון היציאה אמרה לי מר קופרמן חזור, ואמרה שאם אתה לא יודע לנהוג אנחנו נלמד אותך וכו' [ואז תיפטר מהקנס] והיה עוד סיפור שלם איך עמדתי במבחן שם, ואכמ"ל. והודאתי לה' שזיכה אותי בחלקיק של שניה לא להיכשל באיסור שבועה ולהשביע גוי. ואני עתה מודה לה' שאני כבר 35 שנים משמח את כלל ישראל עם הסיפור הזה.

הכנה ליום כיפור

הנה פרשתינו עוסקת בחומר נדרים ושבועות, והנה בפתיחת יום הקדוש יום כיפור מתחילים ב' כל נדרי', וצ"ע מדוע פותחים אנו דווקא בזה. ויש שמתרצים, שכיוון שחומרת נדרים היא כ"כ גדולה, לכן עבירה שניתן כבר להוריד אותה בקלות קודם יום הכיפורים מורידים.

וממור"ר הגה"צ ר' גדליה אייזמן זצ"ל שמעתי שאמר בשם אברך שהנה כתוב במסילת ישרים [פרק ד'], "אמנם, מדת הרחמים היא הנותנת הפך השלשה דברים שזכרנו: דהינו, שיתן זמן לחוטא ולא יכחד מן הארץ מיד כשחטא, ושהעונש עצמו לא יהיה עד לכלה, ושהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה, דהיינו, שבהיות השב מכיר את חטאו ומודה בו ומתבונן על רעתו ושב ומתחרט עליו חרטה גמורה דמעיקרא כחרט הנדר ממש - שהוא מתנחם לגמרי והיה חפץ ומשתוקק שמעולם לא היה נעשה הדבר ההוא ומצטער בלבו צער חזק על שכבר נעשה הדבר ועוזב אותו להבא ובורח ממנו, הנה עקירת הדבר מרצונו, יחשב לו כעקירת הנדר ומתכפר לו. והוא מה שאמר הכתוב (ישעיה ו'): וסר עונך וחטאתך תכפר, שהעון סר ממש מהמציאות ונעקר במה שעכשיו מצטער ומתנחם על מה שהיה למפרע".

מבואר בדבריו שכל יסוד התשובה נלמד מהתרת נדרים לכן פותחים את יוהכ"פ בהתרת נדרים. (מחזה אברהם להרה"ג ר' אברהם קופרמן שליט"א)

פלפולא דאורייתא

שיעורו של הגאון רבי רפאל סויד שליט"א

ראש כולל שערי רעה

פרשת מטות תשפ"ד

גיליון מס' 35

בענין חשש פטר חמור ברכיבת חמורים

טבילת כלים, ומכירת חמץ, ועוד, ואי נימא כדעת הגר"ד לנדו שאין בעלות על חברה בע"מ, [בקונטרס שיעורי הגר"ח ברטלר כתב שכך דעת הגר"ד], ושאינו הגר"י פליג, ואילו בספר יסודות בחו"מ מתורת הגר"י ברטלר ח"ב עמ' י"ח, כתב שדעת הגר"י ברטלר שאין ע"ז בעלות א"כ לפי הדעות שהבאנו באות הקודמת שבהמת הפקר פטורה מבכורה, א"כ אין בכך חשש איסור.

ד'. והגאון רבי שריאל רחנברג שליט"א גאב"ד בד"צ בני ברק אמר לי [כליל שבועות תשע"ח] שיש בעיה במכירת הבכורות לגוי שמקיימת הרבנות הראשית, שנוסח השטר הוא שהגוי קונה אבר שהנשמה תלויה בו בבחמה, ואם לא יביא את הכסף עד כמה ימים מהלידה מחויב הוא למכור בחזרה את הבחמה, והעיר הגר"ש שהרי דבר כזה הוא קנין פירות בלבד, ובדאורייתא ודאי שקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, וא"כ מכשילים את המגדלים באיסור גיזה ועבודה, ואמר שצריך לפעול אצל הממונים ע"ז, לשנות את הנוסח. [וישנם הכשרים נוספים שעושים מכירת בכורות, בצורה מהודרת יותר].

ה'. ויש לדון האם המציאות שרוב הבחמות אינן בכורות האם הוי רובא דאיתא קמן או רובא דליא קמן, דלכאור' מסתבר טפי דהוי רובא דל"ק, ר' משום דהוי רוב טבעי, משום שבר"כ חמורים ממליטים יותר משתי בחמות, ש' עפ"י דברי הגר"ש רוזנבסקי בחידושי לגיטין [מזב] שהחילוק בין רובא דא"ק לרובא דל"ק הוא, שברדא"ק הספק הוא מהיכן הדבר בא, וברדל"ק הספק הוא מהו הדבר שלפנינו, וא"כ כעת הספק הוא מה הדבר שלפנינו.

ו'. ובמש"כ למעלה שיש חיוב לברר האם הוא זכר או נקבה, שהלא יכול לברר בקל, אולם אפשר דאין חיוב לברר כשישאר ספק, האם הוא בכור או פשוט, ונחלקו כזה האחרונים דעת הנוכ"י [קמא יו"ד סי' מ"ג ד"ה אומר אני] שאינו חייב לברר ככה"ג, וכן דעת הרעק"א [קמא סי' ע"ז ד"ה אמנם], והובאו בפתחי תשובה [יו"ד סי' ק"י סקל"ה], אולם דעת שער המלך [פ"י מהל' מקוואות ה"ן] שחייב לברר אף ככה"ג, אכן יש לדון שלברר אם הבחמה היא זכר או נקבה, נחשב כחסרון חכמה מציאותי, וכמו שאדם לא יפתח את החלון לראות האם כעת יום או לילה, וכזה פשיטא דלא חשיב ספק כלל.

ז'. ויל"ד ככה"ג שהמוכר אומר על עצמו שהוא גוי, והלקוח אינו יודע האם להאמין לו, וראה בספר כאיל תערוג [מועדים עמ' עז] רשימת הגרמ"ב זילברברג שליט"א בשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל על אחד שהלך בצפת ונכנס לחנות ושאל את המוכר האם מכר את החמץ לגוי, ואמר המוכר על עצמו שהוא גוי, ואמר הגרא"ל שיש לסמוך עליו, משום שיהודי לא אומר על עצמו שהוא גוי, [אכן, יש לפלפל בזה, משום דיש לחוש שמא הוא "אחמד בן שרה", כלומר שאמו יהודיה, וא"כ אפשר דהוי קבוע, עפ"י נתוני רשות האוכלוסין וההגירה העדכניים, יש כיום כמאה ואחת עשרה אלף זוגות מעורבים, ומתוכם שמונים ושבעה אחוזים, הם עם חסרי

הנה כימי בין הזמנים מצוי שבני תורה יוצאים לטייל בשדות ובכרמים, ואחת האטרקציות היא רכיבת חמורים, ויש לדון באדם שמגיע לקיבוץ חילוני, שההסתברות היא שהם לא עשו שותפות עם גוי לפטור מבכורה, וכן לא קיימו מצוות פדיון פטר חמור, האם מותר לרכב על חמור, דשמא הוא בכור, ויש איסור דאורייתא לרכב על חמור בכור, כמב' ברמב"ם [פ"ב מהל' ביכורים ה"ד] ואמנם רוב החמורים אינם בכורים, אולם לכאור' הוי קבוע, באופן שמגיע לרכב בחווה של החמור, וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ויש לדון בשאלה זו בכמה אופנים.

א'. אין להתיר משום דהוי קבוע שאינו ניכר, שלדעת הר"ש מקינן [ספר הכריתות סי' ר'] ככה"ג ליכא דין קבוע, וכזה תירץ את הקושיא איך מותר לזרוע בכל מקום כאר"י דשמא הוי נחל איתן, שערפו בו את העגלה, ואסור לזרוע בו, שהלא הדבר ניכר, שהרי על כל כהמה יש ת"ז ותיק אישי במשרד החקלאות שכתוב בו את כל פרטיה, כולל האם מדובר בככור, וכן הבעלים בד"כ יודעים האם הוא בכור, וכ"כ בפרי מגדים [יו"ד סי' ק"י שפתי דעת סק"ד] שכל שיש אדם אחד בעולם שידוע את הכרעת הספק, כבר חשיב קבוע ניכר, וכתב ע"ד הגמ' בנזיר [יבא] שאדם ששלח שליח לקדש לו אישה, ולא יודע את מי השליח קידש, שאסור בכל הנשים שבעולם, מחשש אחות אשה, דלא מיבעיא אם השליח חי ונעלם, דאז בוודאי אסור, מדין קבוע ניכר, אלא אפילו כשהשליח מת, מ"מ האשה יודעת שהתקדשה, ושוב הוי קבוע ניכר, ואמנם החו"ד [יו"ד סי' ק"י סק"ו] פליג וס"ל שלא מספיק שאדם אחד ידע כדי שיחשב קבוע היכר, מ"מ רוב האחרונים פליגי על החו"ד, וכך פסק החו"א [יו"ד סי' ל"ז ס"ק כ"ב].

ב'. והנה אם מדובר בחווה של קיבוץ, בעבר הקיבוצים היו כבעלות המדינה, וא"כ תליא בשאלת בעלות על ממון המדינה [ע"י שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' ק"ח, ובקונטרס סלע מדינה להרה"ג יונתן אושינסקי שליט"א שסיים את הדעות בענין זה], ואי נימא דאין להם בעלות כלל, א"כ הוי הפקר, ונחלקו האחרונים האם בהמת הפקר פטור מבכורה, ע"י מהרי"ט אלגאזי [ריש בכורות אות ו'], מנחת חינוך [מצוה י"ח אות ט"ז] ובטורי אבן [ר"ה יג] דנקטו דחייבת בבכורה, ומאידך גיסא, ע"י כעבודת הגרשוני [סי' כ"ה], וברעק"א [גליון השו"ע יו"ד סי' ש"ב] ובחת"ס [יו"ד סי' שט"ז] שנקטו דבהמת הפקר פטורה מבכורה, ואף אם נאמר שבעלות המדינה היא כממון השותפים, הלא ישנם גוים שחיים כאר"י, וא"כ איכא שותפות עכו"ם, אולם בשנת תש"נ לערך, כל הקיבוצים עברו הפרטה, ואינם כבעלות המדינה, וא"כ אי"ז מועיל להקל בנד"ד.

ג'. וכן אם מדובר בחווה כבעלות הקיבוץ, הדבר תלוי במחלוקת מי נחשב בעלים בחברה בע"מ, [ראה בהרחבה בקובץ ישורון כרך כ' עמ' תקלד והלאה במאמריהם של הגר"ש רחנברג, הגר"י סילמן, הגר"י פרבשטיין, והגר"י אושינסקי], ושאלה זו השלכות רבות יש לה, לענן ריבית,

דת, כלומר העולים מברית המועצות בד"כ, אולם אם ניקח את השאר נגיע לכחמישה עשר אלף זוגות מעורבים, עם ערבים, מלבד הצאצאים, ומשום שרוב הנישואין לערבים, הם בת יהודיה עם גבר ערבי, ולא להיפך, א"כ מספר היהודים שמוחזקים כערבים, הוא גדול יחסית, משום שמכל נישואין כאלו, כל הצאצאים הינם יהודים. ובשנת תשנ"ה התברר שהערבי שהיו לו מוכרים לו את החמץ מטעם הרבנות הראשית, אמו יהודיה, כך שהוא יהודי גמור, וא"כ זהו חשש מצוי, וצ"ע.

ד'. אכן אם מגיעים לחוה עם חמור בודד, כהא לא הוי קבוע, כיוון שאין קביעות שיש בכור בחווה זו, ורק אם יש כמות גדולה של חמורים מסתמא אחד מהם בכור.

ט'. ואף אי נימא דליכא דינא דקבוע ככה"ג, מהטעמים שהתבאר לעיל, יש לעיין האם מותר לשייכה או למשפחה לשכור בבת אחת כמות גדולה של חמורים, דאפשר דדמי לשני שבילין, שאסור להורות ביחד לשני אנשים שעברו בשני השבילין שהם טהורים, מכיון שבוודאי אחד מהם טמא (עי' פסחים יא, א), וא"כ אף הכא נימא שאם האחראי מטעם הישיבה שוכר את כל החמורים ביחד, דמי לשאלת שני שבילין.

י'. והעירני ידי"ו הרה"ג רפאל פיינשטיין שליט"א דלכאור' יש לנו לחוש לשאלה חמורה יותר, שיש בכור שלא נפדה, והוליד חמורים נוספים, וכעת יש לנו אלפי ולדי בכורות, וזה אסור בין בזכר ובין בנקיבה, כיוון דקי"ל זה וזה גורם אסור לכתחילה [שו"ע י"ד סי' רצ"ד סעיף י"ב], וא"כ אין לנו להאמין אף לבעל חוות חמורים ירא"ש שיאמר שאי"ז בכור, וא"כ לא מצאנו ידינו ורגלינו בכל ענייני בכורות אף בשאר בהמות טהורות, והיכן שהדבר מגיע אלינו, איכא רוב וכל דפריש מרובא פריש [למרות שיש מקום לומר שרוב הבהמות במהלך כל ה"יחוס" שלהם יש להם אחד ה"סבים" שהוא בכור], וכיטול ברוב לא שייך כיוון דהוי דבר חי דלא בטיל אפי' כאלף, ואף לאחר שחיטה, מנ"ל שיש פי שישים שאינם צאצאים של בכור, הלא בוודאי שאין פי שישים, מכיוון שלא כל אתון ממליטה שישים חמורים, א"כ יש יחס יותר גבוה של צאצאי בכורות, אולם כאופן דהוי קבוע יש לאסור אף בנקבה, וא"כ אין לנו ס"ס דשמא פשוט ושמא נקבה, ואטו א"כ א"א להניח תפילין שאנו יודעים שהעור הגיע מיהודי, מחשש שהם מעור של בכור, ואין לנו ס"ס להתיר, אכן נראה דאין לחוש לכל זה, משום דקי"ל זה וזה גורם מותר בדיעבד, ולאחר שנולד הוי בדיעבד¹.

יא'. ושמעתי מהג"ר שמואל קרביץ שליט"א לדון טעם נוסף מדוע אין לסמוך על רוב, מלבד דין קבוע, דהא הוי דבר שיש לו מתירין, מכיוון שניתן לפדות את הבכור, ובהא אין הולכין אחר הרוב, [ובאמת הוי מחלוקת ראשונים אי אזלי' בתר רובא בדשיל"מ, עי' תור"פ פסחים ז, א דאזלי' בתר רדא"ק בדשיל"מ, ומאידך, עי' יא'.

1 בענין הקמת עררי בן פקועה

ובשנת תש"ס עלתה הצעה להקים עררי בני פקועה, ובכך יחסכו שאלות של טריפות, משום שבבן פקועה לא נאסר טריפה, ויוזלו בכך את מחירי הבשר, ואף ולד וולד בן פקועה נמי אינו טעון שחיטה מדאורייתא, וראיתי כמה טעמים למנוע זאת, ויש לדון בהם וכדלהלן:

א'. שלא ראינו זאת אצל אבותינו, הנה ע"ז י"ל שמכיון שבזמנם לא היו משקים על מאות אלפי פרות, אלא מעט פרות בגידול מקומי, וכמו כל צורת הכלכלה בעבר, שהייתה קטנה יותר, ע"כ פתרון לא שייך כ"כ, ובזמן חז"ל שלרבי אלעזר בן עזריה היו מאה ושלושים אלף ראשי בקר בשנה, כמב' בבבא כג, א, מי ימר שאכן לא עשה כן, [וראה בהגהות וציונים שהביאו שם מי שאומר שמספר זה הוא גוזמא]. ב'. ראיתי בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל שאמר שלא לעשות כן כדי שלא תשכח תורת שחיטה מישראל, אמנם דבר זה נמי צ"ב, שהרי כמה מאחינו בני נכשלים באכילת נבילות וטריפות, ואטו שיקול זה גובר על אכילת נבילות וטריפות. ג'. הג"ר אשר וייס שליט"א כתב בספרו שו"ת מנחת אשר [ח"ג סי' מ"ז] טעם נוסף לדחות הצעה זו, משום חשש איחלופי, ולכאור' אין לחוש לכך, כיון שאפשר שהכל יעשה בפיקוח, ויעשו ג"כ דימות ד.נ.א. וממילא קי"ל [יבמות פח, ב] דמילתא דעבידא לאיגלווי לא משקרי אינשי, וכן הטעם של תערובת לא ברירא כ"כ מאחר וכיון כל הבהמות מסומנות עם מספר זהות, וא"כ אפשר לסמן איוו בהמה היא בדינא דבן פקועה, וממילא אין חשש לתערובת כלל, ד'. אלא שכתב המנחת אשר לחוש שמא רגע אחד תהיה בהמה שהיא בן

בעבודת הקודש להרשב"א הל' מוקצה ונולד סי' ד' דלא אזלי' בתר רובא בדשיל"מ] ואמנם הדבר שנוי במחלוקת האם ניתן לפדות את הבכור, שלא ע"י הבעלים, דהנה כתבו התוס' [ב"ק סח, ב ובכורות יא, א] דאין דין בעלים בפדיון פטר חמור, אולם דעת הרמב"ם [לביאור המל"מ פ"ד מהל' תרומות ה"ב] ועוד ראשונים שבעי' לדין שליחות, וא"כ הלא כתב בשו"ת בית יוסף [אה"ע סי' יד] בשם רבי מנחם הבבלי שאין שליחות למומר, וא"כ במקומות של חילונים גמורים, אולי א"א לפדות, משום שהבעלים אינו בר שליחות, וראה כמשמר הלוי [בכורות סי' י'] שהביא מכתב מהגרא"ל שטיינמן זצ"ל שבוודאי שמועיל שליחות בחילונים, והביא ראייה ממה שעושים גיטי שליחות לבעלים חילונים, ולא שמענו על פקפוק בזה, ובהמשך הביא מכתב מהג"ר עמנואל טולדנו שליט"א שכתב שיש בזה ג' ספיקות להקל, א'. לדעת התוס' דלא בעי' שליחות כלל, ב'. לדעת הב"י גופי' דיש שליחות למומר, ג'. אולי מספיק שאין הבעלים מעבכים מלפדות, ד'. ועוד י"ל שמומר היינו דווקא שאינו רואה עצמו כיהודי, או שהמיר דת בפועל, ח'. שלא שייך בחילונים של ימינו בד"כ, אך ע"ז י"ל דממ"נ שרי, כלומר שיפדה בעצמו את הבכור, לפי הדרך שתובא להלן, ואז אי נימא שיכול לפדות, א"כ הרי שהבכור פדוי ואי נימא דאינו יכול לפדות, א"כ לא הוי דבר שיש לו מתירין, והעירוני שאי"ז נחשב דבר שיש לו מתירין, כיוון שהפדיון עולה כסף, ויכול להפסיד לו ממון, וככה"ג לא נחשב שיש לו מתירין.

י"ב. ודרך הפדייה היא בכסף מזומן, או במטלטלין, ולא בכסף בבנק, ולא בשווי הדירה, משום שאין פודים אלא על דבר המיטלטל וגופו ממון כמב' בבכורות [מט, א], ואין צריך לתת את הכסף לכהן, משום שהוא ספק בכור, וא"כ יכול לומר המוציא מחבירו עליו הראיה, אבל צריך שיגמור בדעתו לתת את הכסף לכהן במידה ויתברר שהחמור שרכב עליו אכן היה בכור.

י"ג. ולפני ג' שנים הגר"ש קרביץ פדה את כל החמורים הבכורים בעולם, אצל הג"ר אליהו הכהן ביפוס שליט"א, וא"כ כל השאלה היא על הבכורות שנולדו בג' השנים האחרונות, וניתן לפדות אף חמורים שלא ידוע לו על קיומם, ואינם לפנינו².

לע"נ בתנן מלרע בת סלחה ע"ה

לתגובות והערות ולהצטרפות לקבלת העלון במייל

0556770051 או במלפון zx0527103930@gmail.com

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון או בטל' 0733718752

השיעור מתקיים בידי שבת אחרי'צ שעה וחצי לפני השקיעה

למשך חצי שעה בבית הכנסת הניכי הישיבות רח' בירנבוים 12

בני ברק

פקועה עם בהמה שאינה בן פקועה, ותתעבר מזה, ולולד שיוולד מזה אין היתר אפילו בשחיטה, משום דהוי כשחט סימן אחד, עי' שו"ע י"ד סי' י"ג ס"ד, אלא שהמציעים הציעו לעשות טיפול מניעתי לבהמות שלא יוכלו להתעבר, אלא בצורה מבוקרת, וא"כ לכאור' אין חשש זה, [וראה את תשובתו של ידידי הרה"ג שלום יצחק מזרחי שליט"א בירחון האוצר כרך סה עמ' ד', בתשובה על שאלה למעשה שהתעברו בני פקועה עם אחרים]. ד'. הגר"י זילברשטיין שליט"א טען שזו הפקעת מצוות שחיטה, ועל כן דמי לעידנא דריתחא, שמענישים מי לא לובש ד' כנפות עם ציצית, כמב' במנחות [מא, א], אולם הדברים צ"ב, שכל כמה שיש סיבה שלא לשחוט, וזה משום שרבים מעם ישראל נכשלים באכילת טריפות, כבר לא הוי התחמקות ממצוה, אלא מניעת מכשול, וראה את מאמרי בבטאון "עיר התורה" [גיליון מס' 1] בגדר האיסור להתחמק ממצוה, ו'. עוד חששו שמא יקלו בגלל זה בדיני השחיטה ובניקור הגיד והחלב, גם באופנים שאין להקל בהם. ולמעשה בשנת תשע"ו יצא מכתב מאת הגר"ש רוזנברג והגרמ"ש קליין שליט"א כנגד הצעה זו, והצטרפו אליהם מרנן הגרא"ל שטיינמן, הגר"ח קניבסקי, והגר"נ קרליץ זצ"ל.

² ובדומה לזה מסופר על הגר"א גנחובסקי זצ"ל שהגיע לפניו אברך שאשתו עברה הפלה, ולאחר מכן נולד לו בן ראשון, ולא רצו שידעו מזה, ושאלו מדוע אין פדיון, והציע הגר"א גנחובסקי שיעשה פדיון הבן בברכה, ויכוין לפדות את הכהן המכובד ביותר בעולם שלא נפדה עד כה.

כניסת שבת ב"ב 7:14

יציאת שבת ב"ב 8:15

פרשת מטות מסעי

גיליון 112

שנה ג'

תשפ"ד

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת מטות מסעי

ניצחון של ישראל במלחמה הוא בזכות העוסקים בתורה

"ויאמר ה' אל משה לאמור שא את ראש מלכות השבי וגו' וחצית את המלכות בין תופשי המלחמה היוצאים לצבא ובין כל העדה וגו' חק אחד אחוז מן החמישים ונתת אותם ללויים שומרי משמרת משכן ה'" ויתר מעשרים פסוקים מקדישה התורה לחלוקת ה"מלכות" ממלחמת מדין, ומפרטת את מספר הצאן והבקר איך נתחלקו בין יוצאי הצבא ובין העדה וכו'.

ויש להבין מה באה התורה ללמדנו בפרשה זו.

יש לבאר ע"פ הנצי"ב שביאר שמה שנתנו אחד מחמישים (ממחצית בני ישראל) "ללויים שומרי משמרת משכן ה'", הכונה ללויים שעוסקים בתורה [שהם "שומרים" מה שהיה המשכן משמר לישראל עיי"ש]. לכן ציונה התורה לתת להם מהשלל, כדי ללמדנו שניצחון של ישראל על האויב הוא בזכות "שומרי משמרת משכן ה'" לא פחות מהלוחמים בכלי זין. וכבר אמרו על כך חז"ל (מכות יא): עומדות היו רגלינו - בשערייך ירושלים, מי גרם שעומדות היו רגלינו במלחמה - שערייך ירושלים שעוסקים בהם בתורה.

התורה באה ללמדנו שבמלחמת מצוה כל עם ישראל נרתם למערכה הן "תופשי המלחמה" והן כל העדה, כל אחד בתפקיד שלו, וממילא כולם זכאים ליהנות מהשלל. [והספורנו ביאר, כיון שכוונת המדינים היתה גדל כל העדה, על כן כשנוטלים נקמה מהם, דין הוא שיתחלקו כולם בשלל שהוא חלק מהנקמה עיי"ש].

הריגה בשוגג זהו תוצאה מאוירה של זלזול בקדושת החיים

"את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען" (לא, יד)

רש"י מביא את דברי הגמרא במכות: "אף על פי שבארץ כנען היו תשעה שבטים, ובעבר הירדן לא היו אלא שנים וחצי שבטים, בכל זאת הושווה מנין ערי המקלט שלהם, משום שבגלעד שבעבר הירדן היו רוצחים רבים, ככתוב "גלעד קרית פועלי און עקובה מדם".

הקשו הראשונים, הרי ערי מקלט נועדו לרוצחים בשגגה ולא במזיד, וא"כ איך יתכן לקבוע שבגלעד יש מספר גבוה יותר של רוצחים, וכי מאורעות שנעשים שלא בכוונה צפויים מראש? א"כ מדוע ריבוי הרוצחים במזיד הוא סיבה ליעד יותר ערי מקלט לרוצחים בשגגה?

מבאר המהר"ל (גור אריה) **שהריגה בשגגה נובעת מחוסר זהירות** (שעל כן נענש על כך בגלות), ומאחר בגלעד רבים הרוצחים במזיד, זה יוצר אוירה במקום של זלזול בחיי אדם ובקדושת החיים "וממילא לא תמצא אף אחד מהם! אף הטובים שבהם, שהיה נזהר שלא יהרוג חבירו בשוגג" (לשון המהר"ל). לכן במקום שרבים הרוצחים במזיד יש להרבות ערי מקלט לרוצחים בשגגה.

מבואר מזה שריבוי הריגות בשוגג כמו בתאונות דרכים או תאונות עבודה וכד', מעיד על אוירה של זלזול בקדושת החיים ובצלם אלוהים ע"י הרוצחים במזיד. שניהם נובעים משורש אחד.

החובה לא להתעלם מצרות הפרט בכל מצב

"וישב בה עד מות הכהן הגדול" (לה, כה)

הגמרא במכות (יא, א) אומרת, אם מיד אחרי שנגמר דינו של הרוצח, מת הכהן גדול, פטור הרוצח מגלות. אבל אם קודם שנגמר דינו לגלות מת הכהן גדול ונתמנה אחר תחתיו - במקרה כזה הרוצח חייב גלות ויוצא במיתתו של הכה"ג השני (החדש).

עניני חינוך - השפעת החינוך לדורות

בליקוט שמעוני בפרשתנו נאמר: זה שאמר הכתוב "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו". כתיב "וילך ראובן בימי קציר חטים" (בראשית ל, יד) וכתוב **"יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזתו"** ע"כ.

וביארו המפרשים, ראובן שמר את עצמו מאוד מעון גזל, כמו שמצינו שהלך דוקא בימי קציר חטים ומצא דודאים בשדה, כך בני ראובן שמרו את עצמם מן הגזל, ולכן ביקשו נחלתן בעבר הירדן שהוא מקום מרעה ולא בארץ ישראל שהוא מקום ישוב, כדי להרחיק עצמם מן הגזל. תכונה זו עברה בירושה לבניו ולכל שבטו, עד שכל שבטו העדיף לישאר בעבר הירדן.

רואים מכך את גודל ההשפעה של החינוך, שמוטיר את רישומו לדורות.

על הפסוק "אשרי האיש ירא את ה' במצוותיו חפץ מאד" דרשו חז"ל - ולא בשכר מצוותיו. המשך הפסוק הוא "גיבור בארץ יהיה זרעו - דור ישרים יבורך".

הסביר מן ה"בית הלוי", כי האב מנחיל לבניו את אופיו, מדותיו ותכונותיו. יש תכונות שבאות לידי ביטוי במעשים, אבל הבן אינו יורש את המעשים, אלא את תכונת הנפש שבאה לידי ביטוי במעשים אלו. ולכן, אם האדם עושה מצוות לשם קבלת שכר, הרי שתכונת נפשו היא לעמול ולעבוד בשביל שכר. אזי יכולה אותה תכונה להופיע אצל צאצאיו, בכך שיעמלו קשה כדי להרויח כסף ושכר גשמי. אבל אם האדם "במצוותיו חפץ מאד", שתכונת נפשו חפצה בעצם עשיית רצון ה' - "לשמה", הרי ודאי שאצל זרעו תימשך תכונה זו של חפץ ותשוקה בעשיית רצון ה'. ועל כך אומר הפסוק, כי "גיבור בארץ יהיה זרעו - דור ישרים יבורך", יתקיים רק אם "במצוותיו חפץ" - ולא בשכר מצוותיו.

ושואלת הגמרא וכי מה היה לכהן גדול החדש לעשות - עד שנענש בכך שעל הרוצח בשגגה לצפות למיתתו?

עונה הגמרא שהיה לו להתפלל על הרוצח (באותו זמן שנתמנה, לפני הגמר דין) שיגמור דינו לזכות.

אומר הגה"צ רבי חיים זיצ'יק זצ"ל: הדבר פלא - הרי שעת מינויו של הכהן גדול לפני הגמ"ד של הרוצח, היא שעה קצרה של שמחה עילאית ועלייה לגדולה שאין כדוגמתה - להתמנות לעמוד בראש עם ישראל, המליץ בין ישראל לאביהם שבשמים, היחיד שנכנס לפני ולפנים וכו' [וגם במובן הגשמי זוכה להתעשר כמבואר בהוריות ט'], ובשעה כזו יש תביעה על הכהן גדול לזכור צערו של היחיד הבודד המיוסר במחשבתו שאולי יחויב גלות.

על הכה"ג הנבחר לרכז מחשבתו בשעה זו בתפילה עמוקה, שיהיה סייעתא דשמיא שהדיינים יצליחו למצוא זכות ולפטור מגלות. עד כדי כך מגיעה אחריותו של הנבחר לדאוג לכל יחיד ולא להתעלם מצערו, אפילו בשעה כזו.

והוסיף: נצייר לעצמינו בימינו אנו, בשעה שממנים מלך או ראש ממשלה וכד', הרי הוא מקיף עצמו בהמון חוגג ומריע וכו' וכי בשעה כזו של שיכון רוח יהיה לו איזה הרהור על איש בודד לדאוג לו או לשאול בשלומו?? הרי בודאי יאמר לאחד כזה שלא יקלקל את השמחה. אבל תורתנו הקדושה דורשת מהאדם ובפרט מנבחריו העם, שאף ברגעי שמחה ואושר כאלו - אל להם לשכוח את היחידים הבודדים והאומללים שעניהם נשואות לתפילתם ולדאגתם אליהם

תוקפו של הגורל בהלכה וגורל הגר"א

"והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם לרב תרבו את נחלתו ולמעט תמעט את נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו" (ל"ג, ג' ד')

גורל א. בחלוקת הארץ לשבטים ב. בחלוקת נחלת השבט לכל משפחה ג. בשני השעירים ביוהכ"פ ד. בגורל של עכן ה. ביונה הנביא ו. בדיני נפשות ז. כשיש מכשיר הנשמה אחד בביה"ח ח. 'גורל הגר"א' ט. כשעושים גורל ל'ועד הבית' שמצינו בהרואי לוד. עכת"ד.

כשיש מכשיר הנשמה אחד בבית החולים אם יעשו גורל

בספר "שושנת העמקים" (להגר"י זילברשטיין שליט"א סעיף מ"ז) כתב שאם יש תרופה אחת או מכוונת הנשמה אחת בבית חולים וישנם כמה חולים לפנינו, מהראוי להקדים לפי סדר המשנה בהוריות הדמוקדש מחברו קודם לחברו. אם כולם שווים (דאין ביניהם אחד כהן או ת"ח) יש להטיל גורל, דאף לשיטות דל"מ גורל לענין נפשות היינו אם רוצים לזרוק אדם לים על פי גורל דעוברים בזה על איסור "לא תרצח". משא"כ בזה שלא עושים מעשה רציחה בידיים אלא רק מבררים את מי להקדים וליתן לו, מותר לסמוך על הגורל. (לדבריו יל"ע אי שרי למסור אחד ע"י גורל להציל אחרים, דלא עוברים בזה בלאו "דלא תרצח").

גורל ע"פ פסוק - "גורל הגר"א"

בספר חסידים (סימן רמ"ד ומקור חסד ה' ס"ק ג') כתב קבלתי מרבותי שכשהיו רוצים לעשות איזה דבר, היו נוטלים חומש או אחד מכ"ד ספרי הקודש והיו פותחים אותו ורואים באותו דף את הפסוק שמצאו, וכפי מה שהראה אותו פסוק היו עושים. ויש להמליץ על זה רמז מתהילים (ק"ט, כ"ד) מהפסוק "גם עדותיך שעשועי אנשי עצמי". וכך הובא ב"ברכי יוסף" (יור"ד סימן קע"ח) וז"ל "כתב מהריק"ש דמותר לפתוח בתורה לראות את הפסוק העולה, וכמו שמצינו ביאשיה שעשה מעשה על שמצא ס"ת גלול באותו פסוק, וכן נוהגים העולם עכ"ל.

הסתפקו אם לעשות את השידוך והגאון ערך 'גורל הגר"א'

מנן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל סיפר מעשה מופלא שארע לפני מעלה ממאתים שנה, שהיתה בחורה שעמדה להשתדך עם בחור ירא שמים, אלא שטרם האירוסין גילתה הבחורה שלבחו ירא שמים אח שיצא לתרבות רעה רח"ל. הבחורה מאוד חששה לגשת לשידוך שמא רוח הקלקול ועזיבת הדת תחלחל גם ללב האב המשוך, ואולי תשפיע בעתיד על בניה שיהיו דומים לאב אביהם.

היא הפנתה את שאלתה כבדת המשקל אל אדונו הגאון מוילנא זצ"ל, ערך הגאון "גורל הגר"א" והפסוק שיצא בגורל היה "לשם שבו ואחלמה" (שמות כ"ח, י"ט).

פסוק זה מונה את שלשת האבנים שהיו קבועים בטור השלישי של חושן המשפט.

ביאר הגר"א דנרמז בזה תשובה בדבר שאלת השידוך והיינו "לשם שבו" שיש להתייחס רק "לשם שבו" לשמו הטוב של החתן עצמו, "ואח-למה"? ומדוע צריכים להתחשב באחיו.

וכשנשאל הגר"א שהורונו חז"ל שהנושא אשה יבדוק באחיה, השיב שרק כלפי אחי הכלה אמרו שיש לבדוק ולא באחי החתן.

היה ספק אם לעבור ל'באר יעקב' וערכו גורל הגר"א

מעשה נוסף היה שנים אחדות אחר ששיבת "באר יעקב" שהתה בירושלים, ניצבה הישיבה בפני פרשת דרכים האם לשוב לבאר יעקב או להשאר בירושלים משום שמיקומה של הישיבה בירושלים היה נח יותר. החליט ראש הישיבה הגאון ר' משה שמואל שפירא זצ"ל לערוך "גורל הגר"א", והפסוק שעלה היה "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה... והיה כל מבקש ה' יבוא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה". רבי משה שמואל זצ"ל ראה בפסוק זה תשובה ברורה, כי על הישיבה לשוב לבאר יעקב.

מדוע היו צריכים גם 'גורל' וגם 'אורים ותומים'

ה"יד רמה" בב"ב דף י"ג, א' (אות קס"ב ד"ה "נקוט") כתב נקוט כלל זה בידך, דכל היכא ששוים החלקים כגון שני שותפין הרוצים לחלוק ושני החלקים שווים והנידון איזה חלק יקבל כ"א, בזה סגי בגורל דשקול כל חד מינייהו ההוא פיסקא דמטי ליה בגורל, ועל זה נאמר "אך בגורל יחלק הארץ". ומה שהוצרכו לאורים ותומים עם הגורל הוא משום שלא היו החלקים שווים, ועל זה העידו האו"ת שלא נחלקו אלא על פי הדיבור.

נמצא שבחלוקת השבטים בלבד הוצרכו לאורים ותומים דחלוקתם של כל שבט ושבט לא היתה שווה, אבל בחלוקת בני השבט לכל משפחה ומשפחה לא נחלקה אלא בגורל בלבד, וכך גם דעת הראב"ד שהובא בש"מ ב"ב דף קכ"א, ב'.

יסוד זה שניתן ללמוד מחלוקת הארץ דיש תוקף לגורל כתב בשו"ת "חוות יאיר" (סימן ס"א) שראינו בתורה בנביאים ובכתובים שסמכו על הגורל באשר נעשה בלי מחשבות אדם ופעולת אנוש מצד התחכמות, כנאמר "אך בגורל תחלק הארץ" ("במדבר" כ"ו, נ"ה), וכן סמכו על הגורל במיתת עכן, ונאמר במשלי (ט"ז, ל"ג) "בחק יוטל את הגורל ומה' כל משפטו". וזה משום שקרוב הדבר שאם הגורל כהוגן, תדבק בו ההשגחה העליונה.

וכך כתב "הספורנו" בענין הגורל הנעשה על שני השעירים ביוה"כ וז"ל "כי הגורל בפרט ע"י איש חסידו הוא "כאשר ישראל איש בדבר האלקים", וכאומרו במשלי "בחק יוטל את הגורל, ומה' כל משפטו" עכ"ל.

בספר "מנחת צבי" (להגר"ר שפיץ סימן י"ד) כתב שדיירי בנין משותף שהחליטו ביניהם להטיל גורל שיקבע מי ישמש כועד הבית, ולאחר קבלת תוצאת הגורל מערער הדייר שנבחר לשמש כועד הבית וטוען שאין הגורל מחייב אותו, אין הוא יכול לחזור בו מהחלטת הגורל לאחר שהסכים בתחילה על עריכתו.

אם ניתן לסמוך על גורל בדיני נפשות והראיה מיונה הנביא

ה"פתחי תשובה" (יור"ד סימן קנ"ז ס"ק י"ג) כתב בשם ספר "תפארת למשה" שאפשר למסור ע"פ גורל את היחיד, כדי להציל את כל העיר מיד העכו"ם כעובדא דיונה.

וכך כתב בספר חסידים (סימן תרע"ט) שבני אדם שעוברים בים ועמדה עליהם רוח סערה לשבר הספינה או להטביעה ושאר הספינות עוברות בשלום, בידוע שיש בספינה מי שחייב ובאופן זה רשאים להפיל גורלות, ועל מי שיפול הגורל ג"פ זה אחר זה רשאים להפילו לים, ומתפללים שלא יפול על הזכאי אלא על החייב. (ויל"ע דסתר משנתו בסימן תש"א שכתב שלענין נפשות אין לסמוך על הגורל כאשר עשו ליונה!)

וכך מצינו ביונה "ויפול הגורל על יונה" וכתב שם "שאוני והטילוני אל הים". - מבואר בדברי ה"תפארת למשה" והספר חסידים שנקטו שגם בדיני נפשות אפשר לסמוך על הגורל, ולמדו כן מיונה.

אולם ה"חזון איש" (סנהדרין סימן כ"ה) דחה את דברי ה"תפארת לשלמה", לדבריו מדוע תני בתוספתא ובירושלמי בעכו"ם שביקשו שימסרו להם אחד ואם לאו יהרגו כולם, דדינא הוא שיהרגו כולם ולא ימסרו, הו"ל למיתני שיפילו גורל וימסרו את זה שיצא בגורל? - ומה שהוכיחו כן מיונה, הגורל גרם להם לדעת בשל מי הרעש הזה, ויונה בעצמו אמר להם להטיל עצמו לים. (ע' תענית דף י"ח, ב' וברש"י שם). אבל בסתמא אין רשות לסתם בני"א להכריע ע"פ גורל.

מיהו אם הסכימו כולם להפיל גורל וזה שנפל עליו הגורל מוסר עצמו שפיר דמי, שהרי יחיד רשאי למסור עצמו כדי להציל את כולם כמו

שאלות מותרות המוסר בנושאי הפרשה ותשובותיהם הלכותיות מתוך תורת שיחותיו של המשגיח

הגאון הצדיק רבי משה אהרן ברוורמן זצוק"ל על פרשיות השבוע

פרשת מטות

'ושמתי כדכד שמשותיך'

'דיתבי רבי יוחנן וקא דריש עתיד הקדוש ברוך הוא להביא אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים, וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים. לגלג עליו אותו תלמיד, השתא כביעתא דציצלא לא משכחינן, כולי האי משכחינן, לימים הפליגה ספינתו בים, חזא מלאכי השרת דיתבי וקא מינסרי אבנים טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים וכו', שעתיד הקדוש ברוך הוא להעמידן בשערי ירושלים. אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה, דרוש, רבי, לך נאה לדרוש, כאשר אמרת כן ראיתי. אמר לו: ריקא, אלמלא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות'. (בבא בתרא עה.)

לגלג עליו אותו תלמיד - אם קרוי תלמיד של רבי יוחנן איך אפשר שלגלג, אלא היינו כמו שנתברר אחר כך שרבי יוחנן אמר ליה אלמלא ראית לא האמנת, מלגלג אתה וכו' כלומר זה נתברר אחר כך שלא נתקבלו עליו דברי רבי יוחנן כהוגן, והיה לו הרהור ואי אמונה, אבל בשעת מעשה לא ראו עליו ענין של לגלוג אלא רק שתמה על הפלגה וגוזמא זו.

וחזינן שתלמיד זה זכה לראות מלאכים ולשאול אותם ולקבל תשובה, וצריך ביאור מהו ענין שדווקא כשהפליגה ספינתו בים ראה זאת? אמנם רמזו לן חז"ל כאן מה שנלמד מהמקרא גודל מעלת ירושלים שתתגלה לעתיד להבא, דהנה המקרא שעליו נאמרו דברי רבי יוחנן הם בישעי 'ושמתי כדכד שמשותיך ושערייך לאבני אקדח', ומהו העניין בזה שחומות ירושלים ושעריה מאבנים יקרות כאלו שוהם וישפה? אמנם מצינו גם באורים ותומים באבני החושן ששם הייתה התגלות של שכינה לכלל ישראל, ששם נכתבו שבטי קה שנשא אותם הכהן גדול על ליבו ובהם עשה עבודתו ובהם נכנס לפנים ולפני לפנים לפני הקב"ה, שהיו דווקא מאבנים יקרות ומיוחדות כמפורש בתורה.

והיינו האבנים יקרותן וחשיבותן הוא מצד מעלתם יחודם משאר כל הנמצאים ומעלתם אינו בכמות ובגודל, אלא מחמת איכותן המיוחדת שנראית לכל עין אורן וגוון המיוחד המושך את העין ואת הלב, בעוד ששאר אבנים הם אטומים וחשוכים, הרי בהם ניכרת אור וזוך המשפיעים זאת גם על האדם, ואין לזה מובן אלא במבט רוחני, דהיינו שהוא מציאות ומעלה רוחנית ששורה על האבנים הללו. ובכל מקום שקבעו אבנים טובות היינו מקום שהוא מעולה ומרומם ומיוחד משאר כל המקומות.

חומות ירושלים מיוחדות אותה ומפרידות בינה לכל העולם, ובהם קבועות שוהם וישפה, המיוחדות והמעולות מעל העולם ושארן בוקע ברוחניות שבהם, להורות שזהו יחודה ומעלתה של ירושלים.

הים מקום שאין בו שליטה לכוחות עולם הזה

ואותו תלמיד תמה, הרי הכל בעולם הזה תחת מידה וגבול ואיך יתכן שכאן יצאו מהמידה, הרי ירושלים גם היא חלק מעולם הזה ונמצאת בגבולותיו, והתגלה לו התשובה בים, הים כלפי היבשה הוא ששם פחות שולטים ופחות ניכרים כוחות עולם הזה, וכך טען טיטוס שר"י, כמדומה אני וכו' אין גבורתו אלא במים, בא פרעה סיסרא וכו', אם גביו הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה וכו' בריה קלה וכו' ועשה עמה מלחמה וכו', כלומר במקום שנבראו ונקבעו חוקי עולם, שם נמסר השליטה לאנשי עולם ושם כוחו של טיטוס גדול ועצום, עד כדי שיכול היה לחשוב ששם אין מי שינצחו, אבל בים שם האדם נטול כח ושלטון שם לא ניתן מידי הקב"ה כח ועוצמה לנבראיו. שם יותר תלויים בהקב"ה ובהנהגתו עד שאמרו חז"ל 'סתם ספנים חסידים', פרש"י: שפורשין לים ותמיד הם ברעדה (קידושין פב.), וכשהפליג בספינה ראה ים שאין כוחות עוה"ז וחוקיו שולטים בו, אלא תלויים בלמעלה מעולם הזה, ומונהגים באופן שלמעלה מעולם הזה, והתחיל להבין שגם לא בים אלא ביבשה שייך שיהא מונהג למעלה מגדרי עולם הזה, וראה מלאכים, שהם כוחות דלמעלה, שהם באמת המכניסים את שערי ירושלים בגדרים ובמעלות שלמעלה מעולם הזה, כמו שביהמ"ק הוא בתחום הלמעלה מעולם הזה ומכוח שלטונו.

וחזר לרבי יוחנן וא"ל יפה דרשת וכו' ועל זה אמר לו שחסרון מחשבה זו אודות מעלת המקדש הוא מחסרון אמונה בדברי חכמים. כי אמנם מעלת ירושלים היא מיוחדת ומעולה ומרוממת מעל כל כי כולה מציאות של רוחניות אשר מאירה ומשפיעה ממנה על כל העולם כולה, ולכן ראה שמלאכי השרת דווקא הם אשר מכניסים שערי ירושלים כי הכינו למעלה עליונה מעולם הזה.

ירושלים כחינת אש וכחינת שלג

בזה יש לפרש ולהבין קצת המוזכר לעיל בגמ' 'ושמתי כדכד שמשותיך', א"ר שמואל בר נחמני, פליגי תרי מלאכי ברקיעא, גבריאל ומיכאל, ואמרי לה, תרי אמוראי וכו', חד אמר, שוהם, וחד אמר ישפה, אמר להו הקב"ה להוי כדן וכדין, ושערייך לאבני אקדח, כי הא דיתבי רבי יוחנן וכו' כנ"ל.

והיינו מלאכים אלו תפקידם וחלק כל אחד מהם שונה מחבירו, כדאמרין (דברי"ר פה, יא) מיכאל כולו שלג ומים גבריאל כולו אש,

והקב"ה עושה שלום ביניהם, והעניין הוא, דיש דבקות ושייכות לקדושה מצד הכרת חסדו יתברך, והוא המעורר אהבת ה' יתברך, וזה אופן אחד שהתגלה בירושלים גודל השפעתו וטובו. ומאידך היה בירושלים התעוררות של יראה מצד הכרת גדלו יתברך.

ממעטין בשמחה, כיצד.

לכאורה החיוב הוא במעשים של היפך שמחה, ומתאים יותר לשון כזה שמשמעותו עשיית מעשים כאלו, משנכנס אב נוהגין מנהגי אבילות וכדו'.

ועוד שלשון 'ממעטים' משמע שהדבר ישנו מעצמו, רק החיוב למעט בו, ואם כן השאלה האם שמחה היא מציאות טבעית ותמידית ששייך שיאמר על זה ציווי של מיעוט, ומתאים יותר לשון אין שמחים אלא מעט וכדו', ולא ממעטים 'ב'-שמחה שישנה כבר.

עיקר השמחה – סיפוק

אמנם העניין הוא, שעניינה של שמחה לפי מה שהוא באמת, הוא מציאות תמידית אצל האדם, ובלאו הכי אי אפשר היה לאדם להתקיים ולעולם להמשיך מציאותו. כי שמחה עניינה הרגשה שבאה מחמת עשייה ויצירה, אשר נותנת סיפוק ושביעות רצון לאדם, וזוהי 'שמחה'. ומה שיותר יש לאדם סיפוק של עשייה ויצירה יותר שמחה בליבו.

ובאמת עיקר השמחה היא בלב האדם בהרגשתו הפנימית אם יש לו סיפוק פנימי הוא ה'שמח', ואם חסרה לו הרגשת הסיפוק של עשייה ויצירה הרי חסרה לו ה'שמחה', וכאשר השמחה הסיפוק הוא גדול הרי זה בא לידי גילוי על פניו ועל מצב רוחו של האדם.

אבל גם כשאין ניכר מבחוץ שמחתו הרי על כל פנים בלבבו יש סיפוק ושביעות רצון במידה מסוימת שנותנת לו מרץ וכח להמשיך בפועלתו ובמה שעוסק.

וכבר אמרו חז"ל בגמ' ברכות (מג): על הפסוק בקהלת 'את הכל עשה יפה בעיתו', מלמד שכל אחד יפה לו הקב"ה אומנתו בפניו, (ואפילו בורסי נאה לו אומנתו בעיניו, ועשה הקב"ה כן שלא יחסר העולם אומנות, רש"י), עכ"ל. אומנתו שעוסק בה, היא נאה בעיניו ויפה אצלו שגורמת לו סיפוק ושמחה שבלאו הכי לא היה עושה זאת ומפסיק קיומו של עולם. מסכן.

וכח זה של שמחה וסיפוק הוא המקיים את עולמנו, והוא צורך ראשון לעשייה רוחנית ולעלייה תמידית של האדם בעשייתו ובעבודתו הרוחנית. ואשרי מי שמרגיש ומשיג סיפוק ושמחה ברוחניות בקדושה בתורה ובמצוות, כי זהו הסולם והמפתח לעלייה ולהשגת שלימות לאדם.

סיפוק גם בעשייה גשמית

אך בוודאי שזה לעומת זה עשה אלוקים, ויש לאדם אותו כוח של סיפוק ושמחה גם מעשייה גשמית וחומרית, ואף מענייני הבל הבלים יש כוח לרע להכניס לאדם לשעתו הרגשת סיפוק ושמחה אשר זה מחזיקו לעשות ולעסוק בזה, ומדמה כאילו עוסק בדבר של קיום ובדבר של ממש.

ומעתה נתבונן איזה שמחה ואיזה סיפוק הוא תמידי אצל האדם, ומעצמו הוא נמצא ושולט בו, הרי ברור שזהו המקרא כתוב 'את הכל עשה יפה בעיתו, גם את העולם נתן בליבם', שזהו הכרח לקיומו של עולם כנ"ל ברש"י, הרי שבאמת האדם עוסק תמיד בעשייה ויצירה של מציאות הפך רוחניות ח"ו,

אמנם שמחה זו עשייה ויצירה זו של החומר והגשם וכל שכן של ההבל הבלים הרי שדווקא במיעוטה והקטנתה יהא בזה בניין והשלמה, כי מיעוט ההימשכות אחרי הדברים העוברים ומיעוט הסיפוק והשמחה שיש בהשגתם, היא הפותחת את הדרך בפני הלב לשייכות ודבקות בטוב וברוחניות ובקדושה, והוא הוא בניין הקדושה ויצירתה.

מיעוט בגשמיות בניין ברוחניות

וזהו כלול בעניין 'ממעטים בשמחה', היינו דווקא בשמחה הטבעית והתדירית שמלווה אל האדם, שהוא כנ"ל מחזק ומחזיק ענייני עולם הזה וחומריותו, בזו השמחה ה'נמצאת' מעצמה, בזה על האדם לעשות 'למעט' בה, לערער ולהקטין השאיפה לענייני עוה"ז והחומר, וממילא תקטן הסיפוק והשמחה מהשגתם, אלא זה יהא רק כדבר המוכרח ותו לא. ואע"פ כן שבעיקרו כח זה חיובי, והוא מכלל האמור בקרא 'כי הוא אמר והיה הוא ציווה ויעמוד', אך יש זמן שעל האדם למעט בזה, כי מיעוט זה בניין ועשייה הוא, כאשר הסיפוק והשמחה מחומריות וענייני הגוף מקיפים את האדם ומטביעים אותו בהם וברצון להשיגם, ובגין כך משתכח ממנו 'חובתו בעולמו'.

הרי שהתפקיד הוא למעט בכך בשמחה ובסיבה לשמחה מעניינים הללו כי בזמנים הללו נתגלה מה גורם המצב הזה של השתקעות ב'שמחה' בשאיפה הנמצאת והתדירית, כי זה הביא לחטאים ולרע אשר הביא בסופו של דבר לחורבן הבית.

ואין כאן רק מניעת החיסרון והורדתו, דהיינו מיעוט בשמחה הגשמית ובסיבה לרע אלא בעומקו של דבר יש בעצם מניעה זו שהוא ביטול וחורבן, משום בניין ועשייה. כי בהסתלק השאיפה לאלו, מיד יבא במקום זה השאיפה הטובה והרצון לרוחניות ולקדושה. נמצא שתחת החורבן והמיעוט מסתתר הבניין וההתגדלות וההתרחבות בתוככי הממעטים בשמחה הולך ונוצר ריבוי בשמחה אמיתית, כי נפתח ומתפנה הלב וההרגשה לרוחניות לטוב ולקדושה.

והוא הוא האמור בחז"ל ש'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה בבניינה'.

תוספת שבת

שים לב!

השקיעה וזמן
הדלקת נרות
שבת מתקדמים
מידי שבוע
בכמה דקות!

זמני הדלק"נ שבת פרשת מטות מסעי

ירושלים: 6:59 מוקדם: 6:49
בני ברק: 7:14 מוקדם: 7:04
מודיעין עילית: 7:08 מוקדם: 6:58
חיפה: 7:09 מוקדם: 6:59
טבריה: 7:05 מוקדם: 6:55

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

**חידוש התפארת שלמה: בשבת בגלות יש שמחה לפני הקב"ה יותר מבזמן שבית המקדש היה קיים!!
ושבתות ימי בין המצרים חשובים יותר מכל שבתות השנה, והקב"ה שמח יותר כשאנו נשמח בהם יותר!**

השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו, הגם שבנ"י בצער, לה' אין לו בשבת שום צער כלל, נמצא העולה מזה ללמוד שיהיה כאו"א מבנ"י בשבת בשמחה, כי עיקר הצער שלנו על גלות השכינה שהוא בחול עמנו בגלות, אך בשב"ק שהשכינה גם בשמחה, ממילא אף אנו יש לנו לשמוח בשבת כי בזה אנו גורמים למעלה שמחה יותר לה' אם אנו בשמחה. (עמ' 226)

ואכן בספרי בבעהלותך כתב וביום שמחתכם אלו השבתות, וכן כתב בזוהר שצריך לשמוח בסעודות השבת, (אידרא זוטא רפח:) וכן כתב ברש"י ביצה טז, ד"ה נשמה יתירה, רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ממילא בשבתות אלו יש יותר עניין להקדים בתוספת שבת, ולברוח מצער הגלות לשמחת השבת. ואכן, עם ישראל משורר זאת בפירוש בזמירות השבת, בשיר כי אשמרה שבת, המתאבלים בו אחור נסוגים, כי יום שְׁמֻחֹת הוא ותְּשֻׁמְחֵנִי, ומשמע שְׁתִּשְׁמְחִים בו, הם שְׁמֻחָה מְשִׁיגִים, כי הם משמחים את הקב"ה.

ואלו דברי הגאון רבי שלמה מרדומסק זצוק"ל בספרו תפארת שלמה, לשבת חזון: בפר' בחוקותי כתוב אז תרצה הארץ את שבתותיה וגו', הנראה לפרש כוונת הכתוב להורות גודל מעלת יום השבת בזמן הגלות, כשבא יום השבת יש שמחה לפני ה' יותר מבזמן שביהמ"ק קיים, משום דבשב"ק נעשה היחוד למעלה גם בזמן הגלות, כי הוא קביעה וקיימא, ובימי החול כביכול גם הקב"ה בגלות, ע"ד עמו אנוכי בצרה, א"כ כשבא יום השבת יש לה' שמחה גדולה שנעשה היחוד ויצא מהגלות, אבל בזמן שביהמ"ק קיים היחוד נעשה גם בחול, אלא דבשבת היה היחוד גדול במעלה יותר, א"כ לא היה שמחה לה' כ"כ,

וז"פ אז בזמן הגלות תרצה הארץ את שבתותיה הם השבתות המה לרצון לפני ה' בשמחה גדולה כמ"ש רב לך שבת בעמק הבכא, ימי בין המצרים המה עמק הבכא ואז, רב לך שבת יום השבת בימי המצרים הוא יותר גדול מכל שבתות השנה, מפני שבימות החול גדול הצער לכן בשבת נתרכה השמחה למעלה, כמ"ש ביום

מרן רבינו הגר"ד לנדו שליט"א: חובה להזהר בכל מה שהורו רבותינו זצ"ל להרמת קרן השבת, ולא להכנס למקומות מחללי שבת, ואין בזה שום שינוי! ומכתב מרנן הגר"ש אלישיב זיע"א והגראי"ל שטינמן זיע"א

וכן הורו רבותינו הגדולים מרן הגר"ש אלישיב זיע"א ומרן הגראי"ל שטינמן זיע"א: שיש להקפיד ללכת רק לאתרים שומרי שבת, גם שהדבר כרוך בטירחה יתירה ובעלות גבוהה, בכדי למנוע רמיסת השבת ולמען הרבות כבוד שמים, ומרן הגראי"ל שטינמן זיע"א הוסיף: שהנכנס למקום מחלל שבת, יש בזה חילול ה' נורא! חוץ מהזילותא דשבתא והפגיעה החינוכית בערכה המקודשים.

כן ידוע שענין שמירת שבת כ"כ חביב בעיני הקב"ה ולהיפך זה מאד שנוא. והנה בזמן האחרון רוצים לעשות חיזוק שלא יעשו דברים במקומות שידוע שמחללים שבת בפרהסיא. וע"פ רוב זה דברים כגון טיולים וכהנה דברים שאין זה נוגע לחיי אדם, ובכל זאת לחלק מהציבור אשר שייכים לשומרי תורה ומצוות קשה לוותר על זה, ושוכרין מקומות אשר מחללים שבת, זה מוכיח שענין השבת לא תופס כ"כ מקום חשוב ומסתפק במה שהוא בעצמו אינו מחלל שבת, וזה מהדברים אשר צריך לקבל לא לבזות את השבת. וכן ענין הצניעות צריך מאד תיקון, וכתוב שאם אין צניעות "ושב מאחריך" וצריך מאד להתחזק בזה, ולא באתי לומר שאנו יודעין הסיבה למה ישנו הצרה, אבל זה ודאי שכל מה שמתחזקין יכול להועיל שיסיר הקב"ה החרון אף.

כ' תמוז תשס"ו אהרן י. לייב שטיינמן יוסף שלו' אלישיב (למידע עדכני על מקומות שומרי שבת ניתן לברר בטלפון *6324)

ונביא מכתב שכתבו מרנן הגר"ש אלישיב והגראי"ל שטינמן זצוק"ל באיסור להכנס למקומות מחללי שבת, ובפרט בעת צרה. וז"ל: כלל ישראל נמצא בצרה גדולה ואין לנו אלא להישען על אבינו שבשמים, ואנו צריכין לפשפש במעשים. אין לדעת דרכי שמים אבל ודאי שכל א' צריך לפשפש במעשיו, והנה יתכן מאד שזה מענין חבלי משיח, ומבואר בחז"ל מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח יעסוק בתורה ובגמילות חסדים. והנה תורה תמיד צריך חיזוק ובודאי בזמן הזה, וכל א' וא' יראה להתחזק בעסק התורה.

והנה כש"כ שצריך לעשות הכל שלכל הפחות לא נכשל בהיפך מגמ"ח היינו להצר לחבירו או לציבור. והנה מבואר בחז"ל שדורו של אחאב עבדו ע"ז אבל לא הי' מחלוקת, הי' יורדין למלחמה ונוצחין משא"כ בזמן שיש מחלוקת ר"ל, וצריך מאד להשתדל לעשות שלו' בין איש לרעהו.

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א: מרן הגר"ש אלישיב זיע"א (שיום פטירתו חל השבת כ"ח תמוז) הסכים עם מרן הגראי"ל שטינמן זיע"א לתקן להקדים הדלק"נ בב"ב 10 דק' נוספות, והאסונות נסתלקו!

לחזק ולבצר חומות כדי לומר למשחית הרף. בעקבות אותה ישיבה התקיימה עצרת התעוררות והכריז המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין: פנינו אל מרן רבינו הגראי"ל שטינמן זיע"א, לשאול במה נכפר על נפשותנו? ואמר לנו לקבל שבת עשר דקות לפני הזמן

לפני כ-15 שנה בשכונת רמת אלחנן בבני ברק המרא דאתרא הגר"ג ר"י זילברשטיין שליט"א יחד עם רבני השכונה, נועדו לטכס עצה, תקופה קשה עברה על השכונה מספר אסונות נתכו על ראש עם קודש בזה אחר זה, התחושה הייתה שחייבים

של המצוה דאורייתא של תוספת שבת וימים טובים יש לסיים תפילת המנחה! ולא מספיק שפורש ממלאכה או שמקבל שבת בלבד, ויש לכאור"א לקבל עליו בפה "מצוות תוספת שבת" והמתפללים מנחה לאחר זמן הדלק"נ סבר שיקבלו שבת מיד לאחר תפילת לחש, ולא ימתין לקבלת שבת של הציבור שמתאחרת אלא מיד שיגמור שמונה עשרה צריך שיקבל על עצמו קדושת השבת, כדי לזכות לקיים מצוה חשובה זו [וכן נהג מרן זצוק"ל בעצמו שהתפלל מנחה 30 דק' לפני השקיעה]

וכן דעת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שיש לחשוש לשקיעה הנראית, שהיא כמה דק' לפני השקיעה הכתובה בלוחות השנה, דהיינו כשיש הרים המסתירים את השמש מזמן זה נחשב לשקיעה!!! (מפי תלמידיהם הגר"ד מורגנשטרן, הגר"י דרוי והגר"מ ידלר שליט"א וכן מופיע בספריהם), והדבר מצריך זהירות רבה בפרט בצפת טבריה ביתר, ובשכונות ירושלים (הר נוף, רמות, רמת שלמה, נוה יעקב ועיר העתיקה) שרוב השנה ההרים מכסים את השמש 10 דק' לפני השקיעה המופיעה בלוחות, ובודאי שאסור לעשות מלאכות בזמן זה, ויש לקבל שבת לפני זמן זה. וכן ידוע שסברו כן מרנן הגר"מ פינשטיין הגר"ש"ז אורבך והגר"ש ואזנר זיע"א

וא"כ ראוי ונכון להקדים את תפילת המנחה בבתי הכנסיות לפני שבת, ושיספיקו קבלת שבת לפני השקיעה, ולכה"פ שיוכלו לקבל שבת לאחר מנחה, ובפרט במקומות הנ"ל, וכבר המשנ"ב והערוך השולחן כתבו שיש להקדים ולגמור קבלת שבת לפני השקיעה, ושע"ז ימנע חילול שבת מרבים מאנשי העיר!!! וכותב עליו הערוך השולחן "שאינ קץ למתן שכרו, ושבת תמליץ עליו" ומי ירצה לוותר ע"ז. (רנ"ו ס"ג)

הרגיל דהיינו חצי שעה קודם השקיעה. אמנם מרן ראש הישיבה ביקש שישאלו קודם גם את דעתו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. וכמובן מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל הסכים ואמר הרי ב"ב סמוכה לפ"ת, ובפ"ת הקדימו לארבעים דקות קודם השקיעה, אם כן מותר גם בבני ברק לקבל לפחות עשר דקות קודם, ואכן העיד הגר"י זילברשטיין שליט"א שהציבור התחזקו ומאז מלאך המוות עזב את השכונה... יצויין שגם בליקווד תיקן זאת בביקורו רבינו מרן הגראי"ל שטינמן זיע"א והגר"מ קוטלר שליט"א העיד מיד שהצרות נעלמו! וכן הצטרף מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל למכתבי מרן הגראי"ל שטינמן זיע"א שכתב בכתב יד קדשו, שגם בכל העולם ידליקו נרות וימנעו מעשיית מלאכה בערב שבת לפחות חצי שעה לפני השקיעה! ולמכתב זה הצטרפו גם מרנן הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי זצוק"ל.

וכן מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל בשיעורו על הגמ' בברכות נב. "עיולי יומא כמה דמקדמינן ליה עדיף, אפוקי יומא כמה דמאחרין ליה טפי עדיף": והוכיח מכאן מרן: בא וראה, כמה זמן נמשכת ברכת היין, והלא רגע קל בלבד. לומדים אנו מכאן, חשיבות רגע אחד שמאחר את יציאת השבת, שיש בו עדיפות על תדיר. (שיעורי מרן הגר"ש"א ברכות), ואכן ידוע כמה הקפיד מרן זצוק"ל גם בכניסת השבת והעדיף להדליק נרות אפי' 45 דק' העיקר לא להדליק לאחר הזמן שנקבע בירושלים של ארבעים דק' לפני השקיעה, כן ידוע שגם נהגו מחותנו מרן הסטיפלר ומרן החזו"א זצוק"ל שגרו בבני ברק הקדימו בכיתם והדליקו נרות כ- 35 דק' לפני השקיעה. (אורחות רבינו שבת מכתב כב, עמ' קה)

כמו כן ידוע שדעת מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שבזמן המינימלי

תוספת שבת מזרז את הגאולה, וגורם שמחה להקב"ה.

נשמות בקדושה, ומעלין עליו כאילו עשאו על דרך 'ואת הנפש אשר עשו בחרן', (ע"ש שבאר על דרך המוסר והקבלה). 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו' (שמות ט"ז, פס' ה') באר על פסוק זה בעל ה'סודרו של שבת: אין 'והיה' אלא שמחה כמאמר חכמינו ז"ל (אסתר רבה, פ"ת י"א). ששמחה ותענוג להקב"ה מה שאנחנו מוסיפין לו מיום השישי ליום השביעי, ואנחנו יוצאין נגד השבת בדעתנו היפה ובאהבת הקודש אשר עלינו.

מרן החפץ חיים זיע"א עיקר החורבן היה בגלל חילול שבת,

והבטחתו: המתחזק אפי' לעצמו בתוספת שבת יזכה לבנים ת"ח! (שם עולם פרק ו')

עם חורי יהודה על זה וע"ש בכתוב שמוכח שעיקר החורבן היה בשביל חילול שבת. וזכות המזרז את ישראל לזכותם למצות גדול מאד כמו שאחז"ל באלקנה כשהיה עולה לרגל בכל שנה היה מכויין בכל פעם לזרז את ישראל שהם ג"כ יזכו במצוה זו לעלות לרגל וא"ל הקדוש ברוך הוא אתה כוונת לזכות את ישראל אני אוציא ממך בן שיזכה את ישראל וזכה ויצא ממנו שמואל וכן אחז"ל [בשבת דף כ"ג] הרגיל בנר [שבת] הויין לו בנים ת"ח וזהו אפילו רק במי שזהיר בעצמו לבד וכ"ש במי שזהיר תמיד לרבים שידליקו בזמנם... (מתוך ספרו שם עולם)

'אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד היו נגאלין 'שנאמר 'אשר ישמרו את שבתותי' וכת' בתריה 'והביאותים אל הר קדשי'. (שבת קי"ח), ובענין 'שתי שבתות' אלו באר ב"חמדת ימים" שהכוונה היא על שתי השביתות: שביתת שבת ושביתת תוספת מחול על הקודש. וז"ל: 'אם היו שומרים ישראל כהלכתו מיד היו נגאלים, יען שהם מבררים נשמות שבגוף נוגה להכניס הנשמות בקדושה, וכפי התוספת אשר יוסיפו מחול על הקודש כן ירבה וכן יפרוץ לדבק

וז"ל: בסי' רנ"ו סק"ב: 'נכון מאוד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולזרז בכל רחובות קריה על דבר סגירת החנויות והדלקת הנרות, וכו' ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים, ויזכו עבור זה המתחזקים תמיד במצווה זו לבנים גדולי ישראל', עכ"ל. (וכבר הביא הגה"צ רבי יצחק קולדצקי שליט"א בשם חמיו מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שזה פסק הלכה של החפץ חיים שהזהיר בזה יזכה לבנים ת"ח, ובודאי שיתקיים!!)

וכן מצינו אצל נחמיה [י"ג] שהיה מזרז על ענין שמירת שבת ומריב

לקראת מלאות שש שנים לעלון תוספת שבת, זקוקים תורמים עבור הגברת הפצת העלון בכל הארץ, וכן תורמים ע"מ להוציא בספר את כל החומר המיוחד שהופיע בעלונים, נא לפנות למייל: @a0527614765@gmail.com

גיליון שבועי (מס' 17)

פרשת מטות-מסעי תשפ"ד

לימוד קרשים בעיון אליבא דהלכתא

משמרת המקדש

מהנעשה ונשמע בקו המענה ההלכתי לעניני קדשים מבית 'תורת הקרבנות'.

שו"ת 'משמרת המקדש'

האם זר ששפך שיריים חייב מיתה?

בגמ' יומא (כד.) אמר רב ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה זריקה והקטרה ניסוך היין וניסוך המים. ע"כ. ויליף שם מקרא דרך בעבודת מתנה ועבודת סילוק יש חיוב זרות. ויל"ע אי שפכת שיריים חשיב זריקה, או לא.

וכתב ה"חומר בקודש" (הקדמת ה"תפארת ישראל" לסדר קדשים) פרק ב' אות עג בסופו: ונ"ל עוד דזר ששפך השיריים, דנהי לא הזכירו הרמב"ם, אין להוכיח דפטור, מדאינו מעכב, ומיחשיב נמי עבודה שאפשר לבטלה, ליתא, דהרי הזאה בחטאת העוף ג"כ לא מעכב, ואפ"ה זר חייב עליה מיתה. עכ"ל. דגם למ"ד שיריים אינן מעכבין, אך אי זר שפך שיריים חייב מיתה, דשיריים בכלל זריקה. וכן הוא ב"חזו"א" (ליקוטים ס"א סק"ג) שכתב דאיכא זרות בשיריים.

והקשו עליו ה"צפנת פענח" (קונטרס אחרון סוף הל' מתנות עניים) וכן ה"מקור ברוך" (ח"א ס' יב ד"ה והנראה) שבגמרא **בזבחים** (לח): איתא: לגבי ג' מתנות שבחטאת, אמר רב פפא יש מהן כתחילתו ויש מהן כסופו, חוץ ולילה זרות וכלי שרת קרן ואצבע כיבוס ושיריים כתחילתן, מיתה לא שריא ולא מפגלא ולא עיילא לגואי כסופן. ע"כ. דבג' מתנות, יש חיוב זרות כמו המתנה הראשונה (כתחילתו), ולא כמו בשיריים (כסופן), שאין חיוב זרות, וצ"ע.

מיהו אכתי יל"ע לדעת ר' נחמיה (זבחים קי:) ששיריים מעכבין, אי יש חיוב זרות. וכן לדעת ר' יהודה ששיריים הפנימיים מעכבין.

האם דישון מזבח הפנימי (הוצאת שיירי הקטורת והגחלים שנותרו על המזבח הפנימי) חשיב עבודה?

נחלקו בדיון זה רבותינו הראשונים, דעת **ר"י בתוס' יומא** (נט:): דדישון מזבח הפנימי חשיב עבודה, דאיתא **במעילה** (יא). דישון מזבח הפנימי והמנורה, לא נהנין ולא מועלין. ובגמ' שם יליף לה מקרא. ונראה דזה שפקע המעילה, זה משום שחשיב עבודה. וכל שנעשית מצוות, תו ליכא מעילה.

וברבינו גרשום מעילה (יא: בד"ה המקדיש) איתא: שעד שמוציאים את הדשן לעזרה יש מעילה ובתוס' ישנים יומא (נט: ד"ה והרי) איתא שהמעילה היא עד שיניח הדשן במקומו, בצד מזבח החיצון, וא"כ לדעת ר"י עד ההנחה חשיב עבודה, דהאיסור מעילה ודין עבודה תליא בהדדי.

אך דעת **הריצב"א** בתוס' יומא (שם): דלא אשכחן שיהא צריך בגדי כהונה בדישון מזבח הפנימי. אמנם דישון מזבח הפנימי הוא מצוה, ולכך יש איסור הנאה על הדישון, אך אי"ז עבודה בשביל להצריך בגדי כהונה.

ודעת **הרמב"ן** במלחמות (ריש יומא): שעיקר דישון (מזבח הפנימי) נראה שהוא מדבריהם שאין לו עיקר מן התורה, והדישון הא רק מכשיר לעבודה. (ובחי' **הגרי"ז** תמיד לג. ד"ה שם, כתב שכוונת הרמב"ן הוא שאין חיוב מן התורה לדשן בכל יום).

ולמעשה: דעת ה"משנה למלך" (תמידין ומוספין פ"ג ה"ב) כהריצב"א שדישון מזבח הפנימי לא חשיב עבודה, ואי"צ בגדי כהונה, ואין דין ימין וכו'. אך **החזו"א** זבחים (סי' כ' סק"ד) כתב דהוה עבודה, ולכך צריך בגדי כהונה, (ומיהו מעילה ליכא, דחשיב עבודה בפנ"ע, ולא גמר הקטרת הקטורת, אלא, לכבד המזבח ולגלות טהרו).

דבר העורך

בפרשת נדרים רואים את כח הדיבור. אדם מוציא מפיו דיבור, וזה יוצר איסורים! ואדם לוקה אי עבר על דיבורו!

וכן הוא בקרבנות, שחל חיוב נדר הן על המקדיש, להביא את נדרו, וכן חל על הבהמה או על העופות או על המנחות וכו'. קדושה, שצריך להקריב על גבי המזבח, ועל פי דיבורו נקבע סוג הקרבן: חטאת, עולה וכו', וכן סוג הקדושה, קדשי קדשים או קדשים קלים, וכן הנהגה מן הבהמה, מועל, וכן אפשר להתפיס קדושה מקרבנו ולעשות תמורה.

וכל זה נעשה מחמת דיבור גרידא! רואים כמה גדול כח הדיבור.

ולפי"ז יומתק, הא דקיי"ל שבזממה"ז שאין לנו את בית המקדש, ולא את הקרבנות לכפר בעדינו, נותר רק את לימוד תורת הקרבנות, שנחשב לנו כאילו הקרבנו בפועל, דזהו כח הדיבור, שנחשב כמעשה!

ויה"ר שנזכה במהרה לראות בעינינו בבנין ביהמ"ק, ובשוב העבודה לירושלים.

שבת שלום

העורך

לעיוני

האם בשעת ברכת כהנים בבית המקדש, צריכים הכהנים ללבוש בגדי כהונה? ואי נימא שאין חיוב ללבוש בגדי כהונה, האם לדעת הרמב"ם (כלי המקדש פ"ח ה"א) שיש איסור ללבוש בגדי כהונה שלא בשעת עבודה, האם יש איסור לבישה בשעת ברכת כהנים?

יש לך שאלה בדיני המקדש והקרבנות? חייג כעת!

0350-81-81-3 / 0777-22-3333

אכילת קדשים

הפסולים לאכילה

טמא

ט. טמא אסור באכילת קדשים שנאמר (ויקרא י"ב ד') בכל קדש לא תגע.¹

י. טמא שנטמא במת, או מאדם וכלים שננטמאו במת, או נטמא משאר אבות הטומאה, ואכל בשר קדש בין קדש טהור ובין קדש טמא חייב כרת שנאמר (ויקרא ז' כ') והנפש אשר תאכל בשר וגו' וטמאתו עליו ונכרתה, ואם היה בשוגג מביא קרבן עולה ויורד.²

יא. היה טמא בטומאות המטמאות רק מדרבנן אינו לוקה ואינו חייב כרת אבל מכין אותו מכת מרדות.³

יב. טמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו אסור לאכול בקדשים, ואם אכל לוקה ואינו חייב כרת,⁴ וי"א שחייב כרת.⁵

יג. מחוסר כיפורים כגון מצורע זב וזבה ויולדת אסור לאכול בקדשים עד שיביא כפרתו, ואם אכל לוקה ואין בו כרת,⁶ וי"א שחייב כרת.⁷

יד. טמא שאכל בשר קדש קודם זריקה אינו חייב כרת ואינו לוקה משום טמא שאכל את הקדש.⁸

ערל

טו. ערל אינו אוכל בקדשים בין בקדשי קדשים ובין בקדשים קלים.⁹

טז. מי שנמשכה ערלתו וכסתה העטרה אוכל בקדשים,¹⁰ וי"א שאינו אוכל מדרבנן מפני שנראה כערל,¹¹ וי"א שרק בפסח אוכל שלא העמידו דבריהם במקום כרת.¹²

יז. נולד מהול קודם שהטיפו ממנו דם ברית י"א שאוכל בקדשים,¹³ וי"א שאינו אוכל.¹⁴

יח. טומטום אינו אוכל בקדשים מפני שהוא ספק ערל.¹⁵

יט. אנדרוגינוס אינו אוכל בקדשי קדשים, אבל אוכל בקדשים קלים לאחר שמל.¹⁶

כ. מתו אחיו מחמת מילה ולא מל אסור לאכול בקדשים,¹⁷ ויש מי שסובר שאוכל.¹⁸

מומר

כא. מי שהמיר דתו אינו אוכל בקדשים.¹⁹

נכרי

כב. גוי שמל ולא טבל אסור לאכול בקדשים.²⁰

אונן

כג. מי שמת לו מת מהקרובים שחייב להתאבל עליהם אסור לאכול בקדשים ביום המיתה ובליילה שלאחריו, ואם נקבר ביום אחר אסור לאכול ביום הקבורה אבל מותר בליילה של אחריו.²¹

טו. תרומת הדשן היא עבודה הצריכה בגדי כהונה,²² וי"א שאינו תורם בבגדי כהונה שעובד בהם אלא בבגדי כהונה פחותים מהם, שאין דרך ארץ שבגדים שבשל בהם קדירה לרבו ימזוג בהם כוס לרבו.²³

¹⁴ ח"י המאירי שם, וליקו"ה שם בעין משפט אות ד'.

¹⁵ יבמות שם, רמב"ם שם, והל' מעה"ק פ"י ה"ט.

¹⁶ יבמות שם, ועל' רד"ה ואין אוכל, רמב"ם מעה"ק שם.

¹⁷ יבמות ע' א' רד"ה הערל, ותד"ה הערל, ועל' דרך אמונה הל' תרומות פ"ז ס"ק ס"ח.

¹⁸ בתו"ש שם ד"ה הערל.

¹⁹ יבמות ע"א א', ועל' קר"א, ותוס' יבמות ע"ג ב' ד"ה שכן, ליקו"ה מנחות ק"ט א' ד"ה הרי.

²⁰ יבמות ע"א א' רד"ה והג', רש"י כת"י מנחות ע"ג ב' ד"ה נתנן.

²¹ זבחים ע"ב א', רמב"ם הל' קרבן פסח פ"ו ה"ט, ועל' ליקו"ה.

²² שם כ"ג ב', ועל' רש"י שם י"ב ב' ד"ה את השחקין.

²³ רמב"ם שם ה"י.

¹ זבחים ל"ג ב', מכות י"ד ב', רמב"ם הל' פסוה"ק פ"ה ה"ד.

² מכות י"ד ב', רמב"ם שם ה"ד, ועל' הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ג.

³ רמב"ם שם ה"ט.

⁴ זבחים ע"ב א', רמב"ם שם ה"ד.

⁵ השגות הראב"ד שם, ועל' כס"מ הל' ביאת מקדש פ"ג ה"ט.

⁶ זבחים שם, פסחים צ' ב', רמב"ם שם.

⁷ השגות הראב"ד שם ועל' כס"מ.

⁸ זבחים ל"ד א', מכות י"ד ב', רמב"ם שם ה"ט.

⁹ יבמות ע"ד א', רמב"ם הל' מעה"ק פ"י ה"ט.

¹⁰ יבמות ע"ב א', רמב"ם הל' תרומות פ"ז ה"י ובכס"מ.

¹¹ שם רד"ה קתני מיהת, וליקו"ה שם.

¹² על' מנח"ח מצוה י"ז.

¹³ יבמות שם, רמב"ם שם ה"א, ועל' קהילות יעקב שבת ס"ב נ"א.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 95 | חמוז תשפ"ד | י"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות' | k.gilyonot@gmail.com

זה נהנה, וזה...

ד סיבות לדאגה, "לא יודע, אני יודע על מישורו שעושה שם שבת בר מצוה השבת" הסביר לי ידידי. "אה, אל דאגה, מדובר במקום גדול דיו ואכן יש אירוע נוסף. אבל אם כבר" פירשתי כהוגן את תנועות שפתייה הנמרצות של העזר כנגדי, "מי, באמת, בעל השמחה?"

"אה, אתה מכיר אותו" אמר שמואל, "נו, זה וינטרוב, אתמול שמעתי בדיוק משכן לשעבר שהוא מכרמץ שם, האמת, התפלאתי מאד" הוא דמם, "בכל אופן, לא מתאים לי להיות שם בשבת עם ידידינו מן השכונה אותה עזבנו שנינו... אתה יודע שחצי משפחה שלו גרה באזור..." "כן, כן" מלמלתי בהיסח הדעת, "לא נודא, בפעם אחרת". נפרדנו איך שהוא לשלום ואני נזקקתי לכל כוחי כדי לא לנשוף בחמת זעם, וינטרוב! בדיוק הוא! לא הוא נאם לי בשבוע שעבר, שכעתות מלחמה כאלה צריך להחזיר חילוך? שאפשר לעשות דברים טובים גם במקומות קטנים וצנועים יותר, ושאינן צורך ללמד את הציבור להוציא כסף? בשביל מה עליו להוציא את כל משפחתו המתגוררים במרחק הליכה ממנו השתלט על החזירים הטובים "ולהרגיל את הציבור להוציא כסף"?

האם יש לכם רעיון, קוראים יקרים כיצד ניתן להבין את העניין ולדון את המשתתפים לכף זכות?

היה הגדול יותר, אך ממוחג פחות, ועוד. רעיוני שתחיה התמדרמה מעט, לדעתה על בעלי המקום היה להתחשב בנו כלקוחות ותיקים. "אנשים יתלוננו, יהיה להם חם, הם ידרשו את הכסף חזרה ויוציאו שם רע על הנופש שלנו, היה עדיף כבר לוותר דויד", טענה, ואני ידעתי כי ברגעים כאלה עליי לשתוק עד יעבור זעם... "בעזרת השם יהיה טוב" אמרתי לה, "לא צפירה שבת חמה במיוחד..."

"האולם יעצבן אותם, אני זוכרת שהיינו בו לפני שנתיים, לא שומעים משם את המדצים בכלל, למה זליג לא יכול לעשות לנו טובה, לפחות לעדכן אותנו שזה המצב? כנראה שוכר את המקום איזה בולדוזר" הוסיפה בשטף שנואשתי מלנסות לעצור, "מעניין מי עושה שם שמחה..." בעודה מדברת, צלצל הפלאפון – שאת מספרו פרסמנו במודעות על הנופש – ואני מיהרתי לענות, שמח על המוצא הזמני. לחץ תמיד איים להדביק אותי ולהותיר אותי חסר אונים. "נופש יהודי, שלום" אמרתי, ומעברו של הקו נשמע צחוק מתגלגל, "מה אתה אומר! שולם! זה אתה?!" לא נזקקתי ליותר משתי שניות כדי לזהות את שמואל, אברך מירידיי בשכונת מגורינו הקודמים, שביקש לבדו אם נותרו מקומות לשבת עליה שמע מחבר. "למזלך נותרו שלושה מקומות בדיוק" אמרתי לו בשמחה, "אנחנו בשמש מרפא, ב – "

"שמש מרפא? בשבת הקרובה, בטוח?!" "למה, מה קרה?" נבהלתי לרגע, שוכח כי מאזיניי הקשובים אינם זקוקים לעו

אני יהודי המתגורר באחת מערי הארץ (המיקום לא חשוב). בהיותי אב לילדים קטנים, התבקשתי על ידי ידידי לסייע לו בארגון נופש למוסד חינוכי קטן בראשו עמד. התחלתי לסייע, ועם התפתחות העניינים הוא סייע לי... עד שהשאיר אותי לטפל בעניין לבד. המוסד מזמן נסגר, אולם אני גיליתי כי ביכולתי, ברוך השם, להמשיך ולהתפרנס מעסקים כגון אלה, ומדי שנה אני ורעייתי שתחיה מארגנים בקיץ שבתות עיון וחופשות לקבוצות. עם השנים, השם הטוב של 'נופש יהודי' הביא אלינו עוד ועוד לקוחות, ואנו התפרשנו על פני מספר נקודות בארץ. עברנו עם כתי הארחה קבועים לשביעות רצון כל הצדדים, והעסק שגשג.

השנה, ידענו כי אנו כבעיה חמורה. לצערנו הרב, המצב בארץ צמצם ללא היכר הן את מספר המעוניינים לצאת לנופש, והן את המקומות האפשריים. חלקם ירדו מן הפרק מבחינה ביטחונית, כחלקם מתארחים מפונים – יעזום השם לשוב לבתיהם במהרה, וחלקם תפוסים על ידי כל האחרים... שמחתי שכבר שנה שעברה הצלחנו לשריין מקומות לשבת עיון ב"שמש מרפא", מקום קטן יחסית שלפתע היתה לו עדנה – משהפך להיות ברידת מחדל של רבים כמנון.

ואכן, התברר שרבים הקופצים על המקום, וכך לא הצלחנו לקבל את התנאים אליהם היינו מורגלים. חדר האוכל הראשי היה תפוס להגל שמחה, נותר לנו רק החדר המרוחק מביחתי הנופשים; אולם ההרצאות

כיצד לדעתכם ניתן לדון לכף זכות?

פתרונות יש לשלוח עד יום ראשון מדי שבו בשעה 18:00. יש לציין שם עיר ומס' יש לכם סיפור על כף זכות? שלחו לנו! | אימייל: k.gilyonot@gmail.com

למרות שאני איני מצליח לדון את חברי לכף זכות כנראה שיש בכל זאת דרך לעשות זאת... ולא רק לזכור, אלא אף לומר זאת בפה: 'אני פגוע מאוד, וכועס מאוד, למרות שודאי יש דרך כלשהי לדון את חברי לכף זכות'.

ובעצם האמירה הזו, למרות שהאדם עוד לא הצליח להבין את מעשהו של חברו, עושה האדם צעד משמעותי מאוד שמבדיל אותו בין אלו שנסחפים אחר רגשותיהם, לבין אלו שגם בשעת עלבון וכעס עושים כל מאמץ לעשות את רצון קונם.

מצוות 'בצדק תשפוט עמיתך' היא מצווה גדולה ויקרה, ששכרה לאין שיעור, והיא מסייעת לאדם לצאת זכאי בדיון לפני הריבונות של עולם, גם כאשר הוא אינו רואי לכך על פי מעשיו. ואם כך, אין כל פלא שהיצר הרע עושה כל מאמץ כדי לזמן לנו ניסיונות ולהקשות עלינו להצליח בכך.

אולם גם כאשר אדם פגוע או כועס ואינו מצליח למצוא דרך לדון את חברו לכף זכות, עדיין עומדות לפניו שתי אפשרויות, להיסחף לגמרי אחרי הכעס, העלבון והתרעומת, או לעשות מאמץ לזכור כי

האח המתנכר - סופו של הסיפור משבוע שעבר

לצלצול שלך".

"מצויק", אמר אחרי, "נדבר אז".

אולם כאחת עשרה.... לא התקשר אלי אף אחד.

חמש דקות חלפו, עשר, ואז צלצל הטלפון שלי. ועל הצג הופיע שמו של אחי היקר.

"חיים - " הוא אמר לי וכולו צוחק, "אתה יודע שכבר שבועיים אני מתקשר בערך פעמיים ביום למספר של אדם אחר? התבלבלת בין שתי ספרות כשהזנת לסלולרי שלי את המספר שלך, ומאז אני לא מזהה כאשר אתה מתקשר אלי - כיוון שאני מחכה לראות את שמך על הצג, וכאשר אני מתקשר אליך הסלולרי סגור ואין תשובה".

"אז איך הגעת אלי עכשיו?" שאלתי בחשדנות.

"התקשרתי אליך הביתה, למספר שממנו התקשרת אלי בצדדים", השיב אחי בפשטות, "וביקשתי לוודא מה המספר שלך..."

"אבל איך זה יכול להיות שהתבלבלתי?" שאלתי, עדיין מתקשה להאמין כי הרגשות הקשים שליוו אותי כבר כמה ימים אינם מתבססים על שום דבר, "שמעת על אדם שמתבלבל במספר הסלולרי שלו?"

"לא נראה לי ששכחת מה המספר שלך, אלא פשוט לחצת בטעות על ספרה לא נכונה", הסביר אחי, "אבל הכל בסדר עכשיו, אחרי שהבנו את פשר הדבר".

האמנם, הכל בסדר?

הרהרתי בימים האחרונים שחלפו עלי ברוגז ובמצב רוח רע, ולא הייתי בטוח שהצדק עם אחי היקר... אבל לו רק הייתי מצליח לדון את אחי לכף זכות, כנראה שהייתי נמנע מכל הצער והייסורים הללו, שהבאתי על עצמי כמו ידי.

לפיים ולהתפייס נגח ונעלם..."

כיוון המחשבה שלו אכן הפתיע אותי. לא חשבתי שדבר כזה אפשרי בכלל. אבל לאחר רגע של הרהור לא התקשיתי להבין כי גם אנשים מוצלחים יכולים להיפגע ממילה לא מחושבת שנאמרה או מהכענה מלגלגת שפירשו כמופנית לעברם... וכיוון שכך הסכמתי לנסות את הרעיון שהציע.

באותו ערב במקום להתקשר לאחי מן הסלולרי שלי, כמו שכבר ניסיתי לעשות מספר פעמים לא מבוטל בתקופה האחרונה, התקשרתי אליו ממספר הטלפון בבית, מספר שבו אני כמעט ואיני משתמש בשנים האחרונות. והנה, כשם שבעצם היה צפוי, ענה אחי לטלפון כמעט מיד, "חיים!" אמר, "מה שלומך? מה קרה לפלאפון שלך?"

"מה זאת אומרת מה קרה לו?" תהיתי, עדיין חמוץ.

"יש לי הצעת שידוך מצויינת עבור הבת שלך - " אמר אחי, "אבל אני מתקשר אליך כבר שבועיים ואתה לא עונה לי... וניסיתי לא מעט".

שתקתי לרגע ואחר כך אמרתי בזהירות: "גם אני ניסיתי להתקשר אליך לא מעט בחמשת השבועות האחרונים, אבל נראה שמאז שהכנסתי את מספר הסלולרי שלי למכשיר שלך - פשוט הפסקת לענות לי".

"אני?" הוא תהה, "ממש הפוך! הנה, תראה, רק זיהיתי עכשיו שמחייג אלי מספר למספר הטלפון בבית שלך, ומיד עניתי לשיחה, אפילו שאני צריך להיכנס לשיעור בעוד שתי דקות... מאיזה סיבה בעולם אתה חושב שלא אענה לך?"

"אני לא יודע". אמרתי. "אבל זו העובדה".

"שמע - " הוא אמר לי, "אני חייב להיכנס לשיעור. זה בסדר מצידך שאחזור אליך כאחת עשרה? תענה לצלצול שלי כשאתקשר?"

בשבוע שעבר שמענו על אח בכור שנוקם לא פעם לעזרתו של אחיו הצעיר והמוצלח, האח שאנשים רבים מתקשרים אליו - מבקש ממנו להזין את מספר הטלפון שלו למכשיר הסלולרי, כדי שיוכל לענות לו כאשר הוא מתקשר. אולם, נראה כי כוונתו האמיתית הייתה הפוכה, מאז - במשך חמישה שבועות - הוא כלל אינו עונה לאחיו הגדול...

כיצד ניתן לדון אותו לכף זכות?

הכאב שלי על התעלמותו של אחי, פגע כנראה בנקודה רגישה שלי, בקינאה סמויה על כך שאני לא זכיתי להיות בעל כריזמה וסרק אישיותי כמו זה שלו, עובדה היא לאחר אותה שיחה תמימה עם אחותי התהלכתי עצוב ומדוכדך במשך ימים מספר. וזה, אולי, המקום לציין עד כמה צריך להיות זהירים בשעת שיחה עם הזולת, ולשים לב לא להיכשל בשוגג באיסורי לשון הרע ורכילות, שעלולים לפגוע בו ולדכדך את רוחו לזמן ממושך.

חבר טוב שפגשתי במקרה, ונכחל למראה פני הקדרות, שמע מפי את הסיפור, אודות 'אחד מידידי הקרובים' שמסגן אותי מזה תקופה ארוכה, שאל אותי בתמימות האם ניסיתי להתקשר אל אותו 'ידיד' גם ממספר לא מוכר, כדי לשוחח איתו, מבלי שיידע מראש כי אני זה שעומד במעברו השני של הקו, ולשמע מפיו מה קרה.

הסברתי לו כי ההצעה הזו אינה באה בחשבון מבחינתי, כיוון שלא אשפיל את עצמי עד כדי כן בניסיון לאלץ מישהו לסייע לי, אבל הוא נד בראשו לשלילה: "אתה שופט את המציאות מזווית מאוד צרה", כמעט נזף בי, "אולי המצב הפוך? אולי זה אתה שפגעת בו מבלי לשים לב? אתה יודע כמה פעמים קורים דברים כאלה, וכאשר אנשים מתבצרים כל אחד בתוך עלבונו - הסיכוי

בשנתו ברוך

המשך פרק ד – הספרים שהיו תחת ידו (ב)

... ..
מקורם, עכ"ל.

הוצאות גליון שבוע זה נתרמו
לע"נ הגאון רבי שלמה דוד ב"ר אלימלך זצ"ל

וארטים ל**פרשת מטות**

ל ג. איש כי ידור נדר לה' או השבע שבועה לאסור אסר על נפשו.
הנה בנדר הלשון הוא כי ידור **לה'** ואילו בשבועה איתא לאסר איסר **על נפשו**.
מה טעם שנדר הוא **לה'** ואילו בשבועה הוא **על נפשו**. וי"ל, אומר רמב"מ ברביסק, שנדר הוא איסור על החפצא, דהיינו שהוא אוסר על עצמו את הדבר המסויים ועושה את זה ע"ע קצרברן והדבר הנחץ להיות **כקדשי ה'** כלפיו ומועל בו. (והוא ע"פ נדרים ב. ו-לה) לכך כתיב נדר לה'. מאידך בשבועה האיסור הוא על הגברא, היינו שאדם אוסר **את עצמו** על החפץ, לכך כתב שבועה לאסור על נפשו. ועוד יובן לפי"ז מה הטעם שהנודר לא לישב בסוכה נדרו קיים והיינו כשאומר קונם שאני יושב בסוכה אסור לו לישב, בשונה מהנשבע לא לישב בסוכה שבתל ומותר לו לישב. והטעם הוא כנ"ל כי הנשבע הוא נשבע על עצמו שלא יישב והוא נשבע לבטל את המצווה. משא"כ בנדר הוא אוסר את החפץ על עצמו בהנאה והנדר רק חל על החפץ, ולא לבטל מעצמו את המצווה ולכך חל.

ל ג. לא יחל דברו.
הגמ' בנדרים לומדת מכאן לא לחלל מנהגו, דהיינו אדם שנוהג מנהג טוב אסור לו לבטל את זה. ונשאלת השאלה היכן הגמ' רואה את במילים **דברו**. וי"ל דמציונא רמז לזה שהמילה **דבר** הוי **מנהג**, בכמה מקומות, א' **דבר** אחד דלור, דהיינו **מנהיג** אחד, וכן **ידבר** עמים תחתנית, דהיינו **יהיג** עמים (כ"ה ברש"י שם), וא"כ ה"ה הכא, לא יחל דברו-**מנהגו**.

ל ג. לא יחל דברו בכל היוצא מפיו יעשה.
רבים תמחו מה הכפילות הזאת, הרי אם הוא לא מחלל דבריו ממילא כל היוצא מפיו יעשה. וי"ל שכונת התורה היא שמי שלא מחלל דבריו, והיינו שמקפיד לעמוד במילה שלו ומילה שלו זו מילה, זוכה של היוצא מפיו יעשה. ואומר הבית לוי שמציונו כע"ז בכתובות עז: בדשעה שנשבע רבי יהושע בן לוי שלא ייצא מג"ע, אמר הקב"ה שיפספשו במעשיו אם קיבל התרה על איהז שבועה בימיו יתירו לו גם את זאת. ואי לא. ואמצא שלא התיר מעולם את שבועתו ונתקיימה שבועתו שלא ייצא מג"ע.

ל יג. אשה הפרס וה' יסלח לה.
דורשת הגמ' (קידושין פא) שמדובר כאן באשה שנדרה ובעלה הפר לה והיא לא ידעה מה, ועברה על הנדר, הדן הוא שהיא צריכה כפרה, וה"ה כתוב בגמ', מי שנתכון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טהה צריך כפרה. אומרת הגמ' שכשמע זאת רבי עקיבא הוא בכה. **ולמה ר"ע בכה?** וי"ל דאיתא בזוהר שרבי עקיבא שהיה מעשרה היתר, מלכות, ששם היו גלגול של עשרת השבטים שמכרו את יוסף, ורבי עקיבא הוא גלגול של שמעון, שהוא היה ראש המדברים במכירת יוסף. ור"ע כל הזמן היה רגוע שהוא לא יענש ע"ז, כי סו"ס יצא מהמכירה טוב, כיון שיוסף היה מלך והוציל את כולם מרעב, אבל כעת, כיון שראה שגם מי שמתכוון לרע ויוצא טוב ג"כ צריך כפרה, הוא בכה, כי הוא הבין שהוא יצטרך כפרה על המכירה שהיתה רעה אפי' שיצא מכך דבר טוב.

לא א. ב. ויאמר ה' אל משה, נקום נקמת בני' מאת המדינים וגו'.
ויאמר משה אל העם וגו' והיו על מדיין לתת נקמת ה' במדיין.
יש להקשות הנה הקב"ה ציווה לנקום נקמת בני ישראל, ומדוע משה שינה ואמר לתת נקמת ה' בנקמת ישרא? ע"פ ברכות י. שבתפילין של הקב"ה כתוב שבחן של ישראל ימי כעמך ישראל' ואילו בתפילין של ישראל כתוב שבחו של הקב"ה שמע ישראל' כי כ"א אומר שבח על שנגדו. וא"כ ה"ה הכא, מדן חטאו גם כלפי ישראל שאבדו מהם 24 אלף נפשות, וגם חטאו כנגד ה' שהחטיאו את עם ישראל בעבירה והקב"ה דרש נקמת ישראל אבל משה דרש נקמת ה'. מרבי נתן גשטטנר.

לח א. ויסורו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף יוצאי צבא.
אומר רש"י להודיע שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל עד שלא שמעו על מיתתו אמר עליהם משה עוד מעט וסקלוני. מששמעו שמיתתו תלויה במלחמת מדין לא רצו ללכת עד שנמסר בעל כרחן. קונה מה השבח הגדול של רועי ישראל שרוצים לסקול אותם. ושה החת"ס, שרועי ישראל כשהם טובים באמת אז הם מוכיחים ונותנים מוסר וממילא כל חייהם הם במצב של עוד מעט וסקלוני כי הם נותנים מוסר. וכשהם מתים כבר רוצים אותם כי כל מוסר לאחר שאחבדו אותו ומיישמים אותו רואים שהם רק לטובתנו. מסופר על ילד אחד שאמר לאמא שלו, אני, שכאני אהיה גדול אאמר כך את נקמתי. שאלה אותו אמו על מה: ענה הבן אני זוכר שלקחת אותי לטיפת חלב, הגיעה אלי אמי עם מחט גדולה, ולאחר שניקתה אותה ושפשה אותה טוב היא התקרבה עם זה אלי והחלה להרים לי את השרוול. ואני תאמ של לא רק שלא עזרת לי אלא את תפסת לי את הידים בכוח ולמרות זיקות השבר שלי נתת לאחות לדקור אותי עמוק עמוק. וע"ז כשאהיה גדול אני אנקום בך!. אמרה לו האמא תחכה לגיל עשרים ואני אענה לך תשובה. הוא חיכה והגיע גליל, הוא אמר לאמא שלו מה התשובה. אמרה לו האמא באיתי. היא לקחה אותו לאיזה בניין שהיה בו חדר גדול, פתחה את הדלת והנה הוא רואה ילדים בני גילו נכים בקושי זזים. אמא שלו אומרת תיגש לאלה אותם למה הם נראים ככה? הוא ניגש לראשון למה אתה נכה הרי בגילי היית כמוני והחור ענה לא חיסנו אותי מפוליו. וכן השני וכן השלישי והרביעי. אמר הילד לאמא תודה רבה שחיסנת אותי מפוליו ושמרת לי על הידים, אני אעשה כך גם לילדים שלי.

לא ו. אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא.
וברש"י כאן הקשה מדוע הלך פנחס ולא אלעזר. ויש להקשות מה קושה לרש"י אז יותר מסתבר שיעלך פנחס, ואלעזר יישאר לעובדת הקרבנות שהיא יותר מהודרת בכהן גדול? וי"ל דמובא לקמן שהלכו למלחמה עם כלי הקודש ומבאר רש"י שזה הולך על הצץ שע"י שראו את זה נפלו במלחמה, וא"כ יוצא שאלעזר לא יכל לעבוד בקרבנות כי כה"ג כשר בעבודת הקרבנות רק ע"י שמונה גדלים וכאן הוא מחוסר גדלים כי הצץ היה חסר לו א"כ מהראוי שאלעזר ילך יחד עם הצץ. וע"ז תירץ רש"י מכיוון שפנחס התחיל במצווה בזה שהרג את כזבי הוא יילך. בנין אריאל.

לא ז. ויצבאו על מדין כאשר ציווה ה' ויהרגו כל זכר.
יש להקשות מה הטעם כתב כאשר ציווה ה' באמצע הפסוק על החלק שצבאו על מדין, ולא כתב זאת בסוף הפסוק אף על החלק וההרגו כל זכר שאף זה מצוינו ה': וי"ל דהנה בשופטים ח. י. מסופר שבנימ גדעון נפלו במלחמים מאה עשרים אלף איש. וקשה איך היו מדינים בעולם, הרי כה מבואר שהרגו כל הזכרים ורק נקבות שלא ידעו איש השאירו, וילדיהם שיוולדו להם לאחר שינשאו שוב, הולכים אחרי האבא וא"כ איך נשארו מדינים: וי"ל ע"פ מה שכתב הרמב"ם וז' ממלכים שכשצרים על עיר להילחם עליה אין מקיפים אותה מד' רוחותיה אלא מניחים מקום לברוח שנאמר ויצבאו על מדין ומפי השמועה למדו שכל ציווהו. עכ"ז. ומדבריו למד שברשי ציווה ה' הולך רק על האופן שבו צבאו על מדין, והיינו שהניחו רוח רביעית לברוח. ואלה שברחו גדעון הרג.

לא ז. ח. ויצבאו על מדין ויהרגו כל זכר.
מבואר לגיל כמה י-ח. ויצבאו אותם על דבר פער ועל דבר כזבי. וקשה למה פער שזה הטפל כתוב קודם לכזבי, הרי עיקר עצת בלעם היתה להכשיל את ישראל בזנות אלא שזה גרם גם ע"ז של פער? וי"ל, אומר רבי יונתן אשישץ, שהע"ז של פער הוא הגורם שיעניש דבר כזבי. ולמה: כי לול פער היו יכולים המדינים לטעון אין שליח לדבר עבירה בזנות משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים. וא"כ לא מגיע לנו עונש. אולם בעיון ע"ז אין הכלל של דברי הרב וכו', כי המסית הרי טוען שהרב שצריך לשמוע בקולו הוא הע"ז, וא"כ לשיטתו לא היה לב"י לשמוע להקב"ה כי לשיטתו אין הקב"ה רח"ל לכן בע"ז יש שליח לדבר עבירה. וממילא המדינים ענשוו גם על זנות כי בפעור הם גילו שאין להם טענת דברי הרב.

לא יא. ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח.. ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן.
וצ"ב דבבר כתוב למעלה ואת כל חילם בזזו ולמה חזר שוב לומר שלקחו את כל השלל והמלקוח, וי"ל דהנה יש להקשות למה ציווה אלעזר להגיעל את כל הכלים הלא בוודאי היו גם כלים שלא היו בני יומן וממילא לא אסורים מדאורייתא דהוה נותן טעם לפסג ולדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מהתרתא לקולא לא הוצרכו הגעלה כי כל כלי יש ספק האם השתמש היום או לא. וי"ל דמציינו בשני שבלין אחד טמא ואחד טהור והכלו בהם שני בני"א אם בא כ"א לשאלו בפנ"ע מותרים כי ספק טומאה ברה"ר טהור, אך כשבאים לשאלו ביחד הם ספקא דהי מנייניהו מפקת עכ"ז הגמ' בפסחים י. ולפני"ז י"ל דכיוון שהביאו את כל השלל למחנה והיו כל הכלים ביחד ונשאלו עליהם בב"א הצריך אלעזר להגיעל את כל הכלים. וזה מה שהדגיש הפסוק ויקחו את כל השלל, שלקחו את הכל להביאים אל משה, וזה מגלה הטעם על שנצטוו בהגעלה אף שהיו הכלים בספק. פנים יפות.

לא כב. וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמישים.
הנה תרומה מדאורייתא אי שיעור אולם רבנן נתנו שלושה שעורים, אחד מארבעים, אחד מחמישים, אחד מששים, ותוס' בקידושין מביא לכל שיעור רמז בתורה ולאחד מחמישים הוא מביא את הפסוק שלנו וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמישים כל מה שאתה אוזח אחוז אחד מן החמישים, וכשם שמצאנו במסך כך גם בתרומה, ויש להוסיף שניתן לרמוז פה לשלושת השיעורים דהנה הלא כתוב לנו להביא חצי מהמכס ממחציתם תקחו ומכס הם אותיות מ"ם כ"ף סמ"ך, מ"ם עם המילוי הוא שמונים וחצי מזה זה אחד מארבעים, כ"ף עם המילוי זה מאה וחצי מזה זה אחד מחמישים, וסמ"ך עם המילוי זה מאה עשרים וחצי מזה זה אחד מששים. רבי אליהו דיסקין.

לב כד. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם והיוצא מפיכם תעשו.
יש להבין מדוע הוצרך לומר בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם, הרי אמר אח"כ וכל היוצא מפיכם תעשו וזה כולל את מה שאמר קודם גדרות צאן נבנה למקננו וגו'. וי"ל דהנה לעיל כל ט אומר כשאמר גדרות צאן נבנה למקננו וערים לטפינו. אומר רש"י חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם. שהקדימו מקניהם לטפם. וא"כ זה מה שמביא להם משה כל היוצא מפיכם תעשו, פרט לדבר אחד, שבו אל תעשו את היוצא מפיכם, לפי שהקדמתם מקנםם לטפם. אלא בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם, והשאר כל היוצא מפיכם תעשו.

לב לח ואילך. מכיר ויאיר בני מנשה נטלו חלק בעבר הירדן.
על מכיר כתוב שמשו **נתן** לו חלקו. ואילו על יאיר כתוב **שנטל** חלקו. וכ"ה בדברים יג ג מפורש יאיר לקח כל חבל ארגוב ולמכיר נתתי את הגלעד. וצ"ב שהרי שניהם כבשו להמה על אחד נאמר נתן ועל השני לקח וי"ל שהרי משה התנה ועמם אם תחלצו לפני ה' למלחמה והי"ה הארץ

פרשת מטות מסעי תשפ"ד

לכם לאחוזתה. והנה אצל יאיר לא נשלם תנאי זה כי נהרג בתחילת המלחמה (כדאיתא ב"ב קכא:) וא"כ הוא לא קיים את התנאי אז זה לא נקרא שמשו נתן לו, כי נתינת משה היתה כלמי שיקיים את התנאי, והוא לא קיים, אלא זה נקרא רק **שלח** ע"י כיבוש מלחמה. משא"כ מכיר שקיים את התנאי זה נקרא שמשו **נתן** לו. לפי"ז גם מתוך מדוע בפסוקים מ. מא. אצל מכיר כתוב **וישב בה**, ואילו אצל יאיר לא כתוב **וישב בה**, משום שאייר מת קודם ולא הסיק לשבת בה. עוי"ל שמכיר קיבל ממשה לכן היה צריך לשבת כדי לקנות קבניין חזקה. משא"כ יאיר שקנה ע"י כיבוש מלחמה לא הוצרך לשבת כדי לקנות. (הגרי"ז מבריסק וצפתנענח).

וארטים לפרשת מסעי

לג ב. ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ע"פ ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם.
צריך להבין מהו כפל הלשון כאן שנכתב פעמיים מוצאיהם למסעיהם: י"ל דהנה לולי המרגלים היו מגיעים לארץ מיד במסע אחד ולא היו נאלצים להתעכב במדבר בריבוי מסעות במשך ארבעים שנה. וזה כוונת הפסוק: ויכתוב משה את מוצאיהם, והיינו שבתחילה משה כתב רק את מוצאיהם למסעיהם והיינו שהתב"ה הוציאם מארץ מצרים שישעו אלו המסעות **ע"פ ה'** עד שיבואו לארץ, ואח"כ כתוב ואלה מסעיהם **היינו** המסעות שנתווספו עליהם אחרי חטא המרגלים והיינו למוצאיהם - בעבור מוצאי הדיבה שהם גרמו לכך.

לג ג. ויסעו מרעמסס בחודש הראשון.
ובהמשך בפסוק ה' שוב נכתב ויסעו בני ישראל מרעמסס וצ"ב הרי נסעו כבר מרעמסס: וי"ל ע"פ התרגום יונתן שמות יט ד ואשא אתכם על כנפי נשרים ושם מבואר שהקב"ה נשא אותם מרעמסס על עננים אל מקום המוקדש כדי שיקרבו קרבן פסח ביד בניסן ובאותו לילה החזירם למרעמסס. וא"כ כך מתפרשים הפסוקים ויסעו מרעמסס בחודש הראשון וגו' זה היה מסע בעננים כדי להקריב קרבן פסח ואח"כ החזירם, ואז נסעו שוב מרעמסס. רבי נתן גשטטנר.

לג ז. ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות.
הגמ' בפסחים אומרת האדם האוכל מעדנים הוא נכנס לחובות ומתחבא וישן בעליית הגג. ואילו אדם שאוכל פירות וירקות פשוטים יכול לישון בחצר בלי פחד. וא"כ י"ל, אומר רבי חיים פלאגי, שזאת כוונת הפסוק: ויסעו מקברות התאוה ויחנו בחצרות, כאשר יוצא מהתאוה ממילא הוא יכול לישון בחצר.

לד יז ואילך. בכל ראשי המטות של השבטים נאמר בני. כגון למטה בני שמעון, למטה בני זן, למטה בני מנשה. למטה בני אפרים. וכן בשאר ראשי המטות מלבד ראש מטה יהודה (יט) וראש מטה בנימין (כא) שבהם לא נאמר בני.
והטעם לכך, אומר הבנין אריאל, שכל הנשיאים מתו במדבר בעוונם בגלל חטא המרגלים ומתו מי שהיה מבן כ' עד בני ס' וכל ראשי השבטים היו מבניהם, כי היו בזמן יציאת מצרים מתחת לגיל כ' לכן הם כולם נקראים בני. אבל נשיא יהודה שהיה כלב שלא חטא, הוא לא מת ולא מבניהם של יוצאי מצרים אלא הוא יוצא בעצמו, וכן נשיא בנימין היה אלדד שהיה בזמן החטא מעל גיל ס' ג"כ לא מת (אלדד לפי תרגום יונתן היה אח של משה ונולד לפניו א"כ היה ביציאת מצרים בן למעלה משמונים כמשה) לכן הם לא נקראו בני.

לד יט-כב. למטה יהודה, שמעון, ובנימין, לא כתוב נשיא, אלא כתוב למטה יהודה כלב בן יפונה וכו'. ואילו כל השבטים שאח"כ כתוב נשיא היינו שכתוב כך: למטה בני זן נשיא בקי בן גליל.
וי"ל דאיתא בגמ' שבני גליל קנטרנים היו, והיו אוסרים הנאה הע"ז כל כתוב כל חלקיהם **לנשיאים** כדי שיוכלו להנות זה מנכסי זה, ואיתא בחז"ל (מובא בהרבה מקומות ובגאון שבועית ט' ב') שכל הארצות נקראות גליל, לבד מחלק יהודה ובנימין, וחלק משמעון, ולכן בשלושת הארצות לא כתוב את נכסיהם לנשיא כי לא היו קנטרנים שהדירו הנאה זה מזה. מאידך שאר השבטים שהיו לגליליים והיו מדירים הנאה זמ"ז אז בכדי שיוכלו להנות אחד מהשני היו כותבים הכל לנשיא, לכן כתוב בהם נשיא, היינו שכל הנחלה שלהם היתה אצל הנשיאים.

לה יד. את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה.
ערי מקלט שבארץ ישראל היו חברון שכם קדש וזה מרומז בפסוק כי בי שש"ק ואפלטוהו. היינו שש"ק ר"ת חברון שכם קדש. ואז אני אפלט אותם ממיתו. וערי מקלט שהיו בעבר הירדן הם גולן בצר רמות, והוא מרומז בתהילים פט מי גב"ר יחיה ולא ימות ימלט נפשו. היינו גב"ר ר"ת גולן בצר רמות ימלט נפשו וכו' . מרבי אליהו דיסקין

לה לא. ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות
היו מות יומת הרוצח.
המילים 'אשר הוא רשע למות' לכאורה היו מיותרות כי הוא רוצח וממילא הוא גם רשע למות: וי"ל דהנה מבואר בחז"ל (מובא ברש"י דברים כב ה) שהנהרג היה דינו למות ובכ"ז ההורג נענש אפי' שהרג מייחשו שבצדק היה דינו למות משום שהוא הרג במזיד על כך אין לחוס עליו. ונעת מובן הפסוק היטב: לא תקחו כופר לנפש רוצח, והיינו שלא ילמדו עליו זכות ולומר שההרוג הרי נגזר דינו למות והיינו 'רשע למות' , אלא מות יומת הרוצח.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

הסבא מקלם רבי שמחה זיסל ברוידא שרואים מכאן מה כח של תפילה, משה רבינו היה צריך להתפלל להקב"ה שלא ישמע את תפילתם. הרי אילו הקב"ה היה שומע את תפילתם ונפצל אותם מהמיתה, הרי הם היו כופרים במשה ובתורתו, והיתה מתבטלת כל התורה כולה ח"ו, שהרי עדת קרח כפרו בהנהגתו ובנבואתו של משה, שאת כל המצוות הוא בדה מליבו, ואם כן מדוע היה צורך למשה להתפלל שהקב"ה לא ישמע את תפילתם מדוע שיקבל 'ה את תפילתם? והביאור הוא: שהקב"ה הטביע בטבע הבריאה, שבכח התפילה לבטל גזירות, למרות שזה נגד רצונו יתברך, והוא מהנהגתו הבחירה שיש לאדם, ופחד משה, שאם יתפללו, ישוב מהם חרון אף, והקב"ה ימחל להם על פשעם, לכן היה צריך משה להתפלל לה' שלא ישמע את תפילתם.

ואצל צדיקים התפילות ודאי מתקבלות ביותר. ואל הקב"ה אפשר להפליא בכל עת ובכל שעה, אם זה היה תפילות שנתקנו לישראל, אם לו התפילה פרטית שאדם יכול לשאול מה' בכל שעה שמזדמן לו. ואשרי העם שה' אלקויו. יסוד התפילה הוא לחזק בליבו את האמונה והבטחון בה', כי ע"י שאנו מתפללים אילו לכל דבר ולכל צרה זה מראה שאנו מאמינים שהוא יכול להושיע אותנו ובוטחים בישועתו. ידועים ומופרסמים דברי החפץ חיים בליקוטי אמרים בגודל התועלת שיש לתפילה. ואלו דבריו: כל הצרות הבאות עליון שאינו ניצלם מהם הוא משום שאין אנו צועקים ומרבים בתפילה עליהם, כי לו התפללנו ושפכנו שית לפני הקב"ה בוודאי לא ישובו תפילותינו ריקם. ולא שיתפק אדם במה שמתפלל שמונה עשרה ג"פ ביום אלא מלבד זאת צריך כמה פעמים ביום לשפוך תפילות ובקשות בינו לבין עצמו כשהוא בבית, וצריך שיהיה מעומקא דליבא, כי בינו לבין עצמו הוא יחשוב על מצבו הכלכלי וטרדותיו הרבים ועל משפחתו וכו', ואז הוא ממילא יתפלל בתחנונו. ותפילה כזאת, אומר הח"ח, בוודאי לא תשוב ריקם. וכן החזו"א באגרותיו משבח את הקרבה הגדולה שזוכה לה האדם בעת התפילה, וכך הוא כותב: מה נפלא הדבר כי ביכולת האדם להשיח דאגותיו לפני אדון עולם כאשר הוא משיח לרעהו, ותפילה בעת צרה שהאדם נצטוו עליה היא לו לעזר ותרופה מתמדת. ואכן כותב החזו"א במכתביו הידועים שאדם צריך לקבוע לעצמו נוסח של תפילה ומתאמץ לו, ועייר לעצמו את הקב"ה עומד על ידו מאזין לו ושומע את תפילותיו. ועי"ז הוא יתפלל ויתר מעומק הלב. ומוסיף החזו"א שבכל נעיין שיש לאדם, עליו להרבות בתחנונים לפניו, ועי"ז יפעל ויתר מהמשתדל.

לפעמים באה לבן אדם צרה, הוא מנסה את כל הדרכים האפשריות אף אפשר לעזור, כמו להשיל שילדו חולה ח"ו, מיד פונה לכל טובי המומחים והעסקנים ולוקח את הרופאים הכי טובים, פונה לבקשת ברכות מרבנים.. אך צריך לזכור שדבר ראשון ד' מחכה לתפילה אמיתית שאין עמוק מתוך הלב, בדיעה שרק ד' יכול לעזר, ובהן ברייה אחרת בעולם שיכולה לשנות משהו מהגזר למעלה, והכל מיזו הרחומה, וכך דובר תפילה כזאת כמובן יכול לעשות עוד השתדלות. ידועים דברי חזו"ל. שהקב"ה מבא לאדם טרדות ויסורים כדי שהאדם יתפלל לפניו, ואם האדם לא מתפלל לפניו אז הקב"ה מבא לו עוד יסורים, עד שיגיע למצב שיתפלל לפניו. וכדי להיוושע בתפילה על האדם להתפלל מעומק הלב. בממוקם להרבות בהשתדלות לפני בשר ודם עליו מוטל להתחזק באמונה שאין עוד מלבדו, ורק בורא עולם יכול להושיע אותנו, וכמה שאנו יותר מאמינים בכוח התפילה, התפילות שלו יתקבלו יותר לפני לרצון. והתפילה על כל נעיין מייצרת אצל האדם קרבת אלוקים שזה רוגע נפלא שיש לאדם שמרגיש שנמצא בידיים שלו יתברך. ואין להתייאש גם אם לא נענה מיד הוא יענה בהמשך אי"ה, כי תפילתו לא שבות לעולם ריקם. ותפילות מתקבלות כשאדם מרגיש שאין לו על מי להישען אלא על אביו שבשמים. רבי יחזקאל אברמסקי סיפר על עצמו שהוא היה מאוד רגיש לציון, כשהוא למד בסלבווצקא אם רק היו פתוחים אל החלון מיד הוא היה חוץף ציון, ובילדותו אמו הייתה לוקחת אותו לחידר כשהוא עטוף בשמיכת פוך. והנה יום אחד הוגלה הרב אברמסקי לסיביר. וכך הוא סיפר: הוא נכנס לשערי סיביר ואמר ריבנו של עולם חז"ל אמרו להי' בדי שמים חת מקור וחסם, עד עכשיו היה ביכולתו לשמור עצמי, אבל כעת שאני נכנס לסיביר ששם יש 50 מעלות קור אין לי שום אפשרות לשמור ע"י, וכאן הוא התחיל להתפלל לה' מכל ליבו שציל אותו מהקור. ואכן רבי יחזקאל היה שם במשך שנה וחצי כמעט בלי בגדים חמים ובלי נעלים ראווית, ובמערם הוא לא הצטנן. החפץ חיים תמיד כשבאו לבקש ממנו ברכות היה אומר שאבא לא אוהב ששולחים לו שליחים. הקב"ה רוצה שהאדם יפנה אליו ישירות ויבקש את בקשותיו האישיות והקב"ה רק מצפה ורוצה לתת לנו. אלא מה, אנו צדיקים להתפלל לפעמים גם להרבות בתפילה אך לא להפסיק בזה כלל. ובשנים האחרונות רבי חיים קניבסקי היה אומר לפונים אליו ומבקשים על כל מיני בעיות שהקב"ה עושה לנו את זה כי הוא רוצה שנתפלל אליו, וכל הזמן להרבות בתפילה על הילדים על הפרנסה על הבריאות ועל הצלחה בכל העניינים כי זה הדבר היחיד שנשאר בדורותינו היתום, וע"י תפילה רואים ללא הרף בחוש את ישועות ה'. **ולהלן נביא** מספר סיפורים שהבאנו בחוברת של פסח על הכח של התפילה מעומק הלב:

סיפור נפלא ביותר התרחש בזמן הכתב סופר שהיה רב העיר, אחרי פטירת אביו החתם סופר. באחד מבתי

כחה של תפילה אפי' לרשעים

בפרשתינו מובא הדין של רוצח בשוגג, שהוא יישב עד מות הכהן גדול בעיר מקלט. אמרו רבותינו בגמרא במאחר שדינו של הרוצח בשוגג הוא לשבת בעיר מקלט עד מות הכהן הגדול, היה קיים חשש שהרוצחים יתפללו על הכהן הגדול שימות כדי שיוכלו להשתחרר מכבלי מאסרם, ולפיכך אמותיהם של הכהנים הגדולים, היו נהוגות לספק כסות ומקון לרוצחים, כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו. והנה מדובר כאן בתפילה של אדם רוצח אמנם בשגגה, אבל כבר אמרו חז"ל מגלגלין חובה על ידי חייב, ואותו רוצח בשגגה הוא חייב, כי אם גלגלו מהשמים שיהרגו בשוגג ויגלה לעיר מקלט, כנראה שהוא לא טלית שכולה תכלת, ואילו היה זכאי לא היה ה' מבאי תקלה על ידו, כי אפילו בהמתן של צדיקים אין ה' מבאי תקלה על ידיהם. והנה האדם הזה מווחשת במידות, שבמקום להתפלל להקב"ה שיוציא אותו מעיר מקלט ויוכל לחזור למשפחתו, והקב"ה יש אלק ואחד אפשרויות להוציא אותו משם גם בלי להמית את הכהן הגדול, והוא כל יום מתפלל להקב"ה שהכהן הגדול ימות, זה מראה כמה האדם הזה מווחשת במידות, ומהאדם הזה מפתחים מהתפילה שלו עד כך שבהאמונה של הכהנים צריכים לשחד אותו באוכל וביגוד, כדי שלא יתפלל על בניהם שימותו, וכי תפילה של אדם כזה תתקבל בשמים, הרי הקב"ה סיבב שיגיע לעיר מקלט! התשובה היא: אומר דוד המלך קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. לא כתוב שה' קרוב רק לצדיקים, או לרבנים, או לחרדים, אלא לכל קוראיו, גם אם הוא רוצח עם מידות מווחשות, לכל מי שקורא אלו, לא שומעאת תפילתו, אבל בתנאי אחד אם הוא מתפלל באמת מעומק הלב, ה' ישמע את תפילתו. ופירש בשומר אמונים, בשם העש"ט אפילו רשע אם בוטח בה' ומתפלל, ה' עונוה, אלא שההבדל בין צדיק לרשע, צדיק ה' עונוה וממלא חפצו באופן שאם יפגע גם בעתיד, ואילו הרשע, ה' עונוה וממלא חפצו עתה, אבל אין הבטחה, שטובה זו שקיבל עתה, לא תפגע בו ותזיקהו לעתיד. ובמדרש מובא שאפילו פרעה, לו היה מצליח להתפלל, היה ניצל לגמרי, והיה צריך להפריע לו, שלא יוכל להתפלל, נורא למתבונן לראות מהו כח התפילה.

ומצינו רבות בחז"ל איך הקב"ה נענה לתפילה אפי' של רשעים. גם מסופר על חזקיה המלך, שראה ברוח הקודש שאם יבא אשה יהיה לו בנים רשעים, ולכן לא נשא אשה ובא אליו ישעיה הנביא לבשר לו שנגזר עליו למות. לאחר שהתפלל מקירות ליבו, קרה ה' את גזר הדין, והוסיף לו עוד 15 שנה. ישעיה הנביא נתן לו את בתו לאשה, ונולדו לו שני בנים מנשה ורובשקה. יום אחד הרכיב אותם חזקיה על כתפיו ללכת לבית המדרש, שמע את אחד הבנים אומר לאחיו, ראה את ראשו של אבא שראוי לצלות עליו דגים, והשני אומר לו ראה ראשו של אבא שראוי להקריב עליו קרבן לעבודה זרה, מיד כששמע זאת חזקיה, השליך אותם על הקרקע, רבשקה מת ומנשה נשאר חי. ברשעותו הרבה הרג מנשה אף את סבו הצדיק, אבי אמו, ישעיהו הנביא. ובגמרא מסופר כיצד עשה זאת: אמר רבא, שהיה מנשה דן את ישעיהו, ושאל אותו כל מיני שאלות וסתירות בתורה, כמוכן שלישעיה הנביא היו תשובות לסתירות אלו. אולם הוא העדיף לא לענות למנשה, כי ידע שבכל מקרה לא יקבל מנשה את דבריו, ויצרה להרגו. לכן מה עשה ישעיה כדי להניצל: ברח ממנדו מנשה, וכשרדפו אחריו להורגו אמר שם קדוש ונבלע בתוך עץ ארז גדול. מבואר בירושלמי שהציצית של ישעיה הנביא היתה בולטת מחוץ לעץ, הלכו וסיפרו את זה למנשה, אמר להם תנסרו את העץ, ניסרו את העץ ומבואר ביבמות כשניסרו את העץ הגיע המסור בדיוק לפני, וכך יצאה נשמתו של ישעיה הנביא. ובגמ' מסופר גם עשה צלם כבד מאוד, משאוי אף בני אדם, ובכל יום ויום היה אותו הצלם הורג את כל נושאי, שהי נבקשים מכוזב המשאוי. ומבאר המהר"ל שכך היתה עבודתה שהיו מכריחים לשאת את הפסל על ידי מספר מועט של אנשים ובסך הבהרר יצלו תחת המשאו ויתרסקו למוות וכל אלו שמתו נחשבים כקרבן לפסל. ובגודל רשעותו של מנשה, העמיד צלם בבית המקדש, והיה משתחוה לו כשפניו אל הפסל ואחוריו להיכל, מנשה המלך לא רק חטא לעצמו, אלא אף החטיא את עם ישראל, לבסוף הוא קיבל עונש גדול מאוד, ומה הוא היה: אמר ר' לוי יורה גדולה של נחושת עשו לו, (כמין חתן של מכותנ כביסה) ונתנו אותו בתוכה והיו מסיקין תחתיו, כיון שראה שצרתו צרה לא הניח עבודה זרה שבעולם כיון ההתפלל אליה שתרעור לו, כיון שלא הועיל לו כלום התחיל מנשה להתפלל מעומק ליבו, כשהוא נצלה לאט לאט כמו עוף בתנור, והיו מלאכי השרת כשמתים את חלונות הרקיע שאין תעלה תפילות לפני הקב"ה. ואומרים לפני הקב"ה, רבונו של עולם אדם שעבד עבודה זרה והעמיד פסל בהיכל, אתה מקבלו בתשובה! אמר להם: אם איני מקבלו בתשובה אני נועל דלת בפני בעלי תשובה. מה עשה הקב"ה, הרי כל חלונות הרקיע היו סגורים ואין יכולה תפילתו של מנשה להיכנס, לכן חתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד וקבל את תפילתו ותשובתו! באותה שעה עשה הקב"ה נס, והדוד נחושת שבו היה מנשה התעורר באויר, ובטיסה ישירה מבבל נחת בירושלים וישיבהו ירושלים למלכותו, נורא למתבונן אפי' רשעים גמורים הקב"ה מקבל את תפילותם רואים כמה גדול הכוח של תפילה שהקב"ה עשה שינועיל בכל מצב. וכמו שראינו אצל משה וקרח ומשה רבנו מתפלל לה' שלא יקבל את תפילתם של קרח ועדתו וכתב הרמב"ן: אל תפנה לקרבן שיקריבו לפניך ולא לתפילה שיתפללו אליך. אמר על כך

היהודים היה משרת גוי, שהיה רע ומושחת. יום אחד ראה המשרת הגוי את שר העיר מתהלך ברחובות, הגוי הצליח בערמומיות לשלוף את ארנקו של השר ולברוח. כשקלט השר מה שקרה ששדדו אותו כך לאור היום. כעס מאד, ציווה על המשטרה לעשות הכל על מנת להחזיר את כספו ולהעניש את הפושע. השוטרים החלו בחיפושים, ואז קלט הגוי שמצבו רע ועלולים לתפוס אותו בהקדם, הוא החליט להוציא את עצמו מצרה זו, וגם על הדרך להפטר מעעסיקו היהודי. הלך הגוי והחביא את הארנק בביתו של היהודי מעבידו. ואכן לאחר כמה ימים כשעברו השוטרים מבית לבית לחפש את האבדיה, נכנסו לביתו של היהודי ולאחר בדיקה יסודית נמצאה הגנבה בביתו של היהודי המופתע. מיד אסרו אותו. הוא נכזה במר נפשו על חפתו אך שום דבר לא עזר, אם הגנבה נמצאה בביתו הרי שהוא זה הגנב – נשפט נאמר לו. היהודי הובל לבית הסוהר ודינו נחתם במשפט למות בתליה על הגרדום בכיכר העיר. כשהגיעה השמועה לאזני הכתב סופר הוא נחרד מאד על הרצון להרוג איש ישר וכשר שלא עשה דבר. הוא שלח את טובי העסקנים לנסות לשכנע אך שום דבר לא עזר. גם מעטפות של שוחד ניסו, אך הכתב סופר שסגרו בפניו כל השערים, נסע לשכנו את שרי המלוכה מהדריגים הגבוהים ביותר, אולם שר העיר לא היה מוכן לשמוע מכלום. כשראה הכתב סופר שהמבצ' לא טוב וההשתדלות לא עזרה, הוא בא אל ביתו שבור ורצוף באישון לילה האחרון שלפני ביצוע גזר הדין כשכל העיר מתמינה לחזות בעונש הכבד. **בשעת לילה** מאוחרת הלך הכתב סופר לישון כשהוא עייף מכל עמל וטרדת הימים האחרונים, והוא בדאגה גדולה וצער מה יהיה בגורלו של אותו יהודי חף מפשע, והוא לא יודע מה עוד ניתן לעשות. מתוך מחשבות ודאגות ולידי תרדמה, והנה הוא רואה בחלום הלילה את אביו הקדוש החתם סופר כשפניו זועפות עליו, הוא רעד ופחד מפני שאביו התקרב אליו בפנים קשות. היתכן? תעק החתם סופר על בנו, יהודי חף מפשע צועד אל מותו, משאיר אחריו אישה וילדים חלילה, ואתה שוכב על מיטתך ואינך פועל להצלתו! הכתב סופר נבהל לשמוע את תוכחת אביו והחל בוכה בכי נורא 'הלא כל מה שביכולתי עשיתי, ואף מעבר למה שיכולתי, לא חסכתי בשום טרחה כדי להצילו, וכי יש עוד דרך נוספת שעדיין לא ניסיתי?' שאל הכתב סופר. יש ויש ענה אביו החתם סופר בנחרצות, הכתב סופר קם מיד ממיטתו בגבורה ובהתלהבות וקרא להישמשו, כשהוא מצוה עליו לגשת אל ראשי הקהל שיעוררו את כל יהודי העיר, וכולם ללא יוצא מן הכלל, על אף השעה, יתאספו בבית הגיטו לתפילה וזקקה להצלת נפש מישאל. הכתב סופר ניגש לבימה והרים את קולו בתעקה, ואמר, ניסיתו כוחנו בכל הדרכים האפשריות, אך נראה שהכל סגור ונעול בעדנו, אבל אצל הקב"ה אף פעם לא סגור. שערי דמעות לא ננעלו. היתה שם באותה שעה התעוררות גדולה מה, כביות וזקקות וקל כביר לא ימאס תפילת רבים. נקרעה הגזרה ולמחרת בעת שהלכו לבצע את גזר הדין, הסכים השופט לחקור את אותו משרת גוי ובנה שהיה היהודי, והגוי שלא התנוון לחקירה זו, נשבר מיד והודה, וכך הועלה המשרת הגוי לגרדום. היהודי ניצל ושב לביתו. אכן תפילה אמיתית לא שבה ריקם.

סיפר רבי יעקב קמינצקי בעיירה מיר השוכנת ליד הגבול שבין פולין וליטא גרה נערה שהתיתמה בגיל צעיר. כשגברה והגיעה לגיל השידוכים היו לה קשיים רבים במציאתה השידוך. חברותיה נישאו ולה קשה מאד, למה? שאיפותיה היו להינשא לבעל תלמיד חכם צדיק וירא שמים, אך כזה חתן רצה סכום כסף גדול ובחוריה יתומה מאב מהיכן תשיג את הסכום? היא הצליחה לעבוד כספרנית לחסוך כסף שתוכל להינשא, אך הסכום קטן ולא מספך עדיין. באחד בימים בהיותה בספריה חשבה לעצמה מה עוד יכולה לעשות ואז עלתה מחשבה במוחה לבקש ישירות מבואר העולמים. תמיד היא התפללה אך ניסתה עוד השתדלויות. עכשיו שהיא יודעת ששום השתדלות לא הועילה תבקש ממלך מלכי המלכים רק הוא יכול לעזור. היא החליטה לכתוב מכתב. לקחה נייר והחלה לבקש מבואר עולם אבי ותומים. היא בקשה מכל ליבה מאבא שבשמים שישלח לה חתן צדיק ירא שמים למרות שאין לה הרבה כסף להביא אך היא רוצה לזכות להקים בית של תורה אמיתי. היא התחנה במכתב לאביה שבשמים שיעזור לה וחתמה את שמה. הכניסה את המכתב למעטפה וכתבה מבחוץ "לאבי שבשמים" הלכה לגינה שמחוץ לעיירה מיר נעמדה וברגע של משב רוח פתחה את ידה והביטה איך המכתב נישא ברוח... אחר כך שבה לביתה באמונה תמימה שד' יכול לעשות הכל. ימים ספורים לאחר מכן יצא אחד מתלמידי ישיבת מיר לישוח בשדה פתאום ראה מעטפה מונחת בין השיחים הוא רצה להרימה לעשות מצות השבת אבדה אך נדהם לראות שכתוב על המעטפה לאבי שבשמים. בסקרנותו פתח וקרא כמה וכמה פעמים והתרגש מאד מהכנות ומחכיבא שכתב במכתב, הוא גשש להתייץ עם ראש הישיבה הגי"ר אליהו ברוך קמאי צו"ל. הבחור הביע את הסכמתו להינשא לאותה בחורה, ברר עליה ומצאה חן בעיניו למרות שהיתה מבוגרת ממנו בשש שנים. כמו שהתפללה הנערה כך זכתה לבעל צדיק הלא הוא ר' יצחק יחיאל דוידוביץ והגיע למעלות גדולות בתורה וביראה. לימים נעשה משגיח לישיבת מייסד הרב הרם של מנהיגי הדור באמריקה.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: בפרשה מובא ולא תחניפו את הארץ, הרי זו אזהרה לחנניפים. מתי מותר להחניף? **תשובה:** אמרו חז"ל ארבע כיתות אינם מקבלים פני שכניה ואחת מהם זו תנחומים. הגמ' בסוטה מביאה כמה חמור איסור חנופה: אמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם, ואם עוד אלא שחנני תפילתו נשמעת, ואפילו ועוברים שרשעים וכל מקללים אותו. והוא נופל בגיהנם. וכל המחניף לברשע נופל בידו, ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו, ואם אינו נופל ביד בנו, נופל ביד בן בנו. ובסוטה מב. כל עדת שיש בה חנופה מאוסה כנידה, ולבשר גולה. ובספר חסידים כתב בה"ל: לכן יתרחק אדם מן החנופה, ולא יחניף לאדם להחניף ברשעו, גם אם יש לו לקבל טובות הרבה ממנו. ולא יחניף לקרבו ולא לבניו בזמן שאינם הולכים בדרך טובה, כי חניף בני אדם ועומדים ברשעם מחמת שרואים שאין להם ברשה עבור דרכיהם המכוערות ועבור שרואים שמחניפים להם, **ויוכתב** האחרות צדיקים, שיש מקרים שמצווה להחניף: כגון לאשתו משום שלום בית, לבעל חובו - שלא ילחצנו, לרבו - שילמדנו תורה. ומצווה גדולה להחניף לתלמידיו ולחבריו, כדי שילמדו ושישמעו לדבריו לקבל תוכחתו וליקח המצוות. וכן כל אדם שהוא סבור שישמכנו אליו שישמע לו לקיים המצוות, ואם יבוא עליו במעל לא ישמע לו, אלא בחניפות יקבל תוכחתו, מצוה גדולה להחניף לו כדי להוציא יקר מזולת. וכמו"כ מותר להחניף בשביל להרבות שלום. וכבוד שונותים לעשירים או לאנשים שיש מהם תועלת זה אל חנופה ושרי.

שאלה: הגמ' אומרת שכל הכנוס אם חכם הוא חכמו ומסתלקת ממנו שנאמר ויפקוד משה על פקודי החיל וכו', מה קורה לכאדם כנוס בפקד האם גם אז חכמו ומסתלקת? **תשובה:** רבי חיים שמואלביץ מביא מהפסוק הנ"ל ראייה שאף שמשנה כעס בפקד הוא שכת לתלמוד, רואים כמאן, אומר רח"ש, שזאת עובדה שכעס וחכמה מנוגדים זה לזה וכשכונס אטומטית מאבד חכמה. ובעבר הרחבנו רבות בדרך הלימנע מהכעס ונביא כאן רק את העצה של הסתפילנר שכשעס לאדם כעס הוא ידחה את זה במספר דקות וכך כשיעבור הזמן הוא ירגע.

שאלה: כל בן אדם חפץ לנחל דקדושה ממנו ושיכלו בדרך טובים ויהיו מלימוד תורה בקדושה ובטהרה. היכן הם המקומות שתיקנו חז"ל להתפלל עליהם? **תשובה:** המשיב' מביא להתפלל ע"כ בברכות התורה 'ויהיה אנטו וצאצאיו', בברכת אהבה רבה / אהבת עולם, וביובא לציון 'למען לא ינעל לרקי' ובפניני פ"י"ש הביא בשם הדבר חיים מנדבורנה שגם בברכת אמת וציב שאחרי ק"ש במילים 'על בנינו ודורותינו' ג"כ לכוין ע"כ, ואז יזכה לבנים ובני גנים ועוסקים בתורה ומצוות.

שאלה: איזה מצוה היא סגולה גדולה ורבה, והיא מאוד קשה? **תשובה:** לאכול מלווה מלכה במוצאי שבתות הקיץ. ידוע כי חובב גמור ע"פ הלכה לערוך סעודת מלווה מלכה. ומבא בחז"ל שהיא שמירה גדולה והצלחה בכל הימים ואף יש עצם הניזונות רק מסעודת מלווה מלכה והיא עצם שנשארת גם אחרי המיתה והאוכל מלווה מלכה היא הממחיה את האדם לתחיית המתים. סעודת מלווה מלכה היא סגולה ליראת שמים, פרנסה בשפע ובכבוד, רפואה, לידה קלה, ולכל שאר הישועות, ועיקר מנוחתה היא בפת, ויש הנוהגים בפת חמה אך מועיל גם כוס שתייה חמה בשביל לקיים חמין מוצאי שבת מלוגמה (רפואה).

שאלה: מה פרשת השבוע: **תשובה:** רוב העולם קוראים השבוע פרשת מטות מסעי. אבל עדות התימנים חלק נכבד מהם קראו בחוקת - חוקת בלק ביחד. והם חילקו את מטות מסעי בנפרד והשבוע קוראים מסעי.

שאלה: אדם שהוא מלא בבעיות החיים איך יעבור הכל כקלות? **תשובה:** אדם צריך לייחד איזה שעה בשבוע לשבת עם עצמו ולכתוב את הדברים החיונים שיש לו בחיים, אם זה בחברה, בשכנים, במשפחה, ואם בכל כישורים אחרים שה' נתן לו, ואז כשיראה את ה' וירגיש שיש לו כל דברים חיוניים ותהיה לו יותר הרגשה נעימה, וכך כשיסתכל ויודה גו"ל להקב"ה הקב"ה ישלח לו שיוכל כל הזמן להודות.

שאלה: מהו הזמן המסוגל להקב"ה מתחב אותנו מאד?
תשובה: הרמ"א סימן קכב ב שכותב שכאומרים קדושה מחדש לשאת עיניים למרום והבאי במעני' מהמדד' כשנושאים עיניהם למעלה בקדושה אין להקב"ה הנאה יותר גדולה מאותו השעה ומביט בעיניהם של ישראל וכו' וממחר נאולת ישראל.

שאלה: בחור העולה לשיבה גדולה כמה הוא צריך להתכונן. **תשובה:** לדעת שהמעבר מיישיבה קטנה לגדולה הוא מעבר משמעותי, ויש פערים גדולים בין הישיבות ובאופן טבעי יש את הכלל שכל ההתחלות קשות, וזה לגטימי שיהיה לו קשה והוא יצטרך להתמודד ואל לו ליפול בליושו, אלא דאגה בלב איש שיתחנה וכדאי שישתף מישהו בקושי, מישהו שיוסדך בו בטחון ואמון וכך הוא יפרך שושנה.

שאלה: מה הדבר הכי טבעי והכי יעיל לשחרר לחצים מהראש, ולהרפות את הפנים? **תשובה:** הליכה של מיינימום חצי שעה ברחץ, ואם זה בחוף הים או הרבה יותר יעיל.

שאלה: מה היסוד הכי חשוב ביחסים אנוש והיננו עם הילד/החבר/האישה/התלמיד? **תשובה:** לשתף את הצד השני בבעיות וההתלבטויות שיש כך. ולדוגמה: ילד אומר לאבא שכל אני רוצה ללכת לים, האבא לא יאמר לא! וזהו. זה מתסכל את הילד. אלא יאמר תראה כעת יום שישי

במאורחו, אם נלך עכשיו לא נספיק להתארנן לשבת כיהא, ואנני אגיע מוות ותהרה לי כל השבת. ואז הילד שיראה שהאבא נובע מזלזל אלא בבלי שיש סיבה אמיתית. ואל צריך להמציא סיפורים אלא לומר את האמת, ועיניו גם הילד יותר יעיד את ההורה שיראה שהוא לא שולף מהשרוול אלא הוא אדם חושב.

ששאלה: מתי זה זמן שלא כדאי לשתות מים? **תשובה:** כתב הרמב"ם וז"ל כיצור שו"י ששתיית מים באמצע הסעודה גומיק למערכת העיכול. ובשילב לא יהיה צמאים בשעת הארוחה יש לשתות לפני הארוחה (לסיים לשתות כעשרים דקות לפני הארוחה) ואז בשעת הארוחה אתה פחות צמא. וכמו"כ אם בסעודה לא אוכלים דברים מלוחים או חריפים אז פחות צמאים ובעיקר **ההרגל** שלא לשתות בתוך הסעודה עושה את שלו.

שאלה: מהו הדבר שהוא הכי רווחי בחיים המשותפים של בני הזוג? **תשובה:** כשאדם מכבד ומשקיע משהו בשביל השני או אגור השני מאוד ירצה להחזיר לו ולתת לו מה ששרוצה והוא יהיה מוערך מאוד בעיניו. ואך עושים את זה? יקום ילדים או ינהץ או יפגעם או יתעשה איזה תפקיד שמוטל עליו ממעם לפעם, או שהוא יבסס יחסים בשבת ויפנה מהשולחן בתור עזרה חן והלאה והלאה וכאשר עושה דברים שזה מתפקיד הבן זוג ואמר שעושה כי רוצה לסייע הבן זוג מאוד מוקיר טובה ע"י.

שאלה: מה הדרך הטובה בחינוך הילד: **תשובה:** עשה טוב, והייתי להרגיל את הילד לעשות פעילויות חיוביות. לדבר בכמו שצריך אבל כמו שצריך להתנהג כמו שצריך. אבל לומר לילד כל הזמן לא לעשות ככה ולא לעשות ככה יכול לה להיות שנגריל אותו לא לעשות אבל זה לא חינוך. הילד הזה אלא יהיה מחונך, ורק ע"י העשה טוב הוא נהיה לבד סור ממרע. וענייני זה מצויין בתוס' בנזיר כח: וז"ל שם: וחינוך אלא שיהי אלא להזהיר בעשות ולקיים המצווה אבל להזהיר מלעבור אין זה חינוך. ר"ש הופמן.

הלכות

בין המצרים: לרבי חיים קניבסקי מותר לתת מתנה למלמד או לבר מצווה וכיו"ב גם בתשעת הימים, והרב אלישיב החמיר בזה. **שירה בפה** בבין המצרים בסעודת מצווה התירו רוב הפוסקים, ומה ששרים לחתן בישיבה בלאחר שמתאסר אי"ז סעודת מצווה ואסור. וה"ה התירו בשירה בפה לילדים קטנים בגן וכדו', אך אסרו להשמיע קלטות לילדים קטנים בגן. אדם שנושם באוטובוס ושומע בשמתיים באוטובוס, וכן כשמתבית אוזניו, וכן כשמתכווין להנות מזהב מתנה יש שירים מותר כיוון שאין מתכווין להנות מזהב. **חלאקה לקטן** שהגיע לגיל שלוש בשלושת השבועות מותר לרבי חיים קניבסקי אסור והרב אלישיב התיר עד תשעת הימים.

דינים לתשעת הימים: קניות בתשעת הימים: מראש
 חודש עד ט' באב ממעטים במשא ומתן ויעטקו רק כדי
 לפרנסתם, ונהנו שכל מה ששייך לעבודת הו"א כדי פרנסתו.
 מ' באב אסור לקנות בגדים חדשים אפי' כשדעתו ללבוש
 אחרי ט' באב והי"ח רהיטים וכלים חדשים אסור. אבל
 לתתפילין וספרים לצורך לימוד מותר. ואם יש איהו ירד ט'
 מציאות רק בט' הימים וכן דבר שא"א לקנותו לאחר ט'
 באב ואם יחכה עד לאחר ט' באב יפסיד מותר לקנות.
 לעניין קניות מזון למי שסובל ביותר מהחוס הקולר ג"כ.
 לקנייה לצורך פרנסה היתיר.

הלכות תשעת הימים (לאשכנזים) **מתוך פסקי ר"ן קולני**: **ניקוי בגדים** ניקוי כתם אחד התיר, וכמה כתמים אסור. ניקוי בלי מים התיר, וה"ה במטלית לחה שלא טופח עליהם להטפח. מותר לנקות בגד במים אם כשלא ינקה הבגד עלול להתקלקל, וינקה רק מה צריך בשביל שלא יתקלקל. **רחיצה**: אפשר לנקות את הגוף עם מגבת רטובה לא כשנולד ממנה מים, וה"ה ממשחות לחות שרי. מותר להתיז אדאורנט על גופו. רחיצה עם סבון בשביל למנוע פצעים וככים וכדו' מותר. ט"ע מותר בתשעת הימים למי שנהג כו' וה"ה רחיצה בערש". רחיצת קטנים במקומות חמים מאוד כבני ברק וכדו' שרי עד שנה לפני בר מצוה. לצורך שידוך מותר הכל. אדם שריח רע וגם מגופו יכול לרוחץ בתשעת הימים. **לבשת הימים**. נקיים נודם בגדים הסמוכים לגוף) בתשעת הימים מותר רק כשדורך עליהם עד שהיה ניכר שאינו נקי. אא"כ לבשם לפני תשעת הימים. **תפירת בגדים ישיש בתשעת הימים**, מותר. וכן מותר להטיל בגדים רבים בתשעת הימים.

חידות

[illegible]

מלחמת מדין? קודש. ו. שנים מחמשת מלכי מדין? רבע
קס. ש. עיר שבנו בני ראובן? שבמה. ת. והנה קמתם תחת
מבותיכם? תרבות אנשים חטאים.

יחידות שינון הפרשה מסעי: א. בני ישראל נצטוו לתת הללוים מנחתם: אחרות. ב. מקום מחנית בני ישראל: בני יקנף. ג. רוצה לנקום על רצח קרובו: גואל הדם. ד. בנות תלפחד התחתנו עם בני דודיקן. ה. קבורת אהרון: הנהר. ו. איך כתוב שה' כעס: ויחר אף ה' בישראל. ז. מהיכן בול ארץ ישראל: צפונה. ח. המגרש יהיה לבהמות לרכוש חיות. ט. בנות צלפחד כתוב שנשאו ל: טוב בעיניהם. י. אבא של בקי: יגלי. יא. מי במותו משחרר אנשים: כהן גדול במותו משתחררים מערי מקלט. יב. מקום מחנית ישראל: בהנה. יג. הללוים קבלו ערים וכן: מגרשיהם. יד. שולק לשבטים בארץ ישראל: נחלות. טו. איזה מדבר חנו בני ישראל: סין. טז. שני נשיאים שלאביהם אותו השם מי זהב: עמיהוד. יז. נשיא מטה נפתלי פלטיאל. יח. מקום יחידות בני ישראל: צלמונה. יט. מזרחה: קדמה. כ. מי בורח מערי מקלט: רוצה. כא. נשיא מטה שמעון: שלומיאל. כב. יאליקים היו שבעים: תמרים.

יחידות לפרשנות מסע: א. פסוק שמתחיל ומסתיים באות נ. ב. 8 מילים מתחילות באות ו. ג. מה המספר האותיות בפרשה. ד. גוי בפרשה של ש בנה של מרים. ה. פסוק עם שש סוגי מתכות. ופסוק אחר עם 5 סוגי נכשיתים. ז. אותן 7 מילים חוזרות על עצמן 3 פסוקים יצאו.

ידיעות ידע תורני: ז. מה הקב"ה עושה לערבים, אנו
וזכירים את זה יום יום: **ח.** איך יתכן אדם שלא רצח והוא
זולה לעיר מקלט? **ט.** מה נחשב לעיר מקלט לבד מערי
מקלט? **י.** מתי הותרה לישראל אכילת טריפה?

יְהוּדוֹת בֵּין הַמְצָרִים: יא. כמה זמן מפרדיבין ת"ב לייז' ותמנו: יב. מי כתב את מגילת איכה: יג. מי היה מצחק בראה שובל יוצא מבית קדיש הקדשים: יד. מה קרה בגלל תרגול ותרגולת: טו. מי נפטר בר"ח אב: טז. מה הקשר חודש אב לאריה: יז. מתי קוראים איכה בשבת: יח. ותיש יתור שבתות, לייז' בתמוז לר"ח אב או בן ר"ח ת"ב:

מידות לבוגרים וילדים: יט. איך ניתן להוריד 21 קילו תוך שבוע? כ. איך יתכן בית אמיתי בן 5 ס"מ בלבד?

א. ידועות לילדים על ממתקים: כא. ממתק שבשמו הוא חם; ב. ממתק שייך לי (בשמו); כג. ממתק שהוא על סבתא; כד. ממתק הקשור לסבא; כה. ממתק שבשמו דומה לרכב של תינוקים; כו. ממתק שתחילת שמו הוא כלי נגינה; כז. ממתק שתחילת שמו הוא שם של משקה שילדים שותים אותו; כח. ממתק שבשמו הוא מר; כט. ממתק שישנים עליו; ל. ממתק שתחילת שמו הוא ביש;

תשובות

ז. "נחנו נעבור חלוצים... לירדן". **ב.** ודיבון ויעזר וזמרה
 חשבון ואלעלה ושבע ונבו ובענ. **ג.** פליא פלי"ב 675000. **ד.**
 חל"א פ"ח "ואת ממלכי מדן רקס חור וחר" חור הוא גם
 נגה של מרים (בצלאל בן אורי בן חור). **ה.** 6 מתכות פליא
 ח"כ"ב. 5 תכשיטים פליא פ"נ. **ו.** פרק ל"ה פסוקים ט"ז וי"ז
 ח"ח. **ז.** המערבים ערבים. **ח.** רב שלמה מגליל תלמידו עמו. **ט.**
 המבי"ם ה"ב כהן שעובד עבודה בזמן אסור להורנו חושב
 ואילו הוא בעיר מקלט. **י.** חולין. **יא.** בשבע שנים שכבשו
 וזאת להם אפי' חזיר. **יב.** שנה פחות שלושה שבועות. **יג.**
 רמיהו הנביא (ב"ב טו.). **יד.** ר"ע (נמכות כד:). **יז.** אחרגולא
 אחרגולא חריב טור מלכא (גיטין ז.). **טו.** אהרן הכהן.
יז. מול אב אריה. **יז.** בפרשת דברים: "איכה אשא לבדי
 ורחמם ומשאכם וריבכם". **יח.** השנה יר שק שבת אחת לפני
 י"ח ושתי שבתות תשעת הימים. **יט.** במשך שבוע עורר
 לו כס לחצר שקית עם שלוש קילו תוך שבוע הוא מוריד 21
 קילו. **כ.** בית של תפילין. **כא.** חמ-צוץ. **כב.** ביש-לי. **כג.**
 געורות סבתא. **כד.** מקל סבא. **כה.** במבה – בימבה. **כו.** טופ-
 טופ-טופ. **כז.** שקו-לד. **כח.** מר-מולדה, מר-שמלו. **כט.** כריות. **ל.**
 כ"ז.

חידון משמעויות מילים לפרשת מסעי

ו' משמעויות למילה נס

ס - ברח. "ונס שמה רוצח מכה נפש בשגגה" (במדבר לה נ).

ס - אות וזכרון. "ויהיו לנס" אונקלוס: והוו לאת. רש"י: לאות ולזכרון. (במדבר כו ז).

ס - מוט. תורן. מקום גבוה. "ויעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס" (במדבר כא ט).

ס - נסיון. "למען אנסנו היילך בתורתי אם לא" (שמות טז).

ס - הרקיב. "ולא נס לחה" - רש"י: לחלוחית שבו לא שלט
מ.ו. רקבון ולא נהפך תואר פניו (דברים לד ז).

ש - מעל לדרך הטבע, "בעל הנס אינו מכיר בניסו" (נדה
(א.א.)
יש "ממו"כ ניתן להשיג במייל: 456alon@gmail.com
לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com

השתתפות בהוצאות העלון לפנות : 0527633431. או
(שלושה) 'מנדרים פלוס' - רשת הכוללים פרדס כץ-עלון, (שלושה)
242). זכות הרבים תלוי' במסייעים! אפשר לשלוח משם
הודעות.

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, מנחם-אב תשפ"ד
גליון 395 - שנה 44

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

הרגשת-הלב אומרת שאנחנו מצויים
ברגעים האחרונים לפני הגאולה.
ולוואי שכשגליון זה יראה אור, אור
חדש על ציון יאיר. אם זה לא יקרה,
חלילה, הננו להגיש קטעים בענין
הציפייה לגאולה שהושמעו ע"י מרן
הגר"י זילברשטיין, שעיקרם הוא:
בכוחו של כל יהודי לקרב את הגאולה
(עמודים 32-36)

כן, אני יכול לקרב את הגאולה!

יהודי של פעם

מה עשה ר'
יעקב זולברג
כשנפתחו
שתי מכולות
ליד מכולתו

הסיפור שלא ספר

בידיו של מרן
הגרא"מ שך
זצ"ל היו
חבילות-ענק
של דולרים...

הרבי ברמת אלחנן

הדרך של הרבי
למסע גדולי
הדור בחו"ל
עברה דרך
רמת אלחנן

וזאת התרומה

נכדו של מרן הגר"מ
שטרנבוך שליט"א הגיע
לכולל 'בית דוד' עם תרומה
לאחזקת הכולל

מה קורא?

מדהים: הנס שהתרחש להגר"י קושלבסקי חזר
על עצמו באחת מקהילות אירופה ■ רבים הצטרפו
לעשיית מנוי ל'קול ברמה' באמצעות 'כל העלונים'
■ מפעים: הבעל קיבל על עצמו לא לדבר בבית
הכנסת, ואשתו נרפאה ■ בני הזוג צייתו להוראת
מרן הגר"י זילברשטיין וזכו לתאומות ■ מרן
הגר"י זילברשטיין בסיפור מדהים ומלא-הוד
שעדיין לא ספר על רבי אריה לוי

אמא מהזן שאינו-מצוי

'אינני רוצה להתגורר כאן',
אמרה מרת נ. ר. גרניאן ע"ה,
כשמעזה את בתה שרה שיר
שאינו תואם את רוח היהדות

האדמו"ר משחק עם נכדו

מרן הגר"י זילברשטיין: 'בעיניי
ראיתי שלאחר פטירת האדמו"ר
מזוויה חנקו החתולות את עצמן

■
מצמרר: עם כניסת השבת,
דקות לאחר ההלוויה, פסקו
הבכיות בבית משפחת מתתיהו

הקדמנו את כל ההקדמה הזו, כדי לספר שהזדמן לנו להיכנס לבית שבו מתגוררים בעל ואשה קשישים, יראי-השם אמיתיים, ונתקלנו במחזה מופלא.

בני הזוג הללו גידלו בלעה"ר 11 ילדים, והעמידו דור שלם של תלמידי חכמים ואוהבי תורה, ואף זכו להכניס את כולם לחופה, ולרוות מכל אחד מהם הרבה נחת יהודי אמיתי. הבעל עדיין בריא עד מאד ועשירים, אבל אשתו נחלשה כבר, ואינה יכולה לצאת מן הבית, וכמעט שאינה יכולה לעשות צעד אחד בכוחות עצמה. היא נאלצת להיסמך על בעלה בכל פעולותיה.

הבעל, שכבר מזמן יצא לפנסיה, והחליט להקדיש את כל חייו לתורה, קבע לו חברותא מזה שנים באחד מבתי המדרשות בבני ברק. הוא מגיע למקום הלימוד בשעת בוקר מוקדמת ועוסק בתורה עם החברותא במשך שעות רבות. עכשיו, כאשר אשתו חלתה ונוזקה לסיועו, הוא נתקל בבעיה. האם לצאת מן הבית כדי ללמוד בחברותא, ולשכור פיליפינית שתסייע ביד אשתו, או לבקש מהחברותא להגיע אליו הביתה, כדי שיוכל לקיים שניהם.

לסמל ולדוגמא

אם בני הזוג הללו היו מעבירים את כל שנותיהם מתוך 'הצגות', ולא היו גומלים חסד האחד עם זולתו, לבטח שהיה הבעל מחליט להביא לביתו פיליפינית, והוא ימשיך ללמוד בדרכו בבית המדרש.

אבל, כיוון שבני הזוג היו כבר בצעירותם לסמל ולדוגמא לילדיהם בכל מה שקשור לעשיית חסד אמיתי, והעבירו כל שנותיהם באווירה של שלום-בית שהשכינה מצויה בו, הרי גם עכשיו לא נטש הבעל את רעייתו.

מה עושים בני זוג שכאלה בגיל הזקנה? - הבעל העביר את החברותא הביתה, והאשה שגם היא גדלה על חיים של אהבת תורה, יושבת בסמוך ומאזינה לקול הלימוד הבוקר ועולה בחלל הבית. "היה שווה לי לעבור את כל החיים, על כל היסורים והקשיים שהם צופנים בתוכם, על מנת להגיע לימי הזקנה ולשמוע את בעלי לומד עם החברותא שלו בתענוג שכזה", היא אומרת.

כאילו מדובר בשני ילדים

מה שהקשים אותנו יותר מכל, היתה העובדה שלפני בואו של החברותא, יושב הבעל עם אשתו במשך שעה ארוכה ו... מספר לה סיפורים ואגדות חז"ל מתוך ספרים שרכש במיוחד לשם כך.

הבעל מספר, ואשתו מקשיבה. הם עושים זאת כל-כך בריצינות, שמי שעומד מעבר לקיר, ואינו רואה את הנפשות הפועלות, עשוי לחשוב שמדובר בשני ילדים קטנים... איזו תמימות, אחווה, טהרה וקדושה שורה בבית ההוא! אי אפשר שלא לחוש את שלום-הבית האמיתי ששרר שם במשך כל השנים.

וכפי שאמרנו לעיל, רק מי שלא זלזל בדברים אלה בימים-שלפני, ובמשך כל השנים העניק לאשתו כבוד אמיתי, והעריך את כל פעולותיה ומה שעשתה למענו, יוכל להגיע למצב כזה גם בימי הזקנה. אשרי מי שעיניו בראשו, וכבר בימים שלפני-כן הוא עושה את מירב ההכנות הדרושות לכך.

'בשביל זה היה שווה לעבור את כל קשיי החיים'

מי שמטפל באנשים זקנים, יודע שהתקופה ההיא, מוגדרת כ'קו האמת' של האדם. בימים אלה נחשפת אישיותו האמיתית. בגיל זה אי אפשר להסתיר מאומה. מי שעבד על עצמו במשך כל חייו, השתדל לעשות רצון קונו בשלימות, עד כמה שידו מגעת, יזכה להיות כך גם בימי הזקנה. אבל, מי שבמשך שנותיו 'חי פשוט', יהיה קשה לו להחליף את עורו.

הוא יאלץ לעבור גם את התקופה ההיא כשהוא 'במצב פשוט', כשהדרגות הרוחניות מאתו והלאה. וכפי שאמר המשגיח דפוניבו, מרן הגה"צ רבי יחזקאל לוונשטיין זצ"ל: 'מי שחי פשוט, מת פשוט'. הדברים אינם עובדים אחרת.

גם אם לא נתייחס לאמירה הרווחת אצל אנשים פשוטים הרגילים לומר 'כשנהיה זקנים נעשה תשובה', וגם אם אנחנו מבינים שאין לכך הרבה סיכויים, צריך להחזיר במוחנו את היסוד של המשגיח זצ"ל. כי יש אנשים המעבירים את חייהם בהרגשה שהם עושים את המתבקש, מתפללים 3 תפילות, לומדים פה ושם, אולי גם עושים חסד, וכו'.

"את כל השאר נשלים בגיל הזקנה", הם אומרים לעצמם, וטועים טעות מרה עד מאוד.

כל זמן שהנר דולק

לאחר כל כך הרבה שנים של 'חיים פשוטים', כמעט ואי אפשר להתהפך לפתע ולהיות אנשים אחרים, העושים רצון קונו. או נאמר זאת אחרת: במקרה כזה יצטרכו להביא מנוף ענק רב-ממדים כדי להוציא את האדם מן הבוץ שבו הוא נמצא... נכון שכל זמן שהנר דולק אפשר לתקן, אבל השאלה היא כמה ובאיזו מידה ניתן יהיה לתקן לאחר כל כך הרבה שנים של אי-עמידה בהתחייבויות?

השאלה היותר-נוקבת היא, כמה מאמצים יצטרכו להשקיע בימים ההם כדי לתקן כטיפה מן הים, בעוד שבימים-שלפני היה אפשר לעשות זאת באופן הרבה יותר קל.

בימים ההם נחשפת לפני האדם הדרגה האמיתית שבה הוא נמצא. אם עד אז, הוא חשב שאפשר 'לעשות הצגות' ולהטעות את הבריות ולהראות עצמו כצדיק גמור ובעל מידות, עד שבאמת היו כאלה שטעו בו וסברו שהוא עונה על הקריטריונים הללו, כאשר באים ימי הזקנה נגמרו כל המשחקים; כי עכשיו צריך האדם לשבת עם עצמו, ולפעמים עם עצמו בלבד, ולהשתמש בכלים שיצר לעצמו בימי חייו, להוציא לפועל את המידות הטובות שרכש בעמל רב, ולהשלים את נפשו לקונו. ועל אלה הזוכים לכך, נאמר בגמרא (שבת, קנ"ב א') "תלמידי חכמים - כל זמן שמזקינים חכמה נותספת בהם, שנאמר 'בישישים חכמה ואור' ימים תבונה". וחבל להרבות כאן בתיאורים לא-סימפטיים אודות הזקנים שעליהם נאמר שם בגמרא "יעמי הארץ - כל זמן שמזקינים טפשות ניתוספת בהם".

שעות לפני האסון אספה הילדה, כמנהגה, מצרכים עבור 'עזר מציון'. כשחזרה, אמרה: 'נראה לי שזו הפעם האחרונה שאני אוספת'

האבל והיגון שפקדו את המשפחות הכי-מכובדות בשכונתנו, הפך לאבלן ויגון של כל משפחות רמת אלחנן ■ לא יהא זה בבחינת 'אחרי מות - קדושים אמור', אם נאמר שמדובר בסולת-שבסולת, במשפחות שְדִבְשָה של תורה זב מפיהם, ותורתם בלולה במידות טובות שאינן-בנמצא ■ וכשחייה של ילדתם הטהורה שלא טעמה טעם חטא, נקפדים באופן כל-כך נורא, הדבר מחייב חיזוק אצל כל האחרים, והתבוננות בדרכי-חינוך ובמעשינו, כפי שאמר מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בביקור התנחומין הממושך שעשה בבית משפחת מתתיהו ■ ההנהגות שנראו בקרב בני המשפחה בשבת שהתקדשה דקות לאחר תום ההלוויה הכאובה, הוכיחו שגם בדור הזה שבו אנחנו חיים, עדיין יש להשי"ת בנים-אהובים המקיימים את רצונו בלבב שלם, ואם הוא אמר שאסור לבכות בשבת, אז לא בוכים! ■ רק כשיצאה השבת התפרצו כל סכרי-הדמעות, וכל ההרגשות שהיו אצורות בשבת בתוך הלבבות פנימה, פרצו עתה בקול רעש גדול ■ ואיך אפשר שלא לבכות על ילדה טהורה, שהעידה על עצמה, במכתבים שכתבה לאחיה בני הישיבות, שהיא 'אוהבת את התורה', והחזירה את נשמתה לבוראה בעיצומה של עשיית-חסד

לפני שנמשיך לתאר את חייה הקצרים, ואת המשפחה הכל-כך-מכובדת שבה גדלה, נציין שגם הסבא שלה, רבי אברהם מתתיהו המנוח, שנפטר בפתאומיות לפני 43 שנה, אמר לרעייתו תחי' בלילה האחרון לפני ששבק חיים, 'תראי, ברוך השם יש לנו ב"ה ילדים טובים, ואני כבר זכיתי להקים בית כנסת, ולבנות לי בית בבני ברק', מלים שבדיעבד התפרשו כעין צוואה, למרות גילו הצעיר. וגם כאן, לא עברו שעות והצדיק הזה נפטר לבית עולמו. ניבאו, ולא ידעו מה ניבאו.

האבל והיגון שפקדו את המשפחות הכי-מכובדות בשכונתנו (ויש הטוענים בלהט שמדובר במשפחות הראויות לשאת בתואר זה גם ביחס לכל העיר והאוכלוסיה החרדית

בכלל), הפך לאבלן וליגון של כל משפחת רמת אלחנן. רבי דוד חרר שליט"א, ומחותנתו הגב' מתתיהו תחי', וחתנו-בנה רבי נתן-אריאל שליט"א, זכו להקים בתים מופלאים ביותר, ולא יהא זה בבחינת 'אחרי מות - קדושים אמור', אם נאמר שמדובר בסולת, שבסולת,

היה זה עוד יום חמישי שבו הילדה אסתר מתתיהו עשתה כמנהגה מדי שבוע לאסוף מצרכי-מזון חיוניים עבור 'עזר מציון', המחולקים לאחר-מכן למשפחות נצרכות. הילדה בת ה-8.5 מעולם לא אמרה 'לא' לפעילות-הקודש הזו, ויצאה למסע ארוך למדי בקרב משפחות רבות שהיתה עולה אליהן כדי לאסוף את המצרכים, וכשאלה היו מונחים במדפים גבוהים, היתה מטפסת בוריזות ואוספת אותם משם.

כך מדי שבוע בשבוע.

ביום חמישי, י"ב תמוז, יצאה שוב כדי לאסוף את המצרכים. ברם, כשחזרה לביתה, אמרה הילדה: 'נראה לי שזו הפעם האחרונה שאני אוספת את המצרכים!' אף אחד לא

הבין מה היא אומרת. ברם, שעות ספורות לאחר מכן התברר שאכן היתה זו הפעם האחרונה של אסתר. בשעת-צהריים של יום שישי, היא עלתה על מוקדה, בסערה השמימה, בעיצומה של פעילות חסד גדולה נוספת שעשתה עם אחותה היולדת תחי'.

המואצת, ראה שכל בני הבית צריכים לאחוז את עצמם חזק-חזק, כדי לא להתפרץ בבכי.

כאשר מאן-דהו החל לדבר במהלך הסעודות אודות טהרת-נפש של הילדה, והדיבורים גלשו, והתעורר חשש שהנה-הנה שוב יתפרץ לו הכאב, נשמעה לפתע הקריאה 'שבת היום, ואנחנו מצווים להתרומם מעל עצמנו, ולשמוח' - - -

בנים אהובים

מי שראה את בני המשפחה האֵבֶלָה בשבת האחרונה, וקָזָה בהתגונותיה המופלאות, יכול היה להתחזק באמונת-אומן, ולדעת שגם בדור הזה שבו אנחנו חיים, עדיין יש להשיי'ת בנים-אהובים המקיימים את רצונו בלבב שלם, ואם אסור לבכות בשבת, אז לא בוכים!

וכשיצאה השבת - - -

התפרצו כל סכרי-הדמעות, וקול נהי ובכי נשמע בבית המשפחה האבלה. כל ההרגשות שהיו אצורות בשבת בתוך הלבבות פנימה, פרצו עתה בקול רעש גדול, כשכולם מבכים את האסון הנורא.

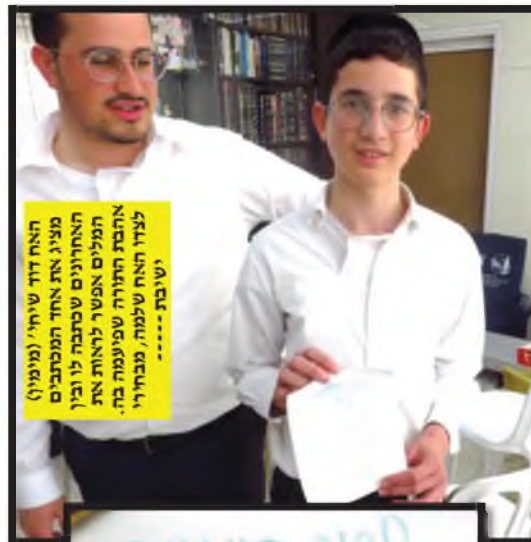
'אמא, אני לא יכולה יותר להתאפק', קראה הבת הגדולה, והאמא השיבה לה בדמעות 'עכשיו אפשר כבר לבכות' - - - והיא פרצה בבכי נסער, יחד עם כל בני-הבית הצדיקים - - -

הילד אמר 'בשר', ומת

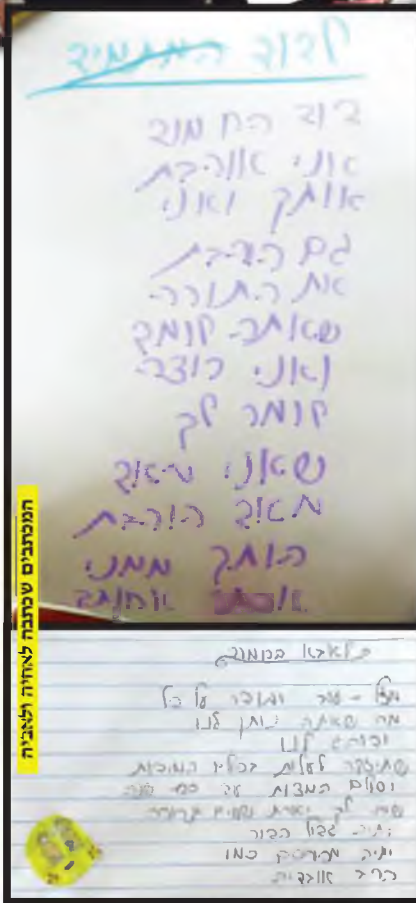
'בקרובי אקדש, ועל פני כל העם אכבד' (ויקרא, י"ג) ציטט הרב שליט"א את הפסוק בניחומיו לבני המשפחה הרוממה, ואמר: דווקא משום שמדובר בשמנה-וסלתה של שכונתנו, יש לחקור ולדעת מה עשה ה' לנו באסון נורא שכזה, ומה דורשים מאתנו.

מֶרֶן הרב ניחם את ההורים וילדיהם וציטט סיפורים דומים שהיו אצל גדולי ישראל בפטירתם של ילדים קטנים, והגדולים אמרו שבוודאי הגיעו הילדים למיצוי תכליתם בחיים, ולא זָכְלוּ לחיות שניה אחת נוספת, 'והחי יתן אל ליבו'.

אדם אינו יודע להעריך את האירועים שתחת השמים על פי אמות המידה הנכונות, ולפעמים עושים זאת בצורה

האח דוד שיחי' (ממואל)
מציג את אחד המכתבים
האחרונים שכתבה לו ובין
המילים אפשר לראות את
אהבת התורה שפיעמה בה.
לצדו האח שלמה, מבחירי
ישיבת - - -

המכתבים שכתבה לאחיה ולבניה

במשפחות שדבשה של תורה זב מפיהם, ותורתם בלולה במידות טובות שאינן-בנמצא. ומי שיודע, יודע.

וכשחייה של ילדתם הטהורה שלא טעמה טעם חטא, נקפדים באופן כל-כך נורא, הדבר מחייב חיזוק אצל כל האחרים, והתבוננות בדרכי-חיינו ובמעשינו, כפי שאמר מֶרֶן הגר"י זילברשטיין שליט"א בביקור התנחומין הממושך שעשה בבית משפחת מתתיהו.

כדי להבין באיזו משפחה מדובר, נספר שדקות ספורות לפני כניסת השבת החליטו בני המשפחה שחזרו זה-עתה מההלוויה הכואבת, לבכות, ולבכות, ולהגביר את הבכי, שהרי עוד מעט-קט תפרוש שבת-המלכה את כנפיה, ואז יצטרכו כולם לעצור את הבכי ולאֶצְרו בקרבם, כדי להתרומם ולהתקדש בקדושת השבת. ואם כן, צריך עתה להוציא את כל ההרגשות, ולסחוט את כל הדמעות - - -

ההחלטה הזו, שעוררה מן-הסתם רעש גדול בפמליה של מעלה, העלתה את נחלי-הדמעות לשיאים, וכולם נתנו קולם בבכי.

ואז נכנסה השבת - - -

וכמו בכל הסיפורים שקראנו ושמענו אודות גדולי ישראל מהדורות הקודמים שכאשר פקדו אותם אסונות נוראיים בכו ובכו ובכו, אבל עם התקדש השבת הפכו לאנשים אחרים, זה מה שקרה בבית המשפחה הרוממה, משפחת מתתיהו.

רק לפני זמן כה קצר הסתיימה ההלוויה של הבת ע'יה, וכל בני המשפחה היו נתונים עדיין תחת הרושם הנורא. והנה בבת אחת מתרוממת כל האווירה ומתנשאת אל-על. כאילו לא קרה מאומה. ברור שהדמעות לחלחו פה-ושם את הפנים, וגם אנוחות-כאב חלושות נשמעו בין כתלי הבית המקודש הזה, אבל -

תפילת ערבית מתנהלת בשמחה, כמו גם התפילות ביום המחרת, יום שבת-קודש, ובסעודות השבת הס מלהזכיר מילות של עצב ויגון; פניהם של כל בני המשפחה מפיקות אהבת-השם! הבן, דוד, הלומד בכיתה ח' ב'אהל תורה', והמתעתד לעבור לישיבה, אומר דברי תורה, ורק מי שידע מה התרחש כאן בשעות האחרונות, מרגע הפטירה ועד ההלוויה

מזוקק ומזוכך

מה אנחנו יודעים מחשבונו שמים! מסופר בכתבי הבעש"ט שאשה אחת באה ובכתה לפניו על בנה בן השנתיים שנפטר על פניה. היא סיפרה לבעש"ט שברגע שסיימה להניק את בנה, בהגיעו לגיל שנתיים, נפטר התינוק.

ניחמה הבעש"ט ואמר לה, דעי לך שבנך זה היה בגלגולו הקודם גר-צדק שקידש את השם בצורה נפלאה מאוד, וכשעלה לשמים התברר שחסרות לו שנתיים של הנקה כשירה, ולכן הורידו פעם נוספת את נשמתו הטהורה לעולם הזה, כדי שיינק שנתיים ימים מאשה יהודייה, ואחר כך יעלה שוב מזוקק ומזוכך.

היתה לך זכות גדולה להניק את בנך זה, וכי למה תצטער עתה על פטירתו? - אמר הבעש"ט.

גם אצלכם, משפחת מתתיהו הנכבדה - אמר הרב

שליט"א - קרה מקרה שכוה, וכולנו משתתפים באבלכם הכבד, אבל בד-בבד צריך לדעת שהילדה מיצתה את תפקידה בעולמה, ואנחנו נקיים את 'בקרובי אקדש'. כי כאשר המקרה הזה מתרחש אצל משפחה זכה ויקרה כל-כך, שמו של הקב"ה מתקדש בעיני הבריות, בהבחנים בעומק הדין.

האירוע מחייב התבוננות

בני המשפחה מספרים שכל הבית 'הסתובב' סביב הילדה הנפטרת, שהיתה פעילה מאוד ובעלת-מרץ, ו'העסיקה' את כולם... היא היתה ממוקדת חזק-חזק במצוות החסד, וגם בעת שנהרגה היתה ממש בשליחות של חסד, לסייע בשמירת הילדים הקטנים בבית אחותה היולדת.

ולא רק זאת. אנשי ה'הצלה' שהגיעו לזירה מצאוה עם שקית 'מטרנה' בידה, והתברר שכאשר יצאה מבית אחותה, ביקשו ממנה לעשות חסד עם משפחה נוספת, ולהעביר לה את ה'מטרנה'! וכך עלתה לשמים, עטופה וסופגה במצוות החסד.

זו גם היתה הסיבה שכאשר שאלו בני הבית את מרן המרא דאתרא 'מה לעשות לעילוי נשמתה', הציע הרב שליט"א להוציא קונטרס על ענייני חסד. ואמר מיד את הסיפור וההלכה הראשונה שכדאי יהיה להדפיס בקונטרס זה...

הרב שליט"א הורה גם ללמוד משניות עד יום ה-30, ולא לעשות 'אזכרה'. כמו-כן הורה שלא לבטל בת"ת 'אהל תורה' את ה'סיום' שהיה אמור להיערך באותו שבוע (בגלל האח שיחי' הלומד בכיתה ח'), כי לא כדאי לדחות מצוה גדולה כזו של סיום, בשל פטירת הילדה'.

האירוע מחייב התבוננות

הסבתא הגב' מתתיהו מספרת שנכתה ע"ה היתה מעסיקה את כל הנכדים/ות שהיו מגיעים אליה מדי יום שישי, והסבתא פורצת בבכי "איפה אסתר'קה, מי היה מאמין שלא נראה אותך יותר!"

כתלי הבית של משפחת מתתיהו ברחוב אבני נזר מכוסים בכרזות, בתמונות ובציורים, שיצאו מתחת ידיה של הילדה. לקראת יום ההולדת של אביה היא תולה שלט-ברכה, ואחותה

שטחית, שאין בה ולו קורטוב מן האמת הנצחית. הנה לנו מהסיפור דלקמן עד כמה יכולים ההורים, שבנם נקטף בעודו צעיר, להיות מאושרים. כן, מאושרים, בלי מרכאות.

המעשה המופלא עם המהר"ל

אל המהר"ל מפראג הגיעה אשה עם שאלת-עוף בידה. הגאון ראה שהעוף כשר, אך במקום להשיב לה פסק-הלכה ברור, כדרכו, הורה הפעם המהר"ל לשואלת שתיגש לבית פלוני, שם יושב ילד חרש-אילם ותציג בפניו את השאלה. האשה התפלאה מאוד על ההוראה, אך כיוון שהדברים יצאו מפה קדוש כשל המהר"ל, לא פצתה פיה, ופנתה לכיוון הבית.

הילד, בן ה-9, שהיה ידוע בכל העיירה כאחד שלא פתח מעולם את פיו וגם לא שמע אף מילה, שמע הפעם את השאלה, התבונן בעוף והוציא מפיו בירור את המילה "כשר", ומיד הוציא את נשמתו...

המעשה המופלא התפרסם בכל האזור, והמהר"ל ניאות להסביר את פשר הענין. ילד זה, היה בגלגולו הקודם מורה-הוראה, תלמיד חכם עצום וצדיק יסוד עולם, ובמשך כל ימי חייו עסק בהרבצת תורה. כשהגיע לאחר פטירתו לעולם האמת, פסקו בשמים שיש להכניסו לגן-עדן, אך לפתע הגיע הקטגור ובפיו טענה.

בערב שבת אחד, זמן קצר מאוד לפני כניסת השבת, הגיעה אל הרב אלמנה עם שאלת-עוף, וכנראה עקב לחץ הזמן, לא התבונן הרב בעוף די הצורך, ופסלו, למרות שהיה כשר.

לאלמנה נגרם צער רב, כיוון שלא היה בידה עוף אחר. כך שלמרות צדקותו המושלמת, פסקו בבית דין של מעלה שהרב צריך לרדת פעם נוספת לעולם הזה.

מרן הסטייפלער קם מלוא קומתו

הרב נחרד והזדעזע, ואמר בפני בית-הדין שהוא פוחד מאוד לרדת פעם נוספת ולהתנסות בנסיגותיו של זה-העולם, שמה הפעם לא יעמוד בצדקותו. הטענות שלו, סיפר המהר"ל, התקבלו, ופסק הדין יצא לאמר, שכדי לכפר על צערה של האלמנה, יירד הרב שנית לעוה"ז, וכדי שלא יוכל לחטוא - הוא יהיה חרש-אילם, וכשתגיע אליו בפעם הראשונה שאלה של עוף והוא יכשירה, יסיים את תפקידו ויכנס מיד לגן עדן.

ממעשה זה ניתן ללמוד עד כמה העיניים שלנו לוקות בעוורון. הרי ההורים שזכו להביא נשמה טהורה שכוז לעולם, צריכים להיות מאושרים ושמחים בחלקם!

וזכורני מעשה שראיתי אצל מרן ה"קהילות יעקב" הגרי"י קניבסקי זצ"ל, שנכנסו אליו הורים עם ילד 'תסמונת', ומרן קם מלוא קומתו מלפני הילד, באומרו להורים: 'מאושרים הנכם, שהופקדה בידיכם נשמה שלא חטאה! שמחו וגילו בה!'

ענין זה, כאמור, הוא דוגמא בולטת עד כמה אין אנו יודעים להביט נכונה על מקרי העולם הזה. שהרי יש בינינו אנשים עם 'ראש מוצלח', עם ידיים ורגליים בריאות, כל איברי גופם תקינים ומושלמים, ולמרות זאת הם אומללים לכל דבר... החסאים שהם עושים, ואי-מילוי חובותיהם בעולם הזה, מביאים אותם למצב של אומללות נוראה. הם המסכנים האמתיים! עליהם יש לרחם!

היולדת תחי' מתקבלת אף היא בכרזות 'ברוכים הבאים', המעוטרת בסלסולים נחמדים.

המרגש ביותר היה לראות את אהבת התורה העצומה שפייעמה בה, בזכות אביה וסבה שליט"א, שבאה לידי ביטוי במכתבי העידוד שכתבה לאחיה הלומדים בשיבות. האח דוד אוהב את אחד המכתבים שכתבה לו לאחרונה, ובו היא כותבת מנהמת-ליבה העורג: 'לדוד המתמיד, דוד החמוד, אני אוהבת אותך, ואני גם אוהבת את התורה שאתה לומד, ואני רוצה לומר לך שאני מאוד מאוד אוהבת אותך'... ממש אפשר לחוש בין השורות את אהבת התורה שנטפה ממנה.

גם לקראת יום הולדתו של אביה היא משתפכת מעמקי-ליבה וכותבת: 'לאבא החמוד, מזל טוב, ומודה לך על כל מה שאתה נותן לנו ודואג לנו, ותזכה לעלות בסולם המידות וסולם המצוות עד 120 שנה. שתהיה לך יראת שמים, ותהיה גדול הדור, ותהיה מפורסם כמו הרב עובדיה'... הסבתא הגב' חרר תחי' מספרת שכשהאחים היו חוזרים מהשיבות היא המתינה להם בציפייה עצומה, עד כדי כך שלא היתה יכולה ללכת לישון למרות השעה המאוחרת.

הכל בידי שמים!

פשוט וברור שאת כל התכונות החיוביות הללו רכשה הילדה בביתה, מההורים הדגולים והאחים המבוגרים ממנה. החינוך הטהור בבית הגדול של משפחת מתתיהו הוליד את הערכים המקודשים של הילדה.

כך היה אפשר לראות את ההורים הכואבים והמיוסרים יושבים במשך כל ימי ה'שבעה' ואינם מוציאים מפהם ולו

הגה אחד שיש בו רמז אחד של טענה-ומענה. הכל בידי שמים, הם אומרים לכל המנחמים, ואנחנו לא יכולים להזיז מאומה. ואם הכל בידי שמים, ברור שהכל לטובה.

להעריך כל יחיד בתוך הכלל

אחד הילדים מבקש מאתנו לציין נקודה חשובה. לאחר האסון הנורא שפקד אותנו, אנחנו חשים פתאום את גודל האבידה, ורואים את המקום החשוב שהתבצר לאחותנו הקטנה בתוך הבית, ועד כמה היא מילאה חללים שהיו פנויים, ועכשיו היא חסירה לכולנו. אפשר ללמוד מכך, מבקש הילד להדגיש, עד כמה יש להעריך כל אדם באשר-הוא, ולהבין שבעצם כל אחד תורם דברים לחברה בה הוא נמצא, שאף אחד אחר מבלעדיו אינו יכול לתרום. וממילא מוטלת חובה גדולה להעריכו ולהללו.

נציין כאן שהסבא והסבתא מתתיהו התגוררו בצפון תל אביב, וכשראו שאין המקום מתאים לחינוך ילדיהם, העתיקו את דירתם לבני ברק. מחצית השנה לאחר מכן נפטר רבי אברהם מתתיהו בפתאומיות, כשהוא מותיר אחריו את בנו רבי נתן-אריאל, כשהוא יתום בן 5, ו-3 בנות יתומות.

רעייתו תחי' מספרת שבעלה המנוח, שהיה קבלן ידוע, זכה להקים בית כנסת בעיר התורה בני ברק, ושמו 'אהל אברהם', ברחוב הרב קוק. בית כנסת זה, בו כיהן הגאון רבי צבי כהן זצ"ל כרב במשך עשרות שנים, משמש עד היום כבית תפילה מרכזי לכל האזור.

עכשיו ייפגשו הסבא ונכדתו, במרומים.

מעשה שהיה

רק כאשר קשה, בונים ישיבה. לא אחרת. מרן הגרא"מ שך

'אתם יכולים לקחת כמה שתוצו', אמר מרן הגרא"מ שך

מרן הגרא"מ שך בדרכו מהישיבה לביתו

מרן הגרא"מ שך זצ"ל חזר עם מגירה שהיתה מליאה בחבילות-ענק של דולרים...

הסיפור שלפנינו על מרן הגרא"מ שך זצ"ל מובא ממקור ראשון, וכמדומה שלא סופר מעולם, ולכן יש בו חשיבות רבה.

בשכונתנו מתגורר איש ת"ח ויר"ש, הרב שלום אברוצקי, שאביו הגה"צ רבי משה חיים שליט"א משמש במשך שנים רבות כמשגיח ב'ישיבה לצעירים רחובות' (כיום אומר גם הבן שיחות בישיבה).

בתקופה מסוימת נוצרו חובות גדולים לישיבה, והמשא היה כבד מדי. אישים מצוות הישיבה עלו בצוותא אל מרן הגרא"מ שך זצ"ל כדי ליטול את עצתו.

מרן ראש הישיבה האזין לדבריהם, ואמר (ביידיש): 'כשקשה, כך בונים ישיבה'.

עברה מחצית השנה, והמצב החמיר עוד יותר. אנשי הצוות הגיעו שוב אל מרן זצ"ל, ושטחו לפניו את המצב הקשה. הרב שך אומר שוב: "כשקשה, כך בונים ישיבה".

עבר זמן נוסף והמצב הפך לבלתי-אפשרי. החליטו רבני הישיבה לעלות בפעם השלישית אל מרן, ולא לצאת מביתו עד שיימצא פתרון.

רבני הישיבה אמרו למרן בלשון מליצית: "אנחנו יודעים שיש לראש-ישיבה כמה מהלכים בכל סוגיה; לכן, אנחנו רוצים הפעם מהלך אחר..."

התרומם הרב שך מכסאו, נכנס לחדר פנימי וחזר עם מגירה שהיתה מליאה בקבוצות גדולות במיוחד של מאה דולר. סכום עתק היה שם, ומרן אמר להם: "קחו כמה שאתם צריכים".

הרבנים לקחו כמות שהיתה אמורה להספיק לכלכלת הישיבה למשך שנתיים, וקמו לצאת מבית ראש הישיבה.

כשעמדו כבר בפתח, פנה אליהם הרב שך ואמר: "מה שלקחתם לקחתם, אבל תזכרו, לא כך בונים ישיבה".

והרבנים החזירו את הכסף... בשלב זה לחץ הרב שך את ידיהם ואמר: "הו! כשקשה, כך בונים ישיבה". והם יצאו.

כעבור זמן קצר פנה להנהלת הישיבה אדם יקר וטוב, והודיע שהחליט לקחת על עצמו את כל עול ההוצאות של הישיבה...

למדנו על חובת הציות לגדולי הדור, ולמדנו גם שרק כאשר קשה בונים ישיבה. ואם מוכנים לסבול את הקשיים, שולח השי"ת אחר-כך את עזרו ממעל.

ואולי אפשר לצרף למעשה המופלא הזה את מה שסיפרו לנו חז"ל במדרש (שמות רבה [וילנא], פרשת פקודי פרשה נ"ב), סיפורים שיש בהם הרבה קווים מקבילים לסיפורנו:

'מעשה בתלמיד אחד של ר"ש בן יוחאי שיצא חוצה לארץ, ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו, והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ, וידע ר"ש והוציאן לבקעה אחת של פגי מדון, ונתפלל ואמר: בקעה בקעה מלאי דינרי זהב! התחילה מושכת דינרי זהב לפניו.

'אמר להם אם זהב אתם מבקשים, הרי זהב טלו לכם, אלא הֵיוּ יודעין כל מי שהוא נוטל עכשיו, חלקו של עוה"ב הוא נוטל, שאין מתן שכר התורה אלא לעוה"ב. הוי ותשחק ליום אחרון.

'מעשה בר"ש בן חלפתא שבא ערב שבת ולא היה לו מאין להתפרנס. יצא לו חוץ מן העיר והתפלל לפני האלקים וניתן לו אבן טובה מן השמים. נתנה לשולחני ופרנס אותה שבת. אמרה אשתו, מהיכן אלו? אמר לה, ממה שפרנס הקדוש ברוך הוא. אמרה אם אין אתה אומר לי מהיכן הן, איני טועמת כלום.

'התחיל מספר לה, אמר לה כך נתפללתי לפני האלקים, וניתן לי מן השמים. אמרה לו, איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת. אמר לה, למה? אמרה לו, אתה רוצה שיהא שולחןך חסר ושולחן חבירך מלא? והלך ר' שמעון והודיע מעשה לרבי. אמר לו, לך אמור לה אם שולחןך חסר, אני אמלאנו משלי. הלך ואמר לה. אמרה לו, לך עמי למי שלמדך תורה.

'אמרה לו: רבי, וכי רואה אדם לחבירו לעוה"ב? לא כל צדיק וצדיק הוה ליה עולם בעצמו, שנאמר (קהלת י"ב) כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים, עולמים אין כתיב אלא עולמו. כיון ששמע כן הלך והחזיר.

'רבותינו אמרו, הנס האחרון היה קשה מהראשון. כיון שפשט ידו להחזירו, מיד ירד המלאך ונטלה הימנו. למה? - שאין מתן שכרה של תורה אלא לעוה"ב ליום אחרון. הוי ותשחק ליום אחרון'.

האברך החמיא לפקח של הברכה, ובתגובה הגיע הפקח היישר לבית המדרש

אם עדיין לא השתכנענו בחשיבותו של מחמאות, הן בתוך הבית והן מחוצה לו, יבוא הסיפור שלפנינו, שנשלח לנו ע"י הקהילה החרדית בעיר כרמיאל שבצפון, ויוכיח זאת.

לאחר מבית המדרש בעיר, בו מתפללים האברכים בקביעות, הגיע לאחרונה יהודי שלא היה מוכר לפני-כן, ומראה-פניו העיד בו שזה-עתה חזר בתשובה שלימה. אחד המתפללים ניגש אליו והתעניין בסיפורו האישי, והאיש לא הסתיר

דבר ותיאר את מה שעבר עליו. אני עובד כְּפָקָח בברכה-שחיה נפרדת באזור, סיפר, ועליי להשגיח היטב גם על כך שההפרדה תהיה נפרדת, ובזמן המיועד לגברים לא תיכנס אשה לא רק לברכה עצמה, אלא גם למרחב ליד המים.

לפני כמה חודשים אני מרגיש שמאן-דהו דופק קלילות על גבי. הסתובבתי לאחור, ונתקלתי באברך שהזדהה כמי שלומד בקהילה שלכם, והעיר את תשומת-ליבי לכך שמי שמנקה ברגעים אלה את שטח הברכה היא אשה, וביקש שאוציאה מן המקום.

הצצתי בשעון כדי לראות אם כבר הגיעה השעה המיועדת לגברים, וראיתי שיש עוד כ-20 דקות עד הזמן ההוא. הפיקוח על ההפרדה מתחיל מהשעה היעודה, וכיון ששעה זו עדיין לא הגיעה, יכולה האשה לשהות בשטח.

אבל, ממשיך האיש לספר בבית המדרש בכרמיאל, למרות שלא הייתי מחויב להיענות לבקשתו של האברך, החלטתי לעשות לפנים משורת הדין, ואמרתי לו: 'אתה צודק, אני הולך להוציא את האשה מאן'. וכך אכן עשיתי.

מה שקרה בדקות הבאות גרם לי להתרגשות מרובה. האברך החל לשפוך עליי מחמאות שלא מהעולם-הזה, ואמר: 'כמה אנשים בעולם שלנו יכולים לומר לזולת שהוא צודק? כמה? אתה יודע איזה צדיק אתה, שאמרת לי כך, ולא התגדת?'

האברך לא נרגע, והמשיך להחמיא: 'באוירת ההסתה נגד הציבור החרדי השוררת כיום בחוצות הערים, ציפיתי שגם אתה תיגרר ותצעק עליי מדוע אני מתערב בענייניך; ואתה, במקום לצעוק אמרת לי שאני צודק'... האברך אמר-צעק באוזניי שוב ושוב שאין הרבה אנשים המוכנים להכניע את עצמם, ולומר לשני אתה צודק!

האיש מספר שהאברך עוד לא סיים את דבריו, ואמר: 'הרי שנינו יודעים שעדיין לא הגיע הזמן שאתה חייב להוציא את הנשים משטח הברכה, ולמרות שאינך מחויב בכך - אמרת לי שאני צודק, ועשית מה שביקשתי'. ולא נרגע עד שביקש ממני את מספר הטלפון של הממונה עליי בעירייה, והבטיח שיתקשר אליו ויספר לו על התנהגותי הנאותה עם הקהל, ויבקש שכמי שעובד במסדרות שכונ, ייטיבו את תנאי-השכר שלי...

עיניו של האיש החלו לדמוע, ולפתע התפרץ בבכי נסער, ואמר: אני עומד ושומע את המחמאות המורעפות עליי, ואינני יודע מאיפה זה בא לי... מעולם לא שמעתי מחמאות שכאלו, כי בעולם שבו הייתי חי לא רגילים לתת שום מחמאה!

ואם לא די בעצם המחמאות שהרעיק עליי, עמד האברך הזה בפתח הברכה, והצביע עליי בפני כל מי שנכנס ואמר 'אתם יודעים איזה פקח צדיק יש לנו כאן בברכה'...

כשהגעתי אחר-כך לביתי בשעות הערב, מספר האיש, התיישבתי עם עצמי וחשבתי מה עבר עליי היום. דמותו של האברך שהחמיא לי לא לא מְשָׁה מעיניי,

אמרו ועשו. והחליטו לשמור שבת. כשחזר הבן, לקראת פסח, סיפר להם את הקורות איתו במלחמה, ומה שעבר עליו. בין הדברים הוא מספר שבאחד הימים שהה בתוך טנק עם כמה מחבריו. צריח הטנק (דהיינו הפתח דרכו נכנסים לתוך הטנק) סגור בדרך כלל, אבל כשהמפקד צריך לבחון את השטח הוא נאלץ מדי

ושיתפתי בכך גם את רעייתי ושלוש ילדיי. דיברנו ודיברנו ודיברנו, עד שהחלטנו - כולנו יחד - לחזור בתשובה שלימה!!! כי אם כך נראית צורתו של יהודי חרדי, המוכן להחמיא לזולתו בצורה כה יוצאת-דופן, אות ברור יש כאן שהחיים שלו מתנהלים באופן אחר לגמרי ממה שאנחנו, כחילונים, מורגלים אליו,

שכל אחד אוהב רק את עצמו, וזאת במקרה הטוב, ובמקרה הפחות-טוב - מתנהג אל השני כחיה טורפת, ובוודאי שאינו יודע מחמאה מהי.

התהליך היה מהיר מאוד. מיד למחרת ניגשנו אל אחד מרבני רכסים, שהיה לנו בעבר קשר הדוק איתו, והוא הודיע אותנו בתהליך התשובה. והנה כמה שבועות לאחר המאורע בפתח הבריכה, ואני כבר בעל תשובה המגיע להתפלל כאן עם האברכים בכרמיאל.

על סיפור כזה באמת לא צריך להוסיף מאומה. רק להדגיש שמחמאה לא עולה כסף, ואי אפשר לתאר מה שניתן להשיג באמצעותה! הדבר עשוי להועיל שבעתיים כשמדובר באדם שאינו שומר מצוות, שבאמת אינו מורגל כלל בקבלת מחמאות. וכשיהודי חרדי מחמיא לו, זה מביא אותו למחשבות מהסוג שעבר על האיש בכרמיאל. ואיך אפשר לוותר על דבר כזה?

אנשים מחפשים כיום מקור לעידוד ולשמחה, לסיפוק ולהנאות נפשיות. ואנחנו, יראי השם, יכולים לספק להם את מבוקשם, ובקלות רבה, ולזכות לרווחי-עד שיעמדו לנו ולכל צאצאינו הבאים אחרינו, עד סוף כל הדורות.

המחמאות לא צריכות להיות על דברים גדולים. גם כשרואים יהודי שמוכן לבטל רגע מזמנו, ולסייע ביד ילד קטן לעבור את הכביש, אפשר לגשת אליו ולהחמיא לו על כך בשפה פשוטה, ובמשפטים שיוכיחו לו שאנחנו באמת מעריכים אותו ואת מעשהו.

אתה רואה אדם שוויתר לשני על תורו בסופרמרקט, גש אליו ותאמר לו שאתה מתפעל מכך, ותגיד שאין כיום הרבה אנשים המסוגלים לוותר לשני, ואם אתה וויתרת - סימן שהינך בן לעם היהודי וכו'. מחמאות כאלו עשויות לגרום יהודים חילונים היישר אל בית המדרש, ובדיוק כמו שאירע במקרה הנ"ל.

הטיל חדר אל תוך הטנק, וההורים שאלו מתי זה קרה

את הסיפור הזה צריך לפרסם ולהפיץ בכל רחבי תבל, כדי לדעת להודיע ולהיוודע שלא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי אמר ה', וכאשר יש לאדם זכויות הוא ניצול שלא בדרך הטבע.

סיפר הרב נ.ש. שליט"א: אחיין שלי משרת בצבא, והוא מגיע ממשפחה חילונית שעדיין אינם שומרי תורה ומצוות. בשל המלחמה שפרצה בשמחת תורה החליטו אביו ואמו לקבל על עצמם דבר-מה להצלחתו והצללתו.

פעם לפתוח את המכסה.

והנה, יום אחד, כשהצריח היה פתוח, ארב להם מחבל, ושיגר טיל שנפל לא פחות ולא יותר אלא לתוך הטנק. לא מחוץ לטנק אלא בתוך הטנק עצמו.

והטיל לא התפוצץ!!!

קשה לחשוב מה היה קורה אילו...

'מתי זה קרה?' שאלו ההורים, והבן משיב: בערב יום הפורים. צמרמורת אחזה את ההורים.

זה היום בו הם קבלו על עצמם לשמור שבת!

לא עשו עדיין כלום. רק קבלו על עצמם! והצילו - כפי הנראה - את בנם וחבריו ממוות בטוח!

אפשר לצרף לכך את דברי רש"י על הפסוק (שמות, י"ב כ"ח) 'וילכו ויעשו'. ורש"י מביא את המכילתא: 'וכי כבר עשו? והלא מראש חודש נאמר להם? אלא מכיון שקבלו עליהם - מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו'.

עכשיו אתה יכול להיות שותף

כולל בית דוד בחולון, בראשות הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א
מציע לך הצעה מושלמת
מהיום תוכל להקדיש יום לימודים בכולל ולהיות 'פרנס המלך'

פרנס יום תורם יום לימודים בכולל בית דוד, באמצעות סל תרומות ולימודים. תורם יום לימודים יוקדם ויעיל. נוסח את מיקור, ואחד מדמי המלל. אסור בל"ת קדים ודבנן לאחר הלימוד. יקדמי נוסחתי. 250 ₪ end י"ז 75 ₪ end י"ח	פרנס יומיים תורם שני ימי לימודים בכולל בית דוד, באמצעות סל תרומות ולימודים. תורם יומיים יוקדם ויעיל. נוסח את מיקור, ואחד מדמי המלל. אסור בל"ת קדים ודבנן לאחר הלימוד. יקדמי נוסחתי. 450 ₪ end י"ז 150 ₪ end י"ח

הכסף שלך שווה חיי עולם הבא. צלצל וזכנה: 054-8411401
 או בפקס: 02-5011422, או במייל: PARNASYOM@GMAIL.COM

קטעים

הכלב האימתני רץ אלי אבל נשארתי רגוע, מספר המושביק [לשעבר]

**רק לאחר שהכלב הענק עזבני לנפשי, הבנתי
מה היא התועלת שאפשר לשאוב מהגמרא
במסכת תענית, אומר הרב אליעזר גרינבוים**

לפני כשנה פרסמנו מאמר מרתק אודות קצין בכיר בצבא שהזדמן למקום נידח באפריקה ואחד מתושבי הסביבה הזהיר אותו שיהיה יכול להיות רגוע-רגוע, עד המפגש עם דב קריזלי, ענק-שבענקים, וגובהו - לפני שהוא מרים את ידיו - מגיע לכ-2.5 מטרים.

הקצין החל כבר להתחרט על שהגיע למקום זה, אבל הגוי המשיך ואמר ש'אם תיתקל בדב המסוכן, כל מה שאתה צריך לעשות הוא, להישאר עד כמה שאפשר רגוע-רגוע, ואז תפנה אל הדב ותאמר לו בשפה רגועה ונינוחה: שלום לך דב, באתי לכאן כדי להיות רגוע, ולדוג דגים, ואין לי שום ענין לריב איתך.

הקצין היה כבר בטוח שהאיש מתכוון לומר שבעצם אין מה לעשות, וכל מפגש עם הדב המדובר סופו להסתיים בכי-רע... הוא קיווה בכל ליבו שהמפגש הזה לא יתקיים... אבל לא עבר זמן קצר, והנה כבוד הדב מגיע ומגיש מאחוריו... הקצין מארץ ישראל מגייס את שארית כוחותיו הנפשיים, ומנסה להוציא מפיו, ברגיעות,

את המלים שאמר לו הגוי: 'שלום לך דב, באתי לכאן כדי להיות רגוע' וכו'. והנה הדב הקריזלי מסתובב לאחור והולך כלעומת-שבא.

לאחר שנרגע קמעה, מחפש הקצין את הגוי שנתן לו את העצה, וכשפגשו סיפר לו, כשהוא עדיין בסערת-נפש, על המפגש הנורא, ועל יעילותה של העצה. אבל תגיד לי, הוא פונה לגוי, כיצד הדברים הללו עובדים? מה פשר הענין? האם הדב האימתני הזה מבין את מה שאני אומר? מה קרה כאן?

והגוי מסביר: הדב הזה הוא החיה הכי-גדולה במרחב של אלפי הקילומטרים שלפניך. הוא מהלך באגמים וביערות כמלך במלכותו, ומרגיש את עצמו שליט על כל מה שנמצא כאן. אבל גם הוא יודע ומרגיש שהאדם הוא נזר הבריאה, וצלם אלוקים טבוע בו (הגוי אמר זאת כמוכּן במלים אחרות, אבל זה היה המסר בדבריו), ולכן הוא פוחד מלגשת אליו, ומלהזיק לו. את תכונת-הפחד הזו מהאדם, טבע בו האלוקים.

אבל כשהדב רואה אדם מהלך, הוא אינו יודע אם מדובר באדם צלם-אנוש או שזו חיה/בהמה. לכן הוא מתקרב ובודק את העניינים... אם האדם, כתוצאה מהפחד שאופף אותו, מתחיל לרקוע ברגליו, לצרוח בהיסטריה, ואולי גם מנסה להרים את ידיו ולהוציא כלי-מלחמה ולפגוע בדב, אזי הדב מבין שלפניו עומדת חיה, ואז יש לו את כל האמצעים להוכיח שהוא חזק יותר מה'חיה' הזו.

ברם, אם הוא שומע צלילי-קול עדינים ורגועים, אזי האלוקים נותן לו את הבינה הזו לתפוס שמדובר בבן-אדם, שהוא הרבה יותר 'חשוב' ממנו, ואז הוא נסוג אחורנית, ולא עושה לו מאומה.

כזכור, מרן הגר"י זילברשטיין הביא פעמים רבות את הסיפור המופלא על האדמו"ר מזוועהאל שהיה בדרכו למירון, ועבר דרך שכם, ונתקל במרצחים ערביים וכשאלה נמלטו מפניו הסביר הרבי את הדבר כנ"ל.

ומדוע הבאנו שוב את הסיפור? - בגלל ה'הוספות' שהוסיף לנו מכובדנו הרב אליעזר גרינבוים. לפני שנים עברתי ליד חוף-הים, בין תל-ברוך לרידינג, הוא מספר, ובזמנו היו שם אינשי-דלא-מעלי שהתגוררו בבקתה, והיו להם כלבים ענקיים ואימתניים, שגובהם מגיע עד למוותני.

לפתע אני מבחין שאחד הכלבים רץ לכיווני, ושיניו הגדולות בחוץ... כמושבניק לשעבר במושב 'בית מאיר' לא התרגשתי במיוחד, ואף התכוננתי להשיב מלחמה שיערה... אבל לפני-כן נקטתי בשיטה הידועה של 'להיות רגוע'. וכך אכן היה. נשארתי רגוע, הכלב הגיע והריח אותי, וחזר למלונתו כלעומת שבא.

לתפקידו, אמור לקבל החלטות הרות-גורל, שבכוחן להשפיע על כל העולם כולו.

ומה ביקשנו להצביע בקטע זה? – שהנה יש בכך הוכחה נוספת, ברורה מאין כמותה, לבעלות המוחלטת של הקב"ה בעולמו. וההוכחה היא פשוטה. אם כאשר עומד לפנינו נשיא כריזמטי, שכוחו במוותנו ובפיו, עוד שייך שמישהו יטעה ויחשוב שהוא-הוא המנהיג את העולם ובוודאי שגם המחשבה הזו אינה נכונה כלל ועיקר, אבל כאשר כולם רואים באיזה טיפוס חלש'לש מדובר, ששוכח דברים, ואין לו כוח לעמוד נגד אדם אחד, חזק ונחוש בדעתו, הניצב מולו, אם כן ברור שלא הוא מנהיג את העולם, והמושכות אינן מסורות בידיו כלל.

בצורה שכזו קל לנו יותר להבין מי מנהיג את הברייה, ומי הוא האדון האמיתי, שלב מלכים ושרים בידיו. וגם בנקודה זו 'התערב' הפעם הקב"ה, וביקש להוכיח באופן גלוי וברור מי הבעלים על הבריאה כולה.

אם נוסף לכך את האירוע המוזר שהיה בעת שחרורו של מנהל בית החולים 'שיפא' בעזה, אירוע שאף אדם נורמלי לא היה מסוגל להבין אותו – נבין עד כמה אנחנו נתונים אך ורק בידי הבורא, ומה הן הדרכים החכמות שבהן הוא נוקט כדי להוכיח לנו את הדבר הזה שחור על גבי לבן, בצורה החותכת ביותר.

■

עם כל יום שעובר, הקב"ה מספק עוד ועוד הוכחות לשליטתו המוחלטת בכל הנעשה בעולם. מן-הסתם ההוכחות הללו נצרכות לנו כיום הזה, בעולם כל-כך בלתי-אמוני, והשית' רואה בעינינו ויודע שאם לא נקבל חיזוקים משמעותיים ונראה בעיניים שיש אדון לבריאה, לא נוכל לעמוד במשברי-התקופה, ורואה צורך לחזק אותנו בנושא הנ"ל.

ולכן ההוכחות הללו מתרחשות אחת לזמנים קצרים. עוד לא הסתיים העימות בין 2 האישים הנ"ל, וכבר מתפרסם נסיון-ההתנקשות, שגם בו אפשר לראות בעליל איך הקב"ה 'משחק' עם כולם כחומר ביד היוצר.

אלמלא התרחש נסיון-ההתנקשות במועמד לנשיאות, אי אפשר היה להאמין שהוא אכן התרחש בתנאים

ובנתונים שפורסמו. ואנחנו מתכוונים לכך, שאם המתנקש היה מצליח להסתיר את עצמו ולירות לעבר הבימה מבלי שאף אחד היה מזהה אותו לפני-כן – ניחא; כבר היו מקרים לעולמים.

אבל במקרה הנוכחי היו אנשים בקהל שהבחינו שהאיש עולה לגג המרפסת מול הבימה עם רובה בידו, והודיעו על כך לאנשי השרות החשאי האמורים להגן על הנשיא לשעבר, והם לא עשן עם המידע הזה מאומה. אפשר להאמין? – אבל זו היתה

וחושבני, אומר הרב גרינבוים, שהרעיון הזה מובא בגמרא במסכת שבת (קנ"א ב'): 'אמר רב פפא, נקיטין אריה אבי תרי לא נפיל. הא קא חזינן דנפיל? ההוא כדרמי בר אבא, דאמר רמי בר אבא, אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר אדם ביקר כל ילין נמשל כבהמות נדמו'.

פירוש דברי הגמרא הוא, שאם אריה נתקל בשני אנשים הוא אינו תוקפם. שואלת הגמרא, הרי ראינו שהוא כן תוקף? ומשיבה הגמרא, שתלוי מזה האריה רואה; אם רואה בני אדם – אינו תוקפם, אבל האדם הזה דומה לבהמה, הוא תוקף ותוקף.

ותמיד לא הבנתי, ממשיך הרב גרינבוים, איזו תועלת אפשר לשאוב מגמרא זו? וכי איך אוכל לדעת מה רואה האריה בי, ואיך הוא מסתכל עליי? – היום אני יודע שהנפ"מ היא שבאותו זמן יעשה האדם תשובה, או לפחות יהיה רגוע, ואז האריה יראה בו צלם אלוקים ולא ייגע בו.

אם יעשה כך, האריה יסתובב ויילך. וממש כמו שהיה בג'נגל האפריקני...

העימות בארה"ב מוכיח לנו בגלוי מי האדון האמיתי שלב מלכים ושרים בידיו

אם כאשר עומד לפנינו נשיא כריזמטי, שכוחו במוותנו ובפיו, עוד שייך שמישהו יטעה ויחשוב שהוא מנהיג את העולם, אבל כשכולם רואים באיזה טיפוס חלש'לש מדובר, ברור שהמושכות אינן מסורות בידיו כלל

יותר ויותר דוגמאות מצטרפות לאחרונה לארסנל ההמחשות המצביעות בפנינו בצורה הכי-ברורה על כך שהקב"ה הוא השליט היחיד בבריאה, ואין עוד מלבדו. מאמינים בני מאמינים לא זקוקים לראיה לכך, אבל כאשר הדברים מוצגים לנגד עינינו בבהירות שכזו, אי אפשר שלא להדק את הקשר רצון-האהבה בינינו להשית'.

וכוונתנו לאותו עימות אומלל שנעשה בין הנשיא האמריקני לזה שמתמודד מולו, שבמהלכו התברר, מה שכבר היה ידוע קודם-לכן, שהנשיא הנוכחי אינו כשיר לא רק להיות 'מנהיג העולם', אלא גם כיו"ר וועד-בית הוא לא מסוגל לתפקד...

ולא נחזור כאן על מה שפורסם, על אי-החדות בדבריו, על בלבול-הדעת שנראה לעיני כל העולם, על המבט הבהה שלו, על התקיעה-בדיבור וכו'. ואדם כזה, שבאמת אינו ראוי

הלשכה הסגולה של נשיא ארה"ב. הקב"ה מכוון את כל העניינים

שייבחר שנית לנשיא וואולי כל זה קורה בגלל הטובות שהיטיב עם העם היהודי בתקופת נשיאותו הראשונה, ולכן מסבב הקב"ה את כל הבריאה סביב רצונו, וגורם לאנשי השרות להיכשל פעם אחר פעם, ולא לשית את ליבם לכל האזהרות וההתראות המגיעות אליהם.

והרי עצם נסיון-ההתנקשות העלה על-אתר את קרנו של מי שניסו להתנקש בו, ואחוזי התמיכה בו עלו בבת-אחת בצורה משמעותית.

והנה, כאשר בני-אדם רוצים להמליך אדם מסוים לנשיא עליהם, הם צריכים לפעמים לנקוט באלף-ואחת דרכים, וכולי האי וואלי! אבל הקב"ה, ברצונו להביא לכך, מגלגל את האירועים כרצונו, ובכמה פעולות קטנות, המתרחשות שניות אחדות בלבד, מסתובב כל העולם ומקיים את רצונו יתברך.

מכל זה נוכל ללמוד על גודל השמחה שצריכה לפעם בקרבנו על כי יש באפשרותנו לסמוך על א-ל גדול ונורא, שבידו לעשות ולחולל הכל, ואיש לא יאמר לו מזה תעשה ומה תפעל.

הרי אנחנו כל-כך מוגבלים ביכולתנו, ומצומצמים במעשי-ידינו, וגם אם נראה לנו שצריך לפעול בדרך מסוימת, הרי שייך שהמסלול יהיה בכיוון ההפוך לגמרי. וכמה שנשקיע מאמצים ביישום רצונותינו, לא נצליח. ואילו הקב"ה, בכוחו הכל-יכול, יעשה לנו את הכל-מכל-כל, ללא שום טרחה ומאמץ מצדנו.

אשרי מי שכחה לו בעולמו, ואין לו במחשבותיו אלא את אביו-שבשמים. במידה כנגד מידה ישיב לו האבא הטוב בכפל-כפלים, וישפיע עליו שפע-טוב ממרומים.

מתי היא הפעם היחידה שהקב"ה מעיד על עצמו שהוא צוחק? - קטע מעודד ומשמח של ה'תנא דבי אליהו'

**גם כל ענייני המלחמה שנפתחה בתחילת השנה
מוכיחים הכי-בעליל על כוחו הגדול וזרועו
הנטויה של אבינו-שבשמים, שברצותו עושה
כך וברצותו עושה אחרת. והכל-הכל תלוי בו**

ברצותו - מאות כטב"מים שיצאו מאירן לא נוחתים על אדמתה של ארץ ישראל; וברצותו - כטב"מ אחד מהחות'ים שנוהר על תל אביב, נוחת שם, וגורם לנפגעים ולבהלה רבה.

אחד הקוראים הנאמנים העביר לנו ציטוט מופלא, מעודד ומרנין, מה'תנא דבי אליהו', שם אפשר לראות עד כמה אפשר לסמוך על אבינו שבשמים, היושב ושוחק על הגויים, אויבי ישראל. וכשהקב"ה שוחק, מה

שיירת האבטחה שלוותה את טראמפ לבית החולים

הבית הלבן. מי שמתגורר כאן - לא מוזי את העניינים. רק השו"ת

המציאות. הרי לשם כך קיים השרות החשאי, וזו היתה המטרה היחידה בהצבתם של מאות שוטרים ומאבטחים שהתפרסו סביב הבימה כדי להגן על טראמפ. ויתירה מכך: הרי לשם זה הם עושים את כל התרגילים והתרגולים שלהם, ועוברים התמחויות אינסופיות כיצד להגיע לשמירה המקסימלית הדרושה כדי לאבטח אישיות רמת-דרג שכזו.

לשניות הקריטיות הללו הם מתאמנים במשך כל השנים! והנה בעת מבחן, אם הם לא הבחינו לבד במתנקש, מזהירים אותם אנשים בקהל, ומבקשים שיעקבו אחריו ואחרי מעשיו, והם - האנשים הכי-מיומנים בתבל - לא מתאמנים לאזהרות.

ביום שאחרי האירוע פורסם דבר מדהים המתייחס לאחד השוטרים ש-כן עלה אחרי האיש-עם-הרובה אל המרפסת בה התמקם, אבל כשהחמוש הבחין בו הוא כיוון את רובהו אליו, והשוטר ברח כל עוד נפשו בו...

ואלה אנשי ה'שרות החשאי של אמריקה' הידועים ככל העולם ב'תעוזתם' וב'אמיצותם'!

עוד, זאת; כאשר מתקיימת עצרת המונית עם רבבות בני אדם, סוגר השרות החשאי את כל המרפסות והגגות הסמוכים למקום העצרת, ומשקיפים עליה, מה שלא נעשה כאן כלל.

בשרות הודיעו כבר שיפתחו בחקירה כיצד קרה שהמרפסת ההיא נותרה פתוחה. ובכל מקרה - אחרי שזה כבר קרה, והמתנקש נצפה עם רובהו, הפעולה ההגיונית הכי-מתבקשת והכי-דחופה היתה להוריד מיד את הנשיא מהבימה.

ואף אחד לא חושב על כך! אף אחד לא נוקט בשום אמצעי-זהירות! הרי על זה התאמתם כל השנים! בדיוק על הדברים האלה לימד אתכם כיצד להתנהג!

אין אנחנו נביאים וגם לא בני-נביאים, אבל עושה רושם שהקב"ה רוצה להמליך שוב את הנשיא לשעבר,

ומגעת לכ-5,000 ש"ח, ומצליח להתגבר על מערכות המכ"מ שלכם, הן בגלל קוטנו, והן מפני שהוא טס נמוך.

אז מה עשיתם? מה חוללתם? - שום דבר. ממש כלום. וזה נקרא שלצבא יש כוח לעמוד מול כל האויבים? הלא רק סכל יחשוב שאתם יכולים להגן עליו בעת חרום, ולעמוד לצדו! כי מה עושים בצבא? - הודיעו כבר שמפתחים עתה משהו שיענה גם על הדילמה של הכטב"מים! מחיאות כפיים.

הבנתם באיזה צחוק וסכלות מדובר? הרי עד שיפתחו כאן נשק שינטרל את הכטב"מים הפשוטים, ייצרו שם כטב"מ אחר, עוד יותר פשוט וזול, שעליו כבר לא תהיה תשובה!

והנה הם כבר עשו את זה. בתחקיר שבוצע על הכטב"מ שנפל בתל אביב, התגלה חידוש מקורי ששולב בו, והוא, שכאשר הכטב"מ מתקרב ומופעלת אזעקה, הכטב"מ חוזר אחורנית, ואינו נופל ביעד שנקבע, ומגיע שוב לאחר כמה דקות, ואז כבר האזעקה לא מופעלת. ועכשיו יצטרפו לפתח משהו שיתגבר על זה.

מה שאנחנו צריכים לעשות אפוא הוא רק למצוא חן בעיני בוראנו, ול'הסתדר' -

איתנו. אם כך נעשה, ונלך בדרכיו ונקיים מצוותיו - הכל יסתדר על הצד הטוב ביותר. הקב"ה כבר ישחק על כולם, ו'יסתדר' עם כל הכטב"מים, ואנחנו לא נצטרך לעשות מאומה, רק להצטרף לשחוקו של אבינו שבשמים.

ומתי הקב"ה צוחק ואינו צוחק? - קטע מעודד נוסף של ה'תנא דבי אליהו'

מלבד הפחד שיש לנו מאויבינו שבחוץ, מקננים בלבנו חששות גם מהאויבים שבפנים, העושים כל שביכולתם על-מנת להתנכל ללומדי התורה. הנה קטע נוסף מ'תנא דבי אליהו' האמור לעודד את רוחנו

בניגוד לאויביהם של האויבים מבחוץ, עליהם שוחק הקב"ה, יש מקום אחר שיש לפנינו שחוק, ואינו שחוק ממש! שנאמר (שמות ל) ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה וגו'. וחלבנה אינה נסרכת?

לנו להיות עצובים ומתוחים? צריכים רק לקרוא את הקטע הבא, ולשמוח. רק לשמוח. ולהתעודד.

וכך מובא שם, פרק י"ג: אמר הקב"ה לישראל, בניי, אני הוא שישבתי תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם ומיום שנברא העולם עד אותה השעה עד שדרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה כולה, וכו'. ואני זן ומפרנס ומכלכל את כל העולם כולו, ואת מעשי ידי שבראתי בעולם.

ואין לפני שחוק אלא שעה אחת בלבד. ואימתי יש לפני שחוק? בשעה שעכו"ם אומרים בואו ונעשה עמו מלחמה, ואומרים בכמה גבורים הוא בא עלינו, יבוא עלינו באלף-אלפים גיבורים (דהיינו, דברי זלזול בכוחו של השי"ת), בכמה פרשים בא עלינו, באלף-אלפי פרשים, בכמה חרבות בא עלינו, יבוא עלינו באלף-אלפים חרבות - על אותו השעה אני משחק שנאמר (תהלים ב) למה רגשו גוים וגו' יושב בשמים ישחק.

כמה עידוד ובטחון מלא אפשר לשאוב

מדברי התנ"ך הנזכרים! אז כולנו יכולים אפוא לשבת בשקט, ולא להיבהל יתר על המידה מהאיומים הנשמעים לאחרונה בכל הזירות, ולסמוך על בוראנו יתברך ויתעלה היושב בשמים ושוחק מול כל איומי-ההבל של הגוים!

ברור שהקב"ה שוחק לא רק על אויבינו הקמים עלינו, אלא גם על אלה מתוכנו המתאמצים להוכיח שלמרות כל המחדלים של הצבא - יש בידינו את כל האמצעים על-מנת להתקיף את מי שמתקיף אותנו!

אם פעם עוד היה ניתן לחשוב שלצבא יש כוח להגן על ארץ ישראל, בהסתמך כמובן על הסייעתא דשמיא, אבל עוד היינו יכולים להבין שהכוח והעוצמה נמצאים בפוטנציאל, אם כי כך מתנהלת מלחמה, שפעם צד זה מנצח ופעם הצד השני, וכמובן - הכל תלוי בידי הקב"ה. אבל היום הזה -

כל אחד יודע כבר שלצבא בישראל אין את הכוח, ואת היכולת, לעמוד מול כל האויבים. הדבר הזה הוכח פעם אחר פעם. כי אם פיתחתם את טיל ה'חץ', המסוגל להפיל טיל המגיע מחוץ לאטמוספירה, ועלותו של כל טיל כזה הוא מיליוני שקלים - מגיע הכטב"מ הפשוט הזה, שעלותו ייצורו היא נמוכה עד מאוד,

התיעוד המוסרט בו דיבר הרב דרשת-חיזוק בנושא השבת לבני הקהילה בארגנטינה. האורח סיפר למרן המרא דאתרא על החיזוק הרב שגרמו דבריו לבני הקהילה, ותיאר את פעילות הארגון בראשו הוא עומד, 'קול שמחה' ולקראת שבת, העוסק בחיזוק וביצור ענייני השבת.

הרב יזדי סיפר למשל על המאמצים הבלתי-נלאים שעשה כדי לגרום לכך שבני הקהילה יסיימו לארגן את כל ההכנות לשבת שעה לפני התקדש היום, כדי שיוכלו להיכנס לשבת כשהם רגועים ושלווים. יותר מ-500 משפחות אברכים הצטרפו למיזם זה לו הוקצבו פרסים יקרי-ערך.

במסגרת ארגון 'קול שמחה' מתקיימים גם מבחנים בהלכה עם מילגה גבוהה, ובידי הרב יזדי מכתב הסכמה נלהב לכל פעולותיו ממרן ראשי ישיבת סלבדקה בה למד בצעירותו, הגרמ"ה הירש והגר"ד לנדו, כשאליהם מצטרפים יתר גדולי הדור.

כך או כך, למדנו שמהפכת השבת מגיעה גם לארגנטינה הרחוקה.

אני מוכן להבטיח לך שבשנה הבאה ייוולד לך בן־זכר. אם תעמוד בתנאי אחד'...

אם דיברנו על כבוד-השבת ויקרתה, נדגיש שהדברים היו בליבו של מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א לא רק מאז תחילת המלחמה, כמובן... אלא הרבה-הרבה לפני כן ■ סיפור מופלא ימחיש זאת

את הסיפור הבא מביא בפנינו אחד התושבים הנכבדים (הרב ב. ז.) המעיד שהיה נוכח ממש בשעת-מעשה, ושמע את הדברים יוצאים מפי הרב. לאחד מקרובי משפחתי, מספר הרב ב. ז., היתה רק בת אחת, וגם היא נולדה לאחר קשיים מרובים. כיון שחשק מאוד בילדים נוספים, הצעתי לו להגיע אל מרן הרב שליט"א כדי שיברכנו. הדבר היה לפני כ-30 שנה.

וקרוב-המשפחה אכן הגיע אל כולל 'בית דוד' בחולון, ואני הייתי יחד איתנו. הרב שמע את הדברים, ואמר לו במלים הללו: 'אתה רואה כאן את האברכים הללו הנמצאים לצדי? אני מוכן להבטיח לך בנוכחותם שבתוך שנה ייוולד לך בן-זכר, אבל בתנאי אחד:

'שתבטיח לי שתשמור שבת! - - -

האיש הרבה לרגע, ו...לא היה מוכן להבטיח. צאו וראו מכאן שני דברים: ראשית, כמה חשוב היה כבודה של השבת בעיני מרן שליט"א; ושנית, כמה גדול כוחו של מי שמוכן להבטיח!

(דהיינו, איך ציווה הקב"ה להביא את החלבנה בין סממני הקטורת, הרי החלבנה מסרחת!)

'אלא אימתי יש שחוק ואינו שחוק ממש, בשעה שפושעי ישראל מבקשים לבלוע את הכשרים שבהם, שנאמר (תהלים י) זומם רשע לצדיק וגו', מה כתיב אחריו? ה' ישחק לו כי ראה כי יבוא יומו'.

כלומר, העובדה שהקב"ה הכניס את החלבנה בתוך הקטורת, מוכיחה שהוא מרחם על הרשעים, וממילא גם כשהשי"ת שוחק עליהם, הוא אינו שוחק ממש, ואחר כך מפרש התנא דבי אליהו מתי הקב"ה שוחק - כשבאים הרשעים לבלוע את הכשרים.

ואם כן, מה לנו לפחד מהם?

מהפכת-השבת המתרחשת בשל דבריו של מרן הגר"י זילברשטיין הגיעה גם לארגנטינה

הרה"ג רבי אליהו יזדי, איש רב-פעלים בקהילת 'שובה ישראל' בבואנוס-אירס, הגיע ארצה לביקור, וסיפר למרן הרב על החיזוק בקהילה שנגרם בשל הסרט התיצודי בו הוקרן הרב בדבריו לבני הקהילה בענין השבת

מהפכה של ממש ניכרת בעולם היהודי כולו בענין שמירת השבת, לאחר שמרן הגר"י זילברשטיין עודד ועורר את הציבור מאז פרוץ המלחמה להתחזק בנושא השבת. המהפכה מתרחשת לא רק ברמת אלחנן ובארץ ישראל, אלא גם בארצות רבות בחו"ל.

במהלך החודש האחרון ביקר ברמת הרה"ג רבי אליהו יזדי מארגנטינה, איש רב-פעלים בקהילת 'שובה ישראל' בבואנוס-אירס, המשתדל לחזק את מאות האברכים ותלמידי חכמים החברים בקהילה בעניינים רבים, ובמיוחד בענין השבת.

הרב יזדי הגיע לרמת אלחנן יחד עם חתנו המתגורר בארץ, כדי להביע תודה והוקרה בשם כל הקהילה על

אשרי מי שיודע למצוא את מנוחת-הנפש שלו בתוך עצמו, בתוך-תוכו!

שאין כאן חלילה וחלילה קריאה נגד ישיבות בין הזמנים... שבוודאי צריכות לקום ולהתייחד, במיוחד בתקופה זו של מלחמה, כדי שהלומדים יישארו במסגרת. אבל אסור לשכוח גם את הצד השני, שלמענו נועד בין הזמנים, והוא - המנוחה והרגיעה.

כל השאלה היא איך מבצעים את המנוחה הזו הלכה למעשה, וגם שאלה זו צריכה להישאל כל בין-הזמנים, ובמיוחד הפעם, כשכמעט אין לאן לזוז... ואולי היא-היא התשובה וזה פתרון הדברים. כי כדי לנוח ולהינפש, באמת שלא חייבים לנסוע למקומות רחוקים. אשרי מי שיודע למצוא את מנוחת-הנפש שלו בעצמו, דהיינו בתוך-תוכו!

ומנוחת-הנפש העצמית יכולה להיות בכל יציאה קטנה מהשגרה. יש כאלה ששינוי האווירה שלהם תלוי בהחלפת המסכת, וכשהם מעיניים במסכת שלא למדו בישיבה, די בכך כדי לרענן את נפשם, וגם את גופם.

ומי שלא מספיק לו דבר זה, יכול לצאת אל גינה קרובה לבני ברק, ויש כאלו רבות עד מאוד, שאין בהן אנשים, עם מתקני-משחקים מגוונים ומשוכללים, וגם מתקני-כרשר בהם אפשר לעמל את הגוף.

נחת וסיפוק

ועיקר-העיקרים הוא, לפתוח את ליבם של הילדים, לשמוע מזה בפיהם, בפיו של כל אחד. זו העת להוכיח להם שאנחנו רוצים רק בטובתם. זו השעה להחזיר במנוחת הרכים שרק על ידי הדרכה מגבוה יוכלו למלא את ייעודם עלי אדמות ולהימלט מהעולם המבעית בו אנו חיים.

יש הורים העושים זאת במשך כל השנה. מדי שבוע או שבועיים הם ייצאו לסיבוב קצר עם אחד הילדים, כדי לוודא אל-נכון מה מסתובב בליבו, עוקבים אחר כל פעימת לב ומיישרים את מעקשי הדרך והמכשולים המלווים את הילד. יש בכך די עמל ועבודה רבה, אך מי

דווקא בגלל כל מה שאנחנו עוברים בשנה זו, דווקא מפני שהלחץ של כולנו מצטבר במשך תקופה ארוכה מאוד, ברור שחובה על כל ההורים לשחרר ככל האפשר את ילדיהם בבין הזמנים הקרוב ■ ולשחרר'

פירוש, להוציא אותם קצת מהמסגרת הנהוגה בסדרי ה'זמן' בישיבה, ולרענן את מוחם וגופם בצורות שונות ■ מנוחת-הנפש העצמית יכולה להיות בכל יציאה קטנה מהשגרה ■ אחד המשגיחים שלי"א ביקש מאתנו לעורר שמלכד הצורך להשקיע בילדים. בדאי מאוד להשקיע זמן בחשיבה ובהתבוננות על איך נגיע לשחרור עצמי שלנו! זה יהיה רק אם נתבונן היטב, במנוחת-הדעת, מה התפקיד האישי שלנו בחיים. או: מה הקב"ה דורש ממני בעולם-זה. לא מה הוא דורש מהכלל, מהציבור, אלא ממני! רק ממני!

האמת היא, שהדבר כל-כך מתבקש, שלא היה צריך לעורר על כך! והרי לא רק הילדים נצרכים לאיזור זה; גם המבוגרים, בכל גיל שהוא, מצויים במצוקה כלשהי, מי פחות ומי יותר. שהרי כל בר-דעת מביט על מה שקורה בעיניים פקוחות, ויודע שבכל רגע המצב עשוי/עלול להשתנות, לכאן או לכאן, מזה שמביא אותו בדרך הטבע למתחים ולחרדות.

וזה גם אחרי מידת הבטחון השוכנת בקרבנו, וגם אם כולנו מאמינים בלב שלם שהכל משמים, והכל לטובה, אי אפשר להתעלם מההרגשות הטבעיות הגורמות לכל אדם באשר-הוא לחיות על קפיץ מתוח קמעה.

ולכן, ההרפיה בימי בין-הזמנים היא דבר הגיוני ומתבקש מאוד, ובוודאי שיש בכך מצוה רבה, בבחינת 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'. ואם כך צריכים לנהוג בכל בין-הזמנים, שהרי בגלל זה הוא קרוי בין-הזמנים, הפעם מדובר במשימה שהיא

מחויבת-המציאות ואי אפשר בשום אופן לדלג עליה או לוותר עליה.

חשיבות בין הזמנים היא במנוחה שיש בו

מעטים, מתי-מספר ממש, יש בכוחם לעמוד ולעמוד ללא הפסקה. ולכן, כמעט ואי אפשר לקחת מהם דוגמא ומשל. תפקיד ה'הפסקה' הוא לחדש כוחות ולרענן את היכולות. ולצורך העניין לא משנה באיזה סוג של הפסקה אנחנו מדברים.

זה יכול להיות כאשר הפעמון בחיידר מצלצל, לאות ולסימן שהילדים יכולים לצאת להפסקה, כמו שזה יכול להיות בסוף ה'זמן', כאשר הלומדים מקבלים הפסקה הנקראת 'בין הזמנים'.

ואם חשיבותו של בין הזמנים היא במנוחה שיש בו, אזי צריכים לדאוג שהבנים אכן ינוחו! כל בר-בי-רב מבין

כמו אותם הורים יודע איזה אושר, נחת וסיפוק אמיתיים, יוצאים מכל 'סיבוב' כזה. רק כך מכשירים את הילד, מנקים ומצחצחים את נפשו.

ליציאות עם ההורים יש השפעה עצומה על אפשרויות הניווט של נפש הילד, וגם אלה שאינם עושים זאת כל השנה מחוסר זמן, תקופת החופש היא המומלצת ביותר לכך. הבה ננצל זאת.

'מהנופש שלנו תחזרו עיפים'...

אלו היוצאים לאתרים מרוחקים, אינם מסוגלים בדרך כלל ליצור קשר עם הילדים, כיוון שכל תשומת הלב מוקדשת לטיולים ולסביבה, ואם יוצאים עם משפחות נוספות - אזי בכלל אין פנאי לכולם, רק לרעש וערבוביה, תוהו-ובוהו, וכידוע...

מישהו חשב פעם על כך שכשחוזרים מהנופש, אנחנו אמורים להיות 'קצת' יותר רגועים??? שהרי לשם כך יצאנו ל'נופש', שפירושו מרגוע ושקט, והחזרתו של הלב למתכונתו הרגועת. והמציאות כיום מוכיחה שה'מבחן' לנופש יעיל הוא ככל שחוזרים יותר עייפים...

בעינינו ראינו פרסומות של חברות נופש, שהסיסמא שלהן היא 'מהנופש שלנו - תחזרו עיפים'... איזה עיוות-מושגים! והם, בעלי החברות, עוד חושבים שהנופש שלהם, ממנו חוזרים עייפים, הוא הכי טוב בעולם...

ואנחנו עוד נסחפים אחריהם... מוכנים לאבד את כל המושגים הרציונאליים, עבור נופש מופקפק, בו יש תוכנית נון-סטופ, ואישים מעולמות שלא היכרנו מגיעים במיוחד כדי לערוך תוכניות-בידור לקהל.

מישהו שם לב כמה התרחקנו? כמה אנחנו חוזרים מנופש כזה לא רק עייפים, אלא סחוטים משטויות והבלים! האם לא כדאי יותר לצאת לטייל עם הילדים באתרים קרובים, ולנופש בצורה אמיתית, רגועה, נינוחה, ושמחה? הרי רק בצורה כזו נצא מבין-הזמנים כשהלב שלנו יהיה 'עם' הילדים!

להתבונן במנוחת-הדעת

אחד החשובים שליט"א, המתמזא בהלכי-הרוח של הדור, ביקש מאתנו להוסיף דבר חשוב. מלבד ה'שחרור' החיובי שעלינו להעניק לילדינו, מצוה גדולה היא שהאדם יידע לשחרר גם את עצמו...

לא צריכים לצאת לחוק. מראות מפתוח חורף

וזה אומר, שכדאי מאוד להשקיע בבין הזמנים במחשבה ובהתבוננות על 'איך נגיע לשחרור עצמי שלנו'! וזה יהיה רק אם נתבונן היטב, במנוחת הדעת, מה התפקיד האישי שלנו בחיים, או: מה הקב"ה דורש ממני בעולם-הזה. לא מה הוא דורש מהכלל, מהציבור, וגם לא מה הוא דורש מהחבר שלי היושב לידי, אלא מה נדרש ממני לעשות כאן בעולם, לאיזה דברים ופעולות אני מוכשר, וכמה אני יכול לתרום למען קידוש השם בעולם. כיון שענין כזה

דורש התבוננות יתירה, הרי שכמעט אי אפשר סתם-כך בימי השגרה להגיע להחלטה ברורה אודות תפקידי בעולם. כדי שהאדם יידע בבחירות למה הוא נועד (ואדם יכול לדעת זאת!) - צריך להיות באתנחתא, במצב של נינוחות-הדעת.

ולמצב כזה יש אפשרות להגיע בבין הזמנים. באמצע ה'זמן' מטבע הדברים אדם עסוק וטרוד יותר, ומחשבותיו אינן פנויות כל-כך. אבל כאשר מגיעים ימי הפגרה, מצוה מוטלת עליו לרכז את הגיגיו עד כמה שאפשר כדי להגיע למסקנה איזה תפקיד עיקרי מוטל עליו בחיים.

מי שיעשה זאת, ייצא מבין הזמנים כשהוא 'משוחרר' עד לקצה. כי שחרור-הנופש בא לידי ביטוי עיקרי כאשר האדם יודע את תפקידו בחיים, ואין לו ספקות והתלבטויות בנושא זה.

גם אם לאחר ההתבוננות לא יגיע להחלטה ברורה, אבל תהיה לו איזושהי תובנה בייעודו בחיים. על ידי כך ייגרם לו ריענון של ממש, והוא יתחיל את ה'זמן' הבא במרץ ובשמחה יתירה. המשימה הזו של בירור הייעוד האישי היתה חשובה תמיד, בכל דור ודור. שהרי אם לא ברור לו, לאדם, מה תפקידו, הוא עלול לתעות במשעולי-החיים, על כל המשתמע מכך. ואם זה היה חשוב תמיד, בתקופתנו - על אחת כמה וכמה.

שכן, כיום הזה - אם דרכו של אדם לא תהא סלולה לו בשקיפות ובצלילות, הוא לא יהיה מרוצה ומסופק בחייו, וקניינו מי שלא שמח ושבע-רצון, תאבונה לו סכנות גדולות ופיתויים חמורים.

זו הסיבה שכדאי מאוד לנצל את ימי בין הזמנים הבאים עלינו לטובה לחשיבה איכותית בנושא זה, מה שיגרם לנו לשחרור מלא-מלא, ולהתרענות מרביית.

לחשוב במנוחת-הדעת על תפקידנו ומה השי"ת רוצה מאתנו

חינוך

מרן הגר"י זילברשטיין: 'ראיתי את הגאב"ד צועד מולי ועברתי למדרכה השניה'...

הלכתי פעם ברחובה של עיר, סיפר מרן הגר"י זילברשטיין, וראיתי מולי את אחד מגדולי הדור, גאב"ד מפורסם, וכיון שלא רציתי להיפגש איתו, ועוד מעט תבינו למה... עברתי למדרכה השניה...

לפתע אני שומע את קולו של הגאב"ד קורא לי בקול רם, ומבקש שאתקרב אליו. לא היתה לי ברירה אלא לעשות זאת, ואז אמר הגאב"ד: אני יודע למה לא רצית לפגוש בי, אבל הבה אסביר לך את העניין.

מה שקרה הוא, שראיתי את האדם הגדול ההוא נכנס לחנות צעצועים מפורסמת ויוצא משם עם צעצוע ענק, בגודל חסר-תקדים, עד שקשה היה לו לסחוב את הצעצוע. כיון שלא ידעתי על מה ולמה, ולמי, הוא קונה את הצעצוע, לא רציתי להביכו, ולכן עברתי למדרכה השניה. הגאב"ד הבין מדוע עשיתי זאת, והסביר:

אני הולך עכשיו לבית בתי, ואני מתכוון ללמוד שם עם נכדי, שהחל ללמוד מסכת בבא מציעא. אם אנסה לומר לו סתם-כך שיבוא ללמוד, יתכן מאוד שהוא יסרב, או שילמד בלי חשק; אבל אם אביא עימי צעצוע כל-כך גדול, הדבר יסב לו הנאה גדולה, ועל ידי כך הוא ימשך ללימוד. זו הסיבה שרכשתי את הצעצוע...

להביא את הילד למצב של 'תורתך שעשועי'

ויש בכך לימוד-השכל גדול, כיצד למשוך את הילדים ללימוד התורה, אמר מרן המרא דאתרא שליט"א. שמעתי פעם ממרן הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל שאמר זאת במלים אחרות. כשהגיע אליו פעם אחד מתלמידיו האברכים ושאל מה היא העצה היעוצה לחינוך הילדים בדורנו, השיבו ראש הישיבה, הגאון הנערץ, ואמר:

הדרך היחידה שגם תרומם את הילד מעלה-מעלה באהבת התורה, וגם תמלט אותו מכל מרעין בישין ומגירויי הרחוב, היא, להביאו למצב של 'תורתך שעשועי'. הרי כאבא לילדים, הינך יודע - אמר ראש הישיבה - שכאשר הילד מצוי בתוך משחקיו ושעשועיו, הוא

שקוע בהם כל-כך עד שאי אפשר להפריד אותו מהם. כאן הוא משחק עם אוטו-שלט, ושם הוא מסיע את הרכבת האלקטרונית שלו; כאן הוא בונה גשר מ'לגו', ושם הוא מטפס על 'גורד שחקים'. ולך תנסה עכשיו להוציא אותו מהמשחק... הוא הרי יזעק זעקה גדולה ומרה...

אפילו בהגיע שעת האוכל, הוא יסרב בהחלטיות לעזוב את משחקיו אלה. גם המאכלים הטעימים ביותר לא ימשכו אותו, כאשר למול עיניו נמצאים משחקי-שעשועיו! גם הורים שלא ניחנו בכישורים חינוכיים, יבינו שהסיבה לכך היא מפני שהילד נמשך אל העונג שנגרם לו מהמשחקים.

מטרתו הנשגבה של המחנך, אמר הגר"פ שיינברג זצ"ל לתלמידו, היא להביא את הילדים לכך שלימוד התורה ייחשב אצלם אף הוא בבחינת 'שעשוע'. ואם נגיע לכך, לא נצטרך לנקוט באמצעים כלשהם על מנת לשכנע אותם ללכת לבית המדרש. הם יעשו זאת בלעדינו; הם ירצו אל בית המדרש, על מנת לזכות ולעסוק בשעשועים אלה.

ופשוט וברור הוא ש'שעשוע' ו'כפייה', תרתי דסתרי הם. אם המלמד משתמש בקביעות בדרכי-כפייה ואילוץ, לעולם הוא לא יוכל לשמח את לב תלמידו, ולשעשע אותם בלימוד התורה.

דוגמא אישית: כך משחקים עם הילדים. ממש כך

ומענין לענין ממש באותו ענין. אחד הכללים החינוכיים הנחוצים בתקופתנו, הוא, שהמחנכים ירדו לעולמם של החניכים, ויכנסו לעומק-עומקם של משחקיהם, ישתתפו בלבטיהם, ויעשו ככל האפשר כדי להביא את הילדים להרגשה שהמחנך המבוגר

האדמו"ר רבי יהושע-העשיל טברסקי זצ"ל משחק עם נכדו

שותף לכל מה שאתה, הילד, עובר.

אי לכך, אם אנחנו רוצים שילדינו יישארו בתומתם, וימשיכו להיות כלי לקדושה ולטהרה, צריך להכניס את ראשו אל תוך הראש הקטן שלהם, ולהבין מה הם הקשיים הניצבים בפניהם, בדור זה. רק כאשר נהיה שם, בתוך הראש שלהם, נוכל לייצר עבורם דרך-חיים נכונה, שתתאים לכלים שהקב"ה העניק להם. אוי לו

האדמו"ר רבי יהושע-העשיל טברסקי זצ"ל משתתף במשחקי-נכדו

ימינו אין הרי הרבה זמן מיותר, בלשון המעטה, וכיון שהם עסוקים מבוקר עד ערב בהבאת מקור-מחיה לביתם, או בעיסוקים אחרים המוציאים אותם משלוות-דעתם וטורדיים את מנוחתם, מהיכן ימצאו את הזמן לחדור אל ליבות ילדיהם? האם בצורת החיים של היום, יש סיכוי ממשי לדביקות-נפשם של האב והבן זה בזה?

ומה יקרה כשהילד אינו מקבל את תשומת הלב המגיעה לו? התגובה המיידית שלו היא הפגנת נוכחות, דהיינו להוכיח שהוא נמצא בבית... הדרך הקצרה ביותר שלו לעשות זאת, היא להפריע להוריו בעיסוקיהם, וכיון שאין להם זמן וסבלנות להסתדר עמו, מגיע מיד תור הצעקות והמכות, והילד חש שהוא זר בבית, וכאילו אין צריכים לו כלל.

אם היו ההורים יודעים ומבינים שהכל החל רק משום שהם, ההורים, היו עסוקים מדי, הכל היה מתנהל אחרת. אם יהיה לנו יותר פנאי לילדים, יפעל הדבר לטובת כל הצדדים. מחד, הילד ירגיש שאוהבים אותו, דבר הנחוץ כיום יותר מכל תקופה אחרת, ואז יש סיכוי רב שלא יתעוררו בו כלל יצרי המרידה; ומאידך, ההורים ייצאו נשכרים בשלום שתשוב למעונם, ובעיקר – שחינוכם ישא פרי, והילדים יהיו זרע ברך ד'.

הקוד המוסכם על כל אישי החינוך, הוא, שההורים צריכים להיאזר במידה רבה של 'סבלנות'! ואין מדובר במשימה קלה. כלל וכלל לא. סבלנות דורשת מהאדם השקעת משאבים ומאמצים רבים.

זה אומר שכאשר הילד בא מהחיידר צריך לשבת איתו ולהאזין לכל מה שהוא משתוקק לספר לנו; לשמוע אותו ברוב קשב, ולהראות לו שאנחנו מגלים ענין בכל החוויות שהוא מביא עימו. כי אם לא יהא לנו ענין בדבריו, וברוב סכלותנו נחשוב שמדובר בדברי-הבל ושטויות שאין בם מועיל – גם אצלו תיווצר הרגשת ריחוק ואי-איכפתיות כלפי הוריו-מחנכיו, וכשנבוא להורות לו דבר-מה, הוא לא ישמע ולא יציית לנו.

וכשאמרנו קודם שצריך להיות שותף גם למשחקיהם של הילדים, זה ממש כך. כבר שמענו על גדולי ישראל שהתיישבו ליד ילדיהם ונכדיהם ושיחקו איתם במשחקים הכי-ילדותיים, כדי שהילדים ירגישו שההורים, ובמקרה זה גדולי ישראל, קרובים אליהם, ומכירים את כל מה שמתחולל בקרבם.

חביבו של מרן הסטייפלר

התמונות המצורפות לקטע זה שוגרו אלינו ע"י הרב ישכר (בהג"ר משה רב ביהמ"ד חוג חת"ס) בנדיקט, מפקח

לאותו אב ומחנך שיחשוב שיש בידו את הכלים החינוכיים המתאימים, ללא כניסה לנפש הילד, המתמודדת עם הקשיים הנוראיים בהם נתונה תקופתנו. מי שאינו עושה כן, חוטא לתפקידו.

'מסירות הנפש' של מחנכי דורנו היא הקשר החם והמלטף. ולמה אנחנו קוראים לכך 'מסירות'? – מפני שזה כלל לא פשוט לעשות זאת. שהרי כל אחד נתון בקשייו-שלו, הלחצים והמצוקות אופפות אותנו מכל עבר, וכיצד אפוא נוכל ליצור לפתע קשר לבבי עם הילדים?

אבל, אם נדע ונבין שרק בצורה זו יתנו בנו הילדים אימון מלא, וישאו עיניהם אלינו וישתוקקו לשוחח אתנו, ויתנו בפנינו את כל דאגותיהם ויגונותיהם, כשלונותיהם והפסדיהם, הצלחותיהם והתלבטויותיהם, רק אם נדע שאכן כך הוא הדבר, ייקל עלינו למסור את נפשנו עבורם.

אם אנחנו מעוניינים שהבית יהווה עבור הילד מפלט ומחסה מפני פגעיו הרוחניים של הרחוב, הרי ששומה עלינו לדאוג שילדנו יחוש שאוהבים ומעריכים אותו, ואז ירצה לשבת תדיר בבית הזה, ולחסות בצל קורתו.

ובואו ונראה עד היכן הדברים מגיעים. הספורנו על הפסוק (בראשית, מ"ח י') 'לא יוכל לראות', בברכת יעקב לבניו של יוסף, מסביר שמשום שעיניו של יעקב כבדו מזקן, ולא היה יכול לראות, היתה בכך מניעה מלבדך. וזו לשונו של הספורנו בד"ה 'לא יוכל לראות': "היטב, כדי שתחול עליו ברכתו, בראותו אותם, כענין אשר תראנו משם, וכענין ויראהו ה' את כל הארץ כדי שיברך אותם, וכו', כדי שתדבק נפשו בהם ותחול עליהם ברכתו".

למדנו מכאן תנאי יסודי לחלוצת ברכת המברך על המתברך, שצריך שיהיה המתברך קרוב לליבו של המברך, ונפשו תדבק בו, כדי שיוכל להחיל עליו את ברכתו.

והנה, כל אב מברך את ילדיו בליל שבת, ואומר 'שימך אלוקים כאפרים וכמנשה', אבל אב שנפשו דבקה בבניו, ויודע כל ענייניהם, והצלחותיהם, ומודע גם לאכזבותיהם ולמרידות-נפשם, רק הוא זוכה לברך את בניו מעין הברכה שביד יעקב את מנשה ואפרים, 'ובך יברך ישראל'.

בתקופתנו, רבת-הלחצים, כלל לא פשוט להגיע למצב כזה שנפשו של אב תדבק בבניו. לא פשוט. לאנשים בני-

בבית, תחת השגחת ההורים, המשימה הזו קלה יותר. אבל מה יעשה אדם המעוניין להרביץ תורה בילדיו, ולעוררם ללימוד, גם לאחר שהקימו את ביתם?

שמענו לאחרונה על ת"ח גדול שנקט בעצה יעילה מאוד. ת"ח זה זכה ל-14 ילדים, ואת כולם השיא בס"ד. הוא פנה אל בניו וחתניו, שכולם בני תורה מופלגים, בהצעה שלא יכלו לסרב לה.

אני רוצה לסכם אתכם שתלמדו מדי יום את 'העמוד היומי' של 'דרשו', ותקצו לשם כך 4 שעות שבועיות, 16 שעות בחודש, ואני אשלם לכם בסוף החודש סך גבוה. במלים אחרות: הת"ח הקים כולל מקרב בניו וחתניו, והיקצה לשם כך סכום כסף מכובד מנכסיו.

הנכם יכולים ללמוד לבד, או עם חברותא, בבית המדרש או בבית, בשעה כזו או אחרת, והעיקר שתעמדו בקצב הלימוד ובמספר השעות, אמר האב. בני המשפחה קיבלו את ההצעה בשמחה מרובה, אלא שהפריקט גלש כבר למקומות נוספים.

הבנים והחתנים הקימו מייל משפחתי, בו הם משתפים האחד את רעהו בחידושי התורה שיצאו להם מלימוד ה'עמוד'. גם כאשר הם נפגשים בבית ההורים בשבתות, ובאירועים משפחתיים, נסובה השיחה על ה'חדשות' שהתעוררו במהלך הלימוד.

שכחנו לציין שאחד הבנים הציע לצרף לפרויקט גם 4 נכדים, בגילאים שלאחר הבר-מצוה, וגם לכך הסכים הת"ח, ומדי חודש נכנס הכסף לבנק...

רעיון נפלא ומקורי, הראוי לחיקוי.

רוחני בת"ת קהל חסידים באלעד. והן ממחישות עד כמה יש להתאמץ ולרדת לעולמם של הילדים הקטנים.

היהודי הנראה בתמונות בעמודים אלה הוא האדמו"ר הרה"צ ר' יהושע העשיל-טברסקי זצ"ל, ממילואאקי-הורונוסטייפל, שהיה בן אחר בן להגה"ק רבי מרדכי דב (שהיה הסנדק של מרן הסטייפלער), והיה חביב מאד אצל מרן הסטייפלער שכתב לו מכתבים נרגשים מאוד שנדפסו ב'קריינא דאגרתא'.

רבי יהושע-העשיל היה אדמו"ר והיה לו בית מדרש הומה. בנוסף לאדמו"רות עסק רבי יהושע-העשיל גם בריפוי הנפש, וסייע בנושא זה לרבים מאחב"י, כאשר מכל החוגים שיגרו אליו את הזקוקים לריפוי. הוא היה הראשון

שחיבר והוציא לאור ספרים העוסקים בתורת הפסיכולוגיה לאור ההלכה.

מקורביו מציינים שהיה לו לב רך מאוד, אותו ירש ככל הנראה מאישיותו של סבו, הגה"ק הנ"ל. בתמונות המצורפות אפשר לראות עד כמה יש להתאמץ בהתקרבותנו לילדים, עד כדי כך שגם אנשים מבוגרים ומכובדים יושבים על הארץ ומשחקים איתם...

האבא הקים כולל משפחתי ללימוד 'העמוד היומי'...

כל אחד מאתנו מעוניין לגרום לילדיו ללמוד תורה בחשק ובמרץ. כשמדובר בילדים הנמצאים עדיין

'שמחה בבית'

הספר החדש

של הגאון רבי יצחק זילברשטיין

להרגיש - את השמחה
המתרוננת בבית היהודי

להריח - את ניחוחו
המשכר של קן המשפחה

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות; פרטים: 053-310-3388

פרשת מטות

דיני קרח

סעודת ליל שבת

א. אסרו חכמים להפשיר קרח או שלג בשבת, משום איסור נולד, ומותר להפשיר קרח בשבת אם המים הולכים לאיבוד, כגון שזורק גוש קרח לתוך הכיור, או שמניח קרח על גבי פירות כדי לצננם והמים נוזלים והולכים לאיבוד, וכן מותר לשפוך מים פושרים על תבנית שבה קוביות קרח כדי שיוכל בקלות להוציא את הקרח מהתבנית. **ב.** מותר לשים קוביות קרח בכלי שיש בו מים כדי שיתנמסו בתוך הכלי ויצננו את המים, טעם ההיתר כיון שהמים המופשרים לא ניכרים בפני עצמם (ש"ק פ"י ס"ק א').

סעודת יום שבת

א. אין להניח גושי קרח בתוך כוס ריקה על מנת להפשירם ולהשתמש במימיהם, עבר ועשה כן אין המים הנפשרים אסורים לשתיה, ולכתחילה טוב להימנע מלהשתמש בהם אם יש לו מים אחרים (ש"ק ג'). יש שכתבו שטוב להימנע מלהכניס בשבת מים איגלו וכד' לתוך תא ההקפאה על מנת להפכם לקרח [משום איסור נולד], וגם לשיטתם מותר להכניס בשבת מים לתא ההקפאה על מנת לקררם ולהוציאם לפני שיוקפאו (ש"ק ז' והערה יז'). **ב.** מאכל או משקה שבגלל ההקפאה לא משתנה שמו, וגם אין רגילים לאכלו כשהוא קפוא, מותר לכתחילה להכניסו בתא ההקפאה אם כוונתו שלא יתקלקל המאכל, וכן מותר להוציאו משם ולהפשירו על מנת להשתמש בו בשבת, ולכן מותר להכניס חלה ובשר לתא ההקפאה, וכן מותר להוציא אותם משם ולהפשירם (ש"ק ה').

סעודה שלישית

א. אוכל שנשאר אחרי הסעודה מותר להחזירו למקרר על מנת שלא יתקלקל, ואם אין מקום במקרר להכניס סיר גדול מותר להעביר את שירי האוכל לסיר קטן, אבל אסור להוציא בשר מתוך תבשיל שמעורב בו תפוח אדמה וכד', על מנת להכניסו למקרר שלא יתקלקל, משום איסור בורר (ש"ק ט'). **ב.** מותר להוציא מתא ההקפאה חלה קפואה ולהניחה על גבי המיחם שעל גבי האש על מנת לאכלם בו ביום, ואם יש פיזורי קרח על גבי החלה ינערם לפני הנחתה על גבי המיחם, אבל אין להוציא אוכל קפוא מהמקרר על מנת שימס ויהיה ראוי לאכילה במוצאי שבת, משום איסור הכנה משבת לחול (ש"ק י').

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 181 | תמוז תשפ"ד | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

רבינו הגדול מרן הגד"ד לגדו שליט"א זרבנו מרן ראש הישיבה הגדמ"ה הירש שליט"א מברכים את כל המסייעים למוקד העידוב במגבית "חומת השבת" המתקיימת בימים אלו ומתפעלים מהחוברת של מפות העידובים שיו"ל ע"י מוקד העידוב

מסע מרגן זרבנו לאנגליה עבוד "קרן עולם התורה"

רבינו הגדול מרן הגד"ד לגדו שליט"א נושא דברים לבני ישיבות מחו"ל שלומדים בארץ, לפני טיסתו לאנגליה עבוד "קרן עולם התורה"

בשדה התעופה עם מרן המשגיח הגד"צ רבי דן סגל שליט"א ועם הגאון הגדול רבי יעקב הלל שליט"א

בקריאת התורה במנין בביתו לפני הנסיעה

מדרן ראש הישיבה הגאון רבי אריה לוי שליט"א

עם הרב דוד הופשטטר נשיא דרשו

בשמחת השבע ברכות בישיבה
לכונ הגר"י אברג'ל שליט"א

בדברי חיוזק לתלמידים

פתיחת המסע להצלת עולם התורה במעוזו של הנגיד רבי ישראל פלס בלונדון
ובמעוז הנגידים רבי שלמה ורבי בן ציון פרישזוסער בראשות מדרן ורבנן זבראשם
רבן של ישראל מדרן הגר"ד לנדו, מדרן המשגיח הגר"ד סגל,
מדרן ראש ישיבת סלבודקא הגרמ"ה הירש, מדרן הגר"י הלל ומדרן הגר"ד כהן.

יו"ר 'קדן עולם התורה' הנגיד שמעון גליק
מקבל את פני רבן של ישראל
מדרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב לנדו
בעת נחיתתו באנגליה

עצרת מספד בישיבת "מגדל עוז" אחר לכתו של הגאון ר' אברהם צבי שמואלביץ זצוק"ל

בני הישיבה בעצרת

בנו בכורו ראש הישיבה הגאון הגדול
ר' ישראל יעקב שמואלביץ שליט"א

מדרן הגר"ד כהן
ראש ישיבת חברון

ראש הישיבה הגאון
ר' יהזקאל אתרוג שליט"א

ניחום אבלים אצל משפחת מלדיך היושבים שבעה על פטירת אמום ע"ה אוד מוצל מאש שהלכה לעולמה בגיל מאה

הרב אי"ש גריינמן שליט"א
רב הקהילה בזכרון יעקב

הגאון ר' שאול קלופט שליט"א
ראש ישיבת "קהילות יעקב"

הגאון ר' חיים קלופט שליט"א ראש ישיבת
"קהילות יעקב" ורב ביהמ"ד נפה"ח מודיעין עילית

מדרן המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א במסע חיוזוק בארה"ב

שמחת החתונה לבתו של הגאון רבי ישראל יצחק זילברמן שליט"א מרא דאתרא שכונת נווה יעקב

שמחת החתונה לבת הרה"ג ר' אהרן הירש שליט"א מדבני ישיבת סלבודקה
נכדה לרבנו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

רבנו מרדכי ראש הישיבה הגדמ"ה הירש שליט"א בשיחת חיזוק
לדגל ימיו בין המצרים בהיכל ישיבת פוסק הדור מרדכי
הגדמ"ה שטרנבוך שליט"א בעיר בית שמש צילום: יעקב כהן ולדמ

רבנו מרדכי ראש הישיבה הגדמ"ה הירש שליט"א במשא חיזוק מיוחד
בישיבת באר התורה בראשות הגדמ"ה לוי שליט"א בבית שמש

הח"י הגאון דבי אפרים זלמן שטרנבוך
עם מרדכי ראש הישיבה

הגאון דבי יחזקאל פרבשטיין
מורבני הישיבה עם מרדכי ראש הישיבה

מרדכי משתתף בשמחת השבע ברכות לנכדתו תח" שם קיבלו את
פניו רבני העיר בית שמש, הגאון הגדול דבי נתן קופשטיין, הגדמ"ה
קורנפלד, הגדמ"ה גולדשטיין, הגדמ"ה פרלשטיין, הגדמ"ה דזיאלובסקי

הכינוס השנתי של רשת הכוללים "חפץ חיים בעיון" בנשיאות שהתקיים במוצאי צום י"ז בתמוז בבני ברק בהשתתפות

זאת מדרן הגאון הגדול רבי מרדכי שמואל אדלשטיין שליט"א
 זאת גדולי ישראל, ראשי הכוללים ומעל כאלף אברכים

כל ישראל עֵרְבִים לכלכלתם של היתומים

רק 0.20 אגורות ליתום

מצטרפים כעת לתכנית החדשה מבית "כל ישראל עֵרְבִים"
וזוכים להציל חיי אלמנות ויתומים בכמה אגורות בלבד

תמוז תשפ"ד	סיון תשפ"ד	אייר תשפ"ד	ניסן תשפ"ד	נתוני הגביה בחודשיים האחרונים:
2.6 ש"ח	2.6 ש"ח	2.6 ש"ח	2.6 ש"ח	כל ישראל עֵרְבִים - לכלכלתם:
64 ש"ח	64 ש"ח	64 ש"ח	0 ש"ח	כל ישראל עֵרְבִים - הבסיסי:
0 ש"ח	0 ש"ח	32 ש"ח	0 ש"ח	כל ישראל עֵרְבִים - המושלם:

18 שנות
נסיון ואמינות

ללא הגבלה
במספר היתומים

ללא שאלון
כלכלי

ללא פרסום
וללא בושות

כסף קטן
שמציל חיים

הכל תחת
קורת גג אחד

דקה אחת ואתם בכנים, מצטרפים כעת ומקיימים חובת האיש לביתו:
נדרים פלוס < כל ישראל עֵרְבִים

או במוקד הטלפוני: 02-5019136

